
ALE
VITT. EMANUELE
2
D
23

Jo Franc. Insulis

398

THEOPHRASTI

CHARACTERES ETHICI,

siue

Descriptiones morum Græcè.

ISAACVS CASAVBONVS

recensuit, in Latinum sermonem vertit, et

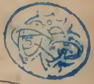
LIBRO COMMENTARIO

illustrauit.

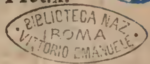
Cum duplici INDICE: altero rerum & verborum: altero auctorum vtriusque linguæ.

LVGDVNI

Apud Franciscum le Preux.

CIↃ.IↃ.XCIII.

ORNATISSIMO VIRO
D. NICOLAO BRVLARIO
A' SILERI,
HENRICI IIII. Franc. & Nauar. Regis Christianissimi in sacro consistorio Consiliario, & apud Heluetios Rhætósque Legato,

ISAACVS CASAVBONVS S.

Octrinam morum, quæ vel vtilissima philosophiæ pars est, non vna ratione veteres sapientes tradiderunt, Brulari, vir ornatissime. Alius enim fuit, qui in rectè constituenda vitæ summa, & inueniendo summo, vt putabat, bono, quærendísque & explicandis mediis ad beatitatem ducentibus, totus esset. Alius ad singulas vitæ humanæ partes studium contulit suum, & quid cuique personæ, cuíque ætati conueniret, quæ officia singulorum, docere laborauit. Illam priorem veteres δογματικὴν*: hāc posteriorem* παραινετικὴν

philosophiam nuncuparunt. Fuit verò & tertium quoddam tractandæ morum disciplinæ genus, è re χαρακτηριστικὸν ab iisdem illis nominatum. Hanc elegantissimam philosophandi viam, primus, vt videtur, facundissimi oris vir, (sic enim dicam, non diuini) Theophrastus inuenit: primus certè in eo se & elegantissimum illud ingenium suum exercuit. Neque abest coniectura, summum virum cùm à Platone didicisset, Virtutem, si oculis cerneretur mirabiles sui amores excitaturam: rationem & vestigasse prudenter, & peruestigasse sollerter, qua cum virtutis speciem pulcherrimam, tum etiam vitiorum dedecus ac turpitudinem ipsis pene dixerim corporis oculis spectandam exhiberet. Magnum sanè ausum, & eo viro dignissimum, qui felici illo seculo viueret, quod tulit Socratem, Platonem vidit, Aristotelem generi humano dedit: IIuiros constituendæ philosophiæ, sine dubio diuinitus excitatos. Quorũ in sinu & gremio cùm fuerit noster hic de quo loquimur educatus, nec dubium, nec mirum est eam ipsum scientiæ βαθύτητα esse consecutum, eam scribendi facultatem adeptum, vt nihil vnquam sit ab eo profectum, quod non visum sit studiosis sapientiæ omnibus numeris perfectum. Testes sunt huius tantæ illius præstantiæ, cum alia hominis monumenta, quæ in studiosorum manibus hodiéque versantur: tum hic quoque liber aut libri potius ἀποσπασμάτιον, quod me auctore

atque interprete in tuam se clientelam, si pateris Brulari clarissime, gestit tradere. Est autem hic ille Theophrastei ingenij fœtus, de quo paullò antè dicebam: liber, sine dolo dicam, aurum contra non carus. Nam quod ille integer ad nos non peruenerit, adeo non debet ea calamitas reliquiarum istarum pretium apud nos imminuere: vt cōtra potius eò maiore cura ac studio, ceu tabulæ aliquæ ex ingenti naufragio superstites, colligendæ nobis colligandæq́ue videantur. Neque sanè vereri vnquam subiit, ne quas horas in emendando, vertendo, & explicando hoc Fragmento ponebamus, eas docti viri malè nos collocasse iudicarent. Et verò præter grauissimorum virorum adhortationes, quibus excitati primùm sumus ad hanc qualemcunque operam Theophrasto commodandam: exemplo etiam confirmati sumus doctissimorum hominum, quos ante nos in eandem descendisse arenam videbamus. qui si tantum aut temporis aut diligentiæ huic negotio impendissent, (de iis loquor quorum versiones aut Commentationes adhuc videre potui) quantum res postulabat: facile mihi persuadeo potuisse illos & mihi & aliis omnibus occasionem præripere falcem in ipsorum messem iniiciendi. Verùm quid inter illorum editionem et nostram hanc intersit, doctis candidísque lectoribus æstimandum & iudicandum relinquimus. In primis autem te, Brulari præstantissime, arbitrum adigimus: cuius

iudicio si stabit & probabitur nostra hæc opella, næ caussa non erit, cur de cæterorum eruditorum calculis aut desperemus, aut multum simus solliciti. quod enim ille olim de Platone, id ego non minori iure nunc de te, Vnus tu mihi instar omnium. Nam & is es tu Brulari, in quo vno cunctas habitare virtutes, quas in aliis mirari solemus singulas, vno omnes ore pridem fatentur. Te quondam in media patria, & in oculis tuorum ciuium Reip. gubernacula integritate, iustitia, & moderatione summa inter præcipuos tractantem, laudibus in cœlum omnes ferebant. Te nunc legationis huius amplissimo munere difficillimis hisce & tantumnon desperatis temporibus sapientissimè, prudentissimè, fœlicissiméque fungentem, omnes mirantur. Te denique fortissima Heluetiorum gens tanquam vnicum, & cælo delapsum fidei, constantiæ, veritatis, grauitatis, &, vt vno verbo dicam, veteris illius Francicæ generositatis, quæ pridem defecisse in nostra gente artibus corrupta exoticis, videbatur, exemplar intuetur, contemplatur, admiratur. Quid ego nunc commemorem, non Iuris ciuilis tantùm, sed plurimarum artium honestissimarum accuratam cognitionem? quid summum illum amorem ardorémque in literas, & cùm plurima teneas, plura in dies discendi desiderium? quod cùm à puero maximum tibi natura auctor Deus inoleuisset, ne nunc quidem inter tantas, tam molestas,

tam difficiles curas & occupationes relanguit, nedum exaruerit. Accedit ad has tantas virtutes tuas, ceu inserta pulcherrima, singularis morum comitas: quæ te omnibus bonis non minus reddit amabilem, quàm illa priora venerabilem. Et erit aliquis qui miretur tantum te gratia, tantum auctoritate apud omnes pollere? mirarer potius, si qui esset, qui cùm te vidisset, cùm loquentem audisset, non stuperet. Equidem, vt primùm te vidi, & quæ antè fama de te acceperam, præsens maiora omnia in te agnoui: nunquam ab eo destiti silentio atque εὐφημίᾳ animum istum tuum tam excelsum & tot virtutibus exaggeratum venerari. cuius affectus animíque in te mei patere obsecro te, vir maxime, extare hoc, cuicuimodi est, testimonium: meámque hanc siue temeritatem, siue audaciam æqui boni consule.

Vale. a.d. IV. *Kalend. Februar.*

CIϽ. IϽ. XCII.

Τὰ σωζόμενα κεφάλαια τῶν Ἠθικῶν χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου.

Pag.16.v.8.leg.Λακεδαιμονίων.p.47.8.l.*si qua* 73.6. dele *affertur*. p.97.2. leg.*v. candida.c.* p.80.13.leg.*obsoletum & tritum quod g.* p.81. 24.leg.*munia.*

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΗΘΙΚΟΙ χαρακτῆρες.

ΗΔΗ μὲν καὶ πρότερον πολλάκις ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν, ἐθαύμασα, ἴσως δὲ οὐδὲ παύσομαι θαυμάζων, τί γὰρ δήποτε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀέρα κειμένης, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁμοίως παιδευομένων, συμβέβηκεν ἡμῖν οὐ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν τρόπων ἔχειν. ἐγὼ γὰρ, ὦ Πολύκλεις, συνθεωρήσας ἐκ πολλοῦ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ βεβιωκὼς ἔτη ἐνενήκοντα ἐννέα, ἔτι δὲ ὡμιληκὼς πολλαῖς τε καὶ παντοδαπαῖς φύσεσι, καὶ παρατεθεαμένος ἐξ ἀκριβείας πολλῆς τούς τε ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς φαύλους, ὑπέλαβον δεῖν συγγράψαι ἃ ἑκάτεροι αὐτῶν ἐπιτηδεύουσιν ἐν τῷ βίῳ. ἐκθήσω δέ σοι κατὰ γένος ὅσα τε

τυγχάνει γένη τρόπων τούτοις προσκείμενα, καὶ ὃν τρόπον τῇ οἰκονομίᾳ χρῶνται. ὑπολαμβάνω γάρ, ὦ Πολύκλεις, τοὺς υἱοὺς ἡμῶν βελτίους ἔσεσθαι, καταλειφθέντων αὐτοῖς ὑπομνημάτων τοιούτων· οἷς παραδείγμασι χρώμενοι, αἱρήσονται τοῖς εὐσχημονεστάτοις συνεῖναί τε καὶ ὁμιλεῖν, ὅπως μὴ καταδεέστεροι ὦσιν αὐτῶν. τρέψομαι δὲ ἤδη ἐπὶ τὸν λόγον. σὸν δέ, παρακολουθῆσαί τε καὶ εἰδῆσαι εἰ ὀρθῶς λέγω. πρῶτον μὲν οὖν ποιήσομαι τὸν λόγον ἀπὸ τῶν τὴν εἰρωνείαν ἐζηλωκότων, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι, καὶ πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος λέγειν. καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, καὶ ὁριοῦμαι αὐτήν· εἶθ' οὕτως τὸν εἴρωνα διέξειμι, ποῖός τις ἐστί, καὶ εἰς τίνα τρόπον κατενήνεκται. καὶ τὰ ἄλλα δὴ τῶν παθημάτων, ὥσπερ ὑπεθέμην, πειράσομαι κατὰ γένος φανερὰ καταστῆσαι.

γρ. υἱεῖς

γρ. ὑποθέμενος

ΠΕΡΙ ΕΙΡΩΝΕΙΑΣ.

Η ΜΕΝ οὖν εἰρωνεία δόξειεν ἂν εἶναι, ὡς τύπῳ λαβεῖν, προσποίησις ἐπὶ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων. ὁ δὲ εἴρων, τοιοῦτός τις ἐστὶν οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐθέλειν λαλεῖν, οὐ μισεῖν. καὶ ἐπαινεῖν παρόντας, οἷς ἐπέθετο λάθρα, καὶ τούτοις συλλυπεῖσθαι ἡττωμένοις. καὶ συγγνώμην δὲ ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσι· καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοῦ λεγομένοις, καὶ πρὸς τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀγανακτοῦντας πράως διαλέγεσθαι. καὶ τοῖς ἐντυγχάνειν κατὰ σπουδὴν βουλομένοις, προστάξαι ἐπανελθεῖν· καὶ μηδὲν ὧν πράττει, ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ φῆσαι βουλεύεσθαι· καὶ προσποιήσασθαι ἄρτι παραγεγονέναι, καὶ ὀψὲ γενέσθαι αὐτὸν καὶ μαλακισθῆναι· καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρανίζοντας, ὡς οὐ πωλεῖ· καὶ μὴ πωλῶν, φῆσαι πωλεῖν. καὶ ἀκούσας τι, δοκεῖν μὴ προσποιεῖσθαι. καὶ ἰδών, φῆσαι μὴ ἑωρακέναι· καὶ ὁμολογή-

γρ. ἐσκέφθαι

σας, μὴ μεμνῆσθαι· καὶ τὰ μὲν σκέψασθαι φάσκειν, τὰ δὲ οὐκ εἰδέναι, τὰ δὲ θαυμάζειν, τὰ δὲ ἤδη ποτὲ καὶ αὐτὸς οὕτω διαλογίσασθαι. καὶ τὸ ὅλον, δεινὸς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοῦ λόγου χρῆσθαι, οὐ πιστεύω, οὐχ ὑπολαμβάνω, ἐκπλήττομαι. καὶ λέγειν ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι. καὶ μὴν οὐ ταῦτα πρὸς ἐμὲ διεξῄει, παράδοξόν μοι τὸ πρᾶγμα, ἄλλῳ τινὶ λέγε. ὅπως δέ σοι ἀπιστήσω, ἢ ἐκείνου καταγνῶ, ἀπορεῦμαι· ἀλλ' ὅρα μὴ σὺ θᾶττον πιστεύῃς. τοιαύτας φωνὰς καὶ πλοκὰς καὶ παλιλλογίας· οὐ χεῖρόν ἐστιν εὑρεῖν οὐδέν. τὰ δὴ τῶν ἠθῶν μὴ ἁπλᾶ, ἀλλ' ἐπίβουλα, φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις.

ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ.

ΤΗΝ δὲ κολακείαν ὑπολάβοι ἄν τις ὁμιλίαν αἰσχρὰν εἶναι, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι. τὸν δὲ κόλακα τοιοῦτόν τινα, ὥστε πορευόμενον ἅμα εἰπεῖν, ἐν-

θυμῇ ὡς ἀποβλέπουσιν εἰς σὲ οἱ ἄνθρωποι; τοῦτο οὐδενὶ γίνεται τῶν ἐν τῇ πόλει πλὴν ἢ σοί. ηὐδοκίμεις χθὲς ἐν τῇ στοᾷ· πλειόνων γὰρ ἢ τριάκοντα ἀνθρώπων καθημένων, καὶ ἐμπεσόντος λόγου τίς εἴη βέλτιστος, ἀπ' αὐτοῦ ἀρξαμένους πάντας, ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατενεχθῆναι· καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγειν. ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα· καὶ ἐάν τι πρὸς τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς ἄχυρον προσαχθῇ, γρ. προσενεχθῇ ἀπὸ πνεύματος καρφολογῆσαι· καὶ ἐπιγελάσαι δὲ εἰπεῖν, ὁρᾷς; ὅτι δυοῖν σοι ἡμερῶν οὐκ ἐντετύχηκα, πολιῶν ἔσχηκας τὸν πώγωνα μεστόν· καίπερ, εἴ τις καὶ ἄλλος, ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν τὴν τρίχα. καὶ λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι, τοὺς ἄλλους σιωπᾶν κελεῦσαι, καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκούοντος. καὶ ἐπισημήνασθαι δὲ, εἰ παύσεται, ὀρθῶς. καὶ σκώψαντι πικρῶς ἐπιγελάσαι, γρ. ψυχρῶς τό, τε ἱμάτιον ὦσαι εἰς τὸ στόμα, ὡς δὴ οὐ δυνάμενος κατασχεῖν τὸν γέλωτα·

καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἐπιστῆναι κελεῦσαι ἕως ἂν αὐτὸς παρέλθῃ. καὶ τοῖς παιδίοις μῆλα καὶ ἀπίους πριάμενος, εἰσενέγκας δοῦναι, ὁρῶντος αὐτοῦ· καὶ φιλήσας δὲ εἰπεῖν, χρηστοῦ πατρὸς νεόττια. καὶ συνωνούμενος δὲ κρηπῖδας, τὸν πόδα φῆσαι εἶναι εὐρυθμότερον τοῦ ὑποδήματος. καὶ πορευομένου πρός τινα τῶν φίλων, προδραμὼν εἰπεῖν, ὅτι πρός σε ἔρχεται, καὶ ἀναστρέψας, ὅτι προσήγγελκα. ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἐκ γυναικείας ἀγορᾶς διακονῆσαι δυνατὸς ἀπνευστί. καὶ τῶν ἑστιωμένων, πρῶτος ἐπαινέσαι τὸν οἶνον· καὶ παραμένων εἰπεῖν, ὡς μαλακῶς ἐσθίεις! καὶ ἄρας τι τῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης, φῆσαι, τουτὶ ἄρα ὡς χρηστόν ἐστι! καὶ ἐρωτῆσαι μὴ ῥιγοῖ, καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι βούλεται καὶ ἔτι περιστεῖλαι αὐτόν. καὶ μὴν ταῦτα λέγων, πρὸς τὸ οὖς προσπίπτων, ψιθυρίζειν, καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπων, τοῖς ἄλλοις λαλεῖν. καὶ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφε-

λόμενος τὰ προσκεφάλαια, αὐτὸς ὑποστρῶσαι. καὶ τὴν οἰκίαν φῆσαι εὖ ἠρχιτεκτονῆσθαι, καὶ τὸν ἀγρὸν εὖ πεφυτεῦσθαι, καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶναι. καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸν κόλακά ἐστι θεάσασθαι πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει.

ΠΕΡΙ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ.

Η δὲ ἀδολεσχία, ἐστὶ μὲν διήγησις λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων· ὁ δὲ ἀδολέσχης, τοιοῦτός ἐστιν οἷος ὃν μὴ γινώσκει, τούτῳ παρακαθεζόμενος πλησίον, πρῶτον μὲν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς εἰπεῖν ἐγκώμιον· εἶτα ὃ τῆς νυκτὸς εἶδεν ἐνύπνιον, τοῦτο διηγήσασθαι· εἶθ᾽ ὧν εἶχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ τὰ καθέκαστα διεξελθεῖν· εἶτα δὴ προχωροῦντος τοῦ πράγματος, λέγειν ὡς πολὺ πονηρότεροί εἰσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι τῶν ἀρχαίων· καὶ ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ· καὶ ὡς πολλοὶ ἐπι-

δημόσοι ξένοι· καὶ τὴν θάλατταν ἐκ Διονυσίων πλώϊμον εἶναι· καὶ, εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ, τὰ ἐν τῇ γῇ βελτίω ἔσεσθαι· καὶ ὁ ἀγρὸς εἰς νέωτα γεωργήσει. καὶ, ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν. καὶ, ὡς Δάμιππος μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε. καὶ, πόσοι εἰσὶ κίονες τοῦ ᾠδείου, καὶ, χθὲς ἤμεσα. καὶ, τίς ἐστιν ἡμέρα σήμερον; κἂν ὑπομένῃ τις αὐτὸν, μὴ ἀφίστασθαι. καὶ ὡς Βοηδρομιῶνος μὲν τὰ μυστήρια, Πυανεψιῶνος δὲ ἀπατούρια, Ποσειδεῶνος δ' ἡ κατ' ἀγροὺς Διονύσια. παρασείσαντα δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι, ὅστις ἀπύρετος βούλεται εἶναι. ἔργον γὰρ συναρκεῖσθαι τοῖς μήτε σχολὴν, μήτε σπουδὴν διαγινώσκουσιν.

ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΙΚΙΑΣ.

Η ΔΕ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία ἀσχήμων· ὁ δὲ ἄγροικος, τοιοῦτος

τις οἷος κυκεῶνα πιὼν, εἰς ἐκκλησίαν πορεύεσθαι. καὶ τὸ μύρον φάσκειν οὐδὲν τοῦ θύμου ἥδιον ὄζειν. καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν. καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν. καὶ τοῖς μὲν φίλοις καὶ οἰκείοις ἀπιστεῖν, πρὸς δὲ τοὺς αὐτοῦ οἰκέτας ἀνακοινοῦσθαι περὶ τῶν μεγίστων, καὶ τοῖς παρ' αὐτῷ ἐργαζομένοις μισθωτοῖς ἐν ἀγρῷ, πάντα τὰ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διηγεῖσθαι. καὶ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος, καθιζάνειν, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι. καὶ ἐπ' ἄλλῳ μὲν μήτε θαυμάζειν, μήτε ἐκπλήττεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς· ὅταν δὲ ἴδῃ βοῦν, ἢ ὄνον, ἢ τράγον, ἑστηκὼς θεωρεῖν. καὶ προαιρῶν δέ τι ἐκ τοῦ ταμείου, δεινὸς φαγεῖν, καὶ ζωρότερον πιεῖν· καὶ τὴν σιτοποιὸν πειρᾶν λαθεῖν· κᾆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἀριστῶν δὲ ἅμα τοῖς ὑποζυγίοις " ἐμβάλλειν τὸν χόρτον. καὶ κόψαντος τὴν θύραν ἐπακοῦσαι αὐτός. καὶ τὸν κύνα

ἢ παραβαλεῖν τὴν θύραν.

προσκαλεσάμενος, καὶ ἐπιλαβόμενος τοῦ ῥύγχους, εἰπεῖν, οὗτος φυλάττει τὸ χωρίον, καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον. καὶ τὸ ἀργύριον δὲ παρά του λαβὼν ἀποδοκιμάζειν, λίαν μὲν λυπρὸν εἶναι, καὶ ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. καὶ ὁ ἄροτρον ἔχρησεν, ἢ κόφινον, ἢ δρέπανον, ἢ θύλακον, ταῦτα τῆς νυκτὸς κατὰ ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος, καὶ εἰς ἄστυ καταβαίνων, ἐρωτῆσαι τὸν ἀπαντῶντα πόσου ἦσαν αἱ διφθέραι καὶ τὸ τάριχος· καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν νουμηνίαν ἄγει. καὶ εἰπεῖν εὐθὺς ὅτι βούλεται καταβὰς ἀποκείρασθαι. καὶ ἐν βαλανείῳ δὲ ᾆσαι· καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα δὲ ἥλους ἐγκροῦσαι. καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παριὼν κο-
κ. ἀπὸ Στραχίονος μίσασθαι " παρ' Ἀρχίου τοῦ ταρίχους.

ΠΕΡΙ ΑΡΕΣΚΕΙΑΣ.

Η δὲ ἀρέσκεια, ἔστι μὲν, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν, ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική· ὁ δὲ ἄρεσκος,

ἀμέλει τοιοῦτός τις οἷος πόρρωθεν προσα-
γορεύσας, καὶ ἄνδρα κράτιστον εἰπών, καὶ
θαυμάσας ἱκανῶς, ἀμφοτέραις ταῖς χερ-
σὶ μὴ ἀφιέναι, καὶ μικρὸν προπέμψας,
καὶ ἐρωτήσας πότε αὐτὸν ὄψεται, ἔτι ἐ-
παινῶν ἀπαλλάττεσθαι. καὶ παρακλη-
θεὶς δὲ πρὸς δίαιταν, μὴ μόνον ᾧ πάρεστι
βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντι-
δίκῳ, ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ. καὶ τοὺς ξένους δὲ
εἰπεῖν ὡς δικαιότερα λέγουσι τῶν πολι-
τῶν. καὶ κεκλημένος δὲ ἐπὶ δεῖπνον, κε-
λεῦσαι καλέσαι τὰ παιδία τὸν ἑστιῶντα·
καὶ εἰσιόντα, φῆσαι σύκου ὁμοιότερα εἶναι
τῷ πατρί· καὶ προσαγαγόμενος, φιλῆ-
σαι, καὶ παρ' αὐτὸν καθίσαι· καὶ τοῖς μὲν
συμπαίζειν αὐτός, λέγων, ἀσκός, πέλε-
κυς· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐᾶν καθεύδειν,
ἅμα θλιβόμενος. καὶ πλειστάκις δὲ ἀπο-
κείρεσθαι, καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν.
καὶ τὰ ἱμάτια δὲ χρηστὰ μεταβάλλεσθαι, καὶ
χρίσματι ἀλείφεσθαι· καὶ τῆς μὲν ἀγο-

ρᾶς πρὸς τὰς τραπέζας προσφοιτᾶν· τῶν δὲ γυμνασίων ἐν τούτοις διατρίβειν, οὗ ἂν ἔφηβοι γυμνάζωνται. τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι, ὅταν ᾖ θέα, πλησίον τῶν στρατηγῶν· καὶ ἀγοράζειν αὑτῷ μὲν μηδὲν, ξένοις δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπιστάλματα· καὶ Λακωνικὰς κύνας, εἰς Κύζικον· καὶ μέλι Ὑμήττιον, εἰς Ῥόδον. καὶ ταῦτα ποιῶν, τοῖς ἐν τῇ πόλει διηγεῖσθαι. ἀμέλει δὲ καὶ πίθηκον θρέψαι δεινὸς, καὶ τίτυρον κτήσασθαι, καὶ Σικελικὰς περιστερὰς, καὶ δορκαδείους

γρ. θηρια- κὰς ἀστραγάλους, καὶ "θυελακὰς τῶν στρογγύλων

ληκύθους, καὶ βακτηρίας τῶν σκολιῶν ἐκ Λακεδαίμονος· καὶ αὐλαίαν ἐνυφῇ Πέρσας ἐνυφασμένους, καὶ αὐλίδιον παλαιστρικὸν κόνιν ἔχον, καὶ σφαιριστήριον· καὶ τοῦτο περιιὼν χρᾶν ἀεὶ τοῖς φιλοσόφοις, τοῖς σοφισταῖς, τοῖς ὁπλομάχοις, τοῖς ἁρμονικοῖς ἐπιδείκνυσθαι. καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν ὕστερον εἰπεῖν, ἐπὶ τῶν θεωμένων, πρὸς ἕτερον, ὅτι τούτου ἐστὶν ἡ παλαίστρα.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΝΟΙΑΣ.

ΗΔΕ ἀπόνοια, ἐστὶν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. ὁ δὲ ἀπονενοημένος, τοιοῦτός τις οἷος ὀμόσαι ταχὺ, κακῶς ἀκοῦσαι, καὶ λοιδορηθῆναι δυνάμενος· τῷ ἤθει ἀγοραῖός τις, καὶ ἀνασεσυρμένος, καὶ παντοποιός. ἀμέλει δυνατὸς καὶ ὀρχεῖσθαι νήφων τὸν κόρδακα, καὶ προσωπεῖον ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ, καὶ ἐν θαύμασι δὲ τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν, καθ' ἕκαστον παριὼν. καὶ μάχεσθαι τοῖς τὸ σύμβολον φέρουσι, καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσι. δεινὸς δὲ καὶ πανδοχεῦσαι, καὶ πορνοβοσκῆσαι, καὶ τελωνῆσαι, καὶ μηδεμίαν αἰσχρὰν ἐργασίαν ἀποδοκιμάσαι, ἀλλὰ κηρύττειν, μαγειρεύειν, κυβεύειν, τὴν μητέρα μὴ τρέφειν, ἀπάγεσθαι κλοπῆς, τὸ δεσμωτήριον πλείω χρόνον οἰκεῖν ἢ τὴν αὑτοῦ οἰκίαν. καὶ τοῦτο δ' ἂν εἶναι δόξειε τῶν περιισταμένων τοὺς ὄχλους, καὶ προσκαλούντων, μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ παρερρωγυίᾳ διαλε-

γρ. λοιδορούντων

γινομένων πρὸς αὐτοὺς καὶ λοιδορουμένων· καὶ μεταξὺ οἱ μὲν προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασι πρὶν ἀκοῦσαι αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχήν, τοῖς δὲ συλλαβήν, τοῖς δὲ μέρος τοῦ πράγματος λέγει· οὐκ ἄλλως θεωρεῖσθαι ἀξιῶν τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ, ἢ ὅταν ᾖ πανήγυρις. ἱκανὸς δὲ καὶ δίκας τὰς μὲν φεύγειν, τὰς δὲ διώκειν, τὰς δὲ ἐξόμνυσθαι, ταῖς δὲ παρεῖναι· ἔχων ἐχῖνον ἐν τῷ προκολπίῳ, καὶ ὁρμαθοὺς γραμματιδίων ἐν ταῖς χερσίν. οὐκ ἀποδοκιμάζων δὲ οὐδ' ἅμα πολλῶν ἀγοραίων στρατηγεῖν, καὶ εὐθὺς τούτοις δανείζειν, καὶ τῆς δραχμῆς τόκον τρία ἡμιωβόλια τῆς ἡμέρας πράττεσθαι, καὶ ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, τὰ ἰχθυοπώλια, τὰ ταριχοπωλεῖα· καὶ τοὺς τόκους ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν γνάθον ἐκλέγειν. ἐργώδεις δέ εἰσι τὸ στόμα εὔλυτον ἔχοντες πρὸς λοιδορίαν, καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ὡς συνηχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἐργαστήρια.

ΠΕΡΙ ΛΑΛΙΑΣ.

Ἡ δὲ λαλιά, εἴ τις αὐτὴν ὁρίζεσθαι βούλοιτο, εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου. ὁ δὲ λάλος, τοιοῦτός τις οἷος τῷ ἐντυγχάνοντι εἰπεῖν ἂν ὁτιοῦν πρὸς αὐτὸν φθέγξηται, ὅτι οὐδὲν λέγει· καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε, καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται. καὶ μεταξὺ δὲ ἀποκρινομένου, ὑποβάλλει, εἴπας σύ, μὴ ἐπιλάθῃ ὃ μέλλεις λέγειν· καὶ, εὖ γε ὅτι με ὑπέμνησας· καὶ, τὸ λαλεῖν ὡς χρήσιμόν που· καὶ, ὃ παρέλιπον· καὶ, ταχύ γε συνῆκας τὸ πρᾶγμα. καὶ, πάλαι σε παρετήρουν εἰ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐμοὶ κατενεχθήσῃ. καὶ ἑτέρας ἀφορμὰς τοιαύτας ποιεῖσθαι, ὥστε μηδὲ ἀναπνεῦσαι τὸν ἐντυγχάνοντα. καὶ ὅταν γε τοὺς καθ' ἕνα ἀποκναίσῃ, δεινὸς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους καὶ συνεστηκότας πορευθῆναι, καὶ φυγεῖν ποιῆσαι μεταξὺ χρηματίζοντας. καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα δὲ καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν, κωλύειν τοὺς παῖ-

δας προσμανθάνειν τοσαῦτα, καὶ προσλαλεῖν τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις· καὶ τοὺς ἀπιέναι φάσκοντας δεινὸς προπέμψαι, καὶ ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ πυθόμενος τὰς ἐκκλησίας ἀπαγγέλλειν· προσδιηγήσασθαι δὲ καὶ τὴν ἐπ' Ἀριστοφῶντος ποτὲ γενομένην τοῦ ῥήτορος μάχην, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων ἐπὶ Λυσάνδρου· καὶ οὕς ποτε λόγους αὐτὸς εἶπεν εὐδοκιμήσας ἐν τῷ "μέσῳ. καὶ κατὰ τῶν πληθῶν γε ἅμα διηγούμενος, κατηγορίαν παρεμβαλεῖν. ὥστε τοὺς ἀκούοντας, ἢ τοι ἐπιλαθέσθαι, ἢ νυστάξαι, ἢ μεταξὺ καταλιπόντας ἀπαλλάττεσθαι. καὶ συνδικάζων δέ, κωλῦσαι κρῖναι· καὶ συνθεωρῶν, θεάσασθαι· καὶ συνδειπνῶν, φαγεῖν· λέγων ὅτι χαλεπὸν τῷ λάλῳ ἐστὶ σιωπᾶν, καὶ ὡς ἐν ὑγρῷ ἐστιν ἡ γλῶττα· καὶ ὡς οὐκ ἂν σιωπήσειεν, οὐδ' εἰ τῶν χελιδόνων δόξειεν ἂν εἶναι λαλίστερος. καὶ σκωπτόμενος ὑπομεῖναι καὶ ὑπὸ τῶν αὐ-

(margin: γρ. δήμῳ.)

τοῦ παι-

τοῦ παιδίων, ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενον κελεύῃ λέγοντα ταῦτα, παραλέγειν τι ἡμῖν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ.

ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΠΟΙΙΑΣ.

Η ΔΕ λογοποιΐα, ἐστὶ σύνθεσις ψευδῶν λόγων καὶ πράξεων, ὧν βούλεται ὁ λογοποιῶν. ὁ δὲ λογοποιός, τοιοῦτός τις οἷος ὑπαντήσας τῷ φίλῳ, εὐθὺς καταβαλὼν τὸ ἦθος καὶ μειδιάσας, ἐρωτῆσαι, πόθεν σύ, καὶ τί λέγεις; καὶ ἔχεις περὶ τοῦδε εἰπεῖν καινόν; καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον; καὶ μὴν ἀγαθά γέ ἐστι τὰ λεγόμενα. καὶ οὐκ ἐάσας ἀποκρίνασθαι, εἰπεῖν, τί λέγεις; οὐδὲν ἀκήκοας; δοκῶ μοί σε εὐωχήσειν καινῶν λόγων. καί ἐστιν αὐτῷ ἢ στρατιώτης, ἢ παῖς Ἀστείου τοῦ αὐλητοῦ, ἢ Λύκων ὁ ἐργολάβος παραγεγονὼς ἐξ αὐτῆς τῆς μάχης, οὗ φησὶν ἀκηκοέναι. αἱ μὲν οὖν ἀναφοραὶ τῶν λόγων τοιαῦταί εἰσιν αὐτοῦ, ὧν οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαβέσθαι. διηγεῖ-

ται ἢ τούτοις φάσκων λέγειν, ὡς Πολυσπέρχων καὶ ὁ βασιλεὺς μάχῃ νενίκηκε, καὶ Κάσανδρος ἐζώγρηται. κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ, σὺ δὲ ταῦτα πιστεύεις; φήσει· τὸ πρᾶγμα βοᾶσθαι γὰρ ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν λόγον ἐπεντείνειν, καὶ πάντα συμφωνεῖν. ταὐτὰ γὰρ λέγειν περὶ τῆς μάχης, καὶ πολὺν τὸν ζωμὸν γεγονέναι. εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ σημεῖον τὰ πρόσωπα τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν· ὁρᾶν γὰρ αὐτῶν πάντων μεταβεβληκότα. λέγει δ' ὡς καὶ παρακήκοε παρὰ τούτοις κρυπτόμενόν τινα ἐν οἰκίᾳ, ἤδη πέμπτην ἡμέραν ἥκοντα ἐκ Μακεδονίας, ὃς πάντα ταῦτα οἶδε. καὶ πάντα διεξιὼν, πῶς οἴεσθε; πιθανῶς σχετλιάζει· λέγων, δυστυχὴς Κάσανδρος! ὦ ταλαίπωρος! ἐνθυμῇ τὸ τῆς τύχης· ἀλλ' οὖν ἰσχυρὸς γενόμενος. καὶ δεῖ δὲ αὐτόν σε μόνον εἰδέναι· πᾶσι δὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει προσδεδράμηκε λέγων. τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τεθαύμακα τί ποτε βούλονται λογοποιοῦντες. οὐ γὰρ μόνον ψεύδον-

γρ. φόνον

ται, ἀλλὰ καὶ ἀλυσιτελῶς ἀπαλλάττουσι. πολλάκις γὰρ αὐτῶν οἱ μὲν ἐν τοῖς βαλανείοις περιστάσεις ποιούμενοι, τὰ ἱμάτια ἀποβεβλήκασιν. οἱ δ' ἐν τῇ στοᾷ πεζομαχίᾳ καὶ ναυμαχίᾳ νικῶντες, ἐρήμους δίκας ὠφλήκασιν· εἰσὶ δ' οἳ καὶ πλεῖστοι λόγῳ κατακράτος αἱροῦντες παρεδειπνήθησαν. πάνυ δὲ ταλαίπωρον αὐτῶν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα. ποίᾳ γὰρ οὐ στοᾷ, ποίῳ δὲ ἐργαστηρίῳ, ποίῳ δὲ μέρει τῆς ἀγορᾶς οὐ διημερεύουσιν, ἀπαυδᾶν ποιοῦντες τοὺς ἀκούοντας οὕτως, καὶ καταπονοῦντες ταῖς ψευδολογίαις;

ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΧΥΝΤΙΑΣ.

Η ΔΕ ἀναισχυντία ἐστὶ μὲν, ὡς ὅρῳ λαβεῖν, καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους· ὁ δὲ ἀναίσχυντος, τοιοῦτος οἷος πρῶτον μὲν ὃν ἀποστερεῖ, πρὸς τοῦτον ἀπελθὼν δανείζεσθαι· εἶτα θύσας τοῖς θεοῖς, αὐτὸς μὲν δειπνεῖν παρ' ἑτέρῳ, τὰ δὲ κρέα ἀποτιθέναι ἁλσὶ πάσας καὶ προσκαλε-

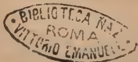
σάμενος τὸν ἀκόλουθον δοῦναι ἀπὸ τῆς τρα-
πέζης ἄρας κρέας καὶ ἄρτον, καὶ εἰπεῖν ἀ-
κουόντων πάντων, εὐωχοῦ τίμιε· καὶ ὀψω-
νῶν δὲ, ὑπομιμνήσκειν τὸν κρεοπώλην,
εἴτι χρήσιμον αὐτῷ γέγονε. καὶ ἑστηκὼς πρὸς
τῷ σταθμῷ, μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μὴ,
ὀστοῦν εἰς τὸν ζωμὸν ἐμβάλλειν· καὶ ἐὰν μὲν
λάβῃ, εὖ ἔχει. εἰ δὲ μὴ, ἁρπάσας ἀπὸ τῆς
τραπέζης χολίκιον, ἅμα γελῶν ἀπαλ-
γρ. κρία λάττεσθαι, καὶ ξένοις δὲ αὑτοῦ θέαν ἀγορά-
σας, μὴ δοὺς τὸ μέρος, θεωρεῖν· ἄγειν δὲ καὶ
τοὺς υἱεῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν, καὶ τὸν παιδαγω-
γόν. καὶ ὅσα ἐωνημένος ἄξιά τις φέρει,
μεταδοῦναι κελεῦσαι καὶ αὐτῷ· καὶ ἐπὶ τὴν
ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐλθὼν, δανείζεσθαι κρι-
θὰς, ποτὲ δὲ ἄχυρον. καὶ ταῦτα χρήσαν-
τας, ἀναγκάσαι ἀποφέρειν πρὸς αὐτόν. δει-
νὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεῖα τὰ ἐν τῷ
βαλανείῳ προσελθὼν, καὶ βάψας ἀρύ-
γρ. αὐτὸν ταιναν, βοῶντος τοῦ βαλανέως, αὐτὸς αὑ-
τοῦ καταχέασθαι, καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέλου-

ται ἀπιών· κἀκεῖ, οὐδεμία σοι χάρις.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΛΟΓΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικρολογία ἐστὶ φειδωλία τοῦ διαφόρου ὑπὲρ τὸν καιρόν. ὁ δὲ μικρολόγος, τοιοῦτός τις οἷος ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ συσιτῶν ἀριθμεῖν πόσας κύλικας ἕκαστος πέπωκε. καὶ ἀπάρχεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτέμιδι τῶν συνδειπνούντων. καὶ ὅσα μικροῦ τις πριάμενος λογίζεται, πάντα φάσκειν εἶναι ἄγαν. καὶ οἰκέτου χύτραν ἢ λοπάδα κατάξαντος, εἰσπρᾶξαι ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων. καὶ τῆς γυναικὸς ἀποβαλούσης τρίχαλκον, οἷος μεταφέρειν τὰ σκεύη καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰς κιβωτούς, καὶ διφᾶν τὰ καλύμματα. καὶ ἐάν τι πωλῇ, τοσούτου ἀποδόσθαι ὥστε μὴ λυσιτελεῖν τῷ πριαμένῳ. καὶ οὐκ ἂν ἐάσαι οὔτε συκοτραγῆσαι ἐκ τοῦ αὑτοῦ κήπου, οὔτε διὰ τοῦ αὑτοῦ ἀγροῦ πορευθῆναι, οὔτε ἐλάαν

κ. ἐκπέπωκε.

ἢ φοίνικα τῶν χαμαὶ πεπτωκότων ἀνελέσθαι. καὶ τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁσημέραι, εἰ διαμένουσιν οἱ αὐτοί. δεινὸς δὲ καὶ ὑπερημερίαν πρᾶξαι, καὶ τόκον τόκου· καὶ ἑστιῶν δημότας, μικρὰ τὰ κρέα κόψας παραθεῖναι, καὶ ὀψωνῶν, μηδὲν πριάμενος εἰσελθεῖν. καὶ ἀπαγορεῦσαι τῇ γυναικὶ μήτε ἅλας χρωννύειν, μήτε ἐλλύχνιον, μήτε κύμινον, μήτε ὀρίγανον, μήτε ὀλάς, μήτε στέμματα, μήτε θυηλήματα, ἀλλὰ λέγειν ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ τὸ ὅλον δὲ, τῶν μικρολόγων καὶ τὰς ἀργυροθήκας ἔστιν ἰδεῖν εὐρωτιώσας καὶ κλεῖς ἰωμένας· καὶ αὐτοὺς δὲ φοροῦντας ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐκ ληκυθίων μικρῶν πάνυ ἀλειφομένους, καὶ ἐν χρῷ κειρομένους, καὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὑπολυομένους, καὶ πρὸς τοὺς γναφεῖς διατεινομένους, ὅπως τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν, ἵνα μὴ ῥυπαίνηται ταχύ.

ΠΕΡΙ ΒΔΕΛΥΡΙΑΣ.

ΟΥ χαλεπὸν δέ ἐστι τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι. ἔστι γὰρ παιδιὰ ἐπιφανὴς καὶ ἐπονείδιστος. ὁ δὲ βδελυρὸς, τοιοῦτος οἷος ἀπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέραις, ἀνασυράμενος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον. καὶ ἐν θεάτρῳ κροτεῖν, ὅταν οἱ ἄλλοι παύωνται, καὶ συρίττειν οὓς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί. καὶ ὅταν σιωπήσῃ τὸ θέατρον, ἀνακύψας ἐρυγεῖν, ἵνα τοὺς καθημένους ποιήσῃ μεταστραφῆναι. καὶ πληθούσης τῆς ἀγορᾶς προσελθὼν πρὸς τὰ κάρυα, ἢ τὰ μῆλα, ἢ τὰ ἀκρόδρυα, ἑστηκὼς τραγηματίζεσθαι ἅμα τῷ πωλοῦντι προσλαλῶν. καὶ καλέσαι δὲ τῶν παριόντων ὀνομαστί τινα, ᾧ μὴ συνήθης ἐστί. καὶ σπεύδοντας δέ που ὁρῶν, περιμεῖναι κελεῦσαι. καὶ ἡττωμένῳ δὲ μεγάλην δίκην, ἀπιόντι ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου προσελθεῖν, καὶ συνησθῆναι, καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτὸν, καὶ αὐλητρίδας μισθοῦσθαι. καὶ δεικνύειν δὲ τοῖς ἀπαντῶσι

τὰ ὠνημένα, καὶ παραλαβεῖν ἐπὶ ταῦτα. καὶ διηγεῖσθαι προστὰς πρὸς κουρεῖον, ἢ μυροπώλιον, ὅτι μεθύσκεσθαι μέλλει. καὶ οἰνοπωλῶν, κεκραμένον τὸν οἶνον τῷ φίλῳ ἀποδόσθαι. καὶ ἐπὶ θέαν ἡνίκα ἂν δέῃ πορεύεσθαι, ἀπιὼν τοὺς υἱεῖς, ἡνίκα προῖκα ἀφιᾶσιν οἱ θεατρῶναι. καὶ ἀποδημῶν δημοσίᾳ, τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐφόδιον οἴκοι καταλιπεῖν, παρὰ δὲ τῶν συμπρεσβευτῶν δανείζεσθαι. καὶ τῷ ἀκολούθῳ ἐπιθεῖναι μεῖζον φορτίον ἢ δύναται φέρειν, καὶ ἐλάχιστα ἐπιτήδεια τῶν ἱκανῶν. καὶ ἀπὸ τῶν ξενίων τὸ μέρος τὸ αὑτοῦ ἀπαιτήσας ἀποδόσθαι· καὶ ἀλειφόμενος ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ εἰπών, σαπρόν γε τὸ ἔλαιον ἐπρίω, τῷ παιδαρίῳ· τῷ ἀλλοτρίῳ ἀλείφεσθαι. καὶ τῶν εὑρισκομένων χαλκῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν οἰκετῶν δεινὸς ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος, κοινὸν εἶναι φήσας τὸν Ἑρμῆν. τὰ δὲ δὴ τοιαῦτα φειδωνίῳ μέτρῳ τὸν πύνδακα ἐκκεκρουμένῳ μετρεῖν αὐτὸς τοῖς

ἔνδον, τὰ ἐπιτήδεια σφόδρα ἀποψῶν, ὑποπρίασθαι φίλου ἐπιλαβὼν ἀποδόσθαι. ἀμέλει δὲ καὶ χρέος ἀποδιδοὺς τριάκοντα μνῶν, ἔλαττον τέτρασι δραχμαῖς ἀποδιδόναι. καὶ φράτορας ἑστιῶν, αἰτεῖν τοῖς αὑτοῦ παισὶν ἐκ τοῦ κοινοῦ ὄψον· τὰ δὲ καταλει- κ.κ.ὄψου· πόμενα ἀπὸ τῆς τραπέζης ἡμίση τῶν ῥαφανίδων ἀπογράφεσθαι, ἵνα οἱ διακονοῦντες παῖδες μὴ λάβωσιν.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΙΡΙΑΣ.

Η ΜΕΝ οὖν ἀκαιρία, ἐστιν ἐπίτευξις λυποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας· ὁ δὲ ἄκαιρος, τοιοῦτός τις οἷος ἀσχολουμένῳ προσελθὼν ἀνακοινοῦσθαι, καὶ πρὸς τὴν αὑτοῦ ἐρωμένην κωμάζειν πυρέττουσαν. καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης προσελθὼν κελεῦσαι αὐτὸν ἀναδέξασθαι· καὶ μαρτυρήσων παρεῖναι, τοῦ πράγματος ἤδη κεκριμένου. καὶ κεκλημένος εἰς γάμους, τοῦ γυναικείου γένους κατηγορεῖν· καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἥκον-

τας ἄρτι, παραχαλεῖν εἰς περίπατον. δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν ὠνητὴν πλείω διδόντα ἤδη πεπρακότι. καὶ ἀκηκοότας καὶ μεμαθηκότας ἀνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διδάσκων. καὶ πρόθυμος δὲ ἐπιμεληθῆναι ἃ μὴ βούλεταί τις γίνεσθαι, αἰσχύνεται δὲ ἀπείπασθαι. καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας, ἥκων τόμον ἀπαιτήσων. καὶ μαστιγουμένου οἰκέτου παρεστὼς, διηγεῖσθαι ὅτι καὶ αὐτοῦ ποτε παῖς οὕτω πληγὰς λαβὼν ἀπήγξατο. καὶ παρὼν διαίτῃ, συγκρούειν, ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι. καὶ ὀρχησάμενος ἅψασθαι ἑταίρου μηδέ πω μεθύοντος.

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΕΡΓΙΑΣ.

Ἀμελει περιεργία δόξει εἶναι προσποίησίς τις λόγων καὶ πράξεων, μετ' εὐνοίας. ὁ δὲ περίεργος, τοιοῦτός τις, οἷος ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς ἃ μὴ δυνήσεται. καὶ ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος δικαίου

ἐστὶ) ἐν ξένῃ ταῖς ἐλευθέραις. καὶ πλείω δὲ ἐπαναγκάσαι τὸν παῖδα κεράσαι ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκπιεῖν. καὶ διεγείρειν τοὺς μαχομένους, καὶ οὓς οὐ γινώσκει ἀτραποῦ ἡγήσασθαι, εἶτα μὴ δύνασθαι εὑρεῖν οὗ πορεύεται. γρ. ἀνευρεῖν ποῦ καὶ τὸν στρατηγὸν δὲ προσελθὼν ἐρωτῆσαι, πότε μέλλει παρατάττεσθαι, καὶ τί μετὰ τὴν αὔριον παραγγελεῖ. καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ εἰπεῖν, ὅτι ἡ μήτηρ ἤδη καθεύδει ἐν τῷ δωματίῳ. καὶ ἀπαγορεύοντος τοῦ ἰατροῦ, ὅπως μὴ δώσει οἶνον τῷ μαλακιζομένῳ, φήσας βούλεσθαι διάπειραν λαμβάνειν, εὐτρεπίσαι τὸν κακῶς ἔχοντα. καὶ γυναικὸς δὲ τελευτησάσης, ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα, τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ ποταπή ἐστι· καὶ προσεπιγράψαι ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν. καὶ ὀμνύναι μέλλων, εἰπεῖν πρὸς τοὺς περιεστηκότας, ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις ὀμώμοκα.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ.

Ἔστι δὲ ἡ ἀναισθησία, ὡς ὅρῳ εἰπεῖν, βραδυτὴς ψυχῆς ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν. ὁ δὲ ἀναίσθητος, τοιοῦτός τις οἷος λογισάμενος ταῖς ψήφοις καὶ κεφάλαιον ποιήσας, ἐρωτᾷν τὸν παρακαθήμενον, τί γίνεται; καὶ δίκην φεύγων, καὶ ταύτην εἰσιέναι μέλλων, ἐπιλαθόμενος εἰς ἀγρὸν πορεύεσθαι. καὶ θεωρῶν ἐν τῷ θεάτρῳ μόνος καταλείπεσθαι καθεύδων. καὶ πολλὰ φαγὼν τῆς νυκτὸς, καὶ ἐπὶ θᾶκον ἀνιστάμενος, ὑπὸ κυνὸς τῆς τοῦ γείτονος δηχθῆναι. καὶ λαβὼν καὶ ἀποθεὶς αὐτὸς, τοῦτο ζητεῖν, καὶ μὴ δύνασθαι εὑρεῖν. καὶ ἀπαγγέλλοντός τινος αὐτῷ ὅτι τετελεύτηκέ τις αὐτοῦ τῶν φίλων, ἵνα παραγένηται, σκυθρωπάσας καὶ δακρύσας, εἰπεῖν, ἀγαθῇ τύχῃ. δεινὸς δὲ καὶ, ἀπολαμβάνων ἀργύριον ὀφειλόμενον, μάρτυρας παραλαβεῖν. καὶ χειμῶνος ὄντος μάχεσθαι τῷ παιδὶ, ὅτι σικύους οὐκ ἠγόρασε· καὶ τὰ παιδία ἑαυτοῦ παλαίειν

δυ ἀναγκάζων, καὶ ἐργάζειν, καὶ εἰς κόπους ἐμβάλλειν. καὶ ἐν ἀγρῷ αὖθις φακῆν ἕψων, δὶς ἅλας εἰς τὴν χύτραν ἐμβαλλὼν, ἄβρωτον ποιῆσαι. καὶ ὕοντος τοῦ Διὸς, εἰπεῖν, ἡδύ γε τῶν ἄστρων νομίζει, ὅτι δὴ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι "πίσσης. καὶ λέγοντός τινος, πόσους οἴει κατὰ τὰς ἱερὰς πύλας ἐξενηνέχθαι νεκρούς; πρὸς τοῦτον εἰπεῖν, ὅσοι ἐμοὶ καὶ σοὶ γένοιντο. κ. πίσση

ΠΕΡΙ ΑΥΘΑΔΕΙΑΣ.

Ἡ δὲ αὐθάδεια, ἐστιν ἀπήνεια ὁμιλίας ἐν λόγοις. ὁ δὲ αὐθάδης, τοιοῦτός τις οἷος ἐρωτηθεὶς, ὁ δεῖνα ποῦ ἐστιν, εἰπεῖν, πράγματά μοι μὴ πάρεχε. καὶ προσαγορευθεὶς, μὴ ἀντιπροσειπεῖν. καὶ πωλῶν τι, μὴ λέγειν τοῖς ὠνουμένοις, πόσου ἂν ἀποδοῖτο, ἀλλ' ἐρωτᾶν τί εὑρίσκει. καὶ τοῖς τιμῶσι, καὶ πέμπουσιν εἰς τὰς ἑορτὰς, εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο διδόμενα. καὶ οὐκ ἔχων συγγνώμην οὔτε τῷ ἀπώσαντι αὐτὸν

ἀκουσίως, οὔτε τὴν ὦσαν, οὔτε τὴν ἐμβᾶσαν. καὶ φίλῳ δὲ ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν δοίη, ὕστερον ἥκειν φέρων, καὶ λέγειν ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον. καὶ προσπταίσας ἐν τῇ ὁδῷ, δεινὸς καταράσασθαι τῷ λίθῳ. καὶ οὐκ ἂν ὑπομεῖναι, οὐκ ἂν περιμεῖναι πολὺν χρόνον οὐδένα. καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι. δεινὸς δὲ καὶ τοῖς θεοῖς μὴ ἐπεύχεσθαι.

ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

Ἀμέλει ἡ δεισιδαιμονία δόξειεν εἶναι δειλία πρὸς τὸ δαιμόνιον. ὁ δὲ δεισιδαίμων, τοιοῦτός τις οἷος ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ περιρρανάμενος ἀπὸ ἱεροῦ δάφνης εἰς τὸ στόμα λαβὼν, οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν, καὶ τὴν ὁδὸν ἐὰν περιδράμῃ γαλῆ, μὴ πρότερον πορευθῆναι, ἕως διεξέλθῃ τις, ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλῃ. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὄφιν ἐν τῇ οἰ-

κίᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι. καὶ τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν ταῖς περιόδοις, παριὼν ἐκ τῆς ληκύθου ἔλαιον καταχεῖν· καὶ ἐπὶ γόνατα πεσὼν καὶ προσκυνήσας, ἀπαλλάττεσθαι. καὶ ἐὰν μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ, πρὸς τὸν ἐξηγητὴν ἐλθὼν, ἐρωτᾶν τί χρὴ ποιεῖν. καὶ ἐὰν ἀποκρίνηται αὐτῷ ἐκδοῦναι τῷ σκυτοδέψῃ, ἀπογράψαι μὴ προσέχων τούτοις, ἀλλ' ἀποτραπεὶς ἐκδύσασθαι. καὶ πυκνὰ δὲ τὴν οἰκίαν καθαρεῖν. καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτε ἐπὶ νεκρὸν, οὔτε ἐπὶ λεχώ. καὶ ὅταν ἐνύπνιον ἴδῃ, πορεύεσθαι πρὸς τοὺς ὀνειροκρίτας, πρὸς τοὺς μάντεις, πρὸς τοὺς ὀρνιθοσκόπους, ἐρωτήσων τίνι θεῷ ἢ θεᾷ προσεύχεσθαι δεῖ. καὶ τελεσθησόμενος, πρὸς τοὺς ὀρφεοτελεστὰς κατὰ μῆνα πορεύεσθαι μετὰ τῆς γυναικός· ἐὰν δὲ μὴ σχολάζῃ ἡ γυνὴ, μετὰ τῆς τίτθης καὶ τῶν παιδίων. καὶ ἐπὶ ταῖς περιόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι. καὶ ἱερείας καλέσας, σκύλλῃ ἢ σκύλακι κελεῦσαι αὐτὸν

περικαθᾶραι. μαινόμενόν τε ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι.

ΠΕΡΙ ΜΕΜΨΙΜΟΙΡΙΑΣ.

ΕΣΤΙ δὲ ἡ μεμψιμοιρία, ἐπιτίμησις παρὰ τὸ προσῆκον δεδομένων. ὁ δὲ μεμψίμοιρος, τοιόσδέ τις οἷος, ἀποστείλαντος μερίδα τοῦ φίλου, εἰπεῖν πρὸς τὸν φέροντα, ἐφθόνησάς μοι τοῦ ζωμοῦ καὶ τοῦ οἰναρίου, οὐκ ἐπὶ δεῖπνον καλέσας· καὶ ὑπὸ τῆς ἑταίρας καταφιλούμενος, εἰπεῖν, θαυμάζω εἰ σὺ καὶ ἀπὸ ψυχῆς με φιλεῖς. καὶ τῷ Διῒ ἀγανακτεῖν οὐ διότι ὕει, ἀλλὰ διότι ὕστερον. καὶ εὑρών τι καὶ ἐν τῇ ὁδῷ βαλάντιον, εἰπεῖν, ἀλλ' οὐ θησαυρὸν εὕρηκα οὐδέποτε. καὶ πριάμενος ἀνδράποδον ἄξιον, καὶ πολλὰ δεηθεὶς τοῦ πωλοῦντος, θαυμάζω, εἰπεῖν, ὅ τι ὑγιὲς οὕτω ἄξιον ἐώνημαι. καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελιζόμενον ὅτι υἱός σοι γέγονεν, εἰπεῖν, ὅτι ἂν προσθῇς, καὶ τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ ἄπεστιν, ἀληθῆ ἐρεῖς. καὶ νίκην νικήσας

καὶ λα-

καὶ λαβὼν πάσας τὰς ψήφους, ἐγκαλεῖν τῷ γράψαντι τὸν λόγον, ὡς πολλὰ παραλελοιπότι τῶν δικαίων. καὶ ἐράνου εἰσενεχθέντος παρὰ τῶν φίλων, καὶ φήσαντός τινος, ἱλαρὸς ἔστι, καὶ πῶς; εἰπεῖν, ὅτι δεῖ τὸ ἀργύριον ἀποδοῦναι ἑκάστῳ, καὶ χωρὶς τούτων, χάριν ὀφείλειν ὡς εὐηργετημένον.

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

Ἔστιν ἀμέλει ἀπιστία, ὑπόληψίς τις ἀδικίας κατὰ πάντων. ὁ δὲ ἄπιστος, τοιοῦτός τις οἷος, ἀποστείλας τὸν παῖδα ὀψωνήσοντα, ἕτερον παῖδα πέμπειν πευσόμενον πόσου ἐπρίατο· καὶ φέρων αὐτὸς τὸ ἀργύριον, καὶ κατὰ στάδιον ἀριθμεῖν πόσον ἐστί. καὶ τὴν γυναῖκα τὴν αὑτοῦ ἐρωτᾶν κατακείμενος, εἰ κέκλεικε τὴν κιβωτόν, καὶ εἰ σεσήμανται τὸ κυλιούχιον, καὶ εἰ ὁ μοχλὸς εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλαίαν ἐμβέβληται. καὶ ἐὰν ἐκείνη φῇ, μηδὲν ἧττον αὐτὸς ἀναστὰς γυμνὸς ἐκ τῶν στρωμάτων

καὶ ἀνυπόδητος, τὸν λύχνον ἅψας, ταῦτα πάντα περιδραμὼν ἐπισκέψασθαι, καὶ οὕτω μόλις ὕπνου τυγχάνειν. καὶ τοὺς ὀφείλοντας αὐτῷ ἀργύριον, μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν τοὺς τόκους, ὅπως μὴ δύναιντο ἔξαρνοι γενέσθαι. καὶ τὸ ἱμάτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινός, οὐχ ὡς βέλτιστα ἐργάσεται, ἀλλ' ὅταν ᾖ ἄξιος ἐγγυητὴς τοῦ κναφέως. καὶ ὅταν ἥκῃ τις αἰτησόμενος ἐκπώματα, μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι. καὶ τὸν παῖδα δὲ ἀκολουθοῦντα κελεύειν αὐτοῦ ὄπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν, ἵνα φυλάττηται αὐτὸ μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράσῃ. καὶ τοῖς εἰληφόσι τι παρ' αὐτοῦ καὶ λέγουσι, πόσου κατάθου. οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν.

ΠΕΡΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΣ.

ΕΣΤΙ δὲ ἡ δυσχέρεια, ἀθεραπευσία σώματος, λύπης παρασκευαστική. ὁ δὲ δυσχερὴς, τοιοῦτός τις οἷος λέπραν ἔχων καὶ ἀλφὸν καὶ τοὺς ὄνυχας μεγάλους,

περιπατεῖν· καὶ φῆσαι ταῦτα εἶναι αὐτῷ συγγενῆ ἀῤῥωστήματα, καὶ τὸν πατέρα ἔχειν καὶ τὸν πάππον. ἀμέλει δὲ δεινὸς καὶ ἕλκη ἔχειν ἐν τοῖς ἀντικνημίοις, καὶ προσπταίσματα ἐν τοῖς δακτύλοις, καὶ ταῦτα μὴ θεραπεῦσαι, ἀλλ' ἐᾶσαι θηριωθῆναι. καὶ τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν. καὶ τοὺς ὀδόντας μέλανας καὶ ἐσθιομένους. ὥστε δυσέντευκτος εἶναι καὶ ἀηδής, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐσθίων ἀπομύττεσθαι. θύειν ἀρξάμενος, προσλαλεῖν, καὶ ἀποῤῥίπτειν ἀπὸ τοῦ στόματος. ἅμα πιεῖν, προσερυγγάνειν. ἐλαίῳ σαπρῷ ἐν βαλανείῳ χρῆσθαι. ἱμάτιον κηλίδων μεστὸν ἀναβαλόμενος, εἰς ἀγορὰν ἐξελθεῖν. καὶ εἰς ὀρνιθοσκόπου τῆς μητρὸς ἐξελθούσης, βλασφημῆσαι. καὶ εὐχομένων καὶ σπενδόντων ἐμβαλεῖν τὸ ποτήριον, καὶ γελάσαι ὡς τεράστιόν τι πεποιηκώς. καὶ αὐλούμενος δὲ κροτῆσαι

ταῖς χερσὶ μόνος τῶν ἄλλων. καὶ συντερετίζειν καὶ ἐπιτιμᾶν τῇ αὐλητρίδι μὴ ταχὺ παυσαμένῃ. καὶ ἀποπτύσαι δὲ βουλόμενος ὑπὲρ τῆς τραπέζης, προσπτύσαι τῷ οἰνοχόῳ·

ΠΕΡΙ ΑΗΔΙΑΣ.

Ἔστι δὲ ἀηδία, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν, ἔντευξις λύπης ποιητικὴ ἄνευ βλάβης. ὁ δὲ ἀηδὴς, τοιοῦτός τις οἷος ἐγείρειν ἄρτι καθεύδοντα εἰσελθὼν, ἵνα αὐτῷ λαλῇ. καὶ ἀνάγεσθαι δὴ μέλλοντας κωλύειν, καὶ προσελθὼν, δεῖσθαι ἐπισχεῖν, ἕως ἂν περιπατήσῃ. καὶ τὸ παιδίον τῆς τίτθης ἀφελόμενος μασώμενον, σιτίζειν αὐτὸς, καὶ ὑποκορίζεσθαι ποππύζων· καὶ ἐσθίων δ᾽ ἅμα διηγεῖσθαι ὡς ἐλλέβορον πιὼν, ἄνω καὶ κάτω καθαρθείη. καὶ ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου ἐν τοῖς ὑπὸ * αὐτοῦ μελαντέρα ἡ χολή. καὶ ἐρωτῆσαι δὲ δεινὸς ἐναντίον τῶν οἰκείων,

ὡς ποία ἡμέρα με ἔτικτες. καὶ ὅτι ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ' αὐτῷ λακκαῖον. καὶ ὡς κῆπος λάχανα πολλὰ ἔχων καὶ ἁπαλά, καὶ ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ, πανδοχεῖόν ἐστι. καὶ ξενίζων δὲ δεῖξαι τὸν παράσιτον αὐτοῦ ποῖός τις. καὶ παρακαλῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ποτηρίου ὅτι τέρψον τοὺς παρόντας.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία δόξειεν ἂν εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνελεύθερος. ὁ δὲ μικροφιλότιμος, τοιοῦτός τις οἷος σπουδάσαι, ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς, παρ' αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνῆσαι. καὶ τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς. καὶ ἐπιμεληθῆναι δὲ ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται. καὶ ἀποδοὺς μνᾶν ἀργυρίου, καινὸν ποιῆσαι ἀποδοῦναι. καὶ βοῦν θύσας, τὸ προμετωπίδιον ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου προσπατταλεῦσαι, στέμμασι μεγάλοις περιδήσας, ὅπως οἱ εἰσιόν-

τες ἴδωσιν ὅτι βοῦν ἔθυσε· καὶ πομπεύσας δὲ μετὰ τῶν ἱππέων, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἀποδοῦναι τῷ παιδὶ ἀπενεγκεῖν οἴκαδε, ἀναβαλόμενος δὲ θοιμάτιον εἰς τὴν ἀγορὰν περιπατεῖν. καὶ κυναρίου ᾗ τελευτήσαντος, αὐτῷ μνῆμα ποιῆσαι. καὶ στηλίδιον ποιήσας, ἐπιγράψαι, κλάδος μελιταῖος. καὶ ἀναθεὶς δακτύλιον χαλκοῦν ἐν τῷ ἀσκληπιῷ, τοῦτον ἐκτρίβειν στεφανοῦντα. ἀλείφεσθαι ὁσημέραι. ἀμέλει δὲ καὶ συνδιοικήσασθαι παρὰ τῶν πρυτάνεων ὅπως ἀπαγγείλῃ τῷ δήμῳ τὰ ἱερά. καὶ παρασκευασάμενος λαμπρὸν ἱμάτιον, καὶ ἐστεφανωμένος, παρελθὼν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθύομεν οἱ πρυτάνεις τὰ ἱερὰ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἄξια καὶ καλά, καὶ ὑμεῖς δέχεσθε τὰ ἀγαθά. καὶ ταῦτα ἀπαγγείλας, ἀπιὼν διηγήσασθαι οἴκαδε τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ ὡς καθ' ὑπερβολὴν εὐημερεῖ.

ΠΕΡΙ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

Η ΔΕ ἀνελευθερία, ἐστὶ περιουσία τις ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα. ὁ δὲ ἀνελεύθερος, τοιοῦτός τις οἷος νικήσας τραγῳδοῖς, ταινίαν ἀναθεῖναι ξυλίνην τῷ Διονύσῳ, ἐπιγράψας αὑτοῦ τὸ ὄνομα. καὶ ἐπιδόσεων γινομένων, ἐκ τοῦ δήμου ἀναστὰς, σιωπᾶν, ἢ ἐκ τοῦ μέσου ἀπελθών. καὶ ἐκδιδοὺς αὑτοῦ θυγατέρα, τοῦ μὲν ἱερείου, πλὴν τῶν ἱερείων, τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι· τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις οἰκοσίτους μισθώσασθαι. καὶ τριηραρχῶν, τὰ τοῦ κυβερνήτου στρώματα ὑπὸ τοῦ καταστρώματος ὑποστορέννυσθαι, τὰ δὲ αὑτοῦ ἀποτιθέναι. καὶ ἐξ ἀγορᾶς δὲ ὀψωνήσας, τὰ κρέα αὐτὸς φέρειν καὶ τὰ λάχανα ἐν τῷ προκολπίῳ· καὶ ἔνδον μένειν ὅταν ἐκδῷ θοιμάτιον ἐκπλῦναι. καὶ φίλου ἔρανον συλλέγοντος, προειδόμενος, ἀποκάμψας ἐκ τῆς

ὁδὸν, οἴκαδε πορεύεσθαι· καὶ μὴ περιάγειν θεραπαίνας, ἀλλὰ μισθοῦσθαι εἰς τὰς ἐξόδους. καὶ ἀναστὰς, τὴν οἰκίαν καλλῦναι, καὶ τὰς κλίνας ἐκκορῆσαι. καὶ καθεζόμενος παραστρέψαι τὸν τρίβωνα ὃν αὐτὸς φορεῖ.

ΠΕΡΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑΣ.

ΑΜΕΛΕΙ δὲ ἡ ἀλαζονεία δόξειεν εἶναι προσδοκία τινῶν ἀγαθῶν οὐκ ὄντων. ὁ δὲ ἀλαζὼν, τοιοῦτός τις οἷος ἐν τῷ διαζεύγματι ἑστηκὼς διηγεῖσθαι ξένοις ὡς πολλὰ χρήματα αὐτοῖς ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ. καὶ περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα εἴληφε. καὶ συνοδοιπόρου ἀπολαύσας ἐν τῇ ὁδῷ, λέγειν ὡς μετὰ ΕΥ'άνδρου ἐστρατεύσατο· καὶ ὅσα λιθοκόλλητα ποτήρια ἐκόμισε, καὶ περὶ τῶν τεχνιτῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι βελτίους εἰσὶ τῶν ἐν τῇ ΕΥ'ρώπῃ, ἀμφισβητῆσαι. καὶ γράμματα εἰ-

πεῖν ὡς περιέσι παρ' Ἀντιπάτρου, τρίτον δὴ λέγοντα παραγενέσθαι αὐτὸν εἰς Μακεδονίαν· καὶ διδομένης αὐτῷ ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελοῦς, εἰπεῖν ὅτι ἀπείρηται ὅπως μηδ' ὑφ' ἑνὸς συκοφαντηθῇ. καὶ ἐν τῇ σιτοδείᾳ ὡς πλείω ἢ πέντε τάλαντα γένοιτο αὐτῷ τὰ ἀναλώματα διδόντι τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν. καὶ ἀγνώστων δὲ παρακαθημένων, κελεῦσαι θεῖναι τὰς ψήφους, καὶ ποσοῦν αὐτὰς καθ' ἑξακοσίους, κατὰ μίαν. καὶ προστιθεὶς πιθανὰ ἑκάστοις τούτων ὀνόματα, καὶ ποιῆσαι δέκα τάλαντα. καὶ τοῦτο φῆσαι εἰσενηνοχέναι εἰς ἐράνους αὐτόν. καὶ τὰς τριηραρχίας εἰπεῖν ὅτι οὐ τίθησιν, οὐδὲ τὰς λειτουργίας ὅσας λελειτούργηκε. καὶ προσελθὼν δ' εἰς τοὺς ἵππους τοὺς ἀγαθοὺς πωλοῦσι, προσποιήσασθαι ὠνητιᾶν. καὶ ἐπὶ τὰς κλίνας ἐλθὼν, ἱματισμὸν ζητῆσαι εἰς δύο τάλαντα. καὶ τῷ παιδὶ μάχεσθαι οὐκ ἔχων χρυσίον νῦν τῷ ἀκολουθεῖν. καὶ

ἐν μισθῷ τὴν οἰκίαν οἰκῶν, φῆσαι ταύ-
την εἶναι τὴν πατρῴαν, πρὸς τὸν μὴ εἰ-
δότα· διότι μέλλει πωλεῖν αὐτὴν διὰ τὸ
ἐλάττω εἶναι πρὸς τὰς ξενοδοχίας.

THEOPHRASTI CHARACTERES ETHICI,

siue,

MORVM DESCRIPTIONES.

Interprete Isaaco Casaubono.

SAEPE equidem iam antè quum hac de re attẽtius cogitare cœpissẽ, miratus sum: sed nec mirari fortasse desinam, quid causæ sit cur quum Græcia omnis eidem cælo subiecta sit, quum etiam Græci omnes eodẽ modo instituantur, non omnes tamen iisdem moribus vtamur. Ego siquidẽ, mi Polycles, quum à multo tempore hominum naturas essem contemplatus, (quippe qui annos septuaginta nouẽ iam vixerim: & cũ multis, atq; omnis generis naturæque hominibus sim versatus) quum inquam dili-

gentia magna & probos simul & improbos homines considerassem, atque inter se comparassem, faciendum duxi, vt quæ sit vitæ degendæ vtrorumque ratio, hoc scripto complecterer. Exponam autem tibi generatim, cùm omnes morum species quibus illi sunt præditi, tum quomodo rem administrent familiarem. Liberos enim nostros, mi Polycles, fore meliores existimo, si monuměta ipsis huiuscemodi reliquerimus, quæ sibi pro exemplo proponentes, optimè moratos quosque sint electuri quibuscum versentur & consuescant, vt in viros tandem nihil illis deteriores euadant. Sed iam ad rem ipsam me accingā. Tuum erit, ad ea quæ dicam, animum aduertere, & an rectè dicam pernoscere. Igitur, missis præfationibus, & iis quæ multa poterant de re afferri, initium dicendi faciam ab illis qui cauillationem amplexi sunt, vitiúmque ipsum primò definiam: deinde cauillatorem hominem describā qualis sit, & qui eius mores. Postea verò alias quoque animi affectiones generatim, vt antè diximus, explicare conabimur.

DE CAVILLATIONE.

CAuillatio igitur, si quis rudi definitione complecti velit, est cùm factorum tum dictorum, in deterius fictio. Homo autem cauillator talis est, qui ad inimicos suos adeat, quasi alloqui eos velit, nō amplius odisse: quíque illos quibus clā struit insidias, præsentes laudet, & si victi fuerint, eorū vicem doleat. Si quis ipsi maledicat, ei ignoscit: iactáque in se conuitia negligit: cum iis etiam, qui quòd iniuriam ab ipso passi sint, quiritantur, blādè benignéque loquitur. Eos qui ipsum con festim conuentum velint, iubebit redire iterum. Quicquid agit, clam id habet, & se adhuc deliberare dicit. Idem se modò aduenisse fingit: aut sub vesperam venisse, & è via languere. Pecuniam mutuò rogantibus, aut eranum ab ipso exigentibus, Nihil vendo, inquit: è contrario quum nihil vendet, tum vendere se affirmabit. Quum quid audiuerit, videri volet animum non aduertisse. Quum quid viderit, negabit vidisse. Pactus aliquid, negabit se meminisse. De aliis dicit

ſe cogitaturum, alia neſcire, mirari alias de quibuſdam ſe quoque iam antè ſimiliter cogitaſſe. Denique frequens omnino in eius ore huiuſmodi eſt oratio, Non credo: Non puto: Obſtupeſco. Seſe etiam alium fuiſſe dicet. Item, Atqui non hæc erat ipſius apud me oratio: Res mihi videtur mira, & fidem omnem ſuperare: Quęre alium cui iſta narres: Tibíne haut credam, an illius damnem fidem, neſcio. At tu caue ſis ne vocibus iſtiuſmodi & recantatis dictis credas: qua re deterior nulla queat reperiri. Enimuero mores huiuſmodi hominum, non ſimplicium ſed inſidioſorum, magis quàm viperas fugere debemus.

DE ADVLATIONE.

ADulationem verò putet aliquis eſſe turpem vitæ quotidianæ conſuetudinem, ſed quæ adulatori cõducat. Adulator autem is eſt, qui ſi cum aliquo ambulet ei dicat, Viden' vt omnes in te oculos cõuertunt? Fit hoc nemini ex omnibus ciuibus præterquam tibi. Heri in porticu magnum bonæ exiſtimationis tuæ

fructum capiebas. Nam quum homines ibi plus quam triginta sederét, sermóque incidisset , Ecquis ciuium esset optimus? & orsos ab ipso , & in eiusdem nomen simul omnes recidisse. Hæc ille loquitur, aliáque his similia. Idem ex illius vestimétis cui assentatur floccos solet eximere. Quod si quæ vel palea vel festuca à vento acta illius capillis adhæserit, tollit eam adulator & simul renidés, En, inquit, quia biduo hoc te ego nõ vidi, vt canitie barba tibi est referta: atqui tu sanè, qui id ætatis homo sis, habes vt siquis alius capillos nigros. Iam si loquatur Ille, hîc verò adulator silentium omnibus imperare, in os laudare, dicenti voce gestúque applaudere, & vbi finem dicẽdi fecerit, Dictum bene! acclamare. Quòd si quem Ille sale aliquo perstrinxerit, eundem iste acerbè irridebit, vestémque in os sibi indet, quasi risum tenere non queat. In via si qui fiant obuii , sistere gradum iubet, donec Ille transierit. Mala etiam & pyra à se empta domum liberis Illius afferre, & spectante ipso dare moris habet: atque adeo ipsos osculatus, Probi patris pulli-

tiem! ait exclamans. Crepidas ementi si comes affuerit, pedem dicet ipso calceo esse concinniorem. Adeunte Illo ad amicorum aliquem, cursu præire assentator, & huic quidem, Venit Ille, inquit, ad te: statímq; reuersus, Ego, ait, de tuo aduentu præmonui. Sanè etiam quæcunque ad muliebre forum pertinent, didicit iste omnia sedulò & dıligēter ministrare: necnon ex omnibus cōuiuis vinum primus laudare: & Illi assiduè assistens, dicere, Vt tu molliter comedis! & de iis quæ mensæ sunt apposita, aliquid attollens, Hoc verò, ait, quàm bonum est! Quærere etiam amat, nunquid Ille frigeat: nunquid tegi adhuc & amplius amiciri velit: & quidem hæc dicēs, ad aurem hominis se inclinat, illique aliquid insusurrat: in eundem etiam dum alios alloquitur, oculos defixos habet. Puluinos in theatro puero adēptos, ipse substernit. Domū ait bene & ingeniosè fuisse dimēsam & ædificatā: agrum dılıgēter cōsitum: imaginem per esse similem. In summa, assentatorē semper videbis omnia sua dicta factáque ad voluntatē aliorū referre & conformare.

DE

DE GARRVLITATE.

GArrulitas, est longorum & inconsideratorum sermonum effutitio. Garrulus autẽ eiusmodi est, qui vel apud ignotum iuxtim ei assidens, vxoris suæ laudes prædicare instituat: deinde quod prçcedẽti nocte somniauerit, id narret: tum quæcunque in cœna sibi fuerint apposita, omnia sigillatim recenseat. Mox verò vbi incaluerit, homines huius sæculi dicet esse antiquis deteriores: frumenta in foro vili væniſſe pretio: peregrinos esse in vrbe quàm plurimos: mare statim à Dionysiis patere nauibus: & si Iupiter pluerit, eorum quæ terra conduntur meliorem fore prouentũ: séque agrum suum in sequẽtem annum esse culturum: ait etiam, viuẽdi rationes esse perdifficiles: & quum Mysteria agitarentur Damippũ facem omnium maximã statuisse. Quærit etiam, quot sint Odei columnæ: &, Heri, ait, vomui: & Quotus hic est mensis dies? Quòd si quis patientem se præbeat, nũquam ille ab eo discedat. Narrabit Mysteria mense Boëdromione, Apaturia Pyanepsione,

Posideone verò quæ ruri agitantur Dionysia, solita celebrari. Id genus homines demissis manibus grãdíque gradu fugiat oportet, quisquis febre carere volet. Difficile enim est cum iis durare qui neque otii neque negotii tempora distinguere norunt.

DE RVSTICITATE.

RVsticitas verò honestatis & decori ignoratio videri queat. At rusticus is est, qui hausto pharmaco in concionem nihilominus prodeat: quíque vnguenta nõ suauius fragrare thymo dicat: calceos gestat pede grandiores: voce etiam alta loqui sueuit. Amicis necessariísque suis parum fidẽs, de rebus maximis ad famulos refert: quæcunque in concione audiuit, omnia mercenariis suis, qui ruri apud ipsum opus faciunt, enuntiat. Sæpe etiam veste ita supra genu subducta sedet, vt denudatæ corporis partes conspici queant. In via aliorum quidem nihil admiratur, neque vlla re obstupescit: sed si bouẽ, asinum, aut hircum viderit, ibi homo gradũ sistere, & contemplari. Quúmque ali-

quid è promptuaria cella depromit, decerptum inde frustum vorat: & vinum meracius potat: diligéter interim ne hoc ancilla panifica rescis cat, cauens. Deinde verò cũ illa molere, & quæ sunt ad victũ necessaria, tum sibi tum vniuersæ familiæ parare solet. Inter prandendum iumentis pabulum obiicit: & si quis fores pulset, ipse auscultat. Vocato etiam cane, & eius rostro manu prehẽso, Hic, inquit, & agrum & domum quique in ea sunt omnes custodit. Argẽtum quod ab aliquo acceperit, quasi tenue aut nimis asperum solet reiicere, & vt alio id sibi mutetur postulare. Aratrum si cui forte vtendũ dederit, aut cophinũ, aut falcem, aut saccũ, nocte intempesta illa repetet, si per insomnium fuerit eorũ recordatus. In vrbem veniens, obuium quemque interrogans, Quanti, ait, pelles & salsamenta vænibãt? &, Nunquid hodie ludi nouam lunã adducunt? Dicit etiam, se simul ac descenderit, tondere velle. Idem cantare in balneo, & clauis calceos suffigere, &, quia eadem via erat, ab Archia salsamenta accipere, ac portare ipse, moris habet.

DE BLANDITIA.

BLanditia si quis eam definire velit, est congressio parum honestas voluptatis illecebras habens. Blandus verò is est, qui procul aliquem salutare, & virum appellare præstantissimum, fortunámque eius admirari soleat, & vtraq; manu prehendens, non dimittat: sed aliquantisper comitatus, quærens quando sit illum visurus, vix tandem domum reuertatur simul eius laudes prædicans. Idem captus arbiter, non ei tantùm cui adest, sed aduersæ etiam parti, vt cōmunis vtriusque amicus habeatur, gratificari studebit. Peregrinis in vrbe diuertentibus, iustiorem esse dicet ipsorum quàm ciuium orationem. Ad cœnam vocatus, conuiuii dominum vt liberos suos arcessat rogabit: atque illis ingredientibus negabit ficum ficui tam esse similem, quàm illi sint parētibus: deinde eos ad se vocabit, osculatúsque, sibi assidere iubebit: & cū aliis iocās, En vtrem, inquiet, En securim: alios in sinum recumbere dormientes, quamuis onere grauetur, sinet. Comam sæpius

ſolet tondere: dentes nitidos habere: veſtes quæ vſui adhuc eſſe poſſint, mutare: vnguento vti. In foro autem quando verſatur, in ea maxime parte illius cóſpicitur vbi ſunt argẽtariorum menſæ: gymnaſia illa frequẽtat, in quibus ſe impuberes exercent: in theatro & ſpectaculis uxta ipſos prætores ſedet. Idem in foro ibi quidem nihil: ſed amicis qui Byzanii ſunt mittenda munera emtitat: necnon Laconicas canes quas Cyzicum: & nel Hymettium quod Rhodũ mittat: tq; hęc ſe facere ſuis ciuibus narrat. Pręerea ſolet idem, ſimiam domi alere, ſaŷrum habere, & columbas Siculas, & è ornu dorcadis talos, & Thyriacas amullas ex iis quæ forma ſunt rotũda: item acedæmone aduectum baculum, necon aulæum vbi ſint Perſæ intexti. Haet etiam idẽ areolam puluere palæſtrico eſperſam, & ſphæriſterium: atque has ædium ſuarũ partes ſolet ille obuió cuique el è philoſophorum grege, vel ſophiſtaım, vel eorum qui ſe armis, aut muſico ntu exercent, commodare, vt ibi artis æ periculum faciant: quod quidẽ dum

illi faciunt, ipſe de aliquo è ſpectatoribus alii dicit, Eccum tibi cuius eſt hæc palæſtra.

DE DESPERATIONE, ſiue perdita audacia.

DEſperatio eſt per quam aliquis & facere quiduis & loqui contra honeſtatem ſuſtinet. Homo autem deſperatus & ad omnem audaciam proiectus, is eſt qui iuſiurãdum facilè ſuſcipiat: qui malè audire ac conuitiis proſcindi ſúſque déque habeat. Moribus eſt veteratoris calidi improbíq;, & hominis ſpurci, ac quiduis audentis. Atque adeo non pudebit eum, ſaltare cordacem etiam ſobrium, & in comico choro perſonatũ: & quum præſtigiæ ſpectantur, ad quemque ſpectantium adire & ſtipem æream exigere: ac ſi quis teſſeram afferens, gratis ſpectare poſtulet, cum eo rixabitur. Cauponam quoque exercere, leno ac portitor coactórq; eſſe ſolet: ac qui à nullo turpi artificio ſe abſtineat, præco erit: coquus erit: aleator erit: matri ſuæ aliméta denegabit: furti etiam cõuictus obtorto collo rapietur, atque in

carcere diutius quàm in ſuis ædibus habitabit. Eſt etiam iſte ex iis qui turbam circa ſe ſiſtunt, & obuios ad ſe vocẽt quibuſcũ voce magna & præfracta loquuntur, iiſque maledicta ingerunt: atque interea partim accedunt, partim diſcedũt, priuſquam quid ſibi ille velit audierint: dum ille aliis principium, aliis vix ſyllabam, aliis partem aliquam de re tota refert: non aliâs niſi quando mercatus ludorúmve cauſſa celebratur hominũ frequentia ſuũ profligatum ac perditum ingenium ſpectari æquum autumans. Litibus etiam partim quæ ipſi intenduntur, partim quas ipſe aliis intẽdit, ſolet eſſe implicitus atque in aliis abſentiam ſuam iureiurando interpoſito excuſare: ad alios iudicio ſe ſiſtere, in ſinu quidẽ ſcrinium geſtans: præ manibus verò forenſium libellorum faſciculum habẽs. Quin etiam, quæ eius eſt inſignita impudentia, ducem ſe rabulis forenſibus præbet: ac mox illis pecunia fenori data, pro vſura drachmæ cuiuſq; ternos ſemiobolos quotidie exigit: ſæpe etiam popinas & macella vbi piſces ac ſalſamẽta væneunt, pererrat: nec-

non quos è nundinatione sua nummos conficit, solet eos in buccâ condere. Sunt sanè istiusmodi homines admodum difficiles: quorum quidem os ad côuitiandum facilè soluitur: atque id voce ita contenta, vt eorum clamoribus & forum, & omnes tabernæ personent.

DE LOQVACITATE.

LOquacitas autem, si quis eam definire velit, sermonis intemperantia esse videatur. Loquax verò is est, qui soleat ei quicum verba facit, dicere, quicquid ille narrare inceperit, Nihil dicis: se rem omnem probè tenere: illum, si operam sibi dare velit, intellecturum. Deinde respondentem interpellãs, Tu, ait, ne obliuiscaris eorũ quæ dicturus eras: &, Factũ bene quod in memoriam reuocasti: &, Quàm iuuat interdũ sermones mutuos serere! &, Quod præterii: &, Celeriter tu quidem rem percepisti: &, Pridem expectabam an eôdem mecum recideres. aliásque huiusmodi occasiones loquendi captans aucupánsque, ne respirãdi quidẽ facultatem iis quibuscum loquitur, con-

cedit. Ac postquam singuli sunt ab eo loquacitate ista enecti, tum ad eos accedere non veretur, qui plures vna coierunt, eósque de rebus seriis agentes, in fugam vertere. Sed & ludos ac palæstras ingressus, vt ne tantùm pueri addiscāt solet efficere, verba interea cum corporū exercitatoribus seu pædotribis, & ludimagistris funditans. Si quis discedere se velle dicat, comitari ille, & domum vsque deducere ac persequi. Quòd si ab aliquo quid sit in cōcione actum rescierit, id aliis postea narrabit: tū de eo prælio quod prætore Aristophonte nobili illo oratore commissum est, longam narrationem contexet: item, de ea pugna quæ à Lacedæmoniis ductu Lysandri est pugnata: & si quid ipse vnquam pro concione cum aliqua sua laude dixerit. Atque hæc narrans, simul in vulgus inuehetur: ídq; tanto cum audiētium tædio, vt eorum alius quæ ab ipso dicuntur obliuioni statim mandet, alius dormitet, alius loquentem adhuc deserat, discedátque. Denique siue ad iudicādum cum alio sedeat, iudicare: siue ad spectandū, spectare: siue ad cibum

ſumendum, cibũ ſumere loquacitate ſua cõſeſſorem impediet. Quippe, inquit, loquaci durum eſt tacere: linguam enim tanquam in vdo habet: atque adeo præ quauis hirundine garrulus videri ille malit, quàm tacere: adeo ſe irrideri fert patienter: ídque vel à puerulis ſuis, qui ſomnũ petituri iubeant ipſum aliquid ſibi narrantem verba facere: vt ita nobis, inquiunt, ſomnus obrepat.

DE FAMIGERATIONE.

FAmigeratio eſt factorum dictorúmq; ad arbitrium ipſius fingentis cõfictio. Famigerator autem is eſt qui obuius amico factus, ſtatim mutato vultu ac renidens, interroget, Vnde tu, & quid ais? &, Habéſne ſuper hoc noui quicquã? & pergens interrogare, Nihílne, inquit, noui dicitur? atqui fauſta ſanè ſunt & læta, quę vulgò narrãtur: tum autem prius quàm ille reſpondeat, Quid ais, inquit, nihil audiuiſti? Ergo ego te ſicut video, rerũ nouarum nunciis ceu dapibus opiparis paſcam. Ac ſtatim eſt illi aut miles aliquis, aut Aſtei tibicinis puer, aut mãceps Lyco

qui ex ipso prælio sit reuersus, à quo se dicat audiisse: auctores siquidem ille tales eorum quæ dictitat profert, quos nemo queat arguere. Refert autem accepisse se ab illis, Polysperchontem cum rege hostes prælio fudisse, & superasse: Cassandrúmque viuum in hostium potestatem venisse. Quòd si quis ei dicat, Tu autem hæc credis? Imò, inquiet: rem enim clarissima omnium voce tota vrbe ferri: rumorem crescere: omnes congruere: eadē enim de prælio ab omnibus narrari: magnum nimirum ea pugna fartum esse factum. Idque se ex eorum etiam vultu, qui rem gerunt publicam, colligere: quē viderit ipsis penitus immutatum. Addit deinde se inaudiisse quendam qui ex Macedonia aduenerit, quíque omnibus quę gesta sunt interfuerit, quintū iam diem ab illis domi occultari. Atque vbi hæc commemorauit, miserationes adiicit: at scin quomodo? admodū sanè ad fidem dictis astruendam accommodatè. O infelicem, inquiens, Cassandrum! O virum ærumnosum! En Fortuna quid possit. at fuit certè Cassander præpotēs. Tu verò,

ait,tacitus hoc tecum habeto:ipse autem ad ciuium vnumquemque accurrit, vt ei omnia narret. Equidem mirari soleo quid sibi homines hoc genus falsis rumoribus fingẽdis spargendísque velint: quæ res,vt taceam mendacii turpitudinẽ,non rarò ipsis incommoda euenit. Factum enim sæpe, vt dum isti in balneis concursus facerent, vestes interea suas furto amitterent: alii dum in porticu aut pedestri aut nauali prælio vincũt, quòd vadimonium non stitissent, grauiter multati sunt. Quibusdam etiam,dum vrbes verbis suis fortiter caperent, cœna interea loci periit. Enimuero misera est istorum vita & conditio: nam quæ porticus est, quæ officina, quæ fori pars, in qua dies non traducãt integros, magnó cum audientium quos falsis suis narrationibus obtundunt,tædio?

DE IMPVDENTIA.

IMpudentiam definire licet, famæ neglectum turpis quæstus gratia. Impudens autẽ is est, qui solet pecuniam mutuò rogaturus ad eũ accedere cuius ali-

quid per fraudẽ detineat: deinde quum sacra diis facit, carnes victimæ suæ sale aspersas, condit, ipse apud alium cœnans: atque ibi pedisequum suum compellans, sublatis de mensa carnum frusto, & pane, in omnium auribus, Tu, vir honeste, inquit, epulare hilariter. In macello quãdo obsonatur, lanium meminisse iubet, si vlla vnquã in re fuerit de eo bene meritus: deinde autem trutinæ assistẽs, principio quidem carnes: sed si id non possit, os saltẽ aliquod in lancem iniiciet: quod si auferre queat, id optimè: si non, tum ille è mẽsa vel aliquod intestinorũ frustũ rapiet, & cum risu discedet. Iam si peregrinis apud se diuertẽtibus locũ in theatro ad spectandum emerit, ipse quoque nullo pró capite suo dato ære spectatum veniet: quinetiam liberos suos cum pædagogo eódem secum postero die ducere non dubitabit. Quæcunque autẽ paruo empta ferentem aliquem viderit, sibi quoque communicari iubebit. Et vbi ad ædes alienas venerit, vel ordeum, vel si vsus ita tulerit paleam mutuaturus, eos coget à quibus acceperit, id quod dederint

domum ſibi apportare. Sæpe etiã in balneis ad aënum accedens poſtquam arytænam merſam repleuit, ſeſe ipſe, non ſine magno balneatoris clamore, perfundit: dein diſcedens, Laui, inquit: & ad balneatorem conuerſus, Ego verò, ait, gratiam tibi nullam.

DE SORDIDA PARcimonia.

SOrdida parcimonia eſt ſtudium parcendi ſumptibus vltra modum. Sordidè parcus is eſt, qui *à ſodalibus apud ſe conuiuia agitare ſolitis* tanquam pro menſtrua domus ſuæ penſione ſemiobolum exigat: & in conuiuio quot-quiſque calices educat, numeret: qui etiam ex omnibus conuiuis Dianæ minima libamenta offerat. Iam quæcunque ei quiſpiam fert impenſa, etſi paruo empta, nimio tamen conſtare dicet. Si famulus ollam aut patinam fregerit, de eius demenſo tantum detrahet, quanti erat quod fractum eſt. Quòd ſi vxor trichalcũ amiſerit, ille verò omnẽ ſuppellectil em, lectos etiã, atq; capſas loco mouebit, & omnia ſtragula

ſcrutabitur. Quicquid vẽdit tãti vẽdit, vt bono emptori ea res cedere nõ queat. Ficũ de ſuo horto neminẽ guſtare ſiuerit: neminem per fundum ſuum trãſire: aut vllam cadiuam oliuam, palmulámve auferre. quotidie terminos inſpectat ſuos, ecquid immoti eodem loco iidem maneant. Porrò autem debitum ſi quis die præſtituta non ſoluerit, pœnam pro mora, atque adeo vſuræ vſuram ſolet exigere. Populares cõuiuio accipiens, minutas apponet carnes: quúmq; ad obſonandum exierit, ſæpe vacuus domum reuertetur. Vxori ſolet edicere ne cuiquam ſalem aut ellychnium aut cyminum, aut origanũ, vel etiam farris quicquam, vel corollam vllã, vel libum vllum cõmodet: Magnam enim, inquit, parua hæc tandem in anno ſummam efficiunt. In ſumma, ſordidorum iſtorum hominum loculos videas ſitu obſitos, claues ferrugine illitas. Ipſos quinetiam videre licet veſtes geſtare quæ vix femora tegant: guttulos ex quibus vnguantur paruos habere: capite eſſe, ad cutem vſq; attonſo: calceos medio die exuere: & cum fullonibus

obnixè agere, vt ad poliendam ſuam veſtem, cretæ multum adhibeant, ne ſordes facilè contrahat.

DE IMPVRITATE, ſiue moribus impuris.

IMpuritatem verò definire non eſt difficile: Eſt ſiquidem iocus ludúſve euidens nimis ac flagitioſus. Impurus verò is eſt qui ſi in liberas mulieres incidat, veſte ſubducta pudenda illis oſtendat. In theatro reliquis tacentibus, ipſe plaudit: & quos alii libenter ſpectant, ipſe ſibilis conſectatur: & toto theatro ad ſpectandũ intento, ipſe reſupinato corpore ructat, vt qui ſedent oculos auertere neceſſe habeant. Ac quando maximè frequens eſt forum, ad nuces, mala, & reliquos omnis generis fructus accedẽs, ibíque ſtãs, de iis comedit, ſermones interea cũ eorũ venditore ferẽs. Nõ etiã dubitat prætereuntium aliquẽ, nulla ſibi familiaritate iunctum, nominatim cõpellare: & ſi quem aliquò properãtem videat, iubebit expectare. Solet etiam ad eum qui in grandis pecuniæ iudicio cauſa ceciderit, redeun-

tem

tem è iudicio accedere, & ei gratulari: qúmq; sibi opsonia emerit, & tibicinas cõduxerit, vt cuique obuius fuerit factus, obsonia illi ostendere, & ad ea inuitare. idémque ad tõstrinam aut tabernam vnguẽtariam astans, narrat velle se mox ad ebrietatem vsque bibere. Vinum vendens, etiam amico dilutum dabit. Ad ludos quando maximè spectandum est, liberos suos ire non sinit: tunc sinit, quãdo gratis per theatrorum redemtores licet spectare. Si legatus peregre proficiscatur, relicto domi viatico quod publicè accepit, à legationis sociis mutuò rogabit. Moris etiam habet famulũ itineris comitẽ, onerare quidem sarcinis supra modum, victum verò ei suppeditare angustè nimis & infra modũ. Lautia si cum aliis acceperit, suam portionẽ petet, vt eam statim vendat. In balneis lauans, puerulo appellato, Nam hercule tu, inquit, oleum nimis rancidum mercatus es: & simul alieno se inũgit. Quòd si quos pueri nummulos æreos, vt fit, in via repererint, partem inde sibi poscet; illud vsurpans, Mercurium esse communem. Eiusdem

hominis ſunt hæc quoq;.Phidonia menſura ſi quid metiatur, eam adhibet, cuius ſit fundũ colliſum & introrſus adactum: domeſticis ſuis deméſum ipſe per quàm ſtudioſè radens metitur. . . . . & ſi triginta minas ſoluere habeat, vt quatuor tamen drachmæ de ſolido deſiderentur, operam dabit.quando etiã tribuleis conuiuio accipit, ſolet pueris ſuis obſonia è communi poſtulare:dimidiatos verò raphanos, ſi qui forte de menſa tollantur, annotat, ne eos pueri miniſtrãtes capiãt.

DE INTEMPESTIVITATE, ſiue inſcitia temporis.

INtempeſtiuitas eſt congreſſio moleſta iis quibuſcum congrediaris.Homo autem intempeſtiuus is eſt, qui ad amicum occupatum accedẽs, velit re communicata cum illo deliberare: quíque ad amicam ſuam febri laborantem veniat comeſſatum.Solet etiam eum qui iam antè fuerit ex ſponſu condemnatus adire, rogans vt pro ſe quoque intercedere velit. & ad dicendum teſtimonlum tunc venit quũ res eſt iudicata: ad nuptias vocatus,

in mulierum genus inuehitur. Eos qui è longinquo itinere modò aduenerint, ad deambulandum secum inuitat: re iã vendita emtorem adducit qui pluris sit emturus. Sæpe etiam è medio hominum sibi assidentium surgit, vt rem illis orsus à capite exponat, quam omnes iam audiuerint ac pernorint: & quæ nollet quidem aliquis, sed denegare tamen erubescit, ad illa curanda, promtus est. Ad eos qui sacra faciunt & epulas concelebrant, accedit, vt aliquam inde partẽ auferat. Quòd si præsente eo famulus cædatur: sibi quoque puerum aliquando fuisse narrabit, qui similiter virgis cæsus se suspenderit. Idem captus arbiter, duo litigantes quorum vterque rem transigi optat, cõmittet, & lites nouas inter ipsos cõstituet. Denique saltaturus socium manu prehendit, qui nondum sit vino madidus.

DE SEDVLITATE inepta.

Περιεργία, (quam liceat sedulitatẽ ineptam dicere) est dictorum factorúmque simulatio cum significatione bene-

uolentiæ. Mores eiusmodi hominis ita sunt. Facilè surgens è medio, in se recipit, quibus præstandis par non sit: rem quæ omnium confessione iusta est, pluribus verbis, in aliquo inhærens, docere instituit, nullo modo posse argui. Puerũ vini amplius miscere cogit, quàm quantum omnes qui adsunt conuiuæ queant ebibere. Contendẽtes pugnantésque, inuicem instigat. Solet etiam viam præire, quam ignoret ipse: cuius quidem exitum mox inuenire nequeat: & ad ductorem exercitus accedens, rogare, ecquando sit aciem ad dimicãdum instructurus: neçnon quid in perendinum diem imperet: & ad patrem veniens, En, inquit, mater in cubiculo iam dormit. Ac quũ vini vsum ægroto medicus interdixerit, solet hic illum quasi periculi faciẽdi causa ad bibendum componere. Quòd si vxor obierit, monumento eius & mariti & patris & matris, nomina inscribet, itémque cuias ipsa sit: tum hoc elogium insuper adiiciet, SINGVLARI OMNES PROBITATE ERANT. Idem si iusiurandum adigatur, conuersus ad circunstan-

tem turbam, Ego verò, inquit, iam antè sæpius iuraui.

DE STVPIDITATE.

Stupiditatem quoque definire possis vt sit animi tarditas, seu dicendum, seu faciendum sit aliquid. Stupidus verò is est qui sedēs ad calculos postquam rationes putauit, & summam subduxit, roget eum qui sibi assidet, Sūma quæ est? Ac quum ei litem aliquis intenderit, vbi ad diem illum ventum est, quo disceptari causa debet, eius oblitus in agrum proficiscitur. Sæpe etiam sedens in theatro ad spectandum, discedentibus aliis somno obrutus ibi relinquitur: quippe qui se ad multam noctem cibis ingurgitarit: ac tandem sede sua exsurgens, in canē vicini incidit, à quo mordetur. Idem quod acceperit ipse ac recondiderit, id ipsum quærere solet, reperire autem nō potest. Quūmq; nunciatur illi obiisse aliquem ex familiaribus ipsius, vt veniat exequias, tū ille vultu ad mœstitiam composito, lacrymas etiam fundēs, Bene, inquit, eueniat. Debitas autem pecunias recipiens, testes sibi asciscit:

& vigente hyeme, cum famulo quod cucumeres non emerit, iurgatur. Puerulos quinetiã ſuos, vt lucta ſe exerceant, curſu contendant, vſque ad laſſitudinem immodicam, cogere ſolet. In agro lentem ipſe coquens, ſale bis in ollam iniecto, vt mandi nequeat efficit. cúmq; à Ioue pluit . . . . Rogatus ab aliquo, Ecquot putet Sacra porta elatos mortuos: Quot vtinam, reſpondens ait, ego & tu haberemus.

DE FEROCITATE, ſiue arrogantia.

ARrogantia eſt verborum ſæuitia in congreſſionibus & vitæ quotidianæ vſu. Homo arrogans ita eſt comparatus, vt ſi quis ex ipſo ſciſcitetur, Vbi eſt ille? reſpondeat, Ne ſis mihi moleſtus. ſalutatus, ſalutare inuicẽ negligit. cúmq; aliquid vẽndit, indicare quidẽ merces ſuas, interrogatus Quãti? nõ dignatur: verùm ipſe potius emtorẽ interrogãs, Quid, ait, in mea merce quod contemnas habes? Religioſis quoque hominibus, & qui ad feſta ſolennia diis dona mittũt, dicere ſolet minimè

gratis datũ ipſis iri, *ſi quid diuino acceperint munere.* Quòd ſi quis illum imprudens, aut expulerit, aut pepulerit aut pede preſſerit, non eſt exorabilis. Et cum amico dixerit collectam ab ipſo petẽti, nihil ſe largiturum, poſtea ipſe vltro afferet, dicétque, Velle ſe hanc quoque pecuniam perdere. In via ſi ad lapidem offenderit, maledicet illi. Et vt aliquãdo ſubſiſtat alicuius expectandi cauſa: nũquam tamen diutius cuiquam præſtolabitur. Idem vt cantet in conuiuiis, aut vice ſua recitet, aut ſaltet, adduci non poteſt. Poſtremò diis ipſis vota facere non curat.

DE SVPERSTITIONE.

SVperſtitionẽ ſanè definire poſſumus, meticuloſum erga numen affectũ. Superſtitioſus verò is eſt qui elotis manibus, & aqua luſtrali aſperſus è templo, folium lauri ore prehenſum tenẽs, integrũ diem ita ambulet. Si viam eo ambulante muſtela tranſcurrerit, non ante progredietur quàm alius prior trãſierit, aut ipſe tres lapides trans viam miſerit. Serpentes ſi viderit in ædibus, ſacellum eo loco ex-

ſtruet. Lapides vnctos qui ſunt in triuiis ſolet oleo ex ampulla perfundere: nec prius diſcedere quàm poſito genu eos fuerit veneratus. Quòd ſi mus fortè farinæ follem arroſerit, adit ad interpretem, & quid facto ſit opus eum percontatur: qui ſi reſpondeat, cerdoni nimirum tradendum eſſe illũ follem, vt ſarciatur: ſuperſtitioſus iſte neglecto arioli reſponſo, religioni rem habens, exinanitũ ſaccum à ſe amolietur. Solet etiam domum crebrò purificare: ſepulcrum nullũ inſiſtere: ad defunctorum iuſta nullus accedere: neque item ad vllam vnquã puerperam. Inſomnium porrò ſi viderit, pergere ille ad diuinos, ad augures, ſciſcitaturus, cui deo, cui deæ vota ſint facienda. Et vt ſacris initietur, ad Orpheoteleſtas quot menſibus cũ vxore: aut ſi vxori non vacet, cum nutrice & liberis ſuis, itat. Præterea in compitis antè quàm inde diſcedat, aqua in caput aſperſa ſe luſtrat. Piatricibus quinetiam aſcitis, iubet ſe ſquillę aut catuli circumlatione purgari. Quòd ſi quẽ mẽte captũ aut comitialem viderit, ſolet inhorreſcẽs in ſinum ſibi deſpuere.

DE QVERELA INIQVA.

QVerela iniqua est expostulatio nullo iure facta. Hominis autẽ queruli mores istiusmodi sunt, vt si ad eum amicus portionẽ aliquã è conuiuio miserit, dicat ei qui afferat, affertur, Hoc illud est quòd ego ad cœnam non sum vocatus: inuidisti nimirũ mihi iusculum & villũ tuum. & cum illum amica etiam & etiam suauiatur, Miror, inquit, si tu ex animo ista mihi des basia. Ioui succenset, non modò si non pluat: sed etiam si serius. cúmque in via crumenam inuenit, Ego verò, ait, thesaurum nullus vnquam reperi. Similiter quũ paruo mãcipium emerit, vtpote exorato multis precibus vẽditore, Mirum sanè, inquit, si tantulo quicquam emerim quod sit alicuius pretii. Iam si quis lætum illum nuntium ipsi afferat, Filiolo, inquiens, auctus es: Adiice, ait ille, Et dimidia bonorum pars tibi periit, tum quod res est dixeris. Idem postquam in iudicio omniũ calculis vicit, nihilominus tamẽ de eo conqueritur, qui orationem scripsit quam pro se habuit, vt qui multa ipsius iusta omiserit. Iam si ad sub-

leuandam ipsius egestatem amici pecunias contulerint: & dicat deinde aliquis, Nūc esto hilaris: Quo pacto esse possum? inquiet: cū & singulis sua sit pecunia reddenda: & hoc amplius, gratiæ cuique tanquam pro accepto beneficio habendæ?

DE DIFFIDENTIA.

Diffidentia est per quam omnes fraudis suspectos habemus. Diffidens autem is est qui si ad emenda obsonia puerum miserit, alium mox mittat, qui percontetur quāti emerit. Si ferat ipse pecunias, solet eas singulis stadiis numerare. Cubans in lecto, vxorem interrogat an capsam bene clauserit: an probè sit arca obsignata: an vestibuli foribus pessulus sit obditus: ac licet affirmet illa, nihilo tamen secius, nudus ac discalceatus è lecto surgens, accensa lucerna, obire singula & inspicere pergit, ac vix ita tādem somno se dedere. Ad debitores suos fœnus sortis exacturus, cum testibus accedit: ne inficias videlicet ire possint. Vestem poliendam dealbandámque, non ei dare solet qui fullo sit optimus: sed ei qui fideiusso-

rem det idoneum. Quòd si quis pocula ab ipso commodato roget, solet ille maximè quidem, non dare: *aut si quãdo det, continuò repetere*. Puerum à pedibus iubet non à tergo sequi, sed ante se ambulare: ne possit ille inter eundũ fugam capessere, hac ratione cauens. Postremò iis qui cum aliquid ab ipso sumserint, dicũt illi, Refer in rationes: Imò, ait, depone: nõ enim vacat mittere flagitatum.

DE FOEDITATE.

FOEditas est corporis incuria & illuuies hominibus molesta. Homo fœdus is est, qui lepra & vitiligine laborans, vnguésque habens prælonguos inter homines versetur: ac dicat gẽtilitios sibi esse hos morbos: nam & patrem & auum fuisse eis obnoxios. Solet etiam vlcera in tibiis, & in manibus tubercula habens, nullam iis medicinam facere: sed sinere donec incurabilia reddantur. Axillas ferarũ more hirsutas, pilis magnã laterum partem occupãtibus, habet. Dentes verò nigros atque exesos, vt molestus sit & insuauis cum eo congressus. Eidẽ hæc quo-

que conueniunt: nares inter comedendum mungere: & quum edere inceperit colloqui:& ex ore quædam emittere: inter bibendū eructare: oleo in balneis vti rācido:idémq; in forū veste amictus quę sit maculis inquinata, prodibit: quúmque ad aruspicē mater exierit, lingua interea non fauere, neque à malis verbis se abstinere moris habet. Sæpe etiam dum vota libationésque fiunt, pateram sibi è manibus elabi finit,& simul risum tollit, quasi aliquid fecerit portentificum. Tibicines si audiat, vnus inter omnes manibus plaudere, atque eorum etiam modulos inepta imitatione effingere: dein tibicinem quod citò finem nó fecerit increpare:& dum vltra mēsam vult exspuere, eum qui pocula in conuiuio ministrat, conspuit.

DE TÆDIO.

TAEdium, si definire velis, est molestus absque damno cōgressus. Homo tædiosus est qui vix incipientem dormire, excitet, ingressus vt cum eo colloquatur: &qui ad eū accedés qui inibi est vt nauim

soluat, moram ei afferat, & expectare iubeat, donec aliquot secum spatia confecerit. Infantem etiam puerũ nutrici suæ adimens, ipse mansum ei cibum in os inferet, & blandiculè compellans, poppysmis permulcebit. Inter edendum narrat se helleboro accepto, quæ in visceribus hærerent, eiecisse deiecisséque: tũ addit, in effusis bilem fuisse iure apposito magis atram. A matre præsentibus amicis & familiaribus quærere amat, Ecqua me die, mater, peperisti? Aquam ait sibi esse in cisterna frigidã: olera in horto multa & tenera: domum suam hospitibus ita patere, quasi esset publicum diuersorium: & quũ peregrinos hospitio excipit, parasitum suum producit, vt videant illi qualis sit: atque in cõuiuio ad ipsum conuersus, Heus tu, parasite, inquit, vt iis qui hîc adsunt, sis oblectamento.

DE SORDIDA ET INEPTA laudis cupidine.

Μικροφιλοτιμία, quã possis Latinè dicere ineptam ac circa res paruas versantem ambitionẽ: ea est honorũ ac glo-

riæ cupido illiberalis. Homo verò ineptè ambitiosus is est, qui ad cœnam vocatus, conuiuatori ipsi studeat assidere: qui filiũ Delphos abducat, vt ibi comam ponat: qui operam det vt pedissequum habeat genere AEthiopem: qui etiam, si minam argenti velit soluere, laboret vt reddat in aspero. Et si bouem sacrificarit, solet anteriorem capitis eius partem magnis redimitã sertis pro foribus in ipso introitu figere: vt intelligant quicunque ingredientur, esse ab ipso bouem mactatum. Atque vbi pompam cum aliis equitibus duxit, reliquis omnibus puero traditis, qui ea domum referat, ipse trabeatus in forum pergit, & ibi deambulat. quúmq; illi paruulus aliquis canis fuerit mortuus, monumẽtum ei faciet, ascriptis etiam in columella his verbis, SOBOLES MELITENSIS. Iam cum æreum annulum AEsculapio consecrarit, appensis subinde nouis coronis totum conteret: atq; adeo ipse quotidie vnguentis oblinitur. Sanè etiam, quæ pertinẽt ad curam magistratus quos prytaneos vocant, ipse diligenter curare solet: quò possit, vbi litatũ fue-

rit,rem populo renũtiare. Itaque aſſumta veſte ſplendida, coronam geſtans in concionem prodit, & infit, Nos prytanei, ô Athenienſes, Matri Deûm ſacra rite fecimus, & litauimus: vos igitur omnia fauſta exſpectate. His ita renuntiatis, domum reuertitur: deinde vxori narrat ſibi proſperè ſupra modum res ſuccedere.

DE ILLIBERALITATE.

ILliberalitas eſt nimius quidam præ ſtudio parcendi ſumtibus, gloriæ contemtus. Illiberalis autem is eſt, qui ſi è tragico certamine victoriam reportarit, tæniam Libero patri ligneã conſecret, in qua nomen ipſius ſit inſcriptum: qui etiam cum neceſſario Reip. tempore pecuniæ à ciuibus extra ordinem conferuntur, in concione ſurgens, ſilẽtio vtatur, aut è medio ſe proripiat. Filiam ſuam nuptum collocans, mactatæ victimæ carnes omnes, iis exceptis quæ ad ſacrificulos pertinent, vendit: & ad miniſtrandum in nuptiis, mercede cõ ductos adhibet, qui ſuo quiſque cibo veſcantur. Triremi præfectus quam inſtruxit, gubernatoris ſtragulis

tabulata ſternet, ſuis interea vti parcens. E foro poſtquam opſonatus eſt, rediens, carnes ipſe geſtat, atque olera etiam in ſinu. Veſtem quando à ſordibus purgandã locauit, domi tãtiſper ſe continet. Quòd ſi quis amicorũ eius fortuna vſus aduerſa, eranum à ſuis familiaribus exigat, idq; ipſe ſciat, deflectens ex itinere, domũ tendit. Vxori ancillas emit ille quidem nullas: ſed quæ in publicum prodeuntẽ comitentur, conducit. Mane vbi ſurrexit, domum ipſe mundare, lectóſque purgare ſolet: & ſedens, lacerum quod geſtat pallium inuertere.

DE OSTENTATIONE.

OStentatio dici queat, inanis bonorũ quorundam quæ non adſint prædicatio. Oſtẽtator autem eiuſmodi eſt, qui in Digmate Piræei ſtans, peregrinis narret multam ſe pecuniam traiectitiam habere: & de toto fœnebri queſtu lõgos ſermones habeat, quantus ille ſit, explicans, & quæ lucra inde fecerit. Inter eundum viæ comitem nactus, ſe ſub Alexandro in illa nobili expeditione meruiſſe narrabit:

rabit, & quàm multa inde gemmata potoria reportarit: Asiaticos etiam artifices Europeis esse præstantiores, dissentientibus aliis cõtendet. Deinde literas ab Antipatro esse allatas memorabit, quæ ipsũ vix duobus comitatũ in Macedoniam venisse dicant. Se, cum esset sibi materiæ concessa immunis exportatio, oblato beneficio vti noluisse, vt omnes omnium calumnias effugeret. Eundem se, in caritate annonæ amplius quinq; talenta pauperibus ciuibus largientem insumsisse. Quod si ignotis assideat, eos iubebit ponere calculos, & illorum quibus aliquid erogarit numerum inire: qui vt sexcenti reperiantur, calculis sigillatim multiplicatis, probabilibus etiam cuique eorum nominibus additis, efficiet: adeo vt decẽ talentorum summa tandem colligatur: quam omnem summã, se inopibus subleuandis impẽdisse affirmabit: & tamen, inquit, in hac ratione non duco, instructas à me triremes, quibus præfui: & alia quibus Reip. causa sum functus, munera sumtuosa. Idem ad eos accedens, qui generosos equos vendunt, velle se emere

ſimulat: & in nundinis ad tẽtoria eorum qui merces vænum exponũt, appropinquans, veſtem ſibi oſtendi iubet duûm talẽtorum. Puerum quòd ſe ſine auro ſequatur, grauiter obiurgat. Denique meritoriam domum inhabitans, ſi cum aliquo ſermonem habeat, qui id ignoret, paternas eſſe has ædes dicet: quas ipſe, quod ſint ad hoſpites excipiendos anguſtiores, vendere cogitet.

Ex libro quarto Rhetoricorum ad Herennium.

Oſtentatoris pecunioſi character.

Notatio eſt, cùm alicuius natura certis deſcribitur ſignis, quæ ſicuti notæ quædam naturæ ſunt attributa. Vt ſi velis non diuitem, ſed oſtentatorem pecunioſum deſcribere: Iſte, inquies, iudices, qui ſe dici diuitem putat eſſe præclarum, primùm nunc videte, quo vultu vos intueatur. nónne vobis videtur dicere, darem ſi mihi moleſti non eſſetis? cùm vero ſiniſtra mentum ſubleuat, exiſtimat ſe gemmæ nitore, & auri ſplendore aſpectus omnium perſtringere. Cùm puerum reſpicit hunc vnum, quem ego noui (vos nō arbitror nouiſſe) alio nomine appellat, deinde alio atque alio: Heus tu, inquit, veni Sannio, ne quid iſti barbari perturbent: vt ignoti qui audiunt, vnū putent eligi de multis: ei dicit in aurem, aut vt domi lectuli ſternātur, aut ab auunculo rogetur AEthiops, qui ad balneas veniat, aut aſturconi locus ante oſtium ſuum detur, aut aliquod fragile falſæ choragium gloriæ comparetur. Deinde exclamat, vt omnes

audiant, Videto, vt diligenter enumeretur, si potest ante noctem. Puer qui iam bene hominis naturam nouit, Tu illò plures mittas oportet, inquit, si hodie vis transnumerari. Age, inquit, duc tecū Libanum, & Sosiam. Sané. Deinde casu veniūt hospites homini, qui istum splendidè, dum peregrinaretur, receperunt: ex ea re homo herclè sanè conturbatur: sed tamen à vitio naturæ non recedit. Bene, inquit, facitis cùm venitis: sed rectiùs fecissetis, si ad me domū rectà abijssetis. Id fecissemus, inquiunt illi, si domū nouissemus. At istud quidē, inquit, facile fuit vndelibet inuenire. Verū ite mecū: sequuntur illi: sermo interea huius consumitur omnis in ostentatione. Quærit in agris cuiusmodi frumenta sint: negat se, quia villæ incensæ sint, accedere posse, nec ædificare etiam nūc audere: tametsi in Tusculano quidem cœpi insanire, & in ijsdem fundamentis ædificare. Dum hæc loquitur, venit in ædeis quasdam, in quibus sodalitium erat eodem die futurum: quò iste pro notitia domini ædium ingreditur cū hospitibus. Hic, inquit, habito. perspicit argentum quod erat expositū, visit triclinium stratum, pro-

bat: accedit seruulus, dicit homini clare dominum iam vẽturum, si velit exire. Itáne, inquit? Eamus hospites, frater venit ex Salerno, ego illi obuiam pergã: huc vos decima venitote. hospites discedunt. Iste se raptim domũ suam conijcit: illi decima, quò iusserat, veniũt. quærunt hũc. reperiũt domus cuia sit: in diuersoriũ derisi conferũt sese. Vidẽt hominem postera die: narrant, expostulant, accusant. ait iste eos similitudine loci deceptos, angiporto toto deerrasse: contra valetudinem suam se ad multam noctẽ expectasse. Sannioni puero negocium dederat, vt vasa, vestimenta, pueros corrogaret. seruulus non inurbanus, satis strenuè & concinnè comparat. iste hospites domum deducit. Ait se ædes maximas cuidam amico ad nuptias commodasse. Nunciat interea puer argentum repeti: (pertimuerat enim, qui commodarat) Apage te, inquit: ædes commodaui, familiam dedi, argentum quoque vult? tametsi hospites habeo, tamen vtatur licet, nos Samijs delectabimur. Quid ego, quæ deinde efficiat, narrem? eiusmodi est hominis natura, vt quæ singulis diebus efficiat gloria atque ostẽtatione, ea vix an-

nuo sermone enarrare possim. Huiusmodi notationes, quæ describunt quid consentaneum sit vniuscuiusque naturæ, vehementer habent magnam delectationem: totam enim naturam cuiuspiam ponunt ante oculos: aut gloriosi, vt nos exempli causa cœperamus, aut inuidi, aut timidi, aut auari, ambitiosi, amatoris, luxuriosi, furis, quadruplatoris: denique cuiusuis studiū protrahi potest in medium tali notatione.

Ex Q. Horatii Flacci Satyr. lib. primo, Sat. IX.

Garruli hominis character.

IBam forte via Sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
Occurrit quidā notus mihi nomine tātùm,
Arreptáque manu, Quid agis dulcissime rerum?
Suauiter, vt nunc est, inquam: & cupio omnia, quæ vis.
Cū assectaretur, Nunquid vis? occupo: at ille
Noris nos, inquit: docti sumus. hîc ego, Pluris

Hoc, inquam, mihi eris. miserè discedere quærens
Ire modo ocyus, interdũ consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero. cũ sudor ad imos
Manaret talos: ô te Bollane cerebri
Felicem, aiebam tacitus: cum quidlibet ille
Garriret, vicos, vrbem laudaret, vt illi
Nil respõdebam: Miserè cupis, inquit, abire,
Iamdudũ video: sed nil agis: vsque tenebo:
Persequar. Hinc quò nunc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi: quẽdã volo visere, nõ tibi notũ:
Trans Tiberim longè cubat is propè Cæsaris hortos.
Nil habeo quod agam: & nõ sum piger: vsque sequar te.
Demitto auriculas, vt iniquæ mẽtis asellus,
Cùm grauius dorso subijt onus. Incipit ille:
Si bene me noui, nõ Viscum pluris amicum,
Nõ Varium facies. nã quis me scribere plureis,
Aut citius possit versus? quis mẽbra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hîc erat. Est tibi mater,
Cognati: quis te saluo est opus? Haud mihi quisquam:

Omnes composui. Felices: nunc ego resto:
Cõfice: nanq; instat fatũ mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit , diuina mota anus
vrna.
Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra.
Garrulus hunc quando consumet cunque: loquaceis,
Si sapiat, vitet, simulatque adoleuerit ætas.
Ventũ erat ad Vestæ quarta iã parte diei
Præterita, & casu tunc respondere vadato
Debebat: quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paullum hîc ades. Inteream si
Aut valeo stare, aut noui ciuilia iura:
Et propero quò scis. Dubius sum quid faciam, inquit.
Téne relinquam, an rem. Me sodes. Non faciam, ille:
Et præcedere cœpit. ego, vt contendere durum est,
Cum victore sequor.

A 2

88

ISAACI CASAVBONI ad THEOPHRASTI CHARACTERES ETHICOS

Liber commentarius.

LVGDVNI,
Apud Franciſcum le Preux.
CIↃ IↃ XCII.

ISAACI CASAVBONI IN THEOPHRASTI CHA-racteres Ethicos Pro-legomena.

INSCRIPTIO huius libelli, quę in omnibus codicibus hęc est, Θεοφράστου Ἠθικοὶ χαρακτῆρες, tribus verbis tria declarat: auctorem scripti istius: materiam eius, siue subiectum: formam siue tractandi modum: de quibus omnibus aliquid est nobis hoc loco dicendum. Auctorem esse verè aureoli libelli istius Theophrastum Eresium, magnum illum maximi Aristotelis discipulum, verum censeo. Nam & Diogenes Laertius inter Theophrasti librorũ indiçes, Ἠθικοὺς χαρακτῆρας recenset: & Suidas qui paucissimos eius philosophi libros commemorat, huius tamen meminit: quod etiam indicio esse possit, in pretio olim apud doctos Theophrasti hoc opus fuisse. Deinde quum certum omnino sit, prodiisse hęc ex eruditissimi & elegãtissimi alicuius viri officina, qui Athenis eo ipso tempore quo claruit Theophrastus, & vixerit (id quod nõ vno loco an-

notatum à nobis demonſtratúmque eſt) & ſcripſerit, non video quid cauſſæ eſſe queat, cur aut veterũ codicũ, qui omnes in Theophraſti nomine conſentiunt, fidẽ in dubium vocemus: aut ſi de illorum fide non dubitetur, quid opus ſit Theophraſtũ alium ab Ereſio illo quærere, omnibus ſeculis inauditũ, omnibus priſcis ſcriptoribus illaudatum, cui hæc tribuantur. Accedit hûc Euſtathii teſtimonium, qui in rhapſodiam Iliadis ν, non hoc ſolum docet, ſcriptos eſſe à Theophraſto characteres, ſed illud etiam manifeſtò indicat, ita planè illos fuiſſe ſcriptos, vt factum videmus in his reliquiis. Quare nõ aſſentior doctis quibuſdam viris, qui ab Ariſtotelis diſcipulo hunc librum abiudicarunt: qui præter illud vnicum argumentum de quo mox dicemus, nihil penitus habent quo ſuam ſententiam tueri poſſint. An enim illud dicent? parum tanto ſcriptore dignum hoc eſſe ſcriptum. Ita video doctiſſimũ Victorium exiſtimaſſe. Mihi verò cõtrarium prorſus videtur: nam & opus hoc, eſſet modò integrum, & quale auctor ediderat, digniſſimum iudico quod tanto viro tribuatur: & viciſſim, eo fuiſſe comperior Theophraſtum ingenio, vt nemo aptior huic argumento iſto modo tractando inueniri potuerit. Fuiſſe enim illum politiſſimi, elegantiſſimi & amœniſſimi ingenii virum (talem omnino hæc opera deſiderabat) cùm alia arguunt quæ de eo, & ex

eo apud veteres scriptores leguntur: tum illud in primis quod de illo Hermippus ipsius æqualis apud Athenæum testatur: singularẽ quandam fuisse hominis venustatem & industriam in exprimendis effingendísque hominum moribus: quod quàm bellè auctori huic conueniat, nemo non intelligit. Ideo videtur M. Tullius Theophrasti scriptis vnicè capi delectaríque solitus, & vt auctor est Plutarchus, delicias suas eum appellitare: amicum etiam suum ad Atticum scribens, vocat, sæpéque dilaudat. quin Aristoteles quoque apud A. Gellium lib. XII, suauitatẽ huius sui discipuli linguæ pariter ac vitæ commendat. Nihil dicam de stylo: nam quæ magna adeo similitudo aut dissimilitudo in his tam paucis chartis, cum reliquis Theophrasti scriptis, in tanta præsertim argumẽtorum dissimilitudine, notari possit? & tamẽ qui illa legerit aliquando, non dubito quin etiam in his Theophrastei characteris notas saltẽ aliquas mecũ sit agniturus. Atque illud quidem in primis: quòd & hęc & illa cum legas, scias facile ab Aristotelis discipulo vtraq; esse profecta. Sed nimirũ doctos homines qui aliter existimarunt, mouit locus ille in epistola προοιμιακῇ vbi ait auctor, se hæc scripsisse, cum annum ætatis iam absoluisset nonagesimum nonum: id enim Eresio Theophrasto cõuenire non posse, nos quoq; censemus: quippe cuius vitæ terminum statuat

diligentiſſimus Laertius, annum octuageſimum quintum. Neque ſanè veriſimile eſt, aut Laertii codices hîc falſos eſſe, aut ipſum. Nam ſi ita eſſet, & ad centeſimũ vſq; annum Theophraſtus vitam extendiſſet, non videtur M. Tullius quo loco querelã Theophraſti morientis de breuitate vitæ humanæ refert, taciturus fuiſſe, quàm longam nactus ille vitam, de natura tamen quereretur. videtur etiam Hieronymus vir vndecunque doctiſſimus, cum pleroſque veteres philoſophos longæuos in epiſtola ad Nepotianum nominaret, Theophraſtum non fuiſſe omiſſurus. Multo verò minus Lucianus qui ex profeſſo omnes pæne μακροβίους philoſophos libro ſingulari collegit, hũc tanti præſertim nominis virum omiſiſſet. Quid igitur? an idcirco neceſſum fateri alium eſſe qui hæc ſcripſerit à Theophraſto Ereſio? minimè gentiũ, me quidem arbitro: aut doceant nos iſti prius quis hic fuerit tam elegãs & tam ignobilis ſcriptor, támque longæuus: qui non ſolùm centum annis vixerit: ſed etiam (quę planè res admirationem habet) qui centenarius hæc ſcribere potuerit. Interea liceat nobis ſuſpectũ de mẽdo locum illũ habere: ac pro ἔτη ἐννενήκοντα ἐννέα, ex Laertio reponere ἑβδομήκοντα ἐννέα. Omnino ſi tãquam ex vnguibus de leone, ita ex his paucis foliis, quæ malè multata hodie habemus, de toto opere iudicare licet: ea videtur ſuauitas, ea iucunditas,

ls lepos operis integri fuisse, vt id à sene centenario esse profectũ, nemo, opinor, nisi qui sit ipse centenarius & δύστηνος, ac proinde parum idoneus harum rerum existimator, sit iudicaturus. Verùm de auctore quidem satis superque.

Argumentum autem & subiectum scripti istius philosophicum planè est: de moribus enim hominum hîc agitur, & ad bene honestéque vitam degendam nobis hoc scripto præire Theophrastus voluit: quo nihil est φιλοσοφικώτερον, nihil philosopho dignius. Enimuero morũ conformandorũ quod ethicus philosophus prærogatiuæ iure quodam, quasi propriũ sibi assumit, nõ vna est à veteribus sapientibus inuẽta & exculta ratio. Nã idem hic, si verum amamus, & ethici philosophi, & historici, & poetæ finis est: verùm illius quidem ἁπλῶς: horum non ἁπλῶς: habẽt enim hoc amplius & historicus & poeta suos peculiares fines: ille, vt rerum gestarum memoriam conseruet: & vt lectorem suum iis maximè præceptis quę ad Remp. bene gerendam necessaria sunt, instruat. hic, vt lectorẽ suum iuuando simul etiam delectet. Quare, tendunt quidẽ eôdem omnes quodãmodo: sed diuersis tamen itineribus. Philosophi ratio simplex est, &, vt sic dicam, recta directáque via: de virtute enim & vitio disputans, illam sequendam, hoc fugiendum nos docet: & ad eam rem præcepta nobis suggerit. Hi-

ſtoricus & poeta, nõ virtutes nec vitia in abſtracto (vt loquuntur) nec eorum cauſſas naturámve, quod philoſophorũ eſt: ſed his prædit os homines conſiderant: factáque nobis & mores vtrorúmque explicãtes, imitandorum atque fugiendorũ exempla ſuppeditãt: & tacitè quodammodo nos inſpicere in vitas hominum iubent, atq; ex aliis ſumere exemplum nobis. Rurſus autem magna eſt latáque inter hiſtoricum & poetam differentia: ille res geſtas, vti geſtæ ſunt, ſimpliciter narrat: hic & geſtas, (non enim omnia fingunt, ſed multa affingunt tantùm poetæ, ait veriſſimè ſcriptor eruditiſſimus Strabo) & quæ geri potuerunt, cum decenti imitatione exequitur: vnde illi ποιητὴς vt Plato docet, nomen inditum: quia rerum quas refert, non narrator ſolùm vt hiſtoricus: ſed quaſi fabricator eſt & auctor: quod ille imitandi artificio præſtat. Omnis enim poeta μιμητὴς, ait idem Plato. Ipſorum quinetiam poetarum, multiplex eſt inter ipſos diſcrimẽ: differunt enim, vt docet Ariſtoteles, τῷ ἑτέροις, τῷ ἑτέρως, τῷ ἑτέροις μιμεῖσθαι. Quorſum hæc? vt appareret libellum hũc, medii cuiuſdam eſſe inter philoſophorum & poetarũ ſcripta generis. Subiectũ quidẽ eſt de moribus: quos emẽdare, vnicus eſt auctori in hoc opere finis propoſitus: atque hoc ſaltem illi cum ethico philoſopho commune eſt, & ambobus proprium. Cæterùm tractatur hoc ſubiectum, non mo-

re philoſophorũ: ſed nouo quodam docendi genere, quod deſcriptione conſtat eorum quæ homines aut hac aut illa virtute vitióve præditi, facere ᾗ ποιοδποί εἰσι conſueuerunt: διαφέρει δ' οὐδὲν (inquit philoſophus, quarto Nicomacheorum) τὴν ἕξιν ἢ τὸν κατὰ τὴν ἕξιν σκοπεῖν. Fit autem hoc à Theophraſto magna ex parte μιμητικῶς: quod poetarum eſſe, ſupra poſuimus. Itaque plurima in his breuibus reliquiis, quæ veluti tabulæ è naufragio ſuperſtiſtes vtcunque remanſerunt, legas, ex quibus huius operis cum poetis, ſcenicis maximè & comicis, quos eſſe optimos exprimẽdorum morũ artifices ſcimus, affinitas percipi queat: vt ſuis locis cum cura eſt à nobis indicatum. Mores igitur hominum ita hîc olim erãt deſcripti, vt liceret tanquã in ſpeculo hinc virtutis ſplendorem & pulcherrimã intueri faciem: illinc verò vitiorum turpitudinem & dedecus animaduertere. Nunc, melior eius pars, proh dolor! intercidit: nam & ea pars quæ erat de virtutibus tota hodie deſideratur: & illius quæ de vitiis, haut ſcio an portio ſaltem ἀξιόλογος fuerit, quantumcunque eſt quod ad nos peruenit. Quota enim eſt obſecro vitiorum pars quæ hîc continetur?

Nomen porrò χαρακτῆρες quo ſuum hoc opus Theophraſtus appellauit, à re impoſitũ eſt, támq; eſt aptũ, vt nihil ſupra. Erat namque hoc tãquam exẽplar & ſpeculum quoddam morum, vbi virtutis & vitii cuiuſq; ex-

pressæ notæ cernebantur. Itaque titulus hic Ἠθικοὶ χαρακτῆρες tantundem ferme valet, ac si dixisset Εἰκόνες ἠθῶν (siue εἰκονισμοὶ vt appellat Seneca) hoc est, *Imagines morum*: sicut Cicero comicos appellat *imaginem uitæ quotidianæ.* Εἰκὼν & χαρακτὴρ atque ἔσοπτρον sæpe eandẽ vim habent: Quare etiam, quod D. Paulus ad Coloss. dixit, Christum esse εἰκόνα τοῦ ἀοράτου θεοῦ, in ea ad Hebræos voce χαρακτὴρ est expressum. In libro autem Sapientię in eadem sententia vtitur auctor vocibus ἔσοπτρον & εἰκών. Veteres verò quidam qui post Theophrastum idem argumentum tractarunt, μικρὸν παρεγκλίνοντες vt diceret Aristoteles, χαρακτηρισμοὺς vocarunt, quos ille χαρακτῆρας: quidam longius abierunt, & similium scriptorum titulos dissimiles (vti fere fieri videas) sunt commenti. Seneca ad Lucilium, epistola XCV. *Ait utilem futuram esse descriptionem cuiusque uirtutis. Hanc Posidonius AEthologiam uocat: quidam* χαρακτηρισμὸν *appellant, signa cuiusque uirtutis & uitij ac notas reddentem, quibus inter se similia discriminentur. Hæc res eandem uim habet quam præcipere. Nam qui præcipit dicit, Illa facies, si uoles tẽperans esse. Qui describit, ait, Temperans est, qui facit illa, qui illis abstinet. Quæris quid intersit? Alter præcepta uirtutis dat: alter exemplar. Descriptiones has, & ut publicanorum utar uerbo* εἰκονισμοὺς, *ex usu esse confiteor.* Pulcherrimè ista Senecæ explicant nostri huiusce libri ἐπιγραφήν: quam possis cum Seneca

vertere *De signis ac notis morum*. Simpliciùs tamen nos,&,vt in inscriptione,breuiùs, *Morũ descriptiones* auctore Cicerone: qui in Topicis descriptiones Latinè dicit,quos Græci,inquit, χαρακτῆρας. Poteramus & *Notationes morũ*: ídque fortasse rectiùs: nisi M.Tullium sequi libitum fuisset. Auctor ad Herennium, *Notatio est, cũ alicuius natura certis describitur signis, quæ sicuti notæ quædam, naturæ sunt attributa.* quo loco extat sanè quàm elegãs & graphica ostentatoris pecuniosi descriptio. Atque hæc quidem ita: nũc illud vice corollarii adiiciemus. Et apud Græcos Satyrus antiquissimus peripateticus,& apud Romanos doctissimus Varro libros non dissimilis,vt videtur, argumenti ediderunt: quos tamen non χαρακτῆρας, sed περὶ χαρακτήρων inscripserant. Varronis librũ laudatũ aliquoties apud Latinos grammaticos reperimus: verùm ita,vt de eius argumento pro certo quicquam pronuntiare non possimus. ac fieri potest, vt sit is ipse quem Nonius De proprietate scriptorũ vocat. quod si est,nihil hûc scilicet facit. Satyri verò librum affinem huic Theophrasteo fuisse argumẽti similitudine, fermè mihi persuasit aliquando hic ex illo locus, ab Athenæo prolatus,quem apponam: dignum profectò vbique,nõ ibi tantum legi. Est autem character hominis asoti. Οἱ πολέμιοι τῆς οὐσίας ὑπάρχοντες, κατατρέχοντες τὸν ἀγρόν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα,

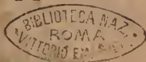
σκοπεύοντες, οὐ τί δεδαπάνηται, ἀλλὰ τί δαπανηθήσεται. οὐδὲ τί περιέσται, ἀλλὰ τί οὐ περιέσται· ἐν τῇ νεότητι τὰ τοῦ γήρως ἐφόδια προκαταναλίσκοντες. χαίροντες τῇ ἑταίρᾳ, οὐ τοῖς ἑταίροις· καὶ τῷ οἴνῳ οὐ τοῖς συμπόταις. Postremò ne illud quidem prætermittā quod est à veteribus criticis probè, vt mea sentētia fert, obseruatum. Aiunt illi, Homerum fontem illum ingeniorum, huiusmodi descriptionum primum auctorem esse: eundémq; suo exemplo cùm aliis præiuisse, tum etiā nostro huic auctori quando isti operi manum admoueret. Nam similem esse fortis & ignaui characterem hūc apud poetam Iliadis libro XIII.

Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη.
Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμός.
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη, μεγάλα στέρνοισι πατάσσει
Κῆρας ὀϊομένῳ· πάταγος δέ τε γίνετ' ὀδόντων.
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ, οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτέ τι λίην
Ταρβεῖ ἐπειδὰν πρῶτον ἐσίζηται λόχον ἀνδρῶν·
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα μιγήμεναι ἐν δαῒ λυγρῇ.

Hæc veterum est obseruatio. Sunt & apud alios vtriusque linguæ optimos scriptores ad parem modum accuratę descriptiones: quas diligenter obseruasse, non ad eloquentiæ solùm studia, sed (quod antiquius esse debet) ad naturam virtutum & vitiorum penitus cognoscendam, vtile fuerit & conducibile.

ISAACI CASAVBONI AD THEOPHRASTI Characteres ethicos Liber commentarius.

ΔΗ μὲν καὶ πρότερον πολλάκις.] Ostendit Theophrastus, nō imparatū se ad huius operis scriptionē accedere: sed re sæpius secum considerata expensáq;. Ideo ait ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν: familiari Aristoteli & aliis philosophis loquēdi genere. simplicius Xenophon initio Παιδείας, Ἔννοιά ποτε ἡμῖν ἐγένετο. & initio Commentariorum, Πολλάκις ἐθαύμασα. At noster mox quoque verbis significantissimis vtitur, συνθεωρήσας, & παρατεθεαμένος: quæ dictiones, θεᾶσθαι inquam, & θεωρεῖν, à rebus diuinis originem habentes, de quibus dum attentiùs meditamur, sumus ipsi quodammodo diuini, & vt philosophus ait in decimo Nicomacheorum, nos ipsos ἀπαθανατίζομεν: postea ad eas res sunt translatæ, quas cum magna voluptate, vel magna cum attentione contemplamur. Eôdem spectat & quod ait se ὡμιληκέναι παντοδαπαῖς ἀνθρώπων φύσεσιν: fuit enim necesse vt qui describere ho-

minum mores cogitaret, cum diuersæ naturæ & ingenii hominibus versaretur. Sic Plato III. De republica dicebat, eum qui futurus sit bonus iudex, debere παιδαγωγῆς φύσεσιν ὡμιληκέναι. Horatius ad Pisones,

Respicere exemplar vitæ morúmque iubebo
Doctum imitatorem, & viuas hinc ducere voces.

Ita, fit hîc quoq; familiaris, ille in natura rerũ circulus: Nã ex diligenti vitæ hominũ obseruatione, cõfecta est hæc morum depictio: ex huius veluti tabulæ contemplatione non otiosa, vitæ & morum nascetur emendatio.

ὑ γὰρ δή ποτε τῆς Ἑλλάδος.] Legi malim, ὑ δή ποτε πάσης τῆς Ἑλλάδος: sicut mox, πάντων τῶν Ἑλλήνων. Duas hîc notat causas varietatis illius quæ in hominũ moribus atq; institutis cernitur: locorũ positionẽ, & institutionẽ à pueris. Illud quàm magnũ ad eã momẽtũ sit, & experientia arguit, & philosophi, geographi, astronomíque vel docent vel docere conantur: tangit etiam Hippocrates in libro de aëre, aquis, & locis: & Galenus multis locis. mitto quæ Seneca & Cicero super hoc non vno loco. *Ingenia hominum* ait Curtius libro VIII. *ubique locorũ situs format.* Iñ institutione autẽ puerili, nõ dicam multum momenti: sed pene dixerim τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν esse positum. Quod ait, Græciam totam eidem subiectam esse cæli regioni, Græcósque omnes eadem disciplina solitos imbui, accipiendum est vt dictum παχυμερέστερον ac minus ἀκριβῶς. Nam

vt demus in eadem inclinatione cæli Græciam totam (non enim hîc loquimur de magna Græcia, aut Græcis Aſiaticis: ſed de ea tantum Græcia quæ velut matrix omnium Græcarum coloniarum erat) fuiſſe: tamen ſi eiuſdem partes inter ſe compares, reperies differentiam fuiſſe & in aëribus regionum & in habitãtium ingeniis mirùm quantam. Ne longè abierim, quis neſcit in Boeotia alium longè cæli hauſtum fuiſſe, alium in cõtinenti Attica? lõgéq; craſſiore aëre vſos quàm ipſorum vicinos Athenienſes. Notum illud, *Bœotûm in craſſo iurares aëre natum.* Itaque etiam ingenia longè diuerſa, vt ex Græca hiſtoria cuiuis notum. Idem de reliquis terræ Græciæ regionibus dici poteſt. Quid autem de inſtitutione? An putamus ſimiliter ſuos liberos inſtituiſſe Atheniẽſes & Lacedęmonios? Imò verò ita diuerſa erat educatio, vt difficilius ſit reperire in quo cõuenirent, quàm in quo differrent. Quare vt modò diximus commoda interpretatione iuuandum hoc Theophraſti dictum: déque iis tantùm accipiendum quæ Græcis ſolis propria, iiſque omnibus cõmunia erant: barbaris autem, aut eorum pleriſque non item. Putauimus aliquando locum totum ſic eſſe legendum: τί δή ποτε τῆς πόλεως ἁπάσης, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀέρα κειμένης καὶ πάντων τῶν πολιτῶν ὁμοίως παιδευ. Mouebat hoc etiã, quod Theophraſtus toto hoc libello de Atheniẽſibus tantùm videtur agere: omnia enim ad

mores Atheniensium & ea quæ fieri in ea vrbe solebant, referuntur. Veruntamen nunc placet magis vt nihil mutemus: sed locum ita vt supra exposui accipiamus. Nã quod de Athenis ita quasi de tota Græcia loquitur, hæc quoq; caussa esse potest: quòd illa vrbs dum floruit, ocellus Græciæ, & Ἑλλάδος Ἑλλὰς fuit: vt nõ sine ratione sicuti Roma ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης & pop. R. δῆμος τῆς οἰκουμένης à Polemone oratore, vt referũt Galenus & Athenæus, vocat⁹ est: ita Athenę Ἑλλάδος ἐπιτομὴ & populus Atheniẽsis δῆμος τῶν Ἑλλήνων dici potuerit.

καὶ βεβιωκώς.] Malim, ἄπ βεβ. vel ἄπ καί. Locum subobscurum dedimus operam vt planum nostra versio redderet.

ἔτη ἐννενήκοντα ἐννέα.] Iam diximus de hoc loco quid nobis videretur. Error ex notis est ortus: & ϟθ´ perperam scriptum, cum scribi deberet οθ´. Nusquam non isto modo in bonis vtriusque linguæ scriptoribus est peccatum. Ac commodùm mihi nunc in mentem venit locorũ quorundam Plinii similiter deprauatorum: quos obiter hîc emendare non pigebit: præsertim quũ de Theophrasto ibi agatur. Libro XXXIII. cap. VII. de minio loquens, ita scribit Plinius, *Theophrastus* X C. *annis ante Praxibulum Atheniensium magistratum, quod tempus exit in urbis nostræ* CCXL. *annum, tradit inuentum.* sic habẽt omnes quos licuit videre codices: neque aliter in nouissima editione Lugdunẽsi: quæ editio, si verum dicere

dicere licet, tanto nil dignum præstat hiatu. Legēdum aio, *quod tempus exit in urbis nostræ* CCCCXXXIX *annum*. Praxibulus cuius meminit Theophrastus in libello Περὶ λίθων, vnde hæc transcribit Plinius, archon Athenis fuit, anno secundo olympiadis centesimę decimæ sextæ: quo anno eum librum scribebat Theophrastus, vt ex eius lectione apparet. eum autē annum incidere in annū V. C. CCCCXXXIX. non alio teste probare melius possumus, quàm ipso Plinio. Is igitur alio loco annum tertium eiusdem olympiadis, quo archonta (siue vt Cicero aliquando vertit, prætorem: vt Plinius sæpe, magistratū) habuere Athenæ Nicodorum, vrbis Romæ quadringentesimum quadragesimū ait fuisse: vt necesse sit annum ei proximum qui habuit archonta Praxibulum, esse annum V.C. quadringentesimum trigesimum nonum. Sic autem Plinius libro tertio, *Theophrastus qui primus externorum aliqua de Romanis diligentius scripsit, Circeiorum insulæ & mensuram posuit, stadia* LXXX. *in eo uolumine quod scripsit Nicodoro Atheniēsium magistratu: qui fuit urbis nostræ* CCCCXL. *annus*. Ita scribi debuit hic locus, fœdè in omnib⁹ quas hactenus vidi editionibus corruptus. *magistratu* inquā legendū non *magistratui*. nō enim ἄρχοντι Νικοδώρῳ, sed ἄρχοντος Νικοδώρου Plinius dicere voluit. Iam diximus Plinium sæpe illud ἄρχοντος Græcorum in historia Attica, vertere *magistratu*. Sic

& Seneca epiſtola x v I I I. *Hoc certè in his epiſtolis ait, quas ſcripſit Charino magiſtratu ad Polyænum.* At in vulgatis Senecæ editionibus ſcriptum inuenias *Charino de magiſtratu*. falſò: nam Χαρίνου ἄρχοντος dicere auctor voluit: & in meo ſcripto codice non extat illud *de*. Fuit Charinus hic archon anno primo olympiadis c x v I I I. auctor Diodorus libro x x. Agebat Epicurus tũc temporis annum ætatis x x x v. ſiquidẽ nat⁹ eſt ille tertio anno olympiadis cẽteſimæ nonę: denatus autẽ anno altero olympiadis c x x v I I. quod noto, vt obiter Laertii vulgatas editiones emẽdem, in quibus malè ſcribitur obiiſſe Epicurum κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἑβδόμης καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος. vera lectio eſt, τῆς εἰκοστῆς ἑβδόμης καὶ ἑκατοστῆς ὀλ. Sed vt ad Plinium redeam, falſiſſimè ſanè legunt vulgò c c c c l x. in ſuperiore loco: legendum enim vt nos emendauimus, & quidam etiam veteres codd. habent, c c c c x l. Mitto rationes chronologicas, quas de facili poſſim afferre. Pliniũ ipſum malo: cuius hæc ſunt libro x I I I. cap. x v I. *Theophraſtus qui primus à Magni Alexãdri ætate ſcribit quæ circa urbis Romæ quadringenteſimum quadrageſimũ geſta ſunt annum.* Non alia iam confirmatione opus habent ſuperiores emendationes: & alioqui res eiuſmodi eſt quæ inſpectione margis faſtorũ Græcorum Latinorúmque indigeat, quàm longiore probatione.

κατὰ γῆρος ὅσα τυγχάνει ζῶν.] Ita accipe: expo-

nam tibi: quid? ὅσα γένη. quomodo autem? κατ' ἰδίος. Illis declaratur subiectum: hic modus & ratio eius tractandi. Legimus verò προσπεφυκότα non προκείμενα vt vulgò: nam mores sunt accidentia quædam, quæ nobis πρόσκειται & inhærent, atque habitus per quos dicimur ποιοί.

Οἱ υἱοὶ ἡμῶν.] Videtur Theophrastus cùm hæc scribebat vel natura vel adoptione liberos habuisse: quorum tamen neque Laertius meminit: neque vlla eorum in testamento Theophrasti mentio. Mouerit hoc fortasse aliquem: sedenim multi casus interuenire potuerunt. post scriptum hunc librum, qui liberis illum orbum facerent. Quid si verò συλληπτικὸν σχῆμα esse dicamus, & in scribēdo & in loquēdo valde vsitatā figuram? Adde quod olim senes à iuuētute patres salutari solebāt.

Πρῶτον μὲν οὖν π.] Pertinet hoc ad ordinem quem toto libro est secuturus: primùm, inquit, de εἰρωνείᾳ verba faciam: deinde reliqua animi παθήματα sigillatim describam. Quod sequitur, καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας non eodem referendum: sed ad methodum quam in singulis capitibus est seruaturus: quæ ea est, vt vitiū ipsū rudi descriptione initio statim adumbret: deinde vitiosum hominē suis coloribus depingat, iis cōmemorandis quæ facere solet, quatenus talis est: puta, ὁ εἴρων, quà est εἴρων. Nonnunquam etiam breuem monitionem, velut ἐπιμύθιον quoddam, &

epicitharisma post fabulam adiicit.

ὥσπερ ὑπεσχέμην.] Quidam ὑπεθέμην. quod est vsitatius, sed nihil mutandum. Sic in Rhetorica ad Alexandrum συλλήβδην δὲ τὰς πάσας πίστεις καθὰ περ ὑπεθέμεθα διεξεληλύθαμεν.

Ad caput περὶ εἰρωνείας.

Ἡ μὲν οὖν εἰρωνεία.] Ante omnia sciendum est in vocibus εἴρων & εἰρωνεία latere homonymiam. Aliâs enim εἴρωνα eum vocant Græci qui ita sit factus, vt de se semper intra modum loquens, potius sibi ea bona demat quibus est præditus quàm alieni quicquam tribuat. Talis olim Socrates fuit, & postea Africanus teste Fannio apud M. Tullium: quos nemo propterea vituperauit, inquit ille. etsi, vt ex eodem Tullio discimus, reperti sunt etiam philosophi quibus Socratis εἰρωνεία adeo non probaretur vt non dubitarint eum scurrã Atticum nominare, vt est in primo De natura deorũ. Hæc εἰρωνεία & iocandi ratio familiaris in primis Atheniensibus fuit: ideo ait Anacharsis apud Lucianum τοῦτο ἐκεῖνο ἦν ἄρα, ὃ ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἤκουον τῶν Ἀθηναίων, ὡς εἶεν εἴρωνες ἐν τοῖς λόγοις. & alibi idem εἰρωνείαν καὶ μυκτῆρα Ἀττικὸν cõmemorat. eandem ob caussam Epicurus homo nõ aptissimus ad iocandum, Ciceroni dicitur minimè resipiens patriam, secũdo De natura deorum. sic enim omnino legendum non *respiciens*. Aliâs verò

on cum laude hæc vox dicitur: sed summo
otius cũ probro: de eo enim vsurpatur, qui
mulare & dissimulare quiduis didicit non
er iocum nec modestiâ vlla, sed sui commo
i causa, & vt alteri incommodet. Sic apud
omicos εἴρων inter grauissima conuitia po-
itur, vt apud Aristophanem. In sacris auté li
ris εἴρων hic & εἰρωνεία nominari solent ὑπό-
κρισις & ὑποκριτής, vocibus significantissimis:
uas Themistius sua ętate ea notione solitas
surpari in oratione quadam notat. Atque
ec est ea εἰρωνεία, isque εἴρων de quo Theo-
hrastus hoc toto capite. Aristoteles contra
Nicomacheis priorem illam intelligit, nõ
anc posteriorem: quod moneo, quia video
octos viros aliter hęc accepisse: in quo sanè
os ratio fugit, vt ex sequentibus apparebit.
orrò εἰρωνείαν de qua hîc, non placuit *dissi-
ulationem* dicere: nimis enim angusta est ea
ox: cùm hîc non de dissimulatione agatur,
ualis fuit illa Socratica: sed lõgè vt diximus
ia, cum dissimulatione, tum etiam simu-
tione: eorum nimirum qui ob turpem ali-
uam causam, tam simulant se habere aut a-
re quod non habent, aut non agunt: quàm
iis qui quod habent agúntve dissimulant.
cero de hac ironia loquens vtramque vo-
m solet coniungere. Officiorum libro ter-
, *Quòd si Aquiliana definitio est uera, ex omni
simulatio dissimulatióque tollẽda est.* Et mox,
nec ut emat melius, nec ut uendat, quicquam

simulabit dissimulabitue uir bonus. Nos ironiã, (quando eam vocem ciuitate Romana Tullius ipse donauit) vel cauillationẽ vertimus: vix enim aliam dictionem Latinam reperias quæ Græcæ sit magis ἀντίστροφος. similis enim in ea latet homonymia Glossariũ *Cauillatio*, κακοήθεια, εἰρωνεία. Plutarchus hominem εἴρωνα, qualis hîc describitur vocat πανοῦργον καὶ αἰαλήθη in comparatione Alcibiadis cum Coriolano.

προσποίησις ἐπὶ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων.] Hæc Theophrasti definitio, siue descriptio. Aristoteles verò sic, προσποίησις ἐπὶ τὸ ἔλαττον ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ ἐν πράξεσιν. Hanc definitionem hausimus partim ex libro quarto, partim ex secundo Nicomacheorum. Differentia in vnica voce posita est. Aristoteles ait, ἐπὶ τὸ ἔλαττον in minus: de eo enim irone intelligebat, qui omnia minora fingeret: Theophrastus ἐπὶ τὸ χεῖρον in peiorem partem: quia de eo loquebatur qui non deteriora tantùm sua fingeret: sed omnia etiam ad malum aliquem finem referret: quod perpetuò obseruabis in omnibus notis quibus suum εἴρωνα insignit. Tãtum igitur commune est inter vtrunque, quod simulatione vterque vtitur, & à vero vterque discedit: finis verò longè diuersus. Si quis dicat, etiã eum de quo Aristoteles sentit & loquitur, qualis nempe fuit Socrates, posse quiduis ἐπὶ τὸ χεῖρον fingere. Respondemus ex Aristotele, ὅτι ἐν τῇ δυνάμει ἐστὶν ὁ εἴρων:

ſed ἐν τῇ προαιρέσει. Non enim ſi quis ea facultate prędituſ ſit,vt quiduis ſimulare diſſimularéque ſui commodi cauſa queat, ſtatim εἴρων & hypocrita fuerit dicendus: ſed ſi ad facultatem eã voluntas acceſſerit. Sic ſophiſtã nõ iure dixeris eum qui omnia ſophiſtarum περιτήσματα, omnes περθρείας & præſtigias norit: ſed qui nouit ſimul & vtitur. Sic ſolo fine ſeparantur ἀρέσκεια & κολακεία. Sunt alia ſexcẽta de genere hoc. Solet autẽ Theophraſtus ſuas deſcriptiones cum excuſatione quadam proferre, ne quis hîc exquiſitas requirat definitiones. Ait igitur ὡς τύπῳ λαβεῖν: quod loquendi genus ex Ariſtotele aliíſque Theophraſti libris,& Platone ipſo notum eſt. Apud eundem in III. De republica opponuntur ἐν τύπῳ & δι' ἀκριβείας. quin ipſę deſcriptiones huiuſcemodi minus accuratæ, τύποι vocantur, & ὑπογραφαὶ in philoſophorum ſcholis.

οἷς ἐπέθετο λάθρα.] Non eſt ἐπιτίθεσθαι *inuehi in aliquem*: ſed tãquam ex inſidiis & ſuperiore loco aggredi atque inuadere. Significat & ἐπιχειρεῖν, accingere ſe ad aliquid faciendum. Vnde eſt νωθρεπιθέτης apud philoſophum in Phyſiognomonicis, pro cũctatore. Hos homines de quibus hîc Theophraſtus, Græci λαιθάργους & λαθροδήκτας vocant: quibus conuenit prouerbium Plautinum,

Palam inquit *blandiuntur: clam ſi occaſio uſquam eſt*
Aquam frigidam ſubdolè ſuffundunt. item

illud Sophocleum,

Σαίνουσα δάκνεις, καὶ κύων λαίθαργος εἶ.

συλλυπεῖσθαι ἡττωμένοις.] Puta, in iudicio, si litē perdiderint: aut ex aliquo certamine (qualia erāt apud veteres multa) inferiores recesserint: aut deniq; clade belli sint affecti. Latè patet Græcorum vox ἧττα, cui parem Latini non habent. Talis εἰρωνεία Polymestoris apud Euripidem. cum enim per summū nefas impurus ille filium Hecubæ Polydorum occidisset, & domus Priamicæ casu totus exultaret, ita tamen ibi Hecubam alloquitur,

Ὦ φίλτατ' ἀνδρῶν Πρίαμε, φιλτάτη δὲ σὺ,
Ἑκάβη, δακρύω σ' εἰσορῶν.

καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοῦ λεγομένοις.] Est ἐπιμονὴ quædam: bis enim idem dicit. Nam cum superioribus ista malo coniungere & repetere συγγνώμην ἔχειν, quàm cum sequētibus, vt vulgò interpretes.

πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρανίζοντας.] hoc est, siue quis δάνειον ab ipso petat, siue ἔρανον. quid sit δάνειον, nemo ignorat: ἔρανος verò quid esset in toto isto libello, nesciuerūt priores interpretes. vide ad caput De arrogantia. Huc pertinent illa Horatii,

Sed metui mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.

καὶ μὴ πωλῶν φῆσαι πωλεῖν.] Quorsum hoc? nempe vt eo pacto manum illi adeat apud quem ista loquitur: itáque pecunia illum emungat, aut aliam fraudem faciat. Noui ego nō pau-

cos qui has artes probè callerent: quos cum
ideas holosericis indutos ambulare, aut cũ
udias magnificè se & suos quæstus prædi-
are, meros Crassos Crœsósve esse censeas.
acratione homines simplices & parũ cati
nducũtur vt putent si quid habeant nũmo-
um,non id melius vsquam collocari, quàm
pud istos posse, quos tãtis opibus esse præ-
litos audiunt. Vt *enim fama est homini, exinde*
ecuniam solet inuenire. Sic misellis os subli-
itur.

ϗ ἀκούσας ἢ δόξει μὴ προσποιεῖσθαι.]Planè miror
ur hac lectione quisquam offendatur. *δόξει*,
oc est,*uideri uolet*. est autẽ pro *μὴ δόξῃ προσπ.*
t apud Plutarchum in re fere eadem, *οὐ δο-*
κῶν ἀκούειν. Euripides Medea, *Ἤκουσά του λέγον-*
ος οὐ δοκῶν κλύειν. Aristophanes Pluto, *ἐκ ἐδό-*
κουν μ' ὁρᾶν ἔτι, hoc est, dissimulabant se videre
ie. Scribitur & *δείξει*. fortasse pro *λέξει*. sed
ihil mutandum.

ϗ ὁμολογήσας, μὴ μεμνῆσθαι.]Ecce ait se *εἴρωνα*
um intelligere, qui pactus aliquid (sic, non
ipsius vertimus) dicat se non meminisse: hoc
st, pactis nõ stet. Hoc planè alienũ est ab eo
uem Aristoteles *εἴρωνα* vocat: disertè enim
hilosophus admonet, se non tractare eo lo-
o de ea veritate aut falsitate quæ spectatur
contractibus & commerciis: sed de ea quę
colloquiis ac familiari consuetudine. *ὐ γὰρ*,
nquit, *περὶ τῶν ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἀληθεύοντος λέγο-*
μεν, οὐδ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει· ἄλλης

γὰρ αὖ ἂν τῶτ' ἀρετῆς. Sunt autem hoc hominum genere omnia referta quibuscum nisi è syngrapho semper agas, nihil agas. Talis ille leno Cappadox in Curculione Plautina.

Mil. Quando uir bonus es, responde quod rogo.
Ca. roga quod lubet.
Mil. Promisistin' si liberali hanc quisquam assereret manu,
Te omne argentum redditurum? Ca. non commemini.

καὶ τὸ μὴ σκέψασθαι.] Lego σκέψεσθαι. Hoc nostri ἔρωτες dicere solent, I'y *penseray*. Menander lepidis carminibus eos exagitat, qui rogati aliquid ab amico egeno dicunt Σκέψομαι: quod hódie nimis multi faciunt, amici nomine tenus, & vt ille ait, *Factiosi lingua, inertes opera, sublesta fide.* Sic Menander,

Οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες ὡς ἀβέλτεροι
καὶ Σκέψομαι λέγοντες! ἄνθρωπος γὰρ ὢν
Σκέψῃ σὺ περί του δυστυχῆς ὅπου τύχῃ;

Potest & ἐσκέφθαι quod quidam codices habent ferri: optiméque cum sequentibus conueniet: vertes, *se iam cogitasse.*

ὃ λέγει ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι.] Sensus est, cùm ipsemet fuerit qui id quo de quæritur dixerit fecerítve, nō se tamen, sed alium fuisse dicet, à quo id sit dictū factúmve. Nostri homines hoc dixerint, *Vous me prenez pour un autre.* Possis hoc & ad verbum ἐκπλήττομαι referre. nam qui ἐκπλήττονται (est autem ἔκπληξις siue stupor, aut horror, vehemens quędam admi-

rans θαυμασιότης ὑπερβάλλουσα ait philoſophus Topicorũ quarto) ij quodammodo de ſtatu mentis deiiciuntur, eáque ecſtaſi alii à ſe ipſis iunt. Sæpe etiam accidit, vt quis opinioni ſuæ & expectationi contrariũ quid audiens, n ſtuporem ſimul detur, & ſententiam mutare cogatur: & ita quoq; alius à ſe ipſo fiat: ſicut Megaronides ille Plautinus in Trinummo qui cum Calliclem eo conſilio adiſſet vt eũ concaſtigaret pro cõmerita noxia, vbi tamen eum loquentem audit, repente mutat animum, & exclamans, ait,

proh di immortales uerbis paucis quàm citò
Alium fecisti me, alius ad te ueneram.

Sic apud Demoſthenẽ in ea πρὸς Φορμίωνα, de eo qui ſententiam mutauerat ἕτερος ἤδη ἦν καὶ οὐχ ὁ αὐτός. Prima interpretatio magis mihi probatur, éſtque ſimplicior.

ἀλλ' ὅρα μὴ οὐ θᾶττον.] θᾶττον, hoc eſt, citiùs & nimis εὐήθως atque ἀβασανίστως, ſimplicium hominum more, qui fere ſubitò credũt. vel θᾶττον accipe pro ἀθρόως & repente: quod de iis vſurpatur qui impetu magis quodam animi quàm cogitatione aliquid faciunt. Sic apud philóſophum opponuntur θᾶττον & ἐκ προνοίας. Seneca elegãter *impetu placere* pro θᾶττον καὶ ἀβασανίστως, epiſtola C I. Notabis illud πιστεύειν φωναῖς: erat vſitatius φωναῖς, vt πιστεύειν λόγοις.

καὶ πλοκὰς καὶ παλιλλογίας.] Vocat πλοκὰς quę Cicero inuolucra & integumenta diſſimulatio-

nis: siue ſubdolos & ad fallendum compoſitos ſermones, tãquam retia aut laqueos. Has poeta vetus apud M. Tullium verſutiloquas malitias dicit. Poſſis vertere orationẽ intortam cum Plauto in Ciſtellaria: vbi feſtiuiſſimus poeta iſtiuſmodi homines (alterplices veteribus Latinis dictos, Græcis στρεψιμάλους) inuoluolo ſimiles ait beſtiæ damnificæ, quæ in pampini folio implicat ſe. Sic πλέκειν λόγους, & πλέκειν μηχανὰς ſæpe apud Græcos poetas. Παλιλλογίας vertimus *dicta recantata*. Cantare enim eſt, idem ſæpius dicere, vt & ὑμνεῖν apud Græcos. Videtur autem Theophraſtus iſta voce ſermones ancipites, & qui diuerſo aut etiam contrario modo accipi queant, intelligere. πάλιν vtrunque ſignificat, & iterum, & contra. Hîc igitur ſignificat non iterum, ſed contra: ſic apud poetam πάλιν ἐρεῖν, non eſt iterum dicere, ſed cõtrarium. & παλινῳδία eſt, non tam iterata cantio, quàm priori contraria: & ſic apud Horatium, *recantata opprobria.* apud Pindarum παλίγλωσσος πόλις καὶ βάρβαρος, vrbs quæ diuerſa lingua vtitur ab aliarũ gentium linguis. Ita alia multa dicuntur.

οὐ χεῖρον ἐστὶν εὑρεῖν οὐδέν.] Præclarè maximus poetarum,

Ἔχθρος γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει.
Haud minus ille mihi exoſus quàm ianua Ditis,
Mens aliud cui tecta tegit, quàm lingua loquatur.

Ad caput περὶ κολακείας.

THN δὲ κολακείαν.]Inter virtutes quæ ad ὁμιλίας & vitæ quotidianæ consuetudinē propriè pertinent, ideóque ἕξεις ὁμιλητικαὶ à Platone vocantur, Aristoteles quarto Nicomacheorū primam numerat illā qua qui fuerit præditus, is & facta & dicta omnia sua ita tēperabit, vt eius cōuictus omnibus sit futurus gratus, suauis atq; etiam iucundus: omni enim asperitate morum, & morositate, quæ est ἐρημίας ξυνοικος carebit: imò è contrario in eo elaborabit vt, quantum honestas & virtutis amor permittent, voluptati sit iis quibuscum versatur. Hanc virtutem quia proprio nomine carebat, Aristoteles in Nicomacheis φιλίαν nūcupauit, explicatione adiecta, quomodo eam vocem vellet hîc intelligi: at in Eudemiis σεμνότης vocauerat. & vt in nominibus virtutis variauit, ita etiam in vitiorum ei oppositorum, vt capite περὶ αὐθαδείας dicemus. Habet enim hęc quoque virtus sibi opposita vitia hinc κατ' ἔλλειψιν, illinc κατ' ὑπερβολήν. ac de iis quidē qui defectu humanitatis pecc̄āt hac in parte, est caput illud περὶ αὐθαδείας. De iis verò qui modum excedunt, & nimis suaues ac dulces esse volunt, sunt hæc duo capita: περὶ κολακείας alterum, alterū περὶ ἀρεσκείας. nulla enim re admodum hæc duo vitia differunt, nisi fine qui diuersus est. quo quidem ita discriminantur, vt cum vitium sit vtrūque,

tamen comparata blanditia ad adulationem pene virtus videatur, non vitium: verùm de blanditia infrà ſuo loco. Adulationis autem finis eſt, priuatum commodum. Eam definit Theophraſtus ὁμιλίαν αἰσχρὰν συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι. In Definitionibus Platonis, (non enim iis aſſentiri debemus, qui temerè & cõtra auctoritatem vetuſtiſſimorũ ſcriptorum illum librum à Platone abiudicant) ita definitur. Κολακεία ὁμιλία ἡ πρὸς ἡδονὴν ἄνευ τοῦ βελτίστου, quam definitionem tribuit Theophraſtus blanditiæ: meliori ſanè conſilio, & conuenientius iis quæ antè ex Ariſtotele diximus: addit verò Plato etiam aliam, ἕξις ὁμιλητικὴ πρὸς ἡδονὴν ὑπερβαίνουσα τὸ μέτριον. quæ etiã blanditiæ melius conueniat. quare prudẽter Theophraſtus ex Ariſtotele illa adiecit συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι, vt à blanditia ſepararet. Quod autem ait αἰσχρὰν, mallem ταπεινὴν dixiſſet: eſt enim adulatoris proprium abiectè & demiſſè loqui & in omnibus regi ſuo ſupparaſitari ac ſecũdas agere: ideo dicebat philoſophus Politicorum libro quinto ἔργον κολακείας eſſe ταπεινῶς ὁμιλεῖν. rectéque Clearchus Solenſis Ariſtotelis diſcipulus propriũ hoc adulatorib⁹ eſſe dixit, vt ſuos ſibi ipſi animos frangerẽt, & ſpiritum generoſum qui ingenuos decet, demerẽt, ταπεινὰ ποιοῦντες τὰ ἤθη αὐτῶν: eos verò quibus ſeruirent, tumore inflarent, & redderent vanos & χαύνους καὶ κενοὺς, & vt loquitur Seneca infatuarent. Vertimus

autē αἰσχρὰν *turpem*, non *indecoram*: nam αἰσχρὸν opponitur τῷ καλῷ, id est honesto: aliud verò est τὸ πρέπον, aliud τὸ καλὸν si propriè loqui volumus. Porrò vocis κόλαξ notationem variè explicant Græci grammatici, ad quos te reiicio. Veteres Romani *grassari* ἀντὶ τοῦ κολακεύειν vsurpabant, vt Festus docet: & ita dixit Horatius, *Obsequio grassare*. inde *grassator*, ὁ κόλαξ: quem etiam *stlatarium* à *stlata* quod fuit nauigii genus, vt puto ὑπηρετικοῦ, dixerunt. Glossarium, *Sclatarius*, ἐργόμωκος. quid autem sit ἐργόμωκος in altero Glossario declaratur: ἐργόμωκος, *adulator*, *ambitiosus*. Ἐργομωκία, *adulatio*. Ἐργομωκεύειν, *ancillor*, *adsecto*, *adulor*. vbi etiam vides *ancillor*, idem esse cū adulor. quod probatur altero Glossario, vbi hæc scribuntur, *Ancillor*, κολακεύω. Ancillula ἐργόμωκος, παιδίσκη. Adiiciam & hæc ex eodem libro, *Adsentio*, ἐργομωκῶ. συγκατατίθεμαι. & alibi, *Fuco*, ἐργόμωκος. Puto autē ex eo dici ἐργόμωκον adulatorem, quia ferè solent adsentatores eos quibus palam adulantur à tergo pinsare, vt verissimè Persius ait. Hesychius sanè aliter, ἐργομωκῶν, ἐμπαίζων.

ὑπολάβοι ἄν τις ὁμιλίαν.] Latè patet vox ὁμιλία, & ea omnia fermè complectitur quæ in vitæ quotidianæ vsu solent accidere. Latini ferè pluribus verbis huius Græci vim exprimunt: sicut & Græci quoque interdum coniungūt ἡ ὁμιλία & τὸ συζῆν, vt in quarto Nicomacheorum. Eruditissimus Apuleius τὸ ὁμι-

λεῖν voce fabulari expressit in apophthegmate quodã Aristippi. iterum dico, parum commodè. Scio, erunt etiam hîc qui exclament: sed nos istos exclamatores alibi σὺν θεῷ καὶ μούσαις cõpescemus. Latissimè sanè patet vt diximus vox Græca: quare etiam Aristoteles ὁμιλίας ἀνθρώπων & πραγμάτων dixit in septimo Nicomacheorum: & Hippocrates τῷ ψύχει καὶ τῷ θάλπει ὁμιλεῖν, in Prorrhetico maiore. & in libro περὶ ἰητροῦ de instrumentis medicorum loquens, εἰ μέλλει ὁμιλέειν τῷ νοσοῦντι μέρει. Vide Erotianum. Apud Plutarchũ leges ὁμιλεῖν ἡδοναῖς: apud historicos sæpe ὁμιλεῖν καιροῖς: quod Plutarchus in Mario dixit ὁμιλεῖν τύχαις. quem locũ deprauat Muretus in Variis suis: nam prorsus est ὕθλος καὶ φλύαρος quod ille somniat ὁμιλῆσαι. per inquam hoc est ineptum. Nam & in Sylla iterum sic loquitur idem auctor: & quod Muretus nõ est ὄναρ ὄναρ suspicatus, Bœotus à Bœoto fœnerauit loquendi id genus. Ita enim Pindarus Nemeonicarum ode prima, – ὁ δέ οἱ φράζε καὶ παντὶ στρατῷ Ποίαις ὁμιλήσει τύχαις. Sic vsurpatur vox προσομιλεῖν in Platonis Lachete. Porro est hæc dictio militaris propriè, & in castris nata. vide Eustathium. Apud Latinos Cicerone inferiores, non minus latè patet verbum *conuersari*. maximè apud Senecam: vt, *conuersari tristitiæ*. ὁμιλεῖν λύπῃ epistola C.

τὸν δὲ κόλακα τοιοῦτ.] Habes perpulchram adulatoris descriptionem apud Plutarchum De di-

De discrimine amici & adulatoris, ibi, Τοιοῦτος ὁ κόλαξ, οἷος ῥήτορος φαύλου, &c. Galenus in libro de dignoscendis curandísque animi affectibus adulatorē tribus notis insignit, τῷ προσαγορεύειν, τῷ προπέμπειν, τῷ συνδειπνεῖν τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι.

ηὐδοκίμεις χθὲς ἐν τῇ στοᾷ.] Non assentior interpretibus quibus videntur hęc Latinè efferenda, *dignitatis tuæ splendorem magno omnium assensu obtinebas*. Aliud enim est εὐδοκιμεῖν isto loco, aliud apud M. Tulliū dignitatis splendorem obtinere: quod potius conuenit τοῖς ἐν τέλει, & iis qui magnis functi sunt honoribus. At εὐδοκιμεῖν vt hîc accipitur, etiam mediocris fortunę & pauperi, quorū est magna passim indignitas, conuenire potest: ex sequētibus enim apparet ad laudē probitatis & integræ vitæ esse hoc referendum, nō ad dignitatis splendorem. Quare existimo εὐδοκιμεῖν hîc esse quod dixit Cicero fructū virtutis suæ capere, in Miloniana. & alibi idē τὸ εὐδοκιμεῖν vocat fructum bonæ existimationis. Est autē mirè emphatica translatio verbi κατενεχθῆναι, quod mox sequitur. Nam voluit indicare, sicuti sua spōte grauia deorsum feruntur, ita omnes qui aderant, non quod eius qui laudabatur gratiā captarent, sed tāquam ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐκβιασθέντας vt loquitur philosophus, in eius nomen incidisse: quasi videlicet ita sit omnibus perspecta eius probitas, vt iam illius nomen non hominis, sed virtutis

ipsius proprium videatur. Parem elegātiam obseruauimus apud Plinium secundū in sententia non dissimili: vbi reddi nomina tanquam debitum dicūtur eo sensu quo hîc καταφέρεσθαι εἰς τὸ ὄνομα epistola XXIII. libri IX. Vtitur hanc vocē Theophrastus iterum Περὶ λαλιᾶς.

ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα.] Hippocrates dixit ἀπὸ τῶν ἱματίων κροκίδας ἀποτίλλειν. magis propriè: sed & idem alibi ἀφελεῖν κροκίδα. dicitur & λέγειν κροκίδα, vt apud Celsum *in veste floccos legere*. Vocarunt autem Græci κροκύλεγμον genus hoc adulationis. Hesychius, Κροκύλεγμος, τὸ κολακευτικῶς τὰς κροκίδας ἀπολέγειν τῶν ἱματίων. In Plutarchi Sylla, Valeria soror Hortēsii de veste Syllæ floccum vellens, lepidissimè illi adulatur. Neque solùm floccos vel fratillos tollere olim adulatores solebant: sed & alias omne genus sordes abstergere. In Vespis Aristophanis Euphemius κόλαξ dicitur spōgia calceos mundare. τὸν σπόγγον ἔχων, ait οὐκ τῆς λεκάνης τ' ἀμβάδι' ἡμῶν περικωνεῖ. Videntur & caudas leporum soliti secum gestare, vt præsto esset quo oculos senum lippientium κολακευτικῶς abstergerent. Aristophanes in Equitibus,

Ἰδοὺ δέχου κέρκον λαγῶ τὼ 'φθαλμὼ περιψῆν.

Similiter in Lysistrata mulier nequam marito suo adulatur. Turpissimū verò illud apud eundem poetam adulationis genus, Ἀπομυξάμενος ὦ δῆμ', ἐμοῦ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀποψῶ. Spur-

cum hoc & fœdum:ſed longè turpiora his apud Athenæum legas.

ἄχρον πρεσταχεῖ.] Fortaſſe πρεσπαραχεῖ: vt de vẽto impetuoſiore intelligatur. Sed & πρεσταχεῖ & πρεσπιεχεῖ legi poteſt.

ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν τὴν τρίχα.] Serò caneſcere, vegetæ ſenectutis & viridis argumẽtũ: qualis eſt eorum quos Græci ὠμογέροντας vocãt: qualis etiã ille Plautinus Periplectomenes qui negat ſe propter ætatem exaruiſſe ex amœnis rebus. Ideo olim ſoliti homines molles, quos ne longa quidem ætas ad frugem bonam reuocarat, canitiem occultare, non ſecus ac mulieres. Teſtimonia de vtriſque paſſim ſunt obuia in Græcorum epigrammatis, Martiale, aliiſque poetis. ſed & pharmaco vſos conſtat viros molles & effœminatos, ad celãdam capitis niuẽ. Ariſtophanes Concionantibus,

οὐδ᾽ αὖ εἰ τὸ φάρμακον
Ἐψεῦσ᾽ ἔτυχες ὦ Λυσίκρατες μελαίνεται.

Adulatores quoque moris habuiſſe ſuo regi canos vellere teſtatur idẽ poeta Equitibus, vbi ſic loquitur adulator,

Ἐγὼ δὲ τὰς πολιάς γέ σου 'κλέγων, νέον ποιήσω.

καὶ λέγοντος αὐτοῦ τι.] Puta in declamationibus, aut recitationibus, quibus olim docti homines impenſè delectabantur. In iis igitur, aut ſimilibus συζητήσεσιν, adulator ei quẽ obſeruat audientiam facit, ac reliquis ad laudandum recitatorem quamuis ineptum, &

præit exemplo,& celeuſmaſin hortatur. Variis autem modis ſolebant veteres in iſtiuſmodi cœtibus (Græci ἐπιδείξεις & ἀκροάσεις,& Cicero acroaſes vocant) approbationes ſignum dare: maximè verò his tribus: ſilentio attento, geſtu corporis aliquo (vel manibus plaudentes, vel aſſurgentes, vel certo quodã modo vultum componentes) & ſecunda acclamatione. Plinius Secundus libro quinto de recittaionibus loquens: *Multa enim à multis admonetur: & ſi non admoneatur, quid quiſque ſentiat perſpicit ex uultu, oculis, nutu, manuum motu, murmure, ſilentio: quæ ſatis apertis notis iudicium ab humanitate diſcernunt.* Idem libro ſexto, *Non labra diduxerunt, non mouerũt manum, non denique aſſurrexerunt ſaltem laſſitudine ſedendi.* De ſilentio attento locus eſt egregius apud Platonem tertio De legibus, peſſimè vulgò vt alia ſexcenta acceptus, quem veluti in trãſcurſu proferam atque interpretabor. Ibi igitur cum hoſpitis Athenienſis ſermonem exciperet Clinias Cretenſis, vellétque illi ſignificare ſibi & ſodali ſuo Megillo vehementer probari quæ modò dixiſſet, ſic ait: Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξένε, ἐπαινεῖν ἐπαχθέστερον· ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα. προθύμως γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν. ἐν οἷς ὅγε ἐλεύθερος ἐπαινῶν καὶ μὴ μάλιστά ἐστι καταφανής. hoc eſt, *Verbis quidem te, hoſpes, laudare, graue & odioſum ſit: at nos re ipſa te uehementer laudabimus. Ad ſingula enim tua uerba ſummo ſtudio animos mentéſque noſtras*

admouebimus: quo maximè pacto homo liber laudét ne an non declarare ſolet. Plinius ſecundo epiſtolarum, *Imaginor qui concurſus, quæ admiratio te, qui clamor, quod etiam ſilentium maneat. quo ego cum dico uel recito non minus quàm clamore delector. ſit modo ſilentium acre & intentum & cupidum ulteriora audiendi.* De acclamationibus dicemus mox: quæ quàm crebræ fieri ſolerent apparet ex his Senecæ, Controuerſiarũ libro I x. loquitur de declamatoribus: *Quid, ait, quod laudationibus crebris ſuſtinentur, & memoria illorũ aſſueuit certis interuallis quieſcere?*

καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἄκοντας.] Ambigo ſcripſeritne Theophraſtus ἄκοντα, vel ἀκούοντα, vt ſit is ſenſus quem expreſſimus, aſſentatori haud malè cõueniens: an potius ἀκούοντας, vt iubeat auditores aures ſuas cõmodare recitatori, & tacitè eum laudare: quod quomodo fieri ſoleret, modò diximus.

καὶ ἐπισημήνασθαι δὲ, εἰ παύσεται Ὀρθῶς.] Legimus, καὶ εἰ παύσεται. Interpretes non erant hæc aſſecuti. notum quid ſit apud Græcos oratores ἐπισημασία, & ἐπισημαίνεσθαι ἀκούοντα. illud autem Ὀρθῶς eſt vſitata in recitationibus acclamatio, ſicut & Εὖ, vel Ὑπερφυῶς. Horatius in Arte,

– clamabit enim pulchrè, benè, rectè.

Cicero tertio de Oratore, *Quare Benè & Præclarè quamuis nobis ſæpe dicatur: Bellè & Feſtiuè nimium ſæpe nolo. quanquam illa ipſa exclamatio Non poteſt melius, ſit uelim crebra.* Perſius;

Euge tuum & Bellè: nam bellè hoc excute totum.
itē, *- quin lepidum hoc optes audire Decenter.*
Talis quoque illa in Actis exclamatio adulatorū, *vox dei nō hominis*. Sic Plutarchus, De se ipso sine inuidia laudando, οἱ δὲ ῥητορικοὶ σοφισταὶ, τὸ Θείως καὶ τὸ Δαιμονίως καὶ τὸ Μεγάλως, ἐν ταῖς ἐπιδείξεσι προσδεχόμενοι, καὶ τὸ Μετρίως καὶ τὸ Ἀνθρωπίνως προσαπολλύουσι. Frequentissima verò etiam Romæ illa fuit acclamatio Σοφῶς. vnde est toties apud Martialem *grande sophos.* Sidonius Apollinaris libro primo, *Ad sophos meum nō modo laticlaui, sed tribulium quoque fragor concitaretur.* Idem libro primo, *Ob hoc illi maximum sophos non eloquentia prius quàm uerecundia dedit.*

καὶ σκώψαντι πικρῶς, ἐπιγελάσαι.] Mutata distinctione sensum longè acutiorē reddidimus. Nā adulator vt indicet quàm probet scomma amici magni sui, quasi parum sit, si ridenti arrideat, in effusiorem risum & cachinnationem soluitur: ac quo magis rē videri sibi ridiculā ostendat, vestem in os inserit, & se risu penè enectum dicit. Tale illud omnino apud Plutarchum, in elegantissimo libro De discrimine adulatoris & amici, Σὺ μὲν, inquit adulator, ἐγέλας· ἐγὼ δ' ἐξέθνησκον γέλωτι. *Tu quidē ridebas: ego uerò risu penitus moriebar.* Iuuenalis de adulationibus Græculorum,

Natio comœda est: rides? maiore cachinno
Concutitur. Sed est & alia lectio, καὶ σκώψαντι ψυχρῶς, ἐπιγελάσαι. pulchrè sanè. Plutar-

chus περὶ δυσωπίας Periclis dictum illud, *Amicum esse se ad aras usque*, reprehendens quòd hoc esset nimis propè ad grauissima peccata accedere, subiicit, ὁ δὲ πόρρωθεν ἑαυτὸν ἐθίσας μήτε λέγοντας ἐπαινεῖν παρὰ γνώμην, μήτε ᾄδοντας κροτεῖν, μήτε σκώπτοντας ἀφυῶς ἐπιγελᾶν οὐκ ἐάσει μέχρι τούτου προσελθεῖν: qui locus hanc lectionem vehementer astruit atque exponit.

ἕως ἂν αὐτὸς παρέλθῃ.] Αὐτὸς, hoc est, Ille, & vt hodie loquuntur homines κολακευτικοὶ, Dominus sine adiectione. Ita semper in hoc capite designatur ὁ κολακευόμενος, qui est adulatori instar domini. Sunt enim αὐτὸς & ἐκεῖνος, voces seruorũ, quas honoris caussa propriorum nominũ loco vsurpabant. Aristophanes Ranis,

Ἴθι νυν φράσον πρόπισαι ταῖς αὐλητρίσι
Ταῖς ἔνδον οὔσαις, αὐτὸς ὡς εἰσέρχομαι.

scholiastes, αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ὁ δεσπότης. Sic apud Latinos. Plautus Casina, vbi Stalino & ancilla colloquuntur.

St. *Quid tu hîc agis?* An. *Ego eo quò me Ipsa misit.*

Ipsa hoc est, Hera mea. Terentius Hecyra,

Sed Pamphilum ipsum uideo stare ante ædes.

Donatus, Ipsum, *à quo missus sum: uel dominũ, ut Græci αὐτόν*. Idem notat Asconius in quendam Verrinarum locum. Erat & discipulorum vox, cum de præceptore loquerentur: vnde illud Αὐτὸς ἔφα. Aristophanes Nebulis,

Στ. Φέρε, τίς γὰρ οὗτος ὁ ὑπὸ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;

Μα. Αὐτός. Στ. τίς αὐτης; Μ. Σωκράτης.
Scholiastes ibi, *Honoris caussa*, inquit, *non statim Socratis nomen profert*. Idem notatur ab eodem etiam alibi, & à Donato non vno loco. Cum igitur vox κόλαξ ad aliud referatur, & sit τῶν πρός τι, vt herus & seruus, patronus & libertus, itémque patronus & cliens: Theophrastus τὸν κολακευόμενον, id est, eũ qui se sinit adulari, vt Cicero loquitur, Αὐτὸν appellat, pulchrè loquendi genus ipsum quo adulatores vtuntur, retinens. Nos aliquando αὐτὸν regem diximus: Nam apud Latinos ὁ κολακευόμενος, Rex dicitur: & vt docet Donatus rex & parasitus ita sunt τῶν πρός τι, vt patronus & libertus. Dicitur & dominus: vnde illud Iuuenalis,

–dominus tamen & domini rex
Si uis tu fieri, nullus tibi paruulus aula
Luserit AEneas.

Apud Græcos ὁ τρυφῶν & ὁ κόλαξ similem sæpe relationem habẽt: quare ὁ τρυφῶν est rex. vt cũ scribit scholiastes Aristoph. ταῦτα εἰώθασι τοῖς τρυφῶσιν οἱ κόλακες λέγειν. & apud Demosthenem sępe τρυφᾶν & κολακεύεσθαι pro eodem ponũtur. Interdum verò ad deos refertur κόλακος appellatio: & ita dicti sunt οἱ διονυσιακοὶ τεχνῖται, qui vitam tolerarẽt artes Baccho sacras exercentes, vt comœdi & tragœdi, & natio illa tota, histriones, præstigiatores siue θαυματοποιοὶ, rhapsodi, citharœdi ψιλοκιθαρισταὶ, tibicines, σαλπικταὶ: hi inquã omnes

dicti ſunt διονυσοκόλακες: itémque μουσοκόλακες: nam ita eos vocat Dionyſius Halicarn. libro ſeptimo.

χρηστοῦ πατρὸς νεόττια.] Etiā hîc ſeruat idioma adulatorū. Νεόττια autē maluimus pullitiem quam pullos vertere aut pullaſtros: quia ferè in his vocibus latet obſcœnitas, vt Feſtus docet. Iuuenalis de adulatoribus,

– ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido.

καὶ προδρομοῦ πρὸς ἵνα τῶν φίλων.] Mos fuit Græcis Romaniſque cum ad aliquem amicorum viſerent, nuncio miſſo ſuum aduētum ſignificare. Plinius Secundus epiſtolarum libro primo, *Euigilaueram. Nuntius à Spurina: Venio ad te: Imo ego ad te: Coimus in porticum Liuiæ, cum alter ad alterum tenderemus.* Apud Romanos verò etiam maritus rure domum reuertens, mittebat qui aduentum ſignificaret vxori, vt auctor eſt Plutarchus in Quæſtionibus Romanis: ac videtur fuiſſe hoc munus eorum ſeruorum quos anteambulones vocat Martialis. Mox legendum προσήγγελκα, nō προεσήγγελκα. Sic Terētius, *Abi Geta prænuntia.*

τὰ ἐκ τῆς γυναικείας ἀγορᾶς διακονῆσαι δυνατός.] De muliebri foro tantùm docent nos veteres: fuiſſe apud Athenienſes locum in foro, qui Γυναικεία ἀγορὰ vocaretur: vbi minuta vaſa, atque vt puto τὰ ἐπὶ τράπεζα & ad eſculentorum vſus in primis, vænirent. Auctor Pollux libro decimo, capite ſecundo. Atque hoc

etsi à doctis viris rectè est isto loco adnotatum: iidem tamen sensum horum verborum nescio an peruiderint: certè non aperuerũt. Voluit enim Theophrastus hisce verbis declarare, quod Plutarchus ait esse adulatoris proprium: circa minuta quædam & sordida officia, quæ verus & ingenuus amicus, vt se indigna spernit, versari, ea obire atque exequi: at scin quomodo? tanta diligentia, vt eũ cum cernas illis rebus occupatum, putes in eo quod agat, opes Græciæ positas. Ideo ait ἀπνευστὶ, hoc est, sedulò, properè, & quasi vno spiritu. sic Latini vim vocis Græcæ exprimunt. Seneca *Cliuum istum uno si potes spiritu exupera*, hoc est, ἀπνευστί. Plato in Theæteto, τορῶς καὶ ὀξέως διακονεῖν in simili sententia dixit. Plutarchus verò significantissimis verbis τὸ ἀπνευστὶ expressit, συνεχὴς, καὶ ἐνδελεχὴς, καὶ ἄτρυτος. Eius locũ apponam, qui isti erit pro amplo commentario. Ἐν ταῖς πράξεσι πολλὰ παραλείπουσιν οἱ φίλοι τῶν μικρῶν, οὐκ ἐξακριβοῦντες, οὐδὲ πολυπραγμονοῦντες, οὐδ᾽ ἑαυτοὺς εἰς πᾶσαν ὑπουργίαν ἐμβάλλοντες· ἀλλ᾽ ἐκεῖνος (ὁ κόλαξ) ἐνταῦθα συνεχὴς, καὶ ἐνδελεχὴς, καὶ ἄτρυτος, οὐ διδοὺς ἑτέρῳ τόπον οὐδὲ χώραν διακονίας, ἀλλὰ βουλόμενος κελεύεσθαι, κἂν μὴ κελευσθῇ δακνόμενος, μᾶλλον δὲ ὅλως ἐξαθυμῶν καὶ ποτνιώμενος. id est, *si quid faciẽdum sit, multa minuta prætermittunt ueri amici, hautquaquam sollicitè inquirentes, neque satagentes, neque se ad omnia ministeria ultrò ingerentes. Adulator contra assiduũ in his, sedulum, atque indefessum se præbet: nul-*

lum alij locum, nullas partes obeundas relinquens: sed sibi optans imperari: ægrè etiam ni id fiat, ferens: aut animum potius despōdens, & miserè quiritans. alludit huc Horatius illis verbis secundo Satyrarum,

– nec non uernaliter ipsis
Fungitur officijs. Nam vernaliter est, adulatorum in more. Non est autem arbitrandum ad vasa tantum nescio quæ hæc pertinere, quia Pollux dicat in foro muliebri vasa vænisse: quin potius generaliter ad ea omnia referendum, quæ ad epulas & instruendam mensam pertinent. Erat autem obsonari officiū olim aliâs seruorū ἀγοραστῶν siue obsonatorū, quorum Athenęus lib. IIII. & Seneca epistola quadragesima septima meminerunt: aliâs adulatorum ac parasitorū: quod illa Ergasili parasiti Plautini querela de sui temporis iuuentute declarat.

Ipsi obsonant, quæ parasitorum antè erat prouincia.
Ipsi de foro tam aperto capite ad lenones eunt
In tribu quàm aperto capite sontes condemnant reos.

& in Milite sic de se Periplectomenes,

Vel hilarissimum conuiuam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium parasitum, atque obsonatorem optimum.

Gnatho quoque Terētianus ideo se charum ait esse cupedinariis, coquis, laniis, cetariis,

fartoribus piſcatoribus & aucupibus, quia
& olim ſibi re ſua ſalua, & nunc perdita, ſuo
regi obſonans ſæpe illis profuiſſet. In Adel-
phis autē indicat De mea obſonare itidem
ac ſcortum ducere, hominis nihili eſſe offi-
cium. Hinc nomen habuit apud Apollodo-
rum ex quo Phormionem ſuam Terentius
tranſtulit, paraſitus Phormio: id enim nomē
poeta paraſito tribuit, alludens ad φορμίδα: e-
rat autē φορμὶς vas vimineū vt ſportula, quod
ad macellū & forum cum irent ſecūm fere-
bant: quale eſt quod Galli vocant *cabas*. vn-
de eſt φορμὶς καρύων & φορμὶς σύκων apud Athe-
næum: quod Cicero pro Flacco fiſcinam fi-
corum dixit: Plutarchus περὶ φιλοπλουτίας ἄρρι-
χον ἰσχάδων. Fuiſſe autem in Γυναικείᾳ ἀγορᾷ non
tātùm vaſa, ſed omne fermè genus obſonio-
rū vēdi ſolita, vel ipſo Polluce teſte probare
poſſumus: qui Κύκλον & γυναικείαν ἀγορὰν pro
eodem accipere videtur. In Cyclo autem o-
mnia id genus exceptis carnibus proſtabāt.
Scholiaſtes Ariſtoph. Ὁ κύκλος Ἀθήνησί ἐστι κα-
θάπερ μάκελλος, ἐκ τῆς κατασκευῆς τὴν προσηγορίαν
λαβών· ἔνθα δὴ πιπράσκεται χωρὶς κρεῶν τὰ ἄλλα ὤ-
νια· ἐξαιρέτως δὲ οἱ ἰχθύες. Quod ait à forma hoc
forum Circuli nomen eſſe nactum, quippe
quod eſſet rotundum, verum eſt: cōſtat enim
pleraque antiquorum fora fuiſſe eius formę.
propterea Homerus vt notant veteres τὴν ἀ-
γορὰν vocat ἱερὸν κύκλον. & Sophocles, κυκλόεντα
τόπον ἀγορᾶς dixit. Euripides quoque ἀγορᾶς

χαίνων κύκλον. Sic apud Dionē Prusensem τὸν τῆς Εὐβοϊκῆς ἀγορᾶς κύκλον legas.

καὶ ἐρωτῆσαι.] Adulator apud Iuuenalem,

Da Trebio: pone ad Trebium; uis, frater, ab illis Ilibus?

τὰ προσκεφάλαια.] Solebant enim potentiores & delicatiores spectare sedentes in puluinis: cuius moris etiam in AEschinis & Demosthenis orationibus est mentio.

καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶ).] Intelligendum hoc est de imagine quam artifex pulchriorē multo fecerit eo quem refert. Nam hoc quoque adulationis genus olim vsitatum fuit: Lucianus ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Sunt, ait, qui nòn ἐν ἐπαίνοις tantùm: sed etiam ἐν γραφαῖς τὰ ὅμοια κολακεύεσθαί τε καὶ ἐξαπατᾶσθαι θέλουσι. vide reliqua. Seneca loquens de philosopho rebus non artificiis epistola CXII. *Non exurgit in plantas, nec in summis ambulat digitis, eorum more qui mendacio statuam adiuuant, longioresque quàm sunt, uideri uolunt.*

Ad caput περὶ ἀδολεσχίας.

Ἡ δὲ ἀδολεσχία.] Et hoc caput & duo item alia, quorum alterum inscribitur περὶ λαλιᾶς, alterum περὶ λογοποιΐας, ad vitæ quotidianæ consuetudinem & eas quas superiore capite ὁμιλητικαὶ ἕξεις vocari à Platone dicebamus, pertinent. Nam cū vt docet Aristoteles vita humana duabus quasi partibus conti-

neatur, otio & negotio, siue vt loquitur Theophrastus hoc capite σπουδῇ καὶ παιδιᾷ, virtus & vitium etiam in remissione hac & ἀναπαύσει vt philosophus appellat, locum habēt: ipséque in quarto Nicomacheorū quasdam virtutes & vitia recenset huius generis. Non est autem inter ὁμιλητικὰς virtutes postrema censenda illa quę opponitur tribus suprà nominatis vitiis: quæ virtus nomine proprio cū apud Græcos tum apud Latinos caret. Ambrosius quidem in Officiis loquēdi modum appellat, & primum officium esse statuit: sed sed nos latius patentem virtutem quandam quærimus: quæ nihil aliud est quàm mediocritas quædam circa congressiones & colloquia familiarium, & quando, & quandiu, & quomodo iis debeamus indulgere præscribens. Hanc ἀνώνυμον virtutem notam facient quæ ei sicut reliquis virtutibus opponuntur vitia, & κατὰ τὸ ἔλλειπον, & κατὰ τὸ ὑπερβάλλον. Nam & austeritate ea sunt quidam vt ab istiusmodi congressionibus abhorreant, aut in iis tanquam lapides conticescant: quos meritò reprehendas: & contrà alii sunt qui istis συνουσίαις nimis delectentur, aut modum in iis tenere nesciant. Hi posteriores modum excedunt & ὑπερβολῇ peccant: illi priores ἐλλείψει: de quibus nihil amplius dicemus hoc loco, nisi quòd Theophrastus αὐθαδείας nomine hoc quoque vitium est complexus, de quo infrà. At eorum qui ὑπερβολῇ hac in re peccāt,

multiplex eſt differentia: latiſſimè enim id vitium patet: quódque in multas quaſi ſpecies diuidi queat. Ex iis ſunt illę tres quas totidem capitibus Theophraſtus deſcribit, ἀδολεσχία, λαλιὰ, λογοποιΐα· quæ vitia etſi affinia ſunt (quippe quaſi ſpecies eiuſdem generis) differunt tamen inter ſe non parum. Nam vt de ἀδολεσχίᾳ primùm dicamus: qui congreſſionibus id genus ita delectantur, vt voluptati illi quam ex colloquiis mutuis & confabulationibus perſæpe nugatoriis quibus ſolent homines otio dediti & garruli ſenes ſe oblectare, omnia poſtponant, faciléque vel dies integros de lana caprina aut gerris Siculis cũ ſui ſimilibus colloquentes traducant: hos Græci ἀδολέσχας quaſi auidos confabulandi παρὰ τὸ ἄδην ἐσθίειν τῇ λέσχῃ nuncuparunt. Eſt autem λέσχη, tum iſtiuſmodi confabulatio: tum locus ipſe vbi ea fine otioſi homines coire ſolent, apud Homerum & Heſiodum. fuitque ea vox diu in vſu apud Iones & Dores in ea notione. Ἀδολεσχίαν hanc definit Theophraſtus διήγησιν λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων: ſic eius præceptor τοὺς ἀδολέσχας definiebat tertio Nicomacheorum, τοὺς φιλομύθους καὶ διηγηματικοὺς, καὶ περὶ τῶν τυχόντων κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας. Similiter etiam Dion Chryſoſtomus in oratione quadam τοῖς ἀδολέσχοις tribuit λόγους ἀναισθήτους καὶ μακροὺς, *ſermones ſine mente & longos*. & in optimo Gloſſario ἀδολέσχης vertitur *fabuloſus*, hoc eſt, φιλόμυθος vt dixit Ariſtoteles.

Themiſtius oratione ſeptima, φιλόμυθον ἦθος ὅτι τὸ ἡμέτερον, ἀδολεσχεῖν τε τὰ πολλὰ δοκοῦμεν. Veteres Latini fatuum dixerunt: eſt enim fatuus à fando, & inepta loquentem notat. Sed & fabulatorem & nugatorem Latini τὸν ἀδόλεσχον vocant: & ἀδολεσχίαν nugas: vt apud Terẽtium *nugas dicere*, pro ἀδολεσχεῖν. Nos autem ἀδολέσχην garrulũ diximus, & ἀδολεσχεῖν garrire. Cicero Attico libro XII. *Noui nihil. quid ergo opus erat epiſtola? quid cum coram ſumus & garrimus quicquid in buccam? Eſt profectò quiddam* λέσχη, *quæ habet etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem.* Λαλιὰ verò vitium eſt quo tenẽtur ii qui non ſolum confabulationibus iſtis nimis ſunt dediti: quæ erat ἀδολέσχων nota: ſed hoc amplius, modum in congreſſibus tenere neſciẽtes, perpetuò loqui, tacere nunquam, neque vllam aliis loquendi partẽ tradere ſolent: ſed γλωσσαλγίᾳ & loquendi morbo, vt Cato vocabat, laborant: quam αἴσχιστην νόσον veriſſimè Euripides appellauit. Hæc eſt quam Theophraſtus λαλιὰν vocat. Reperiuntur verò quidã minimi pretii & male feriati homines, quibus mos eſt falſa quædam confingere quæ aliis narrent: iis maximè qui nouorum nunciorum audiendorum deſiderio ducũtur: qua prurigine teneri multos videas. Græci fictores iſtos nouorum rumorum λογοποιοὺς dixerunt, & vitium ipſum λογοποιΐαν: de quibus infrà pluribus. Ex his quæ diximus intelligi poteſt, & quid commune habeant

hæc

hæc tria, ἀδολεσχία, λαλία & λογοποιΐα, & quid differant: subtiliter enim & ingeniosè ea Theophrastus distinxit. At à scriptoribus vulgò istæ distinctiones non obseruantur: quare etiam Plutarchus in eo commentario quem scripsit Περὶ ἀδολεσχίας, tres has species vnica illa voce complectitur.

καὶ ἀπροβουλεύτων.] Sapientis est, è corde intimo non è labris tantùm summis vocem mittere: quod faciunt homines vani, qui quodcūque in solum venit, vt dicitur, temerè effutiunt. Plutarchus pereleganter, ἔστιν ἀτεχνῶς, inquit, ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ὁ ἀδόλεσχος. Imitatur autē Platonem illo loco (vt obiter hoc dicam) non insolens Plutarchus. Ait de se Socrates in Charmide, Ἀτεχνῶς λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλούς. Prouerbium est λευκὴ στάθμη, de eo qui omnia indiscriminatim probat. Tale est apud A. Gellium *alba linea*. Ferè enim minio aut rubrica vtuntur fabri, non creta. Platonis nuperi isti interpretes quid inter στάθμη & στάθμος interesset nesciuerunt: & vt cum Platone dicam, πρὸς τὸν νοῦν τοῦ φιλοσόφου ἀπανταχοῦ λευκὴ στάθμη ἐγένοντο.

2 οἷος ὃν μὴ γινώσκει, τούτῳ.] Ita orditur descriptionem garruli & Horatius:

Accurrit quidam, notus mihi nomine tantùm,
Arreptáque manu, Quid agis dulcissime rerū?

καὶ ὡς ἄξιοι οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ.] Intellige hîc πυρῶν ἀγορὰν, qualis Romæ erat Minutia frumentaria. Similis Daui ἀδολεσχία apud Teren-

tium in contraria ſententia:

- di ueſtram fidem,

Quid turbæ eſt apud forum! quid illic hominū litigant!

Tum annona cara eſt: quid dicam aliud neſcio.

καὶ τὴν θάλασσαν ἐκ Διονυσίων πλώϊμον εἶναι.] Notum eſt gemina fuiſſe celebrata ab hominibus Atticis Dionyſia: nam & in vrbe ſub initium veris quæ vocabant τὰ κατ᾽ ἄστυ, Διονύσια: & in agris autumni tempore, quæ & Λήναια, & τὰ κατ᾽ ἀγροὺς Διονύσια, itémque minora: erat enim tanquã præparatio ad altera Bacchanalia maiora & antiquiora. quare etiam Διονύσια ſolùm quoties dicũt, Attici ſcriptores verna Dionyſia intelligunt: vt hîc Theophraſtus. Nam hyeme maria olim fuiſſe clauſa, & ineunte vere ſolita aperiri, parúmq; in vſu hybernam nauigationem fuiſſe nemo ignorat, ex Horatio, Vegetio, aliis ſexcentis. Ariſtoteles libro primo De generatione animalium docens variè τὴν ἐκ accipi, cũ dicitur aliquid ἐκ τοῦδε γίνεσθαι, vel εἶναι, ita ſcribit, οὐ γὰρ δὴ ὡς τόδε μετὰ τόδε, οἷον ἐκ τῶν Παναθηναίων ὁ πλοῦς. qui locus non erat prætermittendus.

καὶ εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ.] In Ariſtophanis Veſpis chorus ſenum inter eundum ad Pnycem curiam ita blaterat.

κ᾽ ἔτι ἔσθ᾽ ὅπως οὐχ ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον

ὕδωρ ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι.

Et ſtatim poſt,

δεῖται δὲ καὶ τῶν καρπίμων ἄττα μή ᾽στι πρῴϊμα

ὕδωρ γίγνεσθαι.

Vbi etiam vides loquendi genus Atticę plebis ποιεῖ Ζεὺς ὕδωρ, pro pluit: quod loquendi genus eleganter hic Theophr. retinuit. Sanè ὕδωρ pro pluuia apud scriptores Atticos trãslatitium est.

καὶ ὁ ἀγρὸς εἰς νέωτα γεωργήσει.] Legimus, καὶ ὅτι τὸν ἀγρὸν εἰς νέωτα γεωργήσει. Græcum est prouerbium, Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος.

ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν.] Dauus Terentianus, *Tum annona cara est.* eadem planè sententia. sic autẽ vt Theophrastus loquitur scholiastes vetus Aristophanis in Ranas. Possumus etiam τὸ ζῆν exponere ἀφορμὴ εἰς τὸ ζῆν. sic vocabãt Attici quod Gallicè dicimus *moyen de viure*. vulgò προσβολή. Scholiastes Euripidis Medea, Ἣν ἡμεῖς προσβολὴν καλοῦμεν εἰς τὸ ζῆν Ἀττικοὶ ἀφορμὴν καλοῦσι.

μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε.] Mysteria noctu peragebantur: videtur ergo æmulatio quædam fuisse, quis maximam facem accẽderet. quod Græci dicunt δᾷδα ἱστάναι. quasi statuere & defigere ad lucẽdum. Plutarchus in Cicerone τὰ δὲ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε τοὺς στενωπούς, λαμπάδια καὶ δᾷδας ἱστώντων ἐπὶ ταῖς θύραις. inde apud scriptores sæpe δᾳδουχεῖν τὰ μυστήρια. & placet veteribus grammaticis δᾳδουχεῖν propriè dici de eo qui sit daduchus in Eleusiniis initiis. Fuerunt & alia λαμπαδουχίας certamina varia Athenis, vt præter Platonem, Pausaniam in Atticis, & Suidam, scholiastes Ari-

ſtophanis docet : ſed id aliud, vt puto, erat. Quanquam quod ait μεγίστην, putauimus aliquando eò pertinere quod videtur in eiuſmodi agonibus fuiſſe aliquod virium corporis ſpecimen. Ait enim Comicus in Ranis, λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. & Andocides in oratione quadam inter κατορθώματα ſua numerat, quòd λαμπάδι ἐνίκησε. Sed de myſteriorum facibus paſſim veteres.

πόσοι εἰσὶ κίονες τοῦ Ὠδείου.] Eius generis illi ſermones apud Horatium.

– cum quidlibet ille

Garriret, uicos, urbem laudaret. Fuit autem Odeum, vt auctor eſt Plutarchus in Pericle, τῇ ἐντὸς διαθέσει πολύεδρον καὶ πολύστυλον. Vide Vitruuium. Eo in loco muſici aliíque id genus in arte ſua ſe exercebant, & ſpectatores oblectabant, maximè ante extructum theatrum vt annotat Heſychius. Sed & frumenta ibi ſolita vendi, & tempore caritatis pauperioribus diuidi, ex Demoſthenis oratione contra Phormionem didicimus: quare etiam controuerſiæ omnes ad rem frumentariam, itémque ad debita quacunque ex cauſſa alimenta pertinentes, ibidem diſceptabantur. Pollux, libro VIII. τὰς δὲ ἐπὶ τῷ σίτῳ δίκας ἐν τῷ Ὠιδείῳ ἐδίκαζον. σῖτος δέ ἐστιν, αἱ ὀφειλόμεναι τροφαί. Inde eſt apud Demoſthenē, δίκην σίτου εἰς ᾨδεῖον δικάσασθαι. in ea contra Neæham.

Βοηδρομιῶνος μὲν τὰ μυστήρια.] Intellige de maioribus initiis : nam minora myſteria Pyane-

pſione celebrabantur. Teſtis Demoſthenes, Plutarchus & alii.

Πυανεψιῶνος δὲ ἀπατούρια.]Teſtantur ſcholia Ariſtophanis in Acharnenſes, aliíque grammatici.

Ποσειδεῶνος δὲ τὰ κατ' ἀγροὺς Διονύσια.]Hæc ſunt quæ minora Dionyſia dicebantur: nam maiora menſe Antheſterione peragebãtur. Sed de his aliâs pluribus.

παρασείσαντα δὲ χεῖρε τοὺς ποιοῦντας τῶν ἀνθρώπων, καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι.]Meritò ſemper nobis de mẽdo fuit hic locus ſuſpectus. Nam quis eorum qui puriùs locuti ſunt ἀπαλλάττεσθαι τινὰ vnquã dixit, pro fugere procul ab aliquo? poſtulabat ſanè loquendi conſuetudo τινός: vel abſolutè ἀπαλλάττεσθαι. vtrumque paſſim vſurpant ſcriptores antiqui: illud autem primum, quod ſciam, nunquam. Quare non dubito quin iſto loco culpę nota ſit apponẽda: culpæ autem, librarii: qui vocẽ omiſit ex perpetuo vſu ſcriptorum Atticorum nobis reſtituendam. Ita ergo legimus, παρασείσαντα δὲ χεῖρε τοὺς ποιοῦντας τῶν ἀνθρώπων φεύγειν, καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι. Qui Ariſtotelicæ dictioni aſſuefactas aures habẽt, agnoſcũt hîc illud philoſopho familiare φεύγειν παρασείσαντα. vel παρασείσαντα τὰς χεῖρας: quod Plautus dixerit fugere demiſſis manibus. Origo inde, quòd contentiùs currimus manus demiſſas habentes, & circum latera iactantes. Nicomacheorum libro IIII. οὐδαμῶς τ' ἂν ἁρμόζοι τῷ μεγαλοψύχῳ

φθύγγιν παρασείουσι. De inceſſu animalium capite III. καὶ οἱ θέοντες θᾶττον θέουσι παρασείοντες. deinde cauſam explicat: necnon Problematum ſect. quinta. Διαῤῥεγμένον autem dixit Theophraſtus pro eo quod Plautus nõ vno loco grandi gradu. Nã qui curſu contendũt, vt gradum grandiant, crura vehemẽter aperiunt, quod eſt διαίρεσθαι: ſicut διαίρειν στόμα, os aperire eſt. At qui cruribus apertis ſtant, vt qui parant ſe ad hoſtilem impetum excipiendum, διαβαίνειν propriè dicuntur: vnde eſt apud Platonem ex Tyrtæo εὖ διαβάντα μάχεσθαι. Aliud eſt quod Latini dicũt *ſuris apertis ambulare*: id enim vel naturæ vitium eſt, vel ſtultæ ambitionis. Varro Meleagro, *Non modò ſuris apertis, ſed pæne natibus apertis ambulans.* Turpilius Demiurgo, *Apertæ ſuræ, brachia autem procera, horrorem mihi ex corde exſuſcitabant.* Fallitur verò Nonius inſigniter qui apertum in hoc Turpilii loco pro nudato poſitum putat. Affine eſt apud Ouidium *uaricitus ambulare*, Ματαιοτεχνίας libro III.

Illa uelut coniunx Vmbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes uarica fertque gradus.

verùm quæſiuerim ego hîc libenter, quomodo varica mulier ingentes gradus facere poſſit. id enim planè contra rerum naturam eſt: niſi ſi ingẽtes gradus impropriè dixit, gradus paruos quidẽ & lẽtos, ſed quos efficiant multùm hiantia crura: id enim eſt varicus. ſed hęc in tranſcurſu.

ὅστις ἀπύρετος βούλεται εἶ).]Facetè & ſuauiter. Eſt autem hoc è vulgi ſermone petitum: &, vt Donatus diceret, eſt ἰδιωτισμὸς hominis ab aliqua re abhorrentis. cum enim moleſtam ſibi fuiſſe alicuius garrulitatem volebāt indicare, dicebāt ſe ab eo fuiſſe enectos. Sic Horatius metuit ne à garrulo illo ſuo enecetur. Eàdem mens illius quæ in Milite Plautina hoc pronuntiat.

Iam iam ſat amabo eſt: ſinite abeam ſi poſſum uiua à uobis.

item illius qui ſic loquitur in quinto Theocriti idyllio,

– τὸν ξένον ἐς πόλιν αὖθις ζῶντ' ἄφες. Simili ratione θάνατον ſiue mortem aut morbum ſibi eſſe dicebant rem auditu moleſtam. Sophocles, ὤμοι, θανάτος μὲν τάδ' ἀκούειν. Tale illud Epicharmi αἶχ' ἔλθοντ' ἴδοις νιν, ἀπεθάνοις. Cicero ſæpe, mortis inſtar putare. Cæterùm videtur Theophraſtus cum hæc ſcriberet præceptoris ſui meminiſſe: Ariſtotelē enim aiunt, cùm fortè in locutuleium quendam & μαψιλάκαν incidiſſet, qui longos illi ſermones quoſdam & ineptos narrans, ſubinde diceret, Nūquid hoc mirum ô Ariſtoteles? reſpondiſſe: Minimè id quidem: verùm illud mirum, ſi quis pedibus prȩditus te & garrulitatem tuam ferat. auctor Plutarchus.

Ad caput περὶ ἀγροικίας.

Ἡ δὲ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία ἀσχήμων.] Contraria est rusticitas hæc elegantię illi quæ spectatur in gestu, habitu ac sermonibus familiaribus: quam Gręci κοσμιότητα dixerũt, atque ita definierunt, Κοσμιότης, ἐπιστήμη περὶ τὸ πρέπον ἐν κινήσει καὶ σχήματι σώματος. ἢ ἀταξία περὶ σχῆμα καὶ κίνησιν σώματος. extant hæc definitiones in libello qui est penes nos Περὶ παθῶν ψυχῆς Andronici philosophi: quem de affectionibus animi scripsisse accuratè ex Galeni aliquot locis satis constat. Plato in Ὅροις, sic, κοσμιότης, εὐταξία περὶ κίνησιν σώματος. Opponitur igitur rusticitas ei quod vocant philosophi τὸ πρέπον & decorum in cultu & motu corporis: de quo egregiè multa M. Tullius Officiorum libro primo. Stoici rusticitatem definiebant ignorationem & morum & legum siue institutorum vrbanorum. Ἡ ἀγροικία, inquit Stobæus in Excerptis ethicis ex libris Stoicorum, ἐστιν ἀπειρία τῶν κατὰ πόλιν ἐθῶν καὶ νόμων: aut potius νομίμων. Grammatici ita distingũt: Ἀγροῖκος (aiũt illi) προπαροξυτόνως, is est qui rure habitat. qui etiam ἀγροῖος dicitur. ἄγροικος verò, ὁ σκαιὸς τοῖς τρόποις, homo scæuis moribus & molestis: ἄγριος verò crudelis. Aristoteles tamen quo nemo castius vnquã locutus, quẽ ἄγροικον vocauit in secũdo Nicomacheorum, in quarto extremo ἄγριον appellat. & ita alios quoq; optimos auctores loqui obseruatum

nobis. Longè autem anguſtius accipit illc ibi ἀγροικίας nomen, quàm hîc accipiatur. eum vide.

κυκεῶνα πιών.] Notum quid ſoleat iis accidere qui pharmacũ ſumpſerint. Κυκεῶνα vertimus pharmacum: id enim ſignificari putamus hoc loco. Veteres Latini κυκεῶνα coctum dixêre. hinc eſt apud Tertullianum in libro Aduerſus Valentinianos *Neſtoris coctum*. fruſtra enim ſunt docti viri qui tã ſe torquent in expoſitione illius loci. Atqui Tertullianus ſine dubio ad Νέστορος κυκεῶνα reſpicit: de quo Homerus Iliadis libro λ.

καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν.] Horatius.

— acutis
Naribus horum hominum rideri poſſit, eò quòd
Ruſticius tonſo toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. Similis ruſticitas apud eundem epiſtola prima, *Si toga diſſidet impar*. Fuiſſe autem vehementer irrideri ſolitos qui nimis laxos calceos geſtarent, oſtendit locus hic Ariſtophanis in Equitibus,

Καὶ νὴ Δία, κἄμε τοῦτ' ἔδρασε ταὐτόν· ὥστε καταγελῶν
Γάμπτολιν τοῖς δημόταισι καὶ τοῖς φίλοις περιφέρειν·
Πεὶν γὰρ εἶ) Γεργασῆσιν, ἔνεον ἐν ταῖς ἐμβάσιν.

vbi notabis obiter, eos quibus male laxus calceus hæreret in pede, dici ſolitos νεῖν ἐν ταῖς ἐμβάσι, hoc eſt, natare in calceamentis: quod

Ad caput περὶ ἀγροικίας.

Ἡ δὲ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία ἀσχήμων.] Contraria est rusticitas hæc elegantię illi quæ spectatur in gestu, habitu ac sermonibus familiaribus: quam Gręci κοσμιότητα dixerũt, atque ita definierunt, Κοσμιότης, ἐπιστήμη περὶ τὸ πρέπον ἐν κινήσει καὶ σχήματι σώματος. ἢ εὐταξία περὶ σχῆμα καὶ κίνησιν σώματος. extant hæc definitiones in libello qui est penes nos Περὶ παθῶν ψυχῆς Andronici philosophi: quem de affectionibus animi scripsisse accuratè ex Galeni aliquot locis satis constat. Plato in Ὅροις, sic, κοσμιότης, εὐταξία περὶ κίνησιν σώματος. Opponitur igitur rusticitas ei quod vocant philosophi τὸ πρέπον & decorum in cultu & motu corporis: de quo egregiè multa M. Tullius Officiorum libro primo. Stoici rusticitatem definiebant ignorationem & morum & legum siue institutorum vrbanorum. Ἡ ἀγροικία, inquit Stobæus in Excerptis ethicis ex libris Stoicorum, ἐστὶν ἀπειρία τῶν κατὰ πόλιν ἐθῶν καὶ νόμων: aut potius νομίμων. Grammatici ita distingũt: Ἀγροῖκος (aiũt illi) προπερισπωμένως, is est qui rure habitat. qui etiam ἀγρεῖος dicitur. ἄγροικος verò, ὁ σκαιὸς τοὺς τρόπους, homo scæuis moribus & molestis: ἄγριος verò crudelis. Aristoteles tamen quo nemo castius vnquã locutus, quẽ ἄγροικον vocauit in secũdo Nicomacheorum, in quarto extremo ἄγριον appellat. & ita alios quoq; optimos auctores loqui obseruatum

nobis. Longè autem angustius accipit ille ibi ἀγροικίας nomen, quàm hîc accipiatur. eum vide.

κυκεῶνα πιών.] Notum quid soleat iis accidere qui pharmacũ sumpserint. Κυκεῶνα vertimus pharmacum: id enim significari putamus hoc loco. Veteres Latini κυκεῶνα coccetum dixêre. hinc est apud Tertullianum in libro Aduersus Valentinianos *Nestoris coctum.* frustra enim sunt docti viri qui tã se torquent in expositione illius loci. Atqui Tertullianus sine dubio ad Νέστορος κυκεῶνα respicit: de quo Homerus Iliadis libro λ.

καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν.] Horatius.

– acutis
Naribus horum hominum rideri possit, eò quòd
Rusticius tonso toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. Similis rusticitas apud eundem epistola prima, *Si toga dissidet impar.* Fuisse autem vehementer irrideri solitos qui nimis laxos calceos gestarent, ostendit locus hîc Aristophanis in Equitibus,

Καὶ νὴ Δία, κἄμε τοῦτ' ἔδρασε ταὐτόν· ὥστε καταγέλων
Πάμπολυν τοῖς δημόταισι καὶ τοῖς φίλοις παρασχέθην·
Πρὶν γὰρ εἶναι Περγασῆσιν, ἔνεον ἐν ταῖς ἐμβάσιν.

vbi notabis obiter, eos quibus male laxus calceus hæreret in pede, dici solitos νεῖν ἐν ταῖς ἐμβάσι, hoc est, natare in calceamentis: quod

hodie quoque vulgo vſurpatur. Porrò ab hac ruſticitate natum apud Grecos prouerbium, de re quauis parum conueniente: id enim dicebāt eſſe ὑπὲρ τὸν πόδα: vt contra περὶ πόδα dicebant παροιμιακῶς de omnibus quę apta erāt & conueniebant. Plato comicus Ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. Lucianus de conſcribenda hiſtoria ridens ſcriptorē hiſtoriæ ineptum, ὁρᾷς ὡς ἐμμελὴς ἡ ἀρχὴ καὶ περὶ πόδα ἡ ἱστορία, καὶ τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων πρέπουσα; ſic legendum eſt, non παρὰ πόδα: in quo mirè cæcutierunt doctiſs. homines: ſed & τῇ ἱστορίᾳ malim. Heſychius, περὶ πόδα, οὕτως ἐκάλουν τὸ ἁρμόζον, μεταφέροντες ἀπὸ τῶν συμμέτρων τοῖς ποσὶν ὑποδημάτων· ἢ ἀκριβῶς. Idem Lucianus in apologia περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνών. Περὶ πόδα τοίνυν καὶ σὲ τὸν Σάλαιθον ἐκεῖνον φαίη τις ἄν. *meritò te aliquis & conuenienter factis tuis Salæthum appellarit.* Dixerunt & περίπους pro eodem: nā idē Heſychius ita annotat, Περίποδος αὐτὴ τοῦ ἁρμόζοντος καὶ περὶ πόδα. Pollux quoque libro ſeptimo περίποδα δὲ ὑποδήματα, ἁρμόζοντα. Apud Plautum in Truculento, non ruſticitatis tantùm, ſed etiam impudentiæ nota eſt, calceis inconcinnis vti.

Nihili me! perdidi omne quod fuit: fio impudens:
Nec mihi adeſt ad illum penſi iam quos capiam calceos.

Ita legitur hic locus non in editione ſolùm doctiſſimi Camerarii: ſed etiam in Lambiniana, & nouiſſima quoque Plantiniana quā eruditiſſimi viri curarūt. mendoſiſſimè ſanè.

Lego ex veſtigiis ipſis deprauatæ lectionis:

Nec mihi adeſt tantillũ penſi iam, quos capiam calceos.

Senſus eſt quem dixi: vide huc A.Gellium libro XIII.cap.XX.

μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν.] Vt Stratilax in Truculento Plautina,& initio Moſtellariæ Grumio :cuius ſermonem ita excipit Tranio

Quid tibi malùm hîc ante ædes clamatio eſt?
An rure cẽſes te eſſe? abſcede ab ædibus,
Abi rus, abi directe.

ὃ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος καθίζάνειν.]Meminit huius ruſticitatis & ineptitudinis vetus poeta Philetærus, ſiue Amphis, Ἀμφίβαλλε στέρνοις φᾶρος· οὐ καθήσεις (vel καθίσεις) πάλαι; μηδ' ἀγροίκως ἄνω γόνατος ἀμφέξῃ; Ita legi debet hic locus apud Athenæum libro primo ex veteribus membranis.Sappho quoq; ſimilem ruſticitatem in æmula & ἀντιπάλῳ Andromeda ridebat , vt eſt apud eundem Athenæum.

Τίς δ' ἀγροιῶτις θέλγει νόον,
οὐκ ἐπισταμένη τὰ βράκεα
ἕλκειν ἐπὶ τῶν σφυρῶν;

Negat Sappho poſſe cuiquam placere Andromedam,quæ ruſticarũ more veſtem ſubductam geſtet.Quod prorſus hodie mulieribus ruſticanis noſtratibus conuenit:quas ſæpe videas , non rure tantum ſubducta indecorè veſte opus facere : ſed etiam vrbem ita ingredi cum ad nundinas ventitant. Notum

est autē veteres subligaculis quibus nos hodie vtimur extra stadium aut scenam non esse vsos: itaq; & Romani veteres togam ad calceos demittebāt, & Græci pallium. quòd si quid illis diligentiùs esset faciendum, vel pallium ponebāt: vel in humeros retrorsum reiiciebant: quod Athenis factitabant quando in publicum aut in concionem prodibāt, homines qui naui & actuosi haberi volebāt, vt indicat Aristophanes Concionantibus. Atque hic est ferè seruorū habitus in comœdiis Græcis & Latinis palliatis. Apud Plautū Capteiueis ait ille

Nunc certa res est: eodem pacto ut comici serui solent,
Conijciam in collum pallium, primo ex me hanc rem ut audiat.

In Epidico,

Age nunc iam orna te Epidice, & palliolum in collum conijce,
Atque dissimulato, quasi per urbem totam hominem quæsiueris.

Dicitur & colligere pallium pro eodem. Capteiueis,

Collecto quidē est pallio: quidnam acturus est?
sic Geta apud Terentium vt Antiphonem properet inuenire, humerum sibi onerat pallio. Propterea Oppianus poeta summus, in venatoris institutione eum admonet vt venatum iturus pallium sibi in humeros coniiciat. Nā hic est sensus horū versuum quos in-

terpretes non intellexerunt, ne Græci quidē,

Αὐχένος αὖθ' ἑκάτερθε παρήορον ἐκ παλαμάων
Εἷμα περιστέλλοιτ' ὀπίσω, θεναρῶν ὑπὲρ ὤμων,
Ῥηΐον ἐς κάματον.

ſubiicit deinde Μὴδ' ἄρα λῶπος ἔχειν μάλα λώϊον. quæ verba de pallio non minus quàm ſuperiora ſunt accipienda. Nam eſt perinde ac ſi diceret, Imò ſi me audias, non ſolum in humeros pallium coniicies: ſed etiam omnino depones. id enim eſſe non tātùm expeditius, ſed etiā tutius propter eam quam affert cauſſam. λῶπος ſiue λώπιον idem eſt atque ἱμάτιον, & vt ait Ariſtoteles primo Topico ταὐτὸν ἀριθμῷ. Palliū ſanè Græci hanc ipſam ob cauſſam belli tempore deponebant vt Romani togam. erántque milites Græcorum magnam partem μονοχίτωνες, vt eos vocat Plutarchus. apud quem ὁ ἐν ἱματίῳ βίος, eſt vita togata, & opponitur bellicæ: vt in vita Pompeii. & in eiuſdē Camillo bis εἶ) ἐν ἱματίῳ eſt altæ pacis indicium. Xylander *tunicatos* vertit. nō rectè. nam vel de toga Romanorum, vel de pallio Græcorum omnino intelligendum. Porrò autem, maxima ſemper fuit hominibus liberis nec ineptis, cura, quoties in publicum eſſet prodeundum, vt decenti eſſent habitu, quod Græci vocant ἀσχημονεῖν, Plautus *euſchemè adſtare* in Trinūmo & Milite. In hoc qui eſſent negligentiores, ruſtici habebantur, vt hîc. Horatius,

Ruſticiùs tonſo toga defluit. Defluere enim

dicitur vestis cum negligentius habetur: dicitur & trahi, vt in Cistellaria Plauti, & apud Græcos σύρεσθαι. quanquam alio sensu interdũ & σύρεσθαι & ἕλκεσθαι & trahi de syrmate siue delicata veste dicuntur, quæ propendente lacinia trahitur potius quàm gestatur. Athenæus de hoc κοσμιότητος studio antiquorum loquens libro primo, Εμελε, inquit, αὐτοῖς καὶ τοῦ κοσμίως ἀναλαμβάνειν τὴν ἐσθῆτα· καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τοῦτο ἔσκωπτον. Plato verò in Theæteto inter hominis non ingenui nec liberaliter educati notas hanc quoque ponit, quòd nesciat ἀναβάλλεσθαι ἐπιδέξια ἐλευθέρως. hoc est, *uestem dextrè decentérque hominum liberorum more componere.* hic enim est sensus illorum verborum Platonis: vt pluribus aliâs Deo dante sumus demonstraturi.

ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι.] Video doctos viros ita hunc locum vertisse quasi legeretur ὥστε καὶ γυμνὰ τὰ αἰδοῖα αὐτοῦ φαίνεσθαι. & profectò id videtur voluisse dicere Theophrastus: neque aliter accidere potest, si quis vel si qua adducta supra genu veste sedeat. Sic apud comicum dicitur mulier ἀναβαλλομένη δεικνύειν τὸ φορμίσιον, hoc est, τὸ αἰδοῖον. in Concionantibus. Veruntamen cum hanc lectionem habeãt omnes codd. generalius accipiatur hic locus de aliis quoque corporis partibus. Ita enim est: præter caput & manus nulla alia pars est quam denudatam habere honestum sit. Quare etiam auctor libri Περὶ ἀσχημοσύνης

ſiue is eſt Hippocrates ſiue alius, hoc præceptum non prætermiſit. Τηρεῖν δὲ χρὴ, inquit, ἑαυτὸν ὅτι μάλιστα, μὴ πολλὰ φαίνοντα τῶν τοῦ σώματος μερέων.

καὶ προαιρῶν δὲ κ.]Signatum verbum προαιρεῖν, *è penu aliquid promere.* Ariſtophanes Theſmophoriazuſis,

– ἐξῆν ἡμῖν πρὸ τοῦ
αὐταῖς ταμιεύεσθαι προαιρούσαις λαβεῖν
ἄλφιτον, ἔλαιον, οἶνον.

eſt & apud Thucydidem in octaua προαιρεῖν pro ex horreo promere, ſiue deripere horreo, vt loquitur Horatius. Malè autē vulgò ſcribitur προαίρων: quod manifeſtiſſimè declarāt illa Diogenis Laertii in Lacyde, ἐπειδὰν γὰρ τι προέλοι τοῦ ταμιείου. Sæpe in hac voce peccatum offendes à librariis: ſæpe ab interpretibus. Sic in Lyſide Platonis ἀστραγάλους ἐκ τῶν φορμίσκων προαιρεῖσθαι, eſt, *promere & educere,* non autem *ſeligere*: vt vertunt.

δεινῶς φαγεῖν.]Fortaſſe δεινὸς ſcribendum.

καὶ ζωρότερον πιεῖν.] Vertimus *meracius.* neq; tamē nos fugit quàm variæ fuerint veterum criticorum ſententiæ ſuper illo Homeri Ζωρότερον δὲ κέραιρε. vide grammaticos & Plutarchi Sympoſiaca. Ariſtotelē verò ſi ſequimur auctorem in libro De poetica, vertemus *auidius.* Sanè apud Græcos olim & meraca potio, & grandia pocula hominis parum politi notæ erāt: Barbarorū.n.id eſſe exiſtimabant, non Græcorum: quod declarāt antiqua prouerbia, ἐπισκυθίζειν, & θρηϊκίη ἄμυστις apud Cal-

limachum : apud Horatium *Threïcia amystis.* Sic & gulositatem vitium barbarorum appellarunt, & prouerbio notarunt quod apud Seruium obseruauimus, Η πλησμονὴ τῶν βαρβάρων.

κἆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς.] Lego ἀλέσαι: vel desit aliquid necesse est. ac fortasse ita legi debet: κἆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς, μετρεῖν τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὑτῷ, τὰ ἐπ. hoc est, *& postquam cum ancilla sua moluit, tum alijs omnibus domesticis, tum sibi etiam ipsi victum metitur.* Mera enim rusticitas est, patremfamilias tanquam vnum è seruis è demenso viuere.

τοῖς ὑποζυγίοις ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον.] Hæc vera lectio: sic dixit Plutarchus in Eumene τοῖς ἵπποις χιλὸν ἐμβαλεῖν. Iuuenalis, *infundere iumentis ordea.*

ἐπακοῦσαι αὐτός.] Scribendum ὑπακοῦσαι. sic semper Græci κόπτειν τὴν θύραν & ὑπακούειν iungunt, non ἐπακούειν. Plautus in Trinummo *auscultare*, in Mostellaria, *responsare.* Refero autem hoc quoque ad ἀφισῶν: in eo enim rusticitas major.

οὗτος φυλάσσει τὸ χω.] Præclare ista homini rustico conueniunt: nam vulgò rustici canes appellabant custodes mutos. Columella libro septimo capite XII. *Nunc ut exordio priore sum pollicitus, de mutis custodibus loquar: quanquam canis falsò dicitur mutus custos.* Neque solùm rustici eorum custodia vtebantur: sed & vrbani homines : quos constat ad fores vel

seruum

seruum ostiarium, vel canē cathenarium habere solitos. De Romanis pridem notarunt docti viri: de Græcis verò non sinūt nos dubitare infiniti auctorū loci. Eustathius Iliadis libro χ. Ἔθος ἦν ταῖς αὐλείοις θύραις τρέφεσθαι ὑπὸ κυνῶν. Aristophanes Lysistrata,

– πρός γε μὲν τοι τὴν θύραν
Προαγορεύω μὴ βαδίζειν τὴν ἐμήν.

Antipater poeta epigrammatarius.

Ην μὲν γὰρ τὸ χάραγμα φέρῃς φίλος, οὔτε θυρωρὸς
Ἐν ποσὶν, οὔτε κύων ἐν προθύροις δέδεται.

Sed testium ἅλις, tanquam δρυός. Plutarchus in libro De curiositate, notat seruos ianitores successisse in locum ῥοπτρων siue marculorum quibus antiquiores vtebantur.

* λίαν μὲν λυπρὸν εἶ.] Scribe, λέγειν λυπρὸν εἶ: vel λίαν λέγειν λυπρὸν εἶ. pro λέγειν εἶ λίαν λυ. Est autem ambigua vox λυπρὸς, quæ & asperum nummum, vtpote recens percussum significare potest: & veterem atque vsu tritum, aut aliâs minus probatū, quale est quod vocatur à Iuuenale *tenue argentum, venæque secundæ.* Deinde lego, ὃ πρὸς ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. aut αἰτεῖν ἀλλάττεσθαι. Nemo autem nescit quàm sit plerunque difficile rusticis hominibus hac in parte satisfacere: qui quòd sint τῆς ἀργυρογνωμονικῆς imperiti, fraudem vndique suspectāt, omnia tuta timentes. Ex hac re natum apud Græcos prouerbiū, de iis qui iudicio & pensiculatè singula examinant, ἐξετάζειν ἀργυραμοιβικῶς. extat apud Lucianum.

καὶ ὁ ἄρουραν ἐχήνησεν.] Scribendum eſt, *ἔχηνσεν* abſque litera ſubſcripta : nõ enim eſt à *χηνίζω*, ſed à *χαῖν*: in quo grauiter ſunt lapſi interpretes, cùm hîc, tum capite De impudentia, vbi vox *χῄσαντας* cum ſubſcripto vitioſè poſita in fœdum errorem eos impulit. Neque verò diuinare poſſum quid iiſdem in mentem fuerit, cum *θύλακον* verterent *reticulum panis*. Atqui ne tum quidem cum *θύλακον ἀλφίτων* dicũt Græci, id ſignificare volũt: nedum cũ *θύλακον* tãtùm. vide ad caput De ſuperſtitione.

ταῦτα τῆς νυκτὸς κατ' ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος.] Deeſſe aliquid, nemo tam cæcus quin videre queat: lego *ἀπαιτεῖν ταῦτα τ. ν.* in quo ſanè magna eſt ruſticitas & diffidentia, quæ ſæpe coniuncta videas.

πόσου ἦσαν αἱ διφθέραι.] *Διφθέραι* ſunt, non pelles ſed veſtes è pellibus, hoc eſt, rhenones: ſicut & pelles Latinis pro veſtibus è pelle: vnde apud rei ruſticę ſcriptores inter familię veſtes ſunt pelles manicatæ, & paſſim. Pellibus autẽ Attici ruſtici veſtiti eſſe ſolebant, vt notum eſt ex Ariſtophanis multis locis & eius Scholiaſte : qui in Nebulas *διφθέραν* ait fuiſſe *ποιμενικὸν περιβόλαιον*, ſicut Ouidius in Metamorphoſi paſtoritiam pellem vocat. hinc dicti ſunt in fabulis Græcorum *διφθερίαι* vt præter Græcos auctor eſt Varro. Poſterior ætas vt comici Scholiaſtes annotat *ἰσάλην* appellabat : quæ eſt vox deprauata ab antiqua *ἰξαλῆ* quæ etiam apud Hippocra-

tem legitur, & proprie capræ pellem significat. nam ἴξαι olim pro ἀΐξαι quod est impetuosè ferri, & salire. vnde ἴξαλος propriũ eius animalis epithetũ. Caprarum autẽ pellibus in hanc rem vsos veteres etiam Varro ait libro secundo extremo rei rusticæ.

καὶ τὸ τάριχος.] Cur rusticus de salsamentorum pretio potissimum quærit? Quia salsamenta erant tenuiorum & rusticorum cibus. Testes infiniti: vel lege Lucianũ De conscribenda historia. Ideo etiã de re vili & abiecta dicebãt ταρίχους ἀξιώτερον, Vilius est salsamẽto. eo prouerbio vsus Aristophanes in Vespis.

καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν νουμηνίαν ἄγει.] Sanè rusticissimè hoc quidem: saltem enim dicere debuerat iste, ἡ νουμηνία ἄγει τὸν ἀγῶνα: quo ferè modo loquitur homo & ipse ἀγροῦ πλέως Strepsiades apud Aristophanem.

— ἐγὼ δ' ἀπόλλυμαι
Ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην τὰς εἰκάδας.

Non multum abest ab hac rusticitate mulier illa in comici Concionantibus, quæ sic loquitur,

λέγοιθ' ὅπως καὶ τ' ἀπὶ πύπεις δράσομεν
Ἕως ἔτ᾽ ἔστιν ἄστρα κατὰ τὸν οὐρανόν. *Dicite nobis*, inquit, *. facto sit opus dum adhuc in cælo sunt stellæ.* nam qui ita loquitur, nónne existimare is videtur noctu tantùm esse in cælo astra, non autem interdiu, quia tum nulla cernantur? qua opinione ne ipsum quidem rus magis rusticum: etsi scio similia fuisse Epicuri

Ad caput περὶ ἀγροικίας.

Ἡ δὲ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία ἀσχήμων.] Contraria eſt ruſticitas hæc elegantię illi quæ ſpectatur in geſtu, habitu ac ſermonibus familiaribus: quam Gręci κοσμιότητα dixerũt, atque ita definierunt, Κοσμιότης, ἐπιστήμη περὶ τὸ πρέπον ἐν κινήσει καὶ σχήματι σώματος. ἢ τάξια περὶ σχῆμα καὶ κίνησιν σώματος. extant hæc definitiones in libello qui eſt penes nos Περὶ παθῶν ψυχῆς Andronici philoſophi: quem de affectionibus animi ſcripſiſſe accuratè ex Galeni aliquot locis ſatis conſtat. Plato in Ὅροις, ſic, κοσμιότης, εὐταξία περὶ κίνησιν σώματος. Opponitur igitur ruſticitas ei quod vocant philoſophi τὸ πρέπον & decorum in cultu & motu corporis: de quo egregiè multa M. Tullius Officiorum libro primo. Stoici ruſticitatem definiebant ignorationem & morum & legum ſiue inſtitutorum vrbanorum. Ἡ ἀγροικία, inquit Stobæus in Excerptis ethicis ex libris Stoicorum, ἐστὶν ἀπειρία τῶν κατὰ πόλιν ἐθῶν καὶ νόμων: aut potius νομίμων. Grammatici ita diſtingũt: Ἀγροῖκος (aiũt illi) προπαροξυτόνως, is eſt qui rure habitat. qui etiam ἀγρεῖος dicitur. ἄγροικος verò, ὁ σκαιὸς τοὺς τρόπους, homo ſcæuis moribus & moleſtis: ἄγριος verò crudelis. Ariſtoteles tamen quo nemo caſtius vnquã locutus, quẽ ἄγροικον vocauit in ſecũdo Nicomacheorum, in quarto extremo ἄγριον appellat. & ita alios quoq; optimos auctores loqui obſeruatum

nobis. Longè autem angustius accipit ille ibi ἀχεσινίας nomen, quàm hîc accipiatur. eum vide.

κυκεῶνα πιών.] Notum quid soleat iis accidere qui pharmacũ sumpserint. Κυκεῶνα vertimus pharmacum: id enim significari putamus hoc loco. Veteres Latini κυκεῶνα coccetum dixêre. hinc est apud Tertullianum in libro Aduersus Valentinianos *Nestoris coccetum.* frustra enim sunt docti viri qui tã se torquent in expositione illius loci. Atqui Tertullianus sine dubio ad Νέστορος κυκεῶνα respicit: de quo Homerus Iliadis libro λ.

καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν.] Horatius.

– acutis
Naribus horum hominum rideri possit, eò quòd
Rusticius tonso toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. Similis rusticitas apud eundem epistola prima, *Si toga dissidet impar.* Fuisse autem vehementer irrideri solitos qui nimis laxos calceos gestarent, ostendit locus hic Aristophanis in Equitibus,

Καὶ νὴ Δία, κἄμε τοῦτ' ἔδρασε ταὐτόν· ὥστε καταγελῶν
Γάμπολλυ τοῖς δημόταισι καὶ τοῖς φίλοις περιεσελθεῖν·
Πρὶν γὰρ εἶναι Γεργασῆσιν, ἔνεον ἐν ταῖς ἐμβάσιν.

vbi notabis obiter, eos quibus male laxus calceus hæreret in pede, dici solitos νεῖν ἐν ταῖς ἐμβάσι, hoc est, natare in calceamentis: quod

hodie quoque vulgo vſurpatur. Porrò ab hac ruſticitate natum apud Gręcos prouerbium, de re quauis parum conueniente: id enim dicebãt eſſe ὑπὲρ τὸν πόδα: vt contra περὶ πόδα dicebant παροιμιακῶς de omnibus quę apta erãt & conueniebant. Plato comicus Ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. Lucianus de conſcribenda hiſtoria ridens ſcriptorẽ hiſtoriæ ineptum, ὁρᾷς ὡς ἐμμελὴς ἡ ἀρχὴ καὶ περὶ πόδα ἡ ἱστορία, καὶ τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων πρέπουσα; ſic legendum eſt, non παρὰ πόδα: in quo mirè cæcutierunt doctiſs. homines: ſed & τῇ ἱστορίᾳ malim. Heſychius, περὶ πόδα, οὕτως ἐκάλουν τὸ ἁρμόζον, μεταφέροντες ἀπὸ τῶν συμμέτρων τοῖς ποσὶν ὑποδημάτων· ἢ ἀκριβῶς. Idem Lucianus in apologia περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συν. Περὶ πόδα εἶναι καὶ σὲ τὸν Σάλαιθον ἐκεῖνον φαίη τις ἄν. *meritò te aliquis & conuenienter factis tuis Salæthum appellarit.* Dixerunt & περίπους pro eodem: nã idẽ Heſychius ita annotat, Περίποδος ἀντὶ τοῦ ἁρμόζοντος καὶ περὶ πόδα. Pollux quoque libro ſeptimo περίποδα δὲ ὑποδήματα, ἁρμόζοντα. Apud Plautum in Truculento, non ruſticitatis tantùm, ſed etiam impudentiæ nota eſt, calceis inconcinnis vti.

Nihili me! perdidi omne quod fuit: fio impudens:
Nec mihi adeſt ad illum penſi iam quos capiam calceos.

Ita legitur hic locus non in editione ſolùm doctiſſimi Camerarii: ſed etiam in Lambiniana, & nouiſſima quoque Plantiniana quã eruditiſſimi viri curarũt. mendoſiſſimè ſanè.

Lego ex vestigiis ipsis deprauatæ lectionis:

Nec mihi adest tantillũ pensi iam, quos capiam
calceos.

Sensus est quem dixi: vide huc A.Gellium libro XIII.cap.XX.

μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν.] Vt Stratilax in Truculento Plautina, & initio Mostellariæ Grumio: cuius sermonem ita excipit Tranio

Quid tibi malũm hîc ante ædes clamatio est?
An rure cẽses te esse? abscede ab ædibus,
Abi rus, abi directe.

ἢ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος καθιζάνειν.] Meminit huius rusticitatis & ineptitudinis vetus poeta Philetærus, siue Amphis, *Ἀμφίβαλλε στέρνοις φᾶρος· οὐ καθήσεις* (vel *καθίσεις*) *τάλας; μηδ' ἀγροίκως ἄνω γόνατος ἀμφέξῃ;* Ita legi debet hic locus apud Athenæum libro primo ex veteribus membranis. Sappho quoq; similem rusticitatem in æmula & *ἀντιτέχνῳ* Andromeda ridebat, vt est apud eundem Athenæum.

Τίς δ' ἀγροιῶτις θέλγει νόον,
οὐκ ἐπισταμένη τὰ βράκεα
ἕλκειν ἐπὶ τῶν σφυρῶν;

Negat Sappho posse cuiquam placere Andromedam, quæ rusticarũ more vestem subductam gestet. Quod prorsus hodie mulieribus rusticanis nostratibus conuenit: quas sępe videas, non rure tantum subducta indecorè veste opus facere: sed etiam vrbem ita ingredi cum ad nundinas ventitant. Notum

est autẽ veteres subligacul is quibus nos hodie vtimur extra stadium aut scenam non esse vsos: itaq; & Romani veteres togam ad calceos demittebāt, & Græci pallium. quòd si quid illis diligentiùs esset faciendum, vel pallium ponebāt: vel in humeros retrorsum reiiciebant: quod Athenis factitabant quando in publicum aut in concionem prodibāt, homines qui naui & actuosi haberi volebāt, vt indicat Aristophanes Concionantibus. Atque hic est ferè seruorũ habitus in comœdiis Græcis & Latinis palliatis. Apud Plautũ Capteiueis ait ille

Nunc certa res est: eodem pacto ut comici serui solent,
Coniiciam in collum pallium, primo ex me hanc rem ut audiat.

In Epidico,

Age nunc iam orna te Epidice, & palliolum in collum coniice,
Atque dissimulato, quasi per urbem totam hominem quæsiueris.

Dicitur & colligere pallium pro eodem. Capteiueis,

Collecto quidẽ est pallio: quidnam acturus est? sic Geta apud Terentium vt Antiphonem properet inuenire, humerum sibi onerat pallio. Propterea Oppianus poeta summus, in venatoris institutione eum admonet vt venatum iturus pallium sibi in humeros coniiciat. Nã hic est sensus horũ versuum quos in-

terpretes non intellexerunt, ne Græci quidẽ,

Αὐχένος αὖθ' ἑκάτερθε παρήορον ἐκ παλαμάων
Εἷμα περιστέλλοιτ' ὀπίσω, θεναρῶν ὑπὲρ ὤμων,
Ῥηΐον ἐς κάματον.

ſubiicit deinde Μὴδ' ἄρα λῶπος ἔχειν μάλα λώϊον. quæ verba de pallio non minus quàm ſuperiora ſunt accipienda. Nam eſt perinde ac ſi diceret, Imò ſi me audias, non ſolum in humeros pallium coniicies: ſed etiam omnino depones. id enim eſſe non tãtùm expeditius, ſed etiã tutius propter eam quam affert cauſſam. λῶπος ſiue λώπιον idem eſt atque ἱμάτιον, & vt ait Ariſtoteles primo Topico ταὐτὸν ἀριθμῷ. Pallium ſanè Græci hanc ipſam ob cauſſam belli tempore deponebant vt Romani togam. erántque milites Græcorum magnam partem μονοχίτωνες, vt eos vocat Plutarchus. apud quem ὁ ἐν ἱματίῳ βίος, eſt vita togata, & opponitur bellicæ: vt in vita Pompeii. & in eiuſdẽ Camillo bis εἶναι ἐν ἱματίῳ eſt altæ pacis indicium. Xylander *tunicatos* vertit. nõ rectè. nam vel de toga Romanorum, vel de pallio Græcorum omnino intelligendum. Porrò autem, maxima ſemper fuit hominibus liberis nec ineptis, cura, quoties in publicum eſſet prodeundum, vt decenti eſſent habitu, quod Græci vocant εὐσχημονεῖν, Plautus *euſchemè adſtare* in Trinũmo & Milite. In hoc qui eſſent negligentiores, ruſtici habebantur, vt hîc. Horatius,

Ruſticiùs tonſo toga defluit. Defluere enim

dicitur vestis cum negligentius habetur: dicitur & trahi, vt in Cistellaria Plauti, & apud Græcos σύρεσθαι. quanquam alio sensu interdũ & σύρεσθαι & ἕλκεσθαι & trahi de syrmate siue delicata veste dicuntur, quæ propendente lacinia trahitur potius quàm gestatur. Athenæus de hoc κοσμιότητος studio antiquorum loquens libro primo, Ἔμελε, inquit, αὐτοῖς καὶ τοῦ κοσμίως ἀναλαμβάνειν τὴν ἐσθῆτα· καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τοῦτο ἔσκωπτον. Plato verò in Theæteto inter hominis non ingenui nec liberaliter educati notas hanc quoque ponit, quòd nesciat ἀναβάλλεσθαι ἐπιδέξια ἐλευθέρως. hoc est, *vestem dextrè decentérque hominum liberorum more componere.* hic enim est sensus illorum verborum Platonis: vt pluribus aliâs Deo dante sumus demonstraturi.

ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι.] Video doctos viros ita hunc locum vertisse quasi legeretur ὥστε καὶ γυμνὰ τὰ αἰδοῖα αὐτοῦ φαίνεσθαι. & profectò id videtur voluisse dicere Theóphrastus: neque aliter accidere potest, si quis vel si qua adducta supra genu veste sedeat. Sic apud comicum dicitur mulier ἀναβαλλομένη δεικνύειν τὸ φορμίσιον, hoc est, τὸ αἰδοῖον. in Concionantibus. Veruntamen cum hanc lectionem habeãt omnes codd. generalius accipiatur hic locus de aliis quoque corporis partibus. Ita enim est: præter caput & manus nulla alia pars est quam denudatam habere honestum sit. Quare etiam auctor libri Περὶ ἀσχημοσύνης

ſiue is eſt Hippocrates ſiue alius, hoc præceptum non prætermiſit. Τηρεῖν δὲ χρὴ, inquit, ἑωυτὸν ὅτι μάλιστα, μὴ πολλὰ φαίνοντα τῶν τοῦ σώματος μερέων.

καὶ προαιρῶν δέ τι.]Signatum verbum προαιρεῖν, *è penu aliquid promere*. Ariſtophanes Theſmophoriazuſis,

— ἦν ἡμῖν πρὸ τοῦ
αὐταῖς ταμιεύεσθαι προαιρούσαις λαβεῖν
ἄλφιτον, ἔλαιον, οἶνον.

eſt & apud Thucydidem in octaua προαιρεῖν pro ex horreo promere, ſiue deripere horreo, vt loquitur Horatius. Malè autẽ vulgò ſcribitur προαίρων: quod manifeſtiſſimè declarãt illa Diogenis Laertii in Lacyde, ἐπειδὰν γάρ τι προέλοι τοῦ ταμιείου. Sæpe in hac voce peccatum offendes à librariis: ſæpe ab interpretibus. Sic in Lyſide Platonis ἀστραγάλους ἐκ τῶν φορμίσκων προαιρεῖσθαι, eſt, *promere & educere*, non autem *ſeligere*: vt vertunt.

δριμῶς φαγεῖν.]Fortaſſe δριμὸς ſcribendum.

καὶ ζωρότερον πιεῖν.] Vertimus *meracius*. neq; tamẽ nos fugit quàm variæ fuerint veterum criticorum ſententiæ ſuper illo Homeri ζωρότερον δὲ κέραιρε. vide grammaticos & Plutarchi Sympoſiaca. Ariſtotelẽ verò ſi ſequimur auctorem in libro De poetica, vertemus *auidius*. Sanè apud Græcos olim & meraca potio, & grandia pocula hominis parum politi notæ erãt: Barbarorũ.n.id eſſe exiſtimabant, non Græcorum: quod declarãt antiqua prouerbia, ἐπισκυθίζειν, & θρηϊκίην ἄμυστις apud Cal-

limachum: apud Horatium *Threïcia amystis*. Sic & gulositatem vitium barbarorum appellarunt,& prouerbio notarunt quod apud Seruium obseruauimus, Η πλησμονὴ τῶν βαρβάρων.

κατ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς.] Lego ἀλέσας. vel desit aliquid necesse est. ac fortasse ita legi debet: κατ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς, μετρεῖν τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὐτῷ, τὰ ἐπ. hoc est, *& postquam cum ancilla sua moluit, tum alijs omnibus domesticis, tum sibi etiam ipsi victum metitur*. Mera enim rusticitas est,patremfamilias tanquam vnum è seruis è demenso viuere.

τοῖς ὑποζυγίοις ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον.] Hæc vera lectio:sic dixit Plutarchus in Eumene τοῖς ἵπποις χλὸν ἐμβαλεῖν.Iuuenalis, *infundere iumentis ordea*.

ἐπακοῦσαι αὐτός.] Scribendum ὑπακοῦσαι. sic semper Græci κόπτειν τὴν θύραν & ὑπακούειν iungunt, non ἐπακούειν. Plautus in Trinũmo *auscultare*,in Mostellaria,*responsare*. Refero autem hoc quoque ad τρόπων: in eo enim rusticitas maior.

οὕτως φυλάττει τὸ χω.] Plæclarè ista homini rustico conueniunt:nam vulgò rustici canes appellabant custodes mutos. Columella libro septimo capite XII. *Nunc vt exordio priore sum pollicitus, de mutis custodibus loquar: quanquam canis falsò dicitur mutus custos*. Neque solùm rustici eorum custodia vtebantur: sed & vrbani homines: quos constat ad fores vel

seruum

ſeruum oſtiarium, vel canẽ cathenarium habere ſolitos. De Romanis pridem notarunt docti viri: de Græcis verò non ſinũt nos dubitare infiniti auctorũ loci. Euſtathius Iliadis libro χ. Ἔθος ἦν τὰς αὐλείους θύρας τηρεῖσθαι ὑπὸ κυνῶν. Ariſtophanes Lyſiſtrata,

— πρός γε μὲν τοι τὴν θύραν
Προαγορεύω μὴ βαδίζειν τὴν ἐμήν.

Antipater poeta epigrammatarius.

Ἢν μὲν γὰρ τὸ χάραγμα φέρῃς φίλος, οὔτε θυρωρὸς
Ἐν ποσὶν, οὔτε κύων ἐν προθύροις δέδεται.

Sed teſtium ἅλις, tanquam δρυός. Plutarchus in libro De curioſitate, notat ſeruos ianitores ſucceſſiſſe in locum ῥόπτρων ſiue marculorum quibus antiquiores vtebantur.

λίαν μὲν λυπρὸν ἐστί.] Scribe, λέγων λυπρὸν ἐστί: vel λίαν λέγων λυπρὸν εἶ. pro λέγων ἐστὶ λίαν λυ. Eſt autem ambigua vox λυπρὸς, quæ & aſperum nummum, vtpote recens percuſſum ſignificare poteſt: & veterem atque vſu tritum, aut aliâs minus probatũ, quale eſt quod vocatur à Iuuenale *tenue argentum, venæque ſecundæ*. Deinde lego, καὶ πρὸς ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. aut αἰτεῖν ἀλλάττεσθαι. Nemo autem neſcit quàm ſit plerunque difficile ruſticis hominibus hac in parte ſatisfacere: qui quòd ſint τῆς ἀργυρογνωμονικῆς imperiti, fraudem vndique ſuſpectãt, omnia tuta timentes. Ex hac re natum apud Græcos prouerbiũ, de iis qui iudicio & penſiculatè ſingula examinant, ἐξετάζειν ἀργυραμοιβικῶς. extat apud Lucianum.

καὶ ὁ ἄροτρον ἔχησεν.] Scribendum eſt, ἔχησεν abſque litera ſubſcripta: nō enim eſt à χηνίζω, ſed à χεᾶν: in quo grauiter ſunt lapſi interpretes, cùm hîc, tum capite De impudentia, vbi vox χέσαντας cum ſubſcripto vitioſè poſita in fœdum errorem eos impulit. Neque verò diuinare poſſum quid iiſdem in mentem fuerit, cum θύλακον verterent *reticulum panis*. Atqui ne tum quidem cum θύλακον ἀλφίτων dicũt Græci, id ſignificare volũt: nedum cũ θύλακον tãtùm. vide ad caput De ſuperſtitione.

ταῦτα τῆς νυκτὸς κ[αὶ] τ[ὴν] ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος.] Deeſſe aliquid, nemo tam cæcus quin videre queat: lego ἀπαιτεῖν ταῦτα τ.ν. in quo ſanè magna eſt ruſticitas & diffidentia, quæ ſæpo coniuncta videas.

πόσου ἦσαν αἱ διφθέραι.] Διφθέραι ſunt, non pelles ſed veſtes è pellibus, hoc eſt, rhenones: ſicut & pelles Latinis pro veſtibus è pelle: vnde apud rei ruſticę ſcriptores inter familię veſtes ſunt pelles manicatæ, & paſſim. Pellibus autē Attici ruſtici veſtiti eſſe ſolebant, vt notum eſt ex Ariſtophanis multis locis & eius Scholiaſte: qui in Nebulas διφθέραν ait fuiſſe ποιμενικὸν περιβόλαιον, ſicut Ouidius in Metamorphoſi paſtoritiam pellem vocat. hinc dicti ſunt in fabulis Græcorum διφθερίαι vt præter Græcos auctor eſt Varro. Poſterior ætas vt comici Scholiaſtes annotat ἰσάλην appellabat: quæ eſt vox deprauata ab antiqua ἰξαλῆ quæ etiam apud Hippocra-

tem legitur, & proprie capræ pellem significat. nam ἴξαι olim pro ἀΐξαι quod est impetuosè ferri, & salire. vnde ἴξαλος propriũ eius animalis epithetũ. Caprarum autẽ pellibus in hanc rem vsos veteres etiam Varro ait libro secundo extremo rei rusticæ.

καὶ τὸ τάριχος.] Cur rusticus de salsamentorum pretio potissimum quærit? Quia salsamenta erant tenuiorum & rusticorum cibus. Testes infiniti: vel lege Lucianũ De conscribenda historia. Ideo etiã de re vili & abiecta dicebãt ταρίχους ἀξιώτερον, Vilius est salsamẽto. eo prouerbio vsus Aristophanes in Vespis.

καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν νουμηνίαν ἄγει.] Sanè rusticissimè hoc quidem: saltem enim dicere debuerat iste, ἡ νουμηνία ἄγει τὸν ἀγῶνα: quo ferè modo loquitur. homo & ipse ἄγροικος πλέως Strepsiades apud Aristophanem.

— ἐγὼ δ᾽ ἀπόλλυμαι

Ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην τὰς εἰκάδας.

Non multum abest ab hac rusticitate mulier illa in comici Concionantibus, quæ sic loquitur,

Λέγοιθ᾽ ὅπως κἂν τ᾽ ἀπὶ πύπις δράσομεν

Ἕως ἔτ᾽ ἔστιν ἄστρα κατὰ τὸν οὐρανόν. *Dicite nobis*, inquit, *quid facto sit opus dum adhuc in cælo sunt stellæ*. nam qui ita loquitur, nónne existimare is videtur noctu tantùm esse in cælo astra, non autem interdiu, quia tum nulla cernantur? qua opinione ne ipsum quidem rus magis rusticum: etsi scio similia fuisse Epicuri

& aliorum quorundam moroſophorum deliramenta.

καὶ εἰπεῖν ἐυθὺς ὅτι βούλεται καταβὰς ἀποκίρασθαι.] Traiectio notanda. rectum erat, ἢ εἰπεῖν ὅτι βούλεται ἐυθὺς καταβάς. familiaris hæc figura loquendi Ariſtoteli & noſtro huic auctori, vt infrà quodam loco annotauimus. Intelligendum eſt autem ruſticum iſta dicere qui habeat barbam & comam incultam atque horridam. Ferè enim fit vt ruſtici homines huic elegantiæ alia negotia magis πρὸς τὰ ἄλφιτα facientia anteuertant, & diu intonſi maneant. Quare Suidas ruſticitatis notam facit, μέγαν τὸν πώγωνα τρέφειν, barbam promittere. Καταβὰς autem vel εἰς ἄςυ, vt mox, καταβαίνων εἰς ἄςυ. vel καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὀχήματος ἢ ὑποζυγίου.

ἐν βαλανείῳ ᾆσαι.] Seneca ad Lucillium epiſtola LVII. de balnei tumultu & clamoribus loquens, *Adijce nunc Scordalum, & furem deprehenſum, & eum cui uox ſua in balneo placet.* hoc eſt, τὸν ἐν βαλανείῳ ᾄδοντα. Similis ruſticitas & ἀπειροκαλία eorum qui lauantes recitabāt, quos notat Horatius libro primo Sermonū. Græci eos qui indecenter ſe gererent in balineis Triballos vocabant ab immani & inhumana gente Illyrica. Etymologici auctor, Τρίβαλλοι, οἱ ἐν τοῖς βαλανείοις ἀναγώγως διατριβόμενοι.

καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα δὲ ἥλους ἐγκρούσαι.] Etiam hodie ruſtici noſtrates clauis vel ferreis vel

ligneis calceos ſuos ſuffigunt: quod Græci ἐγκρούειν ἥλους εἰς τὰ ὑποδήματα dicunt, vel ἐϛκόπτειν: vnde iocus facetiſſimi poetę comici Machonis aut Diphili potius, apud Athenæum, in Chærephontem: quem cum non tæderet cœnæ gratia quanuis longum iter ſuſcipere, monet eum poeta, nō vt calceos clauis muniat, quod faciendum iis qui peregre cogitant, ſed vt maxillas: vrbanè iocans in eius ingluuiem & voracitatem. Sic ille,

Εἰς τὰς ἑαυτοῦ Χαιρεφῶν σιαγόνας
Εγκοψον ἥλους, ἑκατέρᾳ γε τέτταρας·
Ινα μὴ προσκρούων, καὶ μακρὰν ἑκάστοτε
Οδὸν βαδίζων, τὰς γνάθους διαστρέφῃς.

Hinc dicti ἡλοκόποι, qui clauis calciamēta configebant, quæ clauata Romanis dicebantur, vt ait Feſtus. Gloſſarium vetus, *Clauarius*, ἡλοκόπος. Nam etiam Romanis fuiſſe in vſu clauata ſatis conſtat: nemo enim neſcit caligas militares clauis fuiſſe ſuffixas: ex quo & inſtitutum eſt & appellatum clauarium: quod fuit donatiuum in clauos militariū caligarum. Pertinet ad hunc morem Plauti locus in Trinummo,

— quid ego nunc agam?
Niſi uti ſarcinam conſtringam, & clypeum ad dorſum accommodem.
Fulmentas iubeam ſuppingi ſocis.

Fulmentæ ſunt καττύματα: quod etiam *ſolum* Latinis dicitur. Gloſſarium Κάττυμα, *ſolum*. Idem optimus auctor alibi, *ſolum caligarium*,

κάσυμα. Item, *Suppacta*, υκασυμβρα. & ita legendum etiam alio loco eiusdem libri vbi *Supalta* est editum. nam suppingere est ἥλοις ἐκρούειν in calceos, vt in superiore loco Plauti. Etsi enim ibi claui non nominantur, manifestum tamē id est ex alio loco in Bacchidibus, vbi notat poeta luxum veterum diuitum qui clauis argenteis vel aureis in hanc rem vsi. Planè enim errāt eruditi viri qui locum illum emendādum censent. Sic Plautus,

Sed diuésne est istic Theotimus? CH. etiā rogas?
Qui soccis habeat aurum suppactum solum.

Nam etsi magnum hoc, fidē tamen veri non egreditur. cui enim mirum hoc adeo videatur, qui meminerit eorum quæ de Antiochi exercitu narrant historici? qui quidem *magna ex parte* (verba sunt Valerii Maximi) *aureos clauos crepidis subiectos habuit*. Simile est quod de Agnone Teio Alexādri Magni purpurato Plutarchus narrat: *qui aureis clauis suffigere crepidas solebat*, ait Plinius libro XXXIII. capite III. Reperio & clauis æneis in hanc rem vsos veteres Romanos. Lucilius,

Fulmentas clauis æneis subcudere.

Sic legēdum censeo hūc Lucillii locum, qui apud Noniū corruptus extat. Legitur enim vulgò *subducere*. ineptè. cum subcudere planè sit ἐκρούειν vel ἐκκόπτειν. Extat apud eundem Nonium etiam alter Lucilii locus eôdem pertinens, *Sufficit huc dum fulmentas quatuor addit*. versus est hexameter, sed corruptus.

Lego autem,

Sufficit huic: clauis fulmentas quatuor addit. hoc eſt, quatuor clauis fulmentas addit. Imperitus librarius ex *cl* fecerat *d.* quod mendi genus ſæpe occurrit. hęc prima mendi indoles. Sed redeamus ad Theophraſtum & doctas migremus Athenas. Non eſt enim prætermittendus nobis inſignis locus veteris ſcriptoris Teletis vbi & moris huius & auctoris noſtri mentio habetur. Refert Teles Metroclis cuiuſdam ſermonem qui diceret Theophraſti & Xenocratis hanc olim rationem fuiſſe, vt ſi quis ipſis operam nauare vellet, illi neceſſariò habēdi eſſent calcei: atque ii ſine fulmentis, ſine clauis: habendam etiam pretioſam ac delicatam veſtem: pueros multos: domum amplam ad conuiuia agitanda. Fuiſſe præterea dandam operam vt panis adeſſet non plebeius ſed ſiligineus: opſonium nō qualecunque: vinum dulce: vt denique quando conuiuia eſſent celebranda, lautè id fieret. His ſiquidem illos ingenui ac liberalis hominis vitam eſſe metitos. Teletis verba ſunt, Παρὰ τούτοις γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἔδει ὑπόδημα ἔχειν· καὶ τοῦτο ἀκάττυτον, ἥλους οὐκ ἔχον· εἶτα χλανίδα, παίδων ἀκολουθίαν, οἰκίαν μεγάλην εἰς τὸ συνδεῖπνον· ὅπως ἄρτοι καθαροί, ὄψον μὴ τὸ τυχόν· οἶνον ἡδύν, ὑποδοχὰς τὰς ὑποβαλλούσας (lego ἐπιβαλλούσας) ἵνα πολυτελῶσι. ἐλευθέριος γὰρ παρ' αὐτοῖς ἡ τοιαύτη ἀναστροφὴ ἐκρίνετο.

καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρειών.] Ruſticitas quę hîc

à Theophraſto notatur in eo eſt, quòd malit iſte cùm caſu vel ex negotio ante Archiæ ſalſſamẽtarii officinam trãſiret ſalſamẽta emere ac ſecum auferre, quod parũ erat honeſtum: quàm aliquem poſtea famulum domo mittere qui emat & afferat. Eadem mens illius fuiſſe videtur, qui pronuntiabat hæc apud Platonem comicum,

– καὶ παριὼν ἅμα

Τίλλου ταρίχους, ἐπριάμην τοῖς οἰκέταις. vbi etiam legi malim παριὼν vt hîc: quanquam ex Theophraſti verbis poteſt ſine damno ſententiæ abeſſe vox παριών: ac pene illam inducendam cẽſuerim. Nam ita loqui ſolent ſcriptores Attici: τῆς αὐτῆς ὁδοῦ inquam, nõ παριὼν τῆς αὐτῆς ὁδοῦ· Ariſtophanes in Pace.

– χ᾽ ἅμα τῆς αὐτῆς ὁδοῦ χοινάδην τῆς βωσάτω.

Antiphon orator elegantiſſimus, Κάλλιστον ἐδόκει τῷ Φιλόνεῳ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἅμα μὲν προπέμψαι τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν φίλον ὄντα ἑαυτῷ, ἅμα δὲ θύσαντα τὰ ἱερὰ ἑστιάσαι ἐκεῖνον. Latini etiam breuiùs, *eâdem* dicunt, pro τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Chariſius. *veteres eâdem ſoliti ſunt dicere, non addentes uiâ, ut ſit κατ᾽ ἔλλειψιν: ut Plautus inquit, Eâdem bibes, eâdem tibi dedero ſuauium.* ſic apud Ciceronẽ & alios auctores ſæpe. quare hunc locum ſic potes vertere, *& ſimul, eâdem ſumere ab Archia ſalſ.* Idem ſignificat & vox obiter apud Latinos: & inde etiam illud Græcorum natum ὁδοῦ πάρεργον.

κομίσασθαι παρ᾽ Ἀρχίου τοὺς ταρίχους.] Archias

cuius hîc fit mentio, nobilis aliquis fuit Athenis ætate Theophrasti salſamētarius quales fuêre in eadem vrbe Chærephilus, Euthymus, Phidippus, aliíque veterum poetarum comœdiis nobilitati. Erant autem Athenis cetariorum officinæ ſiue τὸ ταριχοπωλεῖον procul à foro rerum reliquarū, ad portam vrbis neſcio quam: vbi & alia parui pretii nonnulla vænibant. Ariſtophanes Equitibus,

– ἐν ἀγορᾷ

Ηλλαντοπώλεις, ἐτεὸν, ἢ ᾽πὶ ταῖς πύλαις;

Αλ. Ἐπὶ ταῖς πύλαισιν, οὗ τὸ τάριχος ὤνιον.

Scholiaſtes ὤνιον, ὤνητον· ὅπου τὸ ταριχοπωλεῖον, ἀντὶ τοῦ ὅπου τὰ εὐτελῆ πωλεῖται. Reperitur etiam ita ſcriptus hic locus: κομίσασθαι ἀπὸ τοῦ βραχίονος τοῦ τείχους. quæ lectio fortaſſe vera eſt: nā etiam ſacculos atque alia id genus geſtabant è brachiis pendentia. Nonius, *Bulga eſt folliculus omnis, quam & crumenam ueteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens.* Callimachus de quodam qui ampullam oleo plenam ad brachium pendentem geſtabat,

Καὶ ῥα παρὰ σκαιοῖο βραχίονος ἔμπλεον ὄλπιν.

Similiter crumenam è collo pendentem gerebant. Plautus Truculento.

– homo crumenam ſibi de collo detrahit:
Minas uiginti mihi dat: accipio libens.

& alibi tribus quatuórve locis.

Ad caput περὶ ἀρεσκείας.

Ἡ δὲ ἀρέσκεια.] De hoc vitio (vitium enim eſt) diximus ſuprà capite De adulatione. Differt blanditia ab adulatione ſolo fine: nam hæc ſuum ſibi cōmodum pro fine proponit: blanditia verò ſolum τὸ ἡδύνειν ſpectat, & vt placeat in congreſſibus & conuictu. Etſi autem parum honeſta eſt blanditia hęc, (nullum enim vitium honeſtum) quia tamen ſub virtutis ſpecie ſolet id vitium latere, libenter faciunt adulatores quò nominis ſibi conuenientis inuidiam fugiant, vt ſe blandos potius appellent. Athenæus libro ſexto, *Ταύτην δὲ τὴν κολακείαν τινὲς ἐκτρεπόμενοι τοὔνομα, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσι, ὡς καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ, Τὸ γὰρ κολακεύειν νῦν ἀρέσκειν ὄνομ᾽ ἔχει.* Neque omittēdum quod Ariſtoteles in octauo Nicomacheorum ſcribit, ἀρέσκους vulgò appellari quos ipſe φίλους πολιτικῶς ſolet nominare: eos nimirum qui benignè & comiter cum omnibus verſantur, veram amicitiam cum nemine colunt. Non eſt autem vera illorum ſententia qui τὴν ἀρέσκειαν qua de hîc negant Latinè dici blanditiam: ſed numero multitudinis blanditias. Q. Cicero De petitione conſulatus: *Sed opus eſt magnopere blanditia: quæ etiam ſi uitioſa eſt & turpis in cætera uita: tamen in petitione eſt neceſſaria: etenim cum deteriorem aliquem aſſentādo facit, improba eſt: cum amiciorem non tam uituperanda.* M. Ci-

cero De Rep. libro IIII. *In ciue excelso atque homine nobili, blanditiam, ostentationem, ambitionem, notam esse leuitatis.* Idem ad Atticum libro XII. *Vnum te puto minus blandum esse quàm me: & si uterque nostrum est aliquando aduersus aliquem, inter nos certè nunquam sumus.* Idem, eodem libro, *Cum Romæ essem, & te iam iámque uisurum me putarem, quotidie tamen horæ quibus expectabam longæ uidebantur: scis me minimè esse blandum: itaque minus aliquanto dico quàm sentio.* Nos Galli ἄρεσκον & blãdum vocamus *courtisan*, hoc est aulicũ: qui minimo discrimine ab adulatore distinguitur. Veteres Latini ἀρέσκειαν non solùm *placentiam* dixerunt: sed & *placorem*. Glossarium vetus, Ἀρέσκεια, *hic placor.*

ἐν ἐπὶ τοῦ βελτίστου.] Terentius Adelphis,

-quod te isti facilem & festiuum putant,
Id non fit ex uera uita, neque adeo ex æquo & bono:
Sed ex assentando.

θαυμάσας ἱκανῶς.] Proprium blandorum atque adulatorum admirari alios: Cicero in Paradoxis, *Loquitur ad uoluntatem: quicquid denuntiatum sit facit: assentatur, assidet, miratur.* Sic est legendum dubio procul, non *muneratur*, vt visum Lambino. Idẽ Cicero libro secundo De diuinatione. *Neque porrò aut adulatus aut miratus sum fortunam alterius, ut me meæ pœniteret.* Sic apud Græcos θαυμάζειν, verbum est abiecti animi, & planè seruile, vt in Euri-

pidis Medea,

Δέσποινα δ᾽ ἣν νῦν αὐτὴ σου θαυμάζομεν.

καὶ τοὺς ξένους δὲ εἰπεῖν.] Lego, καὶ πρὸς τοὺς ξένους δὲ εἰπεῖν. vt intelligamus tam honorificè loqui iſtum de peregrinis, quando ipſos alloquitur.

ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ.] Hoc eſt, vt videatur vtriuſque partis beneuolus, nõ eius ſolùm vnde dicit. Atqui hoc ſine præuaricationis ſuſpicione fieri non poteſt. Iudici iſtud potius conueniat, cuius officium eſt, vt præclarè ſummus ait vates,

Εἰς μέσον ἀμφοτέροισι δικάζειν, μηδ᾽ ἐπ᾽ ἀρωγῇ.

φῆσαι σῦκον ὁμοιότερον εἶναι τῷ πατρί.] Animaduertenda eſt hoc loco ſingularis quædam βραχυλογία. Nam hoc dicere voluit, ὁμοιότερον εἶναι τῷ πατρὶ, ἢ σῦκον σύκῳ. Ita enim adagio efferri ſolita, quæ extat plena in veteris poetæ loco qui eſt apud M. Tullium ad Atticum libro IIII. epiſtola VIII.

Σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον οὐδὲ ἓν
Οὕτω ὅμοιον γέγονε.

ſed quia vulgò notiſſimum erat hoc prouerbium, neque poterat hîc quiſquam aut hærere aut errare, fecit noſter ſenex, in quo ſenilis garrulitatis nihil eſt, verborum compendium. Quid mirum? ita fuerat à præceptore optimo inſtitutus: in cuius libris ſtudioſus lector iſtiuſmodi breuiloquentiã ſæpe poterit obſeruare: nos vnum aut alterum exemplum animi cauſſa proferemus: ſimul vt iu-

niorum diligẽtiam ad ſimiles elegantias obſeruãdas excitemus. Ait Ariſtoteles De partibus libro ſecundo capite XIII. βλεφαρίδας δὲ ἐπὶ τῶν βλεφάρων ἔχει, ὅσα τρίχας ἔχει· ὄρνιθες δὲ καὶ τῶν φολιδωτῶν οὐδέν. voluit dicere, & ſcripſiſſet alius, ὄρνιθες δὲ οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν φολιδωτῶν οὐδέν. Idem in libello De miraculis auditis, τὸ δ' ἐν τῷ Λιπάρᾳ ποτὲ καὶ ἐκλείπειν φησὶ Ξενοφάνης, ἔτη ἑκκαίδεκα. τῷ δ' ἑβδόμῳ ἐπανελθεῖν. dicendum erat, τῷ δ' ἑβδόμῳ καὶ δεκάτῳ. ſic & alibi loquitur.

καὶ τοῖς μὲν συμπαίζειν αὐτοῖς.] Iuuenalis de falſis fictíſque amicis loquẽs, iſtud non omiſit. Nam idem planè ſibi hæc volunt,

Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros tres
In gremium patris fundat; ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido: uiridem thoraca iubebit
Afferri, minimaſque nuces, aſſémque rogatum
Ad menſam quoties paraſitus uenerit infans.

λέγειν, ἀσκὸς, πέλεκυς.] Exiſtimant docti viri blandum hunc hominem cum infantibus iſtis balbutientem ea nominare. quæ erant fortè antè oculos poſita: idque nos aliquando probauimus. Sed cũ cogito dici hoc inter pocula, hoc eſt, in triclinio qui nõ eſt locus ſecurium, vtrium autem multò minùs, venio in eam ſentẽtiam vt putem aliter hũc locum eſſe exponendum. Exiſtimo igitur ἀσκὸν & πέλεκυν hîc eſſe, non id quod vulgò ſignificant: ſed crepundia ex infantium iſtorum collis, vt fit, dependentia: quæ quòd eſ-

ſent ad ſimilitudinem veri vtris & veræ ſecuris effiĉta, ideo ita nominantur. Crepundia enim & παίγνια puerorum, ad hāc etiam formā fieri ſolita, vel teſte Plauto probare poſſumus: qui in Rudente inter alia crepundia quæ ad Palæſtræ agnitionem commemorantur etiam enſiculum & ſecuriculam numerat. Non eſt autem dubium iſta crepundia quæ in fabulis adhiberi ſolent ad agnitionē puerorum expoſitorū, fuiſſe infantium παίγνια è collo, vti dixi, pendere ſolita. Quare etiam δέραια Græci ſigna iſta vocant, vel περιδέραια vt Ariſtoteles in Poetica. Euripides in Ione δέραια χρυσώματα παιδὶ νεογόνῳ φέρειν. Dion Chryſoſtomus καὶ πολλὰ διαδήματα, καὶ σκῆπτρα, καὶ τιάρας περιάψασιν αὐτῷ καθάπερ τὰ δέραια τοῖς ἐκτιθεμένοις παιδίοις ἵνα μὴ ἀγνοῆται. Et veteres quoque grammatici crepundia explicant puerilia ornamenta. In Gloſſario verò ſic, *Crepundia* γνωρίσματα, optimè. Alibi in eodē nunquam ſatis laudato libro, ita ſcriptum eſt, Γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων, *Crepundia, Monimēta*. perperā: debuit enim ſic, Γνωρίσματα, *Crepundia*. γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων *Monimenta*. de quibus monimentis multa dicemus ſi Deus dabit aliquando. Græci puerorū expoſitorum crepundia γνωρίσματα nominât, vt Heliodorus auĉtor amœniſſimus, & alii. Non parum hæc declarant pulcherrimum illum Ciceronis locum in Bruto, *Quoniam totum me non næuo aliquo aut crepundijs ſed corpore omni vi-*

deris uelle cognoscere. In fabulis agnitiones fere fieri videas vel per næuum, vel per crepūdia: eò allusit Cicero. De hoc igitur loco sic sentio, sic cēseo: sed non ita, vt qui aliter sentiat, nihil sensurus videatur: difficile enim est de eo quicquā affirmare quod per iocū & ludū dictum est: quorum multiplex semper materia atque occasio. Quid si enim non ἀσκὸς legendum dicamus, sed ἀκκός? nā ita moris fuit puerulos compellare. Hesychius, Ακκὸς παράμωρος· λέγεται δὲ παιδίοις, ὡς μωροῖς. quanquam ibi fortasse ἀκκὼ legendum. vide Græcos parœmiographos. Hoc si cui probabitur, de altera voce erit cogitādum. Quid si verò non vtrem, non securim ullam hîc intelligi dicamus: sed infātes potius ipsos ridiculi caussa ita appellari? Nam qui erat cute ventréque valde distento, eum appellat ἀσκὸν quasi γάστρωνα & ventriosum dicas. sic apud Aristophanem quidam appellātur ἀμφορῆς σεσαγμένοι. & apud eundem ἀσκὸς pro corpore ponitur, vt in illo, ἀσκὸν δέρειν in Nebulis. & in oraculo quod AEgeo datum est, ἀσκοῦ τὸν προὔχοντα μὴ λύσαι πόδα: nam per vtris amicinum siue pediculum, aliud innuitur allegoricè. vide Scholiasten Euripidis ad Medeam. Sic & Anaxarchus θύλακον vocabat corpus suū cum dicebat nequissimo tyranno à quo cruciabatur, Πτίσσε τὸν Αναξάρχου θύλακον. vide Eustathium Ιλιαδ. φ. Præterea prouerbium est apud Græcos de homine saturo & qui moris

habet ſe cibo vinóque ingurgitare: eſt merus ἀσκός, & merus θύλακος. Alexis in Heſione de Hercule ἀδδηφάγου loquens,

Ἤτησε κύλικα· καὶ λαβὼν, ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκει, κατεπίνει, κατά τε τὴν παροιμίαν
Ἀεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς, εὖ δὲ θύλακος
Ἄνθρωπός ἐστι· Antiphanes vetus comicus,
- τοῦτον οὖν
Δι' οἰνοφλογίαν καὶ πάχος τοῦ σώματος,
Ἀσκὸν καλοῦσι πάντες οἱ ἐπιχώριοι.

Propterea etiam ſolent ſcriptores corpus humanum vtrem & follem appellare, vt Arnobius libro ſecundo: vel ſaccum, vt Seneca epiſtola LXXVIII. Tale etiam illud Plauti de muliere multibiba & merobiba, *Quaſi tu lagenam dicas, ubi uinum ſolet Chium eſſe.* ſimili ratione Varius quidam Antonii conuictor & συμπότης, Cotylo eſt nominatus, vt eſt apud Plutarchum in Antonio. & apud Tarẽtinos alius quidam Cotyla parem ob cauſſam dictus, vt ait Dionyſius Halicarnaſſeus. Quare arbitror etiam hîc ita poſſe hanc vocem accipi: nam & altera dictiô πέλεκυς ſimiliter explicari poteſt: vel quod acuto eſſet capite, vt quos Græci φοξοὺς vocant: vel quod argutulus & ſcitulus puer. Sic ſolebat Athenis vir acris ingenii & dicendi peritus, κόπις appellari, vt eſt apud Plutarchum in Phocione: & ita vtitur illa voce Euripides Hecuba. appellabant & ξίφος eundem vt videtur: ſicut de Cleodemo quodam refert Lucianus in Lapithis.

pithis. Quid quod etiam turpiuſcula & obſcœna huius appellationis ratio eſſe potuit? Moris enim fuit olim, atque etiam nunc eſt, & nutricum & aliorũ, ita cum id ætatis puerulis ὑποκορίζεσθαι ac iocari: vnde illæ apud Græcos voces ποσθὼν, ποσθωνίσκος, itémque σμορδονίσκος. Quid autem videatur hac voce obſcœniuſculè ſignificari poſſe, non dicam: ſed tibi, lector, cõiiciendum relinquam: qui mihi, ſpero, condonabis, quod longior fui iſto loco. libuit enim, imo & licuit, credo, iocoſum locum iocoſè interpretari, & cum garriente garrire.

καὶ πλείστους δὲ ἐπαινέσασθαι.] Quæ ſequuntur ab hoc loco ad finẽ capitis prorſus alius generis ſunt quàm quæ hactenus præceſſêre: nã in iis omnibus eluceſcit inepta quædam virtutum imatio, cum non minus inepta opum oſtentatione. Sunt enim ad quos iſta pertinent, valde affines iis quos veteres Romani elegantes vocabant, nec probabant: & iis quos Græci περὶ μέλος λαμπρυντὰς & μικροφιλοτίμους dixerũt: de quibus caput eſt infrà perelegans: nõ ergo ad hoc caput quod de blanditia eſt, & hominibus blandis, commodè referri poſſunt. Quare exiſtimo tã eius capitis quod eſt περὶ ἀρεσκείας finẽ hodie deſiderari, quàm ſequentis initium. cuius capitis hæc pars eſt: quam malè feriati librarii pręcedenti capiti agglutinauêre, prorſúſque humano capiti ceruicem iunxerunt equinam. Simili

modo peccatum animaduertimus aliquãdo in Plutarchi Conuiualium libro quarto: falsò enim omnes interpretes sibi persuaserunt, desiderari in editis codicibus caput eius libri sextum, cuius hoc extat lemma in fronte libri, Τίς ὁ παρ᾽ Ἰουδαίοις θεός. sed eo decepti sunt docti viri, quòd duo capita, quintum & sextum, in vnum coaluisse non viderunt. Id autem ita esse spero lectorem acutum qui illa attentè legerit mihi assensurum. Initium capitis sexti fuêre illa verba haut dubiè Θαυμάσας δὲ τὸ ἐπὶ πᾶσι ῥηθὲν ὁ Σύμμαχος. Similem etiam errorem admissum meminimus in orationibus Græcorũ oratorũ: de quo pluribus aliâs. Ita ergo hîc quoq;. Quòd si quis me roget qualem huius capitis ἐπιγραφὴν fuisse putem: respondebo, posse nos fortasse ex Aristotele περὶ βαναυσίας vel ἀπειροκαλίας titulum facere. Conferat lector studiosus, quæ deinceps sequuntur, cum iis quæ περὶ βαναύσου docet philosophus libro quarto Nicomacheorum. Atque hoc etsi rectũ esse verúmque pænè procomperto habeo: si quis tamen mordicus tueatur, posse ista quoque ad ἄρεσκον referri: age morem illi geramus: ac dicamus cadere ista in hominem blandũ, non quà blandus est: sed quà φιλότιμος, & elegantiæ studiosus: ferè autẽ conueniunt, & in vna sede morantur hæc duo: quare etiam Theophrastus illa cõiunxit, & de vna, quod aiunt, fidelia duos parietes dealbauit.

πρὸς ταῖς τραπέζαις.] Vbi verſari ſolent ciues honeſtiores & ditiores. vult enim iſte cenſeri inter meliores. Aliis autem in locis vrbis aliorum morū homines reperiri ſolent. quod lepidiſſimis carminib⁹ declarat Latinus comicus in Curculione, vbi in cætera legitur hoc carmen.

In foro infimo boni homines atque dites ambulant.

οὗ αἱ ἔφηβοι γυμνάζονται.] An vt ſe ipſe exerceat cum illis, quod erat hominis elegantis & liberalis, quam famam captat iſte? Poteſt quidē ita accipi: cæterùm alius omnino eſt, íſque reconditior huius loci ſenſus: ex veteri more eorum hominum qui Theophraſti ætate vixerunt petendus. Sciendum igitur, moris fuiſſe Athenis hominibus iis quos inanis gloriolæ γαργαλισμὸς titillaret, in illis locis vt plurimum verſari vbi ſe adoleſcētes exercebant: quò nimirum poſſent ab illis conſpici, atque hunc ipſi ſui honoris fructum perciperent, dum in ſe iuniorum ora obuerterent. Atque hoc nomine multi olim irriſi à veteribus poetis comicis: in his Eupolis poeta: cui obiicit Ariſtophanes quòd parta victoria palæſtras obambularet, vt ab adoleſcentibus ſpectaretur, ob recens partam victoriam inſignis & δακτυλόδεικτος. Περιῄει ait Ariſtophanes, ταῖς παλαίστραις σεμνυνόμενος καὶ τοῖς παισὶν ἑαυτὸν δῆλον ποιῶν τῆς νίκης ἕνεκα. Quare idē Ariſtophanes in Veſpis laudi ſibi tribuit,

quod tale nihil vnquam fecerit:se enim nunquam solitum παλαίστρας περιπατάζειν περιιόντα. Profectò vel ex vno hoc loco de antiquitate huius scripti, & scriptoris ipsius licet existimare. Sic Plautus in Curculione inter alia celebria Romæ loca vnũ nominat in quo solerent versari ostentatores meri.

τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι ὅταν ᾖ θέα πλησίον τῶν στρατηγῶν.] Hoc quis neget esse hominis vehemẽter ambitiosi?Non enim leuis est honos,quo iste se dignatur, assidere in theatro στρατηγοῖς, hoc est,prætoribus vel exercituum ductoribus:quibus pro summo beneficio Respublica solebat post exanclatos labores bellicos ius προεδρίας concedere.Id ius erat eiusmodi, vt qui eo donati fuissent, possent in senatu, cõcione,& theatro sedem capere quamcunque esset libitum: aliis etiam summotis, si quis prior occupasset. Aristophanes Equitibus de sui temporis στρατηγοῖς:

Νῦν δ᾽ ἐὰν μὴ προεδρίαν φέρωσι, καὶ τὰ σιτία,
Οὐ μαχεῖσθαί φασιν.

Scholiastes: Τιμῆς καὶ οὗτος τρόπος· ἐξῆν δὲ τοῖς τιμῆς ταύτης τυχοῦσι καὶ ἐν βουλευτηρίῳ, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν θεάτρῳ, καὶ ἐν ἄλλῳ παντὶ συλλόγῳ τοὺς προλαμβάνοντας οἵτινες ἦσαν ἐξεγείραντας, αὐτοὺς εἰς τὸν ἐκείνων τόπον καθίσαι. Verùm age addamus de hoc iure προεδρίας apud Athenienses quæ in veterum scriptis obseruata sunt nobis. Fuisse ius hoc etiam hereditarium,& fere ad maximũ natu è liberis solitũ transferri non vno loco apud

Plutarchum notauimus. ídque adeo verum est, vt interdum quò possent defunctorũ liberi eo vti, mortuis peteretur & impetraretur. quod in Demosthene accidit teste Plutarcho: apud quem etiam extat hodiéque psephisma Democharis ea fini scriptum. Cæterùm non solis στρατηγοῖς sedes secreta ab aliis in theatro fuit:sed & aliis ordinibus certæ sedes assignatæ. Quare etiam βουλευτικὸν appellarunt, locum senatoribus dicatum: ἐφηβικὸν locum ἐφήβων. Aristophanes Auibus,

κᾆθ' ὁρᾷ ἄνδρα τῆς γυναικὸς ἐν βουλευτικῷ.

Scholiastes: Ἐν βουλευτικῷ. οὕτως τόπος τοῦ θεάτρου ὁ ἀνειμένος τοῖς βουλευταῖς. ὡς καὶ τοῖς ἐφήβοις, ἐφηβικός. Putem & equites equestria habuisse sicut & Romæ. Fuit præterea & iudicibus suus locus in theatro: quem locum πρῶτον ξύλον dixerunt. Pollux libro quarto: Πρῶτον ξύλον, ἡ προεδρία, μάλιστα δικαστῶν. Iam cùm etiã mulieribus liberum esset spectare Athenis, erãt virorum & mulierum diuisæ sedes: ídque lege etiam sancitũ, cuius auctor Sphyromachus: quanquam alii Sphyromachi legem ad scorta scenam ingredi solita referunt: vt impudicæ seorsim ab ingenuis & pudicis mulieribus spectarent. auctor idem Scholiastes Aristonis in Concionantes. An verò & peregrinis erat certus locus in cauea assignatus? Videtur ita esse: nam de mulieribus certè peregrinis id Pollux tradit, & confirmat auctoritate Alexidis qui in Γυναικοκρατίᾳ dramate di-

xerit, — ἐνταῦθα δὴ περὶ τὴν Κερκίδα
Ὑμᾶς καθιζούσας θεωρεῖν ὡς ξένας.

Ex quibus verbis liquet mulieres ξένας sediſſe ad Kercidem. Κερκὶς autem in theatro Attico fuit, niſi fallor, ille ipſe locus qui alio nomine Ἡ παρ' αἰγείρου θέα dicebatur: de quo vide Heſychium. nam κερκὶς in hiſtoria plantarum, vel eſt ἄγρος, vel alia populo ſimillima arbor. Quare errant, vt puto, qui κερκίδα putant eſſe quod Latinis cuneus theatri. qua in ſententia eſt & Gloſſarii auctor: ſed & ille ſæpe fallitur, & qui eum ἀβασανίστως ſequuntur.

καὶ ἀγοράζειν αὐτῷ μὲν μηδέν.] Simiam facilè agnoſcas viri magnifici & μεγαλοπρεποῦς: quem negat Ariſtoteles in quarto Nicomacheorum eſſe εἰς ἑαυτὸν δαπανηρόν. Iam quod ſequitur ξένοις δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπιστάλματα, Ariſtoteles quoque ibidem τῷ μεγαλοπρεπεῖ tribuit: quem ait σπουδάζειν περὶ ξένων ὑποδοχάς, καὶ ἀποστολάς, καὶ δωρεὰς καὶ ἀντιδωρεάς. quo loco ἀποστολὰς accipere debes ea notione qua hîc ἐπιστάλματα: hoc eſt, pro donis quæ ad amicos in alia vrbe degentes mittuntur. Vlpianus apud Demoſthenem, & ex eo Suidas, ἀποστολὰς explicant δῶρα: & ita etiam accipit auctor Maccabæorum libro primo capite ſecundo & alii. Sed & hîc quoque perſuaſum habeo, ἀποστάλματα ſcribi debere non ἐπιστάλματα.

καὶ τὸ τυρὸν κτήσασθαι.] Pertinet hoc quoque ad liberalitatis laudem. Nam vt ait auctor

libelli De virtutibus & vitiis, ὁ ἐλευθέριος θετ-τικὸς τῶν ζώων, τῶν ἴδιον ἐχόντων τι, ἢ θαυμαστόν. Porrò τίτυρον esse genus quoddam simiarum, ait Theocriti scholiastes, habentium paruam caudam: imò, vt ego existimo, grãdiusculam: nam Aristoteles in secundo Historiarum videtur in omnibus simiis caudę aliquid agnoscere ὅσον, inquit, σημείου χάριν: sed quod minimum est, id pro nullo censetur. Itaque κερκώλιπας Græci, Latini clunas dixerunt, quod essent sine cauda: & contra cercopithecos, quasi caudatas simias quibus esset cauda prolixior, & μᾶλλον ἐπίσημος. τίτυρον tamen aliam à cercopitheco putamus esse: quare nõ cercopithecum vertimus, sed satyrum: quas nãque Plinius vocat Satyros in genere simiarum, & à natura mitissima cõmendat, τιτύρους vulgò non minus quàm σατύρους videntur appellasse. De iis Solinus *Sunt & quas uocant satyros, facie admodũ grata, gesticulatis motibus inquietæ.* quo ex loco apparet cur satyros potissimum ex omni simiarum genere isti homines alerẽt. Quemadmodum autem Satyri illi à quibus hę simiæ sunt ita dictæ, vocantur iidem Tityri, vt pręter alios annotat AElianus Variarum libro quarto: ita & simias satyros, cum simiis tityris easdem esse statuimus. Non me fugiunt quę sunt à viris doctis de voce τίτυρος annotata: verùm ea nihil ad hunc locum facere iudico: sicut neque illud hũc pertinet, quod scribit Hesychius, esse id

auis cuiuſdam nomen.

καὶ Σικελικὰς περιστεράς.] Solebant veteres Athenienſes columbas Siculas domi alere. Athenæus libro nono de columbis loquẽs, Ἐν δὲ Ροδίῳ ἢ Ποππυζούσῃ, Θηλυκῶς εἴρηκεν (Alexis poeta) καὶ ὅτι αἱ Σικελικαὶ διάφοροί εἰσι. Περιστερὰς ἔνδον τρέφων τῶν Σικελικῶν τούτων πάνυ κομψάς.

καὶ δορκαδείους ἀστραγάλους.] In deliciis olim tali δορκάδειοι, hoc eſt è cornu, vel etiã, ſi forte, Oſſe dorcadis: quos Callimachus alicubi ζορκὸς ἀστραγάλους vocauit. Euſtathius in Ἰλιαδ. ψ. Καὶ τὸ οὕτω παίζειν, ἀστρίζειν ἔλεγον, καὶ τοὺς τοιούτους ἀστραγάλους ἀστρίας ἢ ἄστριας. Καλλίμαχος οὖν ζορκός που λέγει δωρηθῆναί τινι πέντε νεοσμήκτους ἄστριας. Athenæus libro quinto de Antiocho Epiphane, vel veriùs Epimane, ἐδίδου τοῖς μὲν ἀστραγάλους δορκαδείους, τοῖς δὲ φοινικοβαλάνους, ἄλλοις δὲ χρυσίον. Martialis in Apophoretis talos eboreos fieri ſolitos indicat: eorum & Iuuenalis meminit ſatyra vndecima. Atque hi quidem tali à materia nomen inuenerunt: fuerunt verò & διάσειστοι dicti tali quidam: non vt Lambinus alicubi vertit *ſonori*: ſed quaſi dicas agitati & concuſſi. ex eo enim nomen habuerũt, quòd mota prius agitatáque manu iacerentur in alueum luſorium: quod ad vitandam fraudẽ fieri ſolebat. Docet hoc Suidas, cuius hæc verba ad διασείστους ἀστραγάλους referri debere certũ mihi. Ἐοίκασιν, inquit, ὀνομάζεσθαι οἱ διάσειστοι, παρὰ τὸ κινεῖσθαι καὶ διασείεσθαι πρότερον. εἶτα βάλλεσθαι· ἵνα ἀκακούργητοι μᾶλλον ὦσι. Romani fritillo

vtebantur ad hanc talorum agitationem. Iuuenalis *-paruóque eadem mouet arma fritillo.* Vetus interpres ibi. *Fritillus pyxis cornea qui φιμὸς Græce dicitur. Apud antiquos in cornu mittebant tesseras, mouentésque fundebant. aut fritillum, pyrgum dixit.* Vide veterem Horatii interpretem ad satyram septimam libri secundi: Seneca Apocolyntosi, *Qui concusso Magna parastis Lucra fritillo.* Mentionem διασείστων reperio apud AEschinem in ea contra Timarchum, *προσπὶν μὴ συντελεῖν τὰ σκεύαεια, καὶ διερρίπτουν εἰς τὴν ὁδὸν, ἀστραγάλους τε ὕνας διασείστους καὶ φιμοὺς, καὶ κυβευτικὰ ἕτερα ὄργανα.* Hũc AEschinis locum ob oculos habebat Pollux, cum hæc scriberet libro decimo, *Κυβευτοῦ σκεύη, ἄβαξ, ἀβάκιον, κόσκινον, κύβοι, διάσειστοι ἀστράγαλοι, φιμοὶ, κημοί.* At docti viri eum locum Pollucis non rectè acceperunt. Erãt & Siphnii *ἀστράγαλοι*, tali viles & minimi pretii: sic dicti *διὰ τὴν εὐτέλειαν* à Siphno insula, vt ait Strabo. his vulgus vtebatur: homines diuites & eleganteis dorcadiis.

καὶ Θυελακαὶ τῶν στρογγύλων ληκύθων.] De his nihil legere memini. Thyriũ Acarnaniæ oppidum fuit auctore Stephano: eius frequens apud Polybium mẽtio. In quibusdam libris legitur *Θηελακαὶ*: fortasse pro *Θουελακαί*. Sanè Theophrastus libro De lapidibus gypsum τὸ *ἐν Θουρίοις* (quæ fuit olim Sybaris) cõmendat: ac fieri potest vt etiam argilla ibi reperiretur ex qua opera figlina facta in pretio haberen-

tur. fuit & aliud Θούριον in Bœotia à Syriaca voce Thor sic nominatū vt auctor est Plutarchus in Sylla. Cæterùm propriū hoc ampullæ istæ cū quibusdā aliis vidētur habuisse, vt forma essent rotunda: ideo enim ait τῶν στρογγύλων. Nam vulgò ampullæ, non rotundę penitus erant: sed pressula rotunditate, & forma lenticulari, vt ex Apuleii Floridis discimus. Constat autem ampullas & guttos ex varia materia fieri solitos. Martialis guttum corneum epigrammate quodam cōmemorat. & Horatius cum ait, *– cornu ipse bilibri*

Caulibus instillat. Plinius phaginorū meminit. Fiebant & è corio, quas ὄλπας propriè vocabant. Scholiastes Theocriti, idyllio secundo, Ὀλπη κυρίως ἡ δερματίνη λήκυθος, δι' ἧς ἔθειν ὀπλήσασθαι τὸ ἔλαιον. De his coriaceis ampullis intelligendum quod ait Plutarchus in Sylla, Athenienses obsessos ὑποδήματα & ληκύθους ἑφθὰς comedisse. Plerique æreis vtebantur & quidē Corinthiacis, vt notat idē scholiastes. Sed & argēnteas ληκύθους ditiores habuerunt. Theocritus,

– ἀργυρέας δ' ἐξ ὄλπιδος ὑγρὸν ἄλειφαρ

λαζόμεθα. Frequentissimo verò vt opinor in vsu erant lecythi operis figlini: vt Campani gutti apud Horatiū: & Samii, quorum multi meminerunt. Nam fere Samia vasa testacea erant: etsi scio fuisse apud Samios etiam ligneorū vasorū nobiles artifices. vel teste Cicerone epistola quadā ad Q. fratrē.

καὶ βακτηρίας.] Mirificè hæc conueniunt ei quem hic describit Theophrastus: ei inquã, qui omnibus in rebus κομψεύεται, & eximium quid supra vulgus habere vult videri: cuiusmodi hominum obseruauimus morem illis temporibus fuisse vt baculum gererent. Demosthenes aduersus Pantænetum: Νικόβουλος δ' ἐπίφθονός ἐστι, καὶ ταχέως βαδίζει, καὶ μέγα φθέγγεται, καὶ βακτηρίαν φορεῖ. tria notat summus orator quæ vulgò inuidiam conflare solerent: citatum ingressum: vocem altam: baculi gestationem. sic in oratione κατὰ Στεφάνου ψευδομ. etsi ibi postrema nota omissa est. Ἐγὼ δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῆς μὲν ὄψεως τῇ φύσει, καὶ τῷ ταχέως βαδίζειν, καὶ λαλεῖν μέγα, οὐ τῶν εὐτυχῶς πεφυκότων ἐμαυτὸν κρίνω· ἐφ' οἷς γὰρ οὐδὲν ὠφελούμενος λυπῶ τινας, ἔλαττον ἔχω πολλαχοῦ. Deprecatur inuidiam qui illa loquitur, & de genio suo atque ingenio conqueritur: ita enim se natum factúmque esse, vt fastus & superbiæ notas cum in vultu habeat impressas: tum etiam in incessu & sermone. Magis verò adhuc hominis vanitatẽ arguit, quod adiicit Theophrastus, ἐκ Λακεδαίμονος: nam baculis Laconicis itémque calceis indidẽ aduectis fere vtebantur Athenis homines id genus. Aristophanes Concionantibus,

Λακωνικὰς γὰρ ἔχετε καὶ βακτηρίας.

Idem poeta, in Auibus,

Ἐλακωνομάνουν ἅπαντες ἄνθρωποι τότε,
Ἐκόμων, ἐπείνων, ἐρρύπων, ἐσωκράτουν.

Σκυτάλι' ἐφόρου.

vel, coniunctim σκυταλιεφόρου vt citāt veteres grammatici. Σκυτάλη, & σκύταλον siue σκυτάλιον, istiusmodi baculi dicebantur: & de iis interpretandus hic locus Theophrasti libro quarto Historiæ plātarum capite quinto. Ἐν ἑτέροις δὲ τόποις ἐστὶν ἄκανθα λευκὴ τέλειος, ἐξ ἧς καὶ σκυτάλια καὶ βακτηρίας ποιοῦσι. Vbi & errat Gaza, qui σκυτάλια *lineas* interpretatur: & summus Scaliger non satis mentem auctoris videtur assecutus. Erant autem baculi Lacedęmoniorū admodum graues vt annotat Scholiastes Aristophanis: de iis legendus Plutarchus in Nicia: meminit & in Lycurgo. Quod addit Theophrastus vocem σκολιῶν, indicat alios rectos fuisse, alios obliquos: id enim est σκολιός: vel incuruos, hoc est καμπύλας. Id ita est: Recta βακτηρία vtebātur primores populi & iudices: incurua, rustici. Auctor Etymologici magni: βακτηρίαν ἐκάλουν ὀρθήν· ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ οἱ ἐν τέλει οὖσι, καὶ οἱ δικάζοντες· τῇ δὲ καμπύλῃ οἱ ἄγροικοι. Recti baculi etiam Persici vidētur fuisse appellati: nam Græci grammatici Περσικὴν βακτηρίαν, interpretantur ὀρθήν. Incurui autē lituis Romanorum non erant valde absimiles: itaque lituum Græci magistri καμπύλην βακτηρίαν interpretātur: & Cicero incuruum & leuiter à summo inflexum bacillum nominat. At iudicum Atheniēsium βακτηρία peculiarem & operosiorem formam habuit: quam non vno loco descriptam habes apud

commentatores Ariſtophanis, & alios veteres grammaticos. Ruſticorum vero baculi vulgò in Italia è virga ſanguinea. Plinius libro XXIIII. de eo frutice loquens, *Serpentes & homines fruticē refugiunt: baculoque ruſtici obid ex eo gerunt.* Sed hæc hactenus: nam de baculis, & eorum forma, multiplicíque apud veteres vſu plurima quæ obſeruauimus ad lucem multorum ſcriptorum veterũ, alibi ἐὰν ὁ θεὸς ἐθέλῃ commodiùs proferemus.

αὐλίδιον παλαιστρικὴν κόνιν ἔχον.] Periphraſis eſt κονιστηρίου. De coniſterio autem & puluere ſiue puluiſculo palæſtrico, res nota: nō enim quiuis puluis ad palęſtrā neq; ad ceroma aut haphen aptus erat. Ideo refert Athenæus in duodecimo, Alexandrum in expeditione Indica, multa iumenta habuiſſe inter impedimenta, puluere palæſtrico onuſta. Verùm de hoc puluere & varia eius vtilitate præter Plinium, lege apud Lucianum, Περὶ γυμνασίων. Plutarchus de primo frigido, breuiter, ψύχει, inquit, τὰ τῶν ἀθλητῶν ἡ κόνις σώματα, καὶ κατασβέννυσι τοὺς ἱδρῶτας.

αὐλαίας ἔχουσαι.] Græci ζωωτὰ aulæa appellant. talia illa apud Virgilium *Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni.*

καὶ τοῦτο τελείων χρᾶν ἀεὶ τοῖς φ.] Ita reſtituimus hunc locum, ex interdicto Vnde vi. nam vox χρᾶν quæ ab eruditis hominibus nullo ſuo merito miſella ſolum vertere coacta fuerat, aſſerenda omnino nobis ex antiquis editio-

nibus fuit. Enimuerò qui illam omittunt miserè totam sententiam labefactant ac destruunt: quam nos haud dubiè expressam tibi lector exhibemus. An ignorat quisquam solitos olim diuites suas domos poetis, atq; aliis ad recitationes & ἐπιδείξεις commodare? hoc igitur est χρᾶν. sic apud Iuuenalem,

— at si dulcedine famæ
succensus recites, Maculonus commodat ædes.

Tacitus in dialogo de oratoribus de recitationibus poetarum loquens, *ut sint qui dignentur audire, & ne id quidem gratis: nam & domum mutuatur & auditorium exstruit, & subsellia conducit, & libellos dispergit.* Plinius epistolarum libro VIII. *Domum suam recitantibus præbet.* Mox etiam legimus, ἐπὶ τῷ τῶν θεωμένων. intelligit autem fortunatum aliquem è spectatoribus cuius esse locum illum: in quo fit ἡ ἐπίδειξις, fingit apud veritatis ignarū verus possessor. Cui bono? dicet aliquis: ac memini quærere id à me virum doctū. Duplicem possum afferre caussam huius facti. Altera ἀρέσκῳ, imò κόλακι pulchre conuenit. Intelligendum est enim ita hos sermones de aliquo vt diximus diuite & beato viro haberi, vt ipse eos possit exaudire: eum autem ostētatorem aliquem merum esse, & gloriosum, cuius ingenio iste se accommodat, eíque supparasitatur: qualis describitur à facetissimo poetarum Artotrogus initio Militis. Altera ratio est, quæ homini qui arida laudis siti miserè

cruciatur, prorſus quadrat. Eſt enim inſolens quoddam oſtentationis genus, quæ ſua ſint manifeſtiſſimè, ea dicere alius eſſe. éſtque à ſummo philoſopho hoc ἀλαζονείας genus in Nicomacheis haut prætermiſſum. Ait ille, indecenter ironia vti, & τὸ λίαν φανερὰ ſibi derogare, ineptæ & putidę cuiuſdam eſſe oſtentationis. Nam, inquit, καὶ ἡ ὑπερβολὴ, καὶ ἡ λίαν ἔλλειψις ἀλαζονικόν. qua ſententia nihil verius, nihil certius. Clarum huius rei documentum in multis: qui eximiam quandam præ cæteris probitatis famam aucupantes, pauperes humiléſque ſimulant: cum interea, ſi velo reducto propius eos intuearis, pleni ſint immanis cuiuſdam ambitionis & φιλαυτίας. hoc tantum à cæteris ambitioſis differẽtes, quòd ambitionem non recta ſed peruerſa, vt Seneca ait, via ſequuntur. Atque hæc planè eſt illa figura, qua ait idẽ II. De beneficiis quoſdam reiicere quæ magis ad ſe volũt attrahere. Παλαίστραν de loco hîc eſſe accipiendum, certum eſt. Eſt autem commune poetis, philoſophis, ſophiſtis, hoplomachis, harmonicis atque aliis item, vt τὸ μελετᾶν, ſic etiam τὸ ἐπιδείκνυσθαι. habent enim quique eorũ ſuas ἐπιδείξεις & exercitationes: quod notum eſt ex Græcis ſcriptoribus. Ὁπλομάχοι ſunt, qui ſub campidoctore veris armis certare diſcũt, aut ipſi qui docent: puto enim vtrunque hac voce ſignificari. vide Platonem in Lachete. At vulgò iuuentus non veris armis ſe exerce-

bat:ſed rudibus, aut pilis præpilatis, quæ dicuntur Græcis ἐσφαιρωμένα ἀκόντια. Xenophon libro ſecũdo Ἀναβάσεως de Phalino quodam ita ſcribens, προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν περὶ τὰς τάξεις καὶ ὁπλομαχίαν, videtur innuere hoplomachos ea ætate fuiſſe appellatos, etiam eos qui tactici Grçcis propriè dicuntur. vide Vegetium.

Ad caput περὶ ἀπονοίας.

H δὲ ἀπόνοιά ἐστιν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων.] Definitio iſta ἀπονοίας parum plena eſt: nã cum diſcrimen latum ſit inter ἀναισχυντίαν de qua infràeſt integrũ caput, & ἀπόνοιαν, nihil video in hac definiitone, quod nõ conueniat etiam τῇ ἀναισχυντίᾳ. quid enim pudor aliud eſt quàm vitioſæ naturæ retinaculum, & vt aurigarũ verbo vtar, ſufflamẽ? Erit igitur pudor οὐχ ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων: impudentia verò ὑπομονὴ earundem. Eſt autem ἀπόνοια vt rem paulò pluribus explicemus, &, quod ille ait, ἀμαθέστερόν πως καὶ σαφέστερον: eſt inquam ἀπόνοια, prauus quidam animi habitus, quo qui præditus eſt, omnis ab eo famæ pudor abeſt: omníque honeſtatis ac bonæ exiſtimationis cura penitus depoſita, ad quoduis facinus ac dedecus ſuſcipiendum pronus eſt propenſúſque. Proprium hoc homini ἀπονενοημένῳ eſt, primum vt non huic aut illi vitio ſit deditus, ſed omnibus: deinde vt non

non inſtinctu tãtùm naturæ improbè aut nequiter agat: ſed quia turpitudine ipſa delectatur, & vitia ſua maláq;, quod malorũ vltimũ eſt, amat. Quod enim ait Seneca quarto De beneficiis, *neminem adeo a naturali lege desciuiſſe, & hominem exuiſſe, ut animi cauſſa malus ſit:* dictũ hoc inquã, in homine ἀπονενοημένῳ claudere videtur: nã hic, etiã gratis malus eſt. Ideo dicebat auctor orationum contra Ariſtogitonem ἀπόνοιαν eſſe morbum immedicabilẽ. Notum quid propriè ſit ἀπόνοια: inde eſt hoc vitiorum extremum appellatum: vel dicta eſt ἀπόνοια, quia penitus ὁ νοῦς ἐξέπεσε, vt placet quibuſdam è veteribus. Ὑπομονὴ quod loco generis poſitũ eſt in Theophraſti deſcriptione, non eſt genus, ſed ἴδιόν τι τῶν ἀπονενοημένων. ſemper enim ἀπόνοιαν comitatur audacia: ideo auctores τόλμαν & ἀπόνοιαν ſolent coniungere. vt apud Plutarchum in Ageſilao, & in Catone Vticenſi & in edicto Iuliani quo Athanaſium Alexandria pellit. & apud Demoſthenẽ in ea πρὸς Μακάρτατον, τολμηρὸς καὶ ἀπονενοημένος. Sed non eſt prætermittendus locus inſignis eius auctoris qui orationes cõtra Ariſtogitonẽ (quæ falſò, vt alibi diſputamus, inter Demoſthenicas circũferuntur) ſcripſit, vbi graphicè admodum quid ἀπόνοια ſit, & quis homo ἀπονενοημένος, orator deſcribit. Sic ille, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς πολιτείας, οὐ λογισμὸς, οὐδ᾽ αἰδὼς οὐδὲ μία, ἀλλ᾽ ἀπόνοια ἡγεῖται, μᾶλλον δ᾽ ὅλον ἐστιν ἀπόνοια, ἡ τούτου

πολιτεία· ἢ μέγιστον μὲν ἐστὶν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσι κακὸν, δεινὸν δὲ καὶ χαλεπὸν πᾶσι, τῇ πόλει δὲ οὐδὲ ἀνεκτόν· ὁ γὰρ ἀπονενοημένος ἅπας, αὐτὸν μὲν προΐεται, καὶ τὴν ἐκ λογισμοῦ σωτηρίαν. ἐκ δὲ τοῦ παραδόξου καὶ τοῦ παραλόγου, ἐὰν ἄρα σωθῇ, σώζεται. Apud comicos præclara extant hominum huiuſmodi, hoc eſt, ſingulari quadam improbitate & audacia præditorum, qui patrimoniis ſuis naufragi, vt rem facere poſſint, per fas nefáſque audacter ruunt, exempla. Talis apud Ariſtophanem in Nebulis Strepſiades, in Equitibus fartor ille impurus Agoracritus: tales etiã in Plauti & Terentii comœdiis lenones omnes. Porrò ἀπόνοια Latinis eſt audacia, vel, audacia perdita, vt in illo Satyrici poetæ,

Ingeniũ uelox, audacia perdita, ſermo Prõptus. Budæus væcordiam Latinè dici poſſe putabat: mihi viſa ea vox Græcæ vim non ſatis explere. Nã ἄνοια omnis, væcordia eſt: quippe homo ἄνους caret corde, id eſt ſapiẽtia: vnde ſunt excors & vęcors. at ἀπόνοια aliud longè eſt. neque profectò ſicut dixit Cicero in Piſonem *ô uæcors & amens*: ita dixeris Græcè ſatis propriè ὦ ἀπονενοημένε καὶ ἀνόητε. Homo ἀπονενοημένος, quẽ deſperatè malum poſſis Latinè dicere, Ciceroni eſt homo perditus, vel perditus & profligatus: aut etiam deſperatus: vt cum *deſperatorum hominũ flagitioſos greges* dixit in Catilina: & alibi ſæpe. Nam etſi propriè vox deſperatus aliud ſonat, tamen de eodem vſurpatur.

οἷος ὀμόσαι ἐγώ.]Rectiſſimè prima nota hominis perditi profligatíque hæc ponitur: hic ſiquidem è numero eorum eſt, qui vt dixit olim Pacuuius iuſiurãdũ aliud nihil eſſe cenſent quàm mantile, quo noxæ quotidianæ extergeantur. Talis apud Græcum comicum Strepſiades, quem ita alloquitur ſuus creditor in Nebulis,

Δα. Καὶ ταῦτ' ἐθελήσεις ἀπομόσαι μοι τοὺς θεούς,
Ιν' ἄν κελεύσω σε; Στρ. τοὺς ποίους θεούς;
Δα. Τὸν Δία, τὸν Ἑρμῆν, τὸν Ποσειδῶ. Στρ. Νὴ Δία
Καὶ προσκαταθείην γ' ὥστ' ὀμόσαι τριώβολον.

Talis apud Latinum comicum Ballio.

Ca. *Iuraſtin' te illam nulli uenditurũ niſi mihi?*
Ba. *Fateor.* Ca. *nempe conceptis uerbis.* Ba. *etiam conſultis quoque.*
Ca. *Periuraſti ſceleſte.* Ba. *at argentum intra condidi.*

Athenis qui facile iuſiurandum ſuſcipiebãt, Ardetti vulgò à loco vbi iurare moris erat, appellabãtur, Heſychius. *Τοὺς ῥαδίως ἐπὶ τοὺς ὅρκους ἰόντας ἀρδήττους ἐκάλουν. τόπος δὲ ἦν περὶ τὸν Ιλισσὸν, ἐγγὺς τοῦ Παναθηναϊκοῦ σταδίου, ἐν ᾧ τοὺς ὅρκους ἐποιοῦντο.*

πωλεῖ θ' ἀγοραῖός τις.]Criticorum ſanctio poſtulat vt ſcribamus *ἀγόραιός τις.* Ammonius, *Αγόραιος ἐὰν προπαροξυτόνως, σημαίνει τὸν πονηρὸν, τὸν ἐν ἀγορᾷ τεθραμμένον· ἐὰν δὲ προπερισπωμένως σημαίνει τὸν ἐν ἀγορᾷ τιμώμενον.* rectè. eſt enim *ἀγοραῖος* cognomen Iouis, Mercurii, Mineruæ &

Dianæ qui in foro colebantur. Rectè etiam notat Suidas ἀγόραιον dici diem quo lites disceptantur. ita omnino scribendum in Actis capite XIX. ἀγόραιοι ἄγονται, non ἀγοραῖοι. & subaudiēdum ἡμέραι. Glossariū vetus, *Cum res agitatur*, ὅτι ἡ ἀγόραιός ἐστιν. Nā vt prolatæ res dicuntur quādo iustitium est, sic agi res, quando vt loquitur Demosthenes αἱ δίκαι εἰσί. Plinius Secundus in Epistolis, *Eia tu cùm proximè res agentur quoquo modo ad iudicandum ueni.* Strabo libro XIII. de Romanis loquens, ἔπρον, inquit ἔστιν διέταξαν τὰς διοικήσεις ἐν αἷς τὰς ἀγοραίους ποιοῦνται καὶ τὰς δικαιοδοσίας. hoc est, vbi conuentus agunt & ius reddunt. Sed vt ad Theophrastum redeamus, homo ἀγόραιος est qui dies totos forum conterit: quemque oratores & comici appellant ἀγοραῖ περίτριμμα: Latini veteres hominem ordinarium teste Festo: vel subrostranum vt in octauo epistolarum ad familiares: vel subbasilicanum, vt in Capteiueis,

Quorum odos subbasilicanos omnes abigit in forum.

Glossarii auctor paullo aliter: *Basiliciarius*, Μαλακὸς, ἀγόραιος. Notum est in Basilicis iudicia Romæ præsertim centumuiralia celebrata fuisse. Idem auctor alibi, *Tabellio*, ἀγόραιος, νομικός. Alio autem loco *lixa* vertit ἀγόραιος. ne id quidem absurde: est enim is qui quæstus caussa castra sequitur. tot enim modis vox ἀγοραῖ accipitur.

καὶ ἀνασεσυρμένος.] Non rectè docti viri qui ſic vertũt, *veſtibus impudenter ſubductis*. Nam aliud eſt *ἀνασεσυρμένος*, aliud *ἀνασυρόμενος*: de qua voce dicemus infrà. At homo *ἀνασεσυρμένος* is eſt qui *ἀσυρὴς* etiã dicebatur, teſte Heſychio. extat ea vox apud Polybium libro quarto: & in extremo fragmento libri XVII. *τυχὼν δὲ διὰ ταῦτα μεγάλης ἀποδοχῆς καὶ προκοπίας ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, μετὰ ταῦτα προβαινούσης τῆς ἡλικίας ὁλοσχερῶς εἰς ἀσέλγειαν ἐξώκειλε καὶ βίον ἀσυρῆ.* Idem ſignificat apud M. Tullium, vox, ſpurcus: qua in notione accipi vox ſpurcities debet illo Lucretii Loco libri quinti,

Quídue ſuperbia, ſpurcities, petulantia quãtas
Efficiant clades? quid luxus deſidiéſque.

vide Nonium.

ὀρχεῖσθαι νήφων τὸν κόρδακα.] Quantũ ſit ponderis in voce *νήφων* licet intelligere ex eo quod Demoſthenes in ſecunda Olynthiaca pro argumento vitę penitus diſſolutę ſociorum Philippi, ait eos vbi largius poti fuerint, ſolitos cordacẽ ſaltare. Multo enim turpius ſi quis ſiccus cordacem ſaltet, quàm ſi madidus. Eſt autem cordax laſciuæ & comicæ ſaltationis genus: ideo ait *ἐν κωμικῷ χορῷ*. Ariſtophanes vero in Nebulis gloriatur in ſuis comœdiis huic ſaltationi nullũ eſſe locum. Puto autem ad reſtim ſolitum cordacem ſaltari: nam Ariſtophanes pro *κορδακίζειν* dixit *κόρδακα ἑλκύειν.*

καὶ προσωπεῖον ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ.] Falſi ſu-

ſpectam hanc lectionem habeo: puto enim deeſſe negationem, & ita legendum, προσωπεῖον οὐκ ἔχων ἐν κ. χ. magis enim hoc modo perditiſſimi nebulonis deſcribitur ingeniũ: nam etſi omnino turpe eſt ſcenicum hiſtrionem agere: tamen qui perſonatus in ſcenam prodit, quodammodo ſub perſona latet, & pudori ſuo nonnihil conſulit: non item qui ſine perſona. quare etiam Demoſthenes in oratione de ementita legatione, Cerybionẽ quendam κατάρατον appellat, ὅς, inquit, ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζει. Apud Romanos, hiſtriones ſi minus placerent, cogebantur in ſcena ponere perſonam. vide Feſtũ in Perſonata fabula. Porrò interpretes ita hunc locum verterant, quaſi legeretur ἔχων. contra omnium codd. auctoritatem.

καὶ ἐν θαύμασι δὲ τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν.] Inter ludicrarũ artium artifices, & voluptatum miniſtros quibus vſi olim veteres, fuêre qui à Grecis dicti ſunt θαυματοποιοὶ à Latinis preſtigiatores: quos Atheneus inter Διονύσου τεχνίτας recenſet libro duodecimo. Fuerunt autẽ uariæ & planè mirificæ iſtorũ artes quibus imperitorum feriebantur oculi, omnia quorum cauſſas non nouêre mirantium. Eius generis fuerũt mimi, ὀρχησταί, cybiſtetæ, petauriſtę, petaminarii, funambuli, neuroſpaſtæ, item ψηφολόγοι ſiue ψηφοπαῖκται, & machinatores, de quibus dicemus σὺν θεῷ aliquando quæ ſunt nobis cum cura obſeruata & annotata.

Qui igitur has artes exercerent Græci eos θαυματοποιοὺς vocabant, artémque eorum θαυματοποιίαν & spectacula huiusmodi præstigiarum atque offuciarum θαύματα. Errant enim & qui θεάματα legi hîc non θαύματα volunt: & qui aliter hanc vocem interpretantur. Hesychius θαύματα, ἃ οἱ θαυματοποιοὶ ἐπιδείκνυνται. sic apud Dionem Chrysostomum, πολλῶν δὲ θαυματοποιῶν θαύματα ἐπιδεικνυμένων: & apud Platonem cùm in septimo De Republica, tum in secundo De legibus, θαύματα ἐπιδεικνύναι. denique sic semper accipienda illa verba ἐν θαύμασι. in quibus passim errare interpretes etiã doctissimos obseruauimus, vt apud Athenæum non vno loco. neque aliter accipiendus locus Aristotelis libro secundo De generatione animaliũ, vbi τὰ αὐτόματα τῶν θαυμάτων commemorat: quæ αὐτόματα θαύματα alio loco appellat: intelligit autẽ pegmata quædam per se surgentia, vel simulacra suapte sponte mobilia quæ à neurospastis colligendæ pecuniæ gratia circumferebantur. Quod ait Theophrastus χαλκοῦς ἐκλέγειν, pertinet ad mercedem quam præstigiatores isti à spectatoribus pro lucare exigebant: eam mercedem Græci vt puto θαύμακτρον, nuncupabant. est enim à θαυμάζω: eadem analogia quà διδακτρον minerual à διδάσκω. μήνυτρον indicium siue indicinæ præmium, à μηνύω. & pro eodem εὕρετρον ab εὑρίσκω apud Vlpianum. Sophron, φέρε τὸ θαύμακτρον, κ' ἀπ-

θυσιάδμες. Hinc dicti ſunt vulgò cùm hi tum alii agyrtæ qui ſimilibus artibus ſtipem in circulis corrogabant, χαλκολόγοι, Latinè æruſcatores. pari in vtraque lingua ratione: nam vt χαλκοῖ Græcis nominãtur quiuis parui pretii nummi: ſic Latinis æra. Martialis, *Et ↄentum aureolos ſic uelut æra rogat.* & Hieronymus illa duo λεπτὰ viduæ mulierculæ cuius fit in Euangelio mentio, *æra* interpretatur. Reperio & æſculatores fuiſſe dictos, Gloſſarium vetus: χαλκολόγος, *nummularius, æſculator*: & alibi, *AEſculator* χαλκολόγος. inde verbum *æſculor* pro eo quod Theophraſtus τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν dixit. Gloſſarium, χαλκολογῶ, *æſculor*. Apuleius τοὺς χαλκοῦς, *ſtipes æreas* vocat in octauo Metamorphoſeon: alibi, *exiguam ſtipem*. Maximus Tyrius, δύο ὀβολούς. Hanc illi ſtipem à ſpectatoribus exigebant, poſtquam ſe quiſque ſeſſum receperat, ordines ſedentium obambulantes. Ideo ait Theophraſtus καθ᾽ ἕκαστον παριών. quæ verba malè accepta ſunt ab interpretibus. Lucianus in Aſino, ἐπειδὰν δὲ κατακόψαιεν οὕτως ἑαυτούς, ἐκ τῶν περιεστηκότων θεατῶν συλλέγειν ὀβολοὺς καὶ δραχμάς. prorſus iſtis declarantur ſuperiora Theophraſti. Idē Lucian⁹ verbo ἐκλέγειν vtitur alibi vt Theophraſtus hîc, χαλκοῦν ὀβολὸν παρὰ τῶν καταπλεόντων ἑκάστου ἐκλέγειν. Hodie præſtigiarum iſtiuſmodi artifices ſolent ad fores aliquem collocare, cui neceſſe habet vnuſquiſque prius quàm ſpectatum admittatur, in anteceſſum aliquid pro lu-

care porrigere.

καὶ μάχεσθαι ὅτις τὸ σύμβολον φέρουσι.] Tesseram intelligit, quam aliquis acceperat à præstigiatoribus, ea lege, vt qui hoc symbolum quod arrabonis vim habebat, referret, gratis spectaret. De symbolis & contractibus per symbola, quam Aristoteles κοινωνίαν ἀπὸ συμβόλων vocat, dicemus vti spero aliâs.

καὶ θεατρικὰ θεωρεῖν ἀξιοῦσι.] In multis optimæ notæ codicibus vox ἀξιοῦσι non extat: quare ita possumus vertere, *Acsi quis tesserā afferat, durus eum sermonibus accipiet, ipse gratis spectās.* Fortasse ita auctor scripserat. καὶ μα. ὅτις τὸ σύμ. φέρουσι καὶ θεατρικὰ θεωρεῖν ἀξιοῦσιν· αὐτὸς θεατρικὰ θεωρῶν. vel, καὶ οὕτω θεατρικὰ αὐτὸς θεωρεῖν. De istiusmodi librariorū peccatis sæpe questi sumus.

δεινὸς δὲ πανδοχεῦσαι.] Olim apud Græcos, sicut etiam hodie, vt audio, in quibusdam Italiæ locis, non multo erat honestior locus πανδοχεῖον siue taberna meritoria, quàm οἴκημα, hoc est, lenonis aut meretricis domus. & apud Hebræos eadem vox *Zonah* & meretricem significat & cauponā. nec multo aliter apud Latinos, qui τὸ πανδοχεῖον *stabulum*, & τὴν πανδοχέα *stabularium* dixerunt: meretricem autem *prostibulum*. Eò factū, vt viri quibus honestas curæ, æquè in cauponis ædibus conspici erubescerent, ac in lenonis: quod vel ex iis paret, quæ de Stratonico citharœdo refert AElianus Variarum libro XIIII. capite XIIII. Sed & Isocrates, ἐν καπηλείῳ ait, φα-

γεῖν ἢ πιεῖν, οὐδεὶς οὐδ᾽ ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε.

καὶ πορνοβοσκῆσαι.] In edicto prætoris de iis qui notantur infamia, numeratur inter primos qui lenocinium fecerit. Vide & titulũ Codicis, De ſpectaculis ſcenicis & lenonibus.

τελωνῆσαι.] Quanta flagrarint olim apud Gręcos & Iudæos inuidia vectigalium & tributorum conductores nemo neſcit. Ex omnibus Græcis vidẽtur Oropii huic quæſtui maxime fuiſſe dęditi: extat enim de iis veteris poetæ Xenonis elogium huiuſmodi.

Πάντες τελῶναι, πάντες εἰσὶν ἅρπαγες,
Κακὸν τέλος γένοιτο τοῖς Ὠρωπίοις.

Apud Romanos quãta fuit portitorũ & coactorũ vilitas, tãtus publicanis honos eſt habitus: qui fuẽre equites ſplẽdidiſſimi. ideo toties & tam effuſè publicanorũ ordinẽ laudat M. Tullius. Quare τελώνην vertimus portitorẽ non publicanum, vſum veterũ auctorũ ſecuti. Gloſſarium, *Portitor* τελώνης. *Portorium* τελωνεῖον. & ſanè τελώνης propriè eſt qui telonarius in Cod. Thedoſiano.

ἀλλὰ κηρύττειν] Iuuenalis ſatyra ſeptima.

– nec fœdum alij, nec turpe putarent
Præcones fieri. & ſatyra tertia lenonum, præconum, & gladiatorum pueri eodem iure cenſentur. Verũ tamen Horatius præconum ordinem & coactorum tuetur alibi propter patrem. Multa Cicero de pręconibus in ea pro Quintio.

μαγειρεύειν, κυβεύειν.] M. Tullius, Officiorum libro primo sub finem, *Miniméque artes hæ probandæ, quæ ministræ sunt uoluptatum, cetarij, lanij, coqui, fartores, piscatores, ut ait Terētius: adde his si placet unguentarios, saltatores, totúmque ludum talarium.* Eleganter Cicero tanquam εἰς μίαν, quod aiunt, μυκονον congessit plerasq; omnes artes quæ à Romanis improbabātur. par eorundem Athenis vilitas, vt testantur scriptores Attici. *Cetarij* sunt ταριχοπῶλαι, vilissimum hominum genus Athenis: vt & salsamenta apud eos seruorum & pauperum cibus fuit, quod suprà diximus. Inde apud Lucianum, ταριχοπωλεῖν ὑπὸ ἀπορίας, ἢ τὰ γράμματα διδάσκειν. Manauit ab istis prouerbium de homine obscuro & terræ filio: dicebant eum patre esse ortū qui cubito mungeretur: quod erat salsamentariorum proprium, vt ad Strabonem pluribus exposuimus. de *coquis*, & testatur Theophrastus hîc, & habes de iis fusè apud Athenæum. *Fartores* sunt ἀλλαντοπῶλαι infimæ sortis homines: vide Equites Aristophanis. *Piscatores* quo loco ab iisdem haberentur, declarat vetus prouerbium, quod in Hesychii Glossis reperimus: Δοῦναι μὲν εἰς ἐπακτρέων, λαβεῖν δὲ μή. sumtū est ex aliquo comico. monebat viros auctor adagionis, vt vxores ex ordine piscatorum ne caperent: etsi filias vt piscatoribus nuptū demus, propter difficultates conditionum reperiendarum, cōcedit. ἐπακτρεῖς sunt *piscatores*. Piscatoribus

adiici debent aucupes & pomarii, *atque omnis Tuſci turba impia uici*: vt ait Horatius Satyra tertia libri II. De *unguentarijs* & *ſaltatoribus*, res notiſſima. Athenis olim lege Solonis cautum fuit, ne quis ciuis Atticus myrepſicam faceret. auctor Athenæus libro XIII. vt minus mirum ſit quod Seneca refert, fuiſſe aliquando vnguentarios Lacedæmone pulſos. Poſtremò adijcit Cicero, *ludum talarium*, ſicut & Theophraſtus τὸ κυβεύειν. vide ſuper iſtis titulum Codicis De aleatoribus & alearum uſu.

τὴν μητέρα μὴ τρέφειν.] Lege Solonis notabantur infamia qui parentes nõ alebant, aut tectum ad habitationem non præbebant: vt vel ex AEſchine contra Timarchum cõſtat. Nõ temere autẽ matrem potius dixit Theophraſtus quàm patrem: latius enim patuit exhibendæ matris neceſſitas, quàm patris quando & vulgò quæſitis mater neceſſariò fuit alenda: in patre non idem obſeruatum: vide Plutarchum & Laertium in Solone.

ἀπάγεσθαι κλοπῆς.] Arceſſi, inquit, ſolet furti: adde, & aliorum criminum. ſic apud comicum Agoracritus perfectiſſimum ἀπονοίας exemplum id ſibi nomen ait inditum, ex eo quod perpetuò alicuius criminis reus in iudicio volutaretur. Notabis κυριολογίαν in voce ἀπάγεσθαι: nam ἀπαγωγὴ in foro Athenienſi propriè dicebatur de furto, ſicut ἔνδειξις de aliis criminibus: auctor Vlpianus in Demo-

ſthenem Πρὸς Λεπτίνην. quanquam alii veteres quibus potius aſſentior, ἔνδειξιν & ἀπαγωγὴν ita diſtinguunt, vt illa ſit abſentis delatio: hæc præſentis in ius abductio: quando aliquis manifeſti criminis conuictus, in carcerem & ad vndecimuiros rapiebatur.

τὸ δεσμωτήριον πλέω χρόνον οἰκεῖν ἢ τὴν αὑτοῦ οἰκίαν.] Dictũ venuſtatis Atticę: ſic apud Ciceronẽ, *habitare in carcere.* Dinarchus Καὶ γὰρ θανάτου ἄξια πολλὰ ἔτερα διαπέπρακται, καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πλέω χρόνον ἢ ἔξω διατέτριφε. loquitur de Ariſtogitone: quẽ propterea auctor orationũ illarũ contra illũ quæ Demoſtheni vulgò tribuuntur, πρεσβευόμενον in carcere appellat, & alteri opponit recẽs carcerem ingreſſo, &, vt ipſe loquitur, νεαλεῖ καὶ πρωτοστάτῃ. Demoſthenes in ea in Timocratem Androtioni obiicit quòd pater eius πολλὰς πεντετηρίδας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διέτριψε.

καὶ ποδαπὸς δ᾽ ἂν εἴη δόξειε.] Lego, καὶ οὗτος δ᾽ ἄν.

τῶν περιϊσταμένων τοὺς ὄχλους.] Hoc eſt, eorũ qui cœtus & cõcurſus faciunt: quod capital fuit Athenis. vide infrà ad caput περὶ λογοποιίας.

μεγάλῃ τῇ φωνῇ.] Alta voce loqui ſuprà ſignum erat ruſticitatis: alibi ſuperbi & elati animi: ſed addit hîc Theophraſtus, καί παρερρωγυῖα. quæ vocis appellatio, vel ex eo manavit, quòd multi nimia vocis intentione ramices fregerunt: vel declaratur ea dictione vaſtus oris hiatus: ſicut Ariſtoteli in ſecundo Hiſtoriarum, & tertio De partibus, ora

canum, leonum, ac reliquorum καρχαροδόντων dicuntur esse αἰειρώγοντα. Aristophanes in Equitibus Cleonem vocat καρχαρόδοντα, & mox ei vocem tribuit χαράδρας, propter asperitatem & inæqualitatem. Vide scholiasten: & ita etiam vocem παρερρωγυῖαν hîc interpretari licet: vel est trãslatio à sensu tactus ad sensum auditus: nã quæ sunt abscissa & abrupta, eadem aspera sunt. Apud Ciceronem inter vocis differentias sunt fractum & scissum. fere autem fracta vox apud Latinos auctores dicitur de voce effœminata, aut eius *liquido qui plasmate guttur Mobile colluerit*. Græci σαθρὰν vt videtur, & παρερρηυχυῖαν scissam vocem nominant. Sed de omibus vocis differentiis acutè vt omnia summus philosophus in libello Περὶ ἀκουστῶν.

ἢ ὅταν ἡ πανήγυρις.] Proprium hoc, vt initio diximus, homini ἀπονενοημένῳ: qui assiduis con uitiis ita depudere didicit, vt lætetur etiam infamia. Habuit hoc quoque impurus ille sępe iam à nobis cõmemoratus Aristogiton: quem quidem ait orator ea fuisse oris duritie, vt quæ alii taciti & in tenebris admitterent, quibus tale quid humanitus vsuueniret, ea ipse tãtum non appensis sibi tintinnabulis patraret: quod est dicere, palam & in omniũ oculis. Sic ille, Καὶ ἃ τῶν ἄλλων τῶν ἠτυχηκότων ἕκαστος ἀφανῶς ποιεῖ, ταῦθ' οὗτος μονονοὺ κώδωνας ἐξαψάμενος διαπράττεται.

ταῖς δ' ἐξόμνυσθαι.] Lego, καὶ ταῖς μὲν ἐξόμνυσθαι.

ἔχων ἐχῖνον.] Vaſculum fuit in quo aſſeruabantur litium inſtrumenta, quæ in libris Grȩcorũ Iuriſconſultorũ *ἀσφαλίσματα* vocantur. Erat autem echinus, vel teſtaceus, vel æneꝰ, teſte in Veſpas Ariſtophanis ſcholiaſte.

ὅρμαθον βιβλίων.] Iuuenalis de cauſidicis in forum venientibus:

- & magno comites in faſce libellos.

καὶ τῆς δραχμῆς.] Planè iſtud hominis eſt non hominis. Nam cùm in genere fœnerari idem ſit quod hominem occidere, vt Cato ſenior aiebat: & *παρὰ φύσιν ἐργάζεσθαι*, vt Ariſtoteli placet: ac proinde fœneratores furibus peiores ciues à veteribus Romanis fuerint exiſtimati, vt probat idem Cato: quid obſecro te, exiſtimandum eſt de eo qui fœnus id exerceat quod hîc commemoratur? Neque tamen putemus fingi hæc à Theophraſto: dixit enim ipſe initio, ex iis quæ vulgo fierent, & in vſu apud homines eſſent, eſſe hoc à ſe ſcriptum conflatum. Imprimis animaduertenda eſt iſtorũ techna, qui vt fœnus hoc horrẽdum minore cum inuidia poſſint exercere, non ſolent grandem pecuniæ ſummam ſimul credere, neq; in multos dies. Hi ſunt quos Græci *τοκογλύφους* dixerunt, Latini toculliones: qua voce vtitur M. Tullius ad Atticum. Cùm autem obolus ſit ſexta drachmæ pars, facile cuiuis æſtimare quale ſit hoc fœnerandi genus quando drachma obolum ſemis quotidie parit. Fuit ſanè ma-

xima Athenis fœnerandi licentia. etsi enim legitimus in ea ciuitate vsuræ modus erat, vt pro mina quot mensibus drachma pēderetur: quæ est centesima Romanorum vsura: tamen & binas centesimas, & ternas, ac quaternas solitas exigi non est dubium. quippe cum istiusmodi hominum improbitas, non solùm non coerceretur vllis legibus: sed etiã approbaretur veteri Solonis lege hac: Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὁπόσον ἂν βούληται ὁ δανείζων. hoc est, *Ius esto fœneratori pecuniam suam quantacunque usura uolet collocare.* Sic enim Lysias hanc legem exponit. Τὸ στάσιμον, inquit, τοῦτ' ἐστιν ὦ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἱστάναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι ὁπόσον ἂν βούληται.

τρία ἡμιωβόλια.] Antiquum est Græcorum loquendi genus, τρία ἡμιωβόλια, pro, obolus semis, vel sesquiobolus. Pollux, φίλον δὲ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τὸ ἐν ἥμισυ τάλαντον τρία ἡμιτάλαντα λέγειν. Ita sæpissimè cuiusuis aut mensuræ aut ponderis numeros scriptores Attici efferunt. sic apud Platonem legas τρία ἡμιμναῖα, sexto Legum: apud Xenophontem τρία ἡμίδραχμα: apud Theophrastum in secūdo Historiarum τρία ἡμιπόδια: apud Athenæum libro quarto τρία ἡμιμέδιμνα: & in Dioscoridis aliorúmq; medicorum libris sæpe. Sic Latini interdum: Martialis, *Et thuris piperisq; tres selibræ.* quod & nos in vernaculo nostro idiomate retinemus. Attici verò quàm delectarentur hoc loquēdi genere declarat Theophrastus, qui in libro

in libro Περὶ ὀσμῶν, δύο ἡμίεκτα dicere maluit, quàm ἑκτέα. Hinc illa sunt nomina composita, τριημιχοίνιξ apud eundem Theophrastum: & πενθημιχοίνιξ. item apud Xenophontẽ τριημιπόδιον. sic etiam apud grammaticos dictus πενθημιμερὴς versus, qui duos pedes & partem à reliquo carmine quasi scissa & separata habet. Caue verò confundas loquendi hoc genus cum alio simili quidem, sed significatione longè diuerso: Τρίτον ἡμιωβόλιον enim quando dicunt Græci, non iam obolum semis, sed duos obolos semis volunt intelligi. Sic dixit Herodotus ἕλκων σταθμὸν ἕβδομον ἡμιτάλαντον, pro eo quod est, *pendens sex talenta cum dimidio.* sic apud Dinarchũ τρίτον ἡμίδραχμον, pro *duabus drachmis semis.* vide Pollucẽ. Hoc quoque imitati sunt Latini veteres. *Fuit enim ueteris consuetudinis*, ait Varro, *ut retrò æra dicerentur, ita ut semis tertius, semis quartus pronuntiarẽt.* Inde est sestertius nũmus, & sestertius pes, pro duobus assib⁹ semis, & duobus pedibus semis. & apud Pliniũ libro XVII. capite XI. *quinus semipes* ex Græcis scriptorib⁹, quod ipsi dixerant πέμπτον ἡμιπόδιον. hoc est, quatuor pedes cum dimidio. Adi Priscianũ, & Volusium Mætianum, qui hoc posterius loquendi genus diligẽter explicauerũt. Nos autem ideo hîc notauimus vt ne similitudo duarum locutionum cuiquã imponeret. quo in errore doctissimos etiam viros versari videmus. Testis sit Demosthenes: in cuius ora-

tionibus quoties extat altera harum φράσεων toties peccat eruditissimus Vuolfius. Nam quod in ea pro Androtione scribitur, ὃς ἀποδρὰς ᾤχετο, ἔχων πέντε ἡμιτάλαντα, duo talenta semis significat: non quatuor cum dimidio vt putauit interpres. sic debet hic etiam locus ex oratione ὑπὲρ φορμίωνος exponi, ἣν ἀποδίδωσι πένθ᾽ ἡμιταλάντων καὶ ἑξακοσίων δραχμῶν. item iste ex ea πρὸς Νικόστρατον, sub initium, ἀπεχαλκάμην αὖ πένθ᾽ ἡμιμναίων ἄξια αἱ ἀνδράποδα. Postremò in oratione contra Theocrinem quæ ἔνδειξις inscribitur non aliter illa exponi debuêre, ἔδει θη τρία ἡμιμναῖα τούτῳ τῷ ἀδωροδοκήτῳ. Tot locis apud summum oratorem, extat loquendi hoc genus: in quibus omnibus lapsus est vir doctus, quum nō obseruasset quid inter τρία ἡμιτάλαντα, & τρίτον ἡμιτάλαντον interesset. Enimuero doctissimo viro facilè ignosco qui ἄλλοις ἐν ἐθλοῖς τόνδ᾽ ἀπωθεῖται ψόγον: vapulet verò sciolus ille Græculus qui Vuolfium in errorem induxit. Ita enim annotatum reperies ad superiorem locum ex Androtiana, Τὸ δὲ πένθ᾽ ἡμιτάλαντα, ἀντὶ τοῦ πέντε παρὰ ἡμιτάλαντον, ὡς εἶναι τέτταρα καὶ ἥμισυ. καὶ τοῦτο συνίσταται ἐκ τοῦ σταθμοῦ παρὰ Ηροδότῳ. Hæc ille: quæ omnia falsa esse & inepta ex superioribus liquet: quibus libet adiicere velut ἐκ περιουσίας, vt omnis omnino scrupulus eximatur, locum Aristotelis insignem. Sic philosophus nono Historiarum. Βλίττεται δὲ ὁμαλῶς χοᾶ, ἢ τρία ἡμίχοα· τὰ δ᾽ εὐθηνοῦντα δύο χοᾶς, ἢ πένθ᾽ ἡμίχοα. τρεῖς δὲ χοᾶς, ὀλίγα.

Eximunt, inquit, *ex uno apum alueari choem unum, aut unum cum dimidio. uel, bene ut agatur, choas binos, aut binos cum dimidio: raro ternos choas.* Eat nunc iste opicus, & dicat πένθ' ἡμίχοα esse πέντε καὶ ἥμισυ. Absit verò à nobis vt hæc & alia huius farinæ, qualia nonnulla in illis scholiis obseruauimus, Vlpiano tribuamus.

τῆς ἡμέρας πράττεσθαι.] Atticum est, αὐτὶ τοῦ εἰσπράττεσθαι. non aliter ferè Demosthenes cęteríq; scriptores de meliore nota. non ergo sunt audiendi qui εἰσπράττεσθαι iubent rescribi. Veteres & Græci & Latini sæpe eleganter simplicibus verbis pro compositis vtuntur: sic ergo πράσσω aliâs pro ἐκπράσσω, exigo: aliâs pro συμπράσσω. Pindarus Nemeonicis Πράσσει γὰρ ἔργῳ μὲν σθένος· βουλαῖσι δὲ φρήν. hoc est, συμπράσσει, συνεργεῖ. Notabis pactionē de vsura in singulos dies: cuius extat etiam in Epidico Plauti exemplum.

Id adeo argētum ab danista apud Thebas sumsit fœnore:
In dies minásque argenti singulas, nummis.

Res hodie tocullionibus præsertim Iudæis non incognita.

καὶ δὶς τόκους ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν γνάθον ἐκλέγειν.] Iam venimus ad locum longè elegantissimum, & ex iis vnum qui vetustatem libelli huius arguunt: cuius veram interpretationem prioribus interpretibus ne per somnium quidem in mentem venisse affir-

mare ausim: est enim & obscurior propter ignorationem priscorũ morum: & nonnihil etiam corruptus: sed de re primùm: de verbis mox viderimus. Sciendum igitur, morem olim fuisse Athenis hominum vilium atque abiectorum qui in foro res venales habebãt, vt quas pecunias ex venditione mercium suarũ colligerent, eas in os & buccã conderẽt: maximè, credo, cũ esset turba emturientium: tum enim, ne tempus sibi aperienda claudendáque crumena periret, vt quidque accipiebãt numorũ id statim in os coniiciebant. Sic erat istis os suum instar crumenæ, quam collo appensam istiusmodi homines apud Romanos gerere solitos fuisse, supra ex Plauto annotabamus. Hoc est quod Theophrastus vocat εἰς γνάθον ἐκλέγειν, *in maxillam colligere*. nam ἐκλέγειν pro συλλέγειν positũ vt etiam paullo antè. Græci comici ἐγκάπτειν εἰς τὴν γνάθον eodem sensu dicunt. Alexis in Lebete describens venditorem ficorum, hominem impudentissimum,

Εἶθ' ὁ μὲν ἔδωκεν ὡς τιαῦτ' ὠνούμενος,
Τιμήν. ὁ δ' ἐγκάψας τὸ κέρμ' εἰς τὴν γνάθον,
Ἐρινε' ἀπέδοτο, σῦκα πωλεῖν ὀμνύων.

Sic apud Aristophanẽ, quẽ iure veteres critici τῶν Ἀττικῶν ἐθῶν διδάσκαλον appellarũt, Philocleon ait cũ tradita tã sibi quã Lysistrato cõmunis drachma fuisset (iudicibus enim binis, drachma merces dabatur) cõuenissétque inter ipsos vt illam Lysistratus permutaret, &

eius dimidium, hoc eſt, tres obolos, ipſi daret: ait inquam, ſe à ſodali miſerè deceptum fuiſſe: qui monetæ loco ſquamas mugilis piſcis in manum ſibi tradiderit: quas ipſe imprudens tanquam probā monetam in os ſubitò immiſerit. Verba poetæ ſunt,

'– δραχμὴν μετ' ἐμοῦ λαβών,
Ἐλθὼν, διεκέρματίζετ' ἐν τοῖς ἰχθύσι.
Κἄπειτ' ἐπέθηκε τρεῖς λοπίδας μοι κεστρέων.
Κἀγὼ ἀνέκαψ' ὀβολοὺς γὰρ ᾤόμην λαβεῖν.

Scholiaſtes, πολλοῖς γὰρ ἔθος ἦν ἐν τῷ στόματι φυλάττειν τὸ ἀργύριον. *Multis*, inquit, *moris eſt, ut pecunias in ore cuſtodiant.* Hodie mulieres moris eiuſce veſtigium retinent: multæ enim conſueuerunt, maximè αἱ κομμώτριαι ſiue ornatrices in ore aciculas habere: nam inde facilius ad vſum promuntur quàm ex aciario ſiue βελονοθήκη, aut è puluillis iis quos ad cuſtodiendas aciculas ſolent ſibi fabricari. Atqui hanc commoditatem magno ſæpe conſtare, exempla triſtiſſima illas debuerant docere. Quid quod etiam nūmi in os recepti, nedum aciculę, periculum aliquando veteribus crearunt? Nam apud Ariſtophanem in Auibus Euelpis quidam eſt, qui dū more Athenienſium miluum veris indicem prouolutus ad terrā ſalutare parat, obolum quem forte in ore habebat, imprudens nec ſine ſummo periculo deglutit. – ἐγὼ γοῦν, ait,

Ἐκυλινδούμην, ἴκτινον ἰδὼν· κᾆθ' ὕπτιος ὤν, ἀναχάσκων

Ὀβολὸν κατεβρόχθισα.

Ex his luce clarior mens auctoris hoc loco: superest vt de mendo quod hæc sententia continet, videamus. Non enim τόκους rectè legitur: vt ex illis verbis ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος, quiuis intelligat: sed vel ὀβολοὺς legendum, vel χαλκοῦς. dicerē vel κέρματα, nisi id longiùs ab edita lectione abesset. vel igitur ὀβολοὺς scribēdū, vt in superiore Alexidis loco: vel χαλκοῦς, vt in hoc Aristophanis Concionantibus,

– πωλῶν τοὺς βότρυς
Μεστὴν ἀπῄειν τὴν γνάθον χαλκῶν ἔχων.

Fuit cùm hoc referrem ad σπερμολόγους, vilissimum hominum genus Athenis. Sic enim vocabant Athenienses abiectissimos quosdam homines, imò hominum mendicabula, qui forum & Digma oberrātes, si quid è merciū oneribus, vt fit, excideret, id legebant, & vitam hoc quæstu sustentabant. auctor Eustathius. Sed superiore interpretatione nihil verius, ne ea quidem quæ apud Sagram.

καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ.] Ecce iterum eandem notam de qua diximus paullo antè. apparet Theophrastum teneras habuisse, & clamoribus importunis valde solitum offendi. Auctor Rhetoricorum ad Herennium in descriptione hominis impudentis hoc nō neglexit, *Tum verò*, inquit, *iste cœpit clamare voce ista, quæ facilè cuiuis rubores excire posset.*

Ad caput περὶ λαλιᾶς.

H δὲ λαλιά ἐστι μὲν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου.] De hac dictũ nobis ad caput περὶ ἀδολεσχίας. In Platonis Ὅροις ita definitur, Λαλιά, ἀκρασία λόγου ἄλογος. Hominem λάλον Latini veteres, *linguacem, lingulacam*, & *locutuleium* dixerũt. vocarunt & *linguosum*, vt Hieronymus sæpe. sic apud Græcos γλωσσώδης ἄνθρωπος.

ὅτι οὐδὲν λέγεις.] Hoc solebant de iis vsurpare qui falsa aut quæ nihil ad rẽ essent loquerentur. Aristophanes Vespis παῦε παῦ', οὐδὲν λέγεις. & alibi sæpe, & in Platone passim. Alio sensu apud comicum positum obseruauimus παροιμιακῶς illud οὐδὲν λέγει, non de verbis sed de re inutili: sicut hodie nos quoque loquimur de re quam improbamus. Ait autem Theophrastus αὐτὸ, ἴσθι, vt indicet locutuleios istos, non posse quamuis exigui tẽporis loquendi moram ferre. Ad hos pertinet nõ ad ἀδολέσχας locus Ciceronis primo Officiorum. *Nec uerò tanquam in possessionem suam uenerit, excludat alios: sed cum reliquis in rebus tum in sermone communi uicissitudine utendum putet.*

καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται.] Tale illud fero Aristophanis in Auibus,

— ἐμὲ τοῦτό γ' ἐρώτα.

ὑποβάλλει, εἴπας σύ, μὴ ἐπιλάθου.] Praua distinctio hactenus veram huius loci sententiam infuscauit. Nam distinguendum est, ὑποβάλλει, εἴπας, Σὺ μὴ ἐπιλάθου. Et εἴπας scribendũ, non

εἴπας. Eſt enim non verbum,ſed participium, quo ſæpe vtitur Ariſtoteles. Prorſus id eſt quod vulgo excuſationis gratia dicere ſolemus, quando verba facientem interloquimur, *Sans interrompre uoſtre propos*:vel, *De uoſtre propos uous ſouuiene.* Sic mox, *ἀλλ' ὅτι μὲ ὑπέμνησας*, illud eſt quod dici ſolet, *A propos de cela.* eadem ratio illorum, *καὶ ὃ παρέλιπεν.* nam qui illa verba loco ſuo mutant, & locum illum tranſpoſitione opus habere arbitrãtur, næ illi toto, quod aiunt, cælo errant. Elegantiſſimè ſanè Theophraſtus omnes loquendi anſas recenſet, quas homines loquaces captare ſolent, vt cum aliquo ſaltem prætextu loquentem poſſint interpellare, & vt veteres loquebantur obacerare. In Sapientiæ libro cum alia præclarè, tum hoc iunioribus nunquam obliuiſcendũ, *πρὶν ἢ ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρέμβαλλε ῥῆμα.*

καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα.] Nec hoc quidẽ temerè ponit auctor: nã quod putet aliquis fuiſſe leue intrare in ludum literarium, id verò Athenis crimen capitale fuit. Lege enim Solonis pœna capitis fuit cõſtituta ſi qui ludum literarium aut palæſtram dum ibi erant diſcipuli ingrederetur. quod cur à caſtiſſimo viro fuerit ita conſtitutum, non eſt difficile diuinare. Hanc igitur in legem committit iſte, & dum garrire cupit fraudem capitalem admittit. Adi AEſchinẽ cõtra Timarchum. Sed videtur ei legi poſtea derogatũ, vel con-

traria lege, vel vſu ipſo & contraria conſuetudine: quod ex multis dialogorum Platonis locis licet intelligere. Vel Lyſidem vide.

προμανθάνειν ταῦτα.] Scribendum προσμανθάνειν Attica conſuetudine pro ſimplici μανθάνειν. Sic apud Ariſtophanem Veſpis.

τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις.] Chiaſmus eſt: nam παιδοτρίβαι ad παλαίστρας refertur: διδάσκαλος ad διδασκαλεῖα. AEſchines in Timarchum, τοὺς διδασκάλους τὰ διδασκαλεῖα, καὶ τοὺς παιδοτρίβας τὰς παλαίστρας ἀνοίγειν. Porrò παιδοτρίβης vertimus *corporum exercitator*, cum Latinis ſcriptoribus: nā qui *laniſta* vertūt quod facit Demoſthenis & AEſchinis interpres, ii neque Græcam neque Latinam vocem intellexerūt. Poſſis & gymnaſiarchum dicere, qua voce vſus & Cicero: γυμνασιάρχης autē & παιδοτρίβης ſæpe pro eodem ponuntur. vide AEſchinem.

καὶ τοὺς ἀπιέναι φάσκοντας.] Hoc etiam ἀδολέσχῃ conuenit: Horatius,

Nil reſpondebam: miſerè cupis, inquit, abire,
Iamdudum video; ſed nil agis: uſque tenebo,
Perſequar.

τὴν ἐπ᾽ Ἀριστοφῶντος ποτὲ γενομένην τοῦ ῥήτορος μάχην.] Notabis verborum traiectionem quæ ambiguitatem parit: nam & cum μάχην verba illa τοῦ ῥήτορος iūgi poſſunt: & cum Ἀριστοφῶντος: quod malo: & ita accipio τὴν ἐπ᾽ Ἀριστοφῶντος τοῦ ῥήτορος γενομένην ποτὲ μάχην. Traiectio eſt vt diximus. quod σχῆμα mirum quàm ſit fre-

quens cum apud alios veteres Atticos tum imprimis apud Aristotelem, ex quo pauca animi caussa libet hîc annotare. Historiarum libro tertio, de aorta vena loquens; νευρώδης, inquit, ἐστι φλέψ, τὰ μὲν τελευταῖα καὶ παντελῶς αὐτῆς. hoc est, τὰ μὲν τελευταῖα αὐτῆς, καὶ παντελῶς. In quinto, de genere malacostracorũ loquens, ὀχεύεται δὲ ἀρχομένου πρὸς τῇ γῇ ἔαρος. pro, ὀχεύεται πρὸς τῇ γῇ ἀρχομένου ἔαρος. Eodem, γίνονται δὲ ϛάδονες οὐκ ἐν τῷ ἔαρι τούτων, ἀλλ' ἐν τῷ μετοπώρῳ. In tertio De partibus, τὸ μὲν ἄνω καὶ κάτω, ἐν τοῖς μᾶλλόν ἐστιν ἄνω. elegãter: sed obscuriusculè pro ἐν τοῖς ἄνω μᾶλλόν ἐστιν. Item illud in eodem; τοῦτο γὰρ μᾶλλόν ἐστιν ἀξιόπιστον ἀκοῦσαι λεγόντων, ἢ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ὡς ἀποκοπεῖσα φθέγγεται τῶν ἀνθρώπων. & alibi locis sexcentis: sed & apud Ciceronem quoque similes traiectiones locis non paucis obseruare lector diligens poterit: quas videas sæpe doctos viros suis παραδιορθώσεσι immutare. Verùm ad rem. Ἐπ' Ἀριστοφῶντος non est, tempore Aristophontis, vt putarunt interpretes: sed id quod expressimus. Fuisse autẽ archonta Aristophontem anno tertio olympiadis centesimæ duodecimæ, certum ex Bibliotheca Diodori. Intelligit inclytam illam pugnam ad Arbela pugnatam: quam etsi constat priore anno contigisse prætore non Aristophonte, sed Aristophane: nihilominus tamen vulgus Atheniensium anno illi qui Aristophontem prætorem habuit, illam ascripsit: vel quia reuera cædes Darii, in quo erat

victorię summa, in annum illum incidit: sicut Arrianus ait: vel quia, vt disertè notat Diodorus, cùm eius victoriæ fama in Græciam peruenit, iam archon erat Aristophon: quod etiam Dionysius Halicarnasseus in epistola ad Ammæum docet. Aristophon verò iste qui fuerit, & cur oratorē illū appellet, vel mediocriter in historia Græca versati scire debēt: vixit.n. Athenis æqualis Demostheni: ac pene in dicendi facultate par, si quidē ipsius Demosthenis testimonio stare volumus. Meminêre huius locis pæne infinitis & Demosthenes & AEschines: itémq; Plutarchus, Athenæus, alii, quorū testimonia nihil attinet huc congerere. Hęc vera est, vt quidē censeo, istius loci interpretatio. Potest tamen etiam sine traiectione accipi: vt nimirum intelligatur nobilis illa controuersia quæ fuit inter summos oratores Demosthenem & AEschinem: quod iudicium constat fuisse factum cum esset prætor Aristophon: quamuis multo ante fuisset postulatum: nam decem ipsis annis prius hanc multam AEschines à Ctesiphonte petierat Charonda magistratu. auctor Plutarchus. Hanc interpretationem si veram putarem, dicerē τῶν ῥητόρων rescribi debere: nunc in priore & lectione & interpretatione acquiesco.

ἢ μεταξὺ καταλιπόντας.] Μεταξὺ positum pro μεταξὺ λόγων, vel μεταξὺ λέγοντα: aut etiam λεγομένων, vt in Luciani Philopseude, μεταξὺ λεγομένων αὐτῶν, ᾤχόμην.

καὶ ὡς ἐν ὑγρῷ ἐστιν ἡ γλῶττα.] A.Gellius de linguoſis iſtis, libro primo, *Quorum lingua, ait, tam prodiga infreníſq; ſit, ut fluat ſemper æſtuétque colluuione uerborũ teterrima: quod genus homines à Græcis ſignificantiſſimo uocabulo* λάλους *appellatos.* Ibidem ait importunos iſtos locutores *uerbis humidis & lapſantibus diffluere.* quę vim verborum Theophraſti aptiſſimè exprimunt. Perſius paullo aliter cùm ait,

– ſumma delumbe ſaliua
Hoc natat in labris: & in udo eſt Mœnas & Attin.

τῶν χελιδόνων δόξειεν ἂν εἶναι λαλίστερος.] Prouerbium eſt, χελιδόνος λαλίστερος. Eſt enim hirundo garrularum & κωτίλων auicularum: imò verò λάλος μᾶλλον ἢ ἄλλη ὄρνις, inquit Arrianus libro primo. Alii tamen aliter prouerbium efferũt: vt πέττιγος λαλίστερος: ſicut apud Anacreontem. vel τρυγόνος λαλίστερος, vt notat Euſtathius. vel etiã ἀηδόνος λαλίστερος: quò alluſit Plautus Bacchidibus, initio. Alexis in Thraſone,

– σοῦ δ' ἐγὼ λαλιστέραν
Οὐ πώποτ' εἶδον, οὔτε κερκώπην γυῖαι,
Οὐ κίτταν, οὐκ ἀηδόν', οὐ τρυγόν', οὐ τέττιγα.

extat hic locus apud Athenæum libro quarto: ſed mutilus. ita autem legendum vt ſcripſimus, ex membranis & veteribus grammaticis.

ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδοντα.] Deprauatum hunc locum ita (ſed non niſi arbitrario iure) conſtituimus, ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενα κελεύῃ,

λέγοιτο ἄλλα λαλεῖν ἢ ἡμῖν. Est hoc garrulitatis cuiusdā summæ iudicium, si pater familias ferat æquo animo rogari se à suis pueris, (siue de liberis accipias, siue de vernulis) vt sibi somnū captantibus assideat, & fabellas narret: quo nimirum possit ipsis audientibus somnus obrepere. Enimuero vix dupondia nutrix nutricii sui paullo adultioris tales delicias ferat. Atqui proprium hoc tamen illarum est munus: ídque cum faciunt βαυκαλίζειν vel βαυκαλᾶν Græcis dicuntur. Hesychius, βαυκαλᾶν, κατακοιμίζειν, ἐπᾴδειν, παιδία μετ' ᾠδῆς κοιμίζειν. dixerunt & βαυβᾶν pro eodem, vt & Eustathius & Hesychius docent. cum tamen apud Latinos aliud longè sit *baubari*, quod canibus propriè tribuitur. Hinc dictæ καταβαυκαλήσεις cantilenæ nutricum, quibus cantandis pueris somnum conciliant: apud Athenæum libro XIIII. item νωύνιον pro eodem. vide Hesychium. *Næniam* Latinè possis dicere: veteres enim grāmatici ad illud Horatii, *Dicetur merito mox quoque nænia.* næniam interpretantur carmen soporiferum & somnolentū. Apud Persium & ex Persio Hieronymum, *lallare* pueri dicuntur quos nutrix καταβαυκαλᾷ. Sic apud Græcos quoque λάλα fuit παιδικὸν ἐπίφθεγμα vt apud Lucianum in Philopseude. Exemplum næniæ istiusmodi habetur hoc in Theocriti Heraclisco, quod propter suauitatem ipsius non parcam ascribere. Ibi igitur mater cunas mouens ita ge-

mellos suos καταβαυκαλᾶ.

Εὕδετ' ἐμὰ βρέφεα γλυκερὸν καὶ ἐγέρσιμον ὕπνον,
Εὕδετ' ἐμὰ ψυχὰ, δύ' ἀδελφεώ, σόα τέκνα,
Ὄλβιοι εὐνάζοισθε καὶ ὄλβιοι ἀῶ ἵκοισθε.

λαλεῖν τε ἡμῖν.] Debuerat dicere αὐτοῖς: ita enim postulabant præcedentia: sed mutauit rationem orationis, sicut sæpe fit ab optimis scriptoribus. & est breuis quasi προσωποποιΐας vel μιμήσεως species. Scholiastes Pindari, μετάστασιν τοῦ λόγου solet appellare.

Ad caput περὶ λογοποιΐας.

Ἡ δὲ λογοποιΐα.] Vide ad caput περὶ ἀδολεσχίας. Nos famigerationem Latinè dicicimus: & hominẽ λογοποιὸν, famigeratorem, vt in Trinummo Plautus. Is planè est quem vulgò appellamus *forgeur de nouuelles*. hoc est, nouorum rumorum, quos Demosthenes λόγους ματαίους vocat, fictores, siue, vt cũ Plauto dicam, geruli figulos. Sanè Impp. in extremo Codice gerulum nuntiorum appellant, qui noui aliquid nuntiat: isti autem nõ nuntiant tantùm, sed etiam fingunt: quare si placet geruli figuli dicantur. Seneca *sermones gestare* dixit pro λογοποιεῖν, epistola CXXIII. *Pessimum, ait, genus hominum uidebatur qui uerba gestarent. Sunt quidam qui uitia gestant.* Demosthenes λόγους πλάττειν in Philippicis. Οἱ δὲ, inquit, λόγους πλάττοντες ἕκαστος περιερχόμεθα. Hoc porrò genus hominum multum fuisse olim

Athenis certiſſimũ eſt: eius enim rei teſtem habemus omni exceptione maiorem D. Lucam in Actis. cui concinit, vt mox indicabimus, multis locis Demoſthenes, teſtis & ipſe locupletiſſimus. Notum eſt quod ſcribit Cæſar de veteribus Gallis ſuper hoc nouorum rumorum aucupio. ſed & Romanis hoc vitiũ ſcriptores ipſorũ obiiciunt: quorum princeps Iuuenalis ſatyra VI. de nobilibus mulieribus loquens:

Inſtantem, ait, *regi Armenio, Parthóque cometen*
Prima uidet: famam, rumoréſque illa recentes
Excipit ad portas: quoſdam facit iſſe Niphaten
In populos, magnóque illic cuncta arua teneri
Diluuio, nutare urbes, ſubſidere terras,
Quocunq; in triuio, cuicunq; eſt obuia narrat.

καταβαλὼν τὸ ἦθος.] Accipe hîc τὸ ἦθος vt ſæpe apud Græcos, maximè apud Ariſtotelem pro eo quod Latinis eſt os vel vultus: quam vocem cenſuit M. Tullius Græcè dici non poſſe. Illi ſanè pro eo dicunt ſæpe ἦθος, aut τὸ ἐπὶ προσώπου ἦθος, vel τὸ ἐπιφαινόμενον ἦθος. Inde illa apud Ariſtotelem in Phyſiognomonicis, κατὰ τὰ ἤθη φυσιογνωμονεῖν, & ἐκ τῶν ἐπιφαινομένων ἠθῶν. Plutarchus in Alexandro magis propriè τὰ περὶ τὴν ὄψιν εἴδη, οἷς ἐμφαίνεται τὸ ἦθος. Suſpicor autem μεταβαλὼν legendum, non καταβαλών. Sic dixit Ariſtoteles in eodem elegãti libello, τὸ ἦθος τὸ ἐπὶ τοῦ προσώπου μεταβαλεῖν: quod paullò antè dixerat, κατὰ χρόνους εἶναι τὰ ἤθη οὐ τὰ

αὐτὰ ἀλλ' ἑτέρων ἔχειν. Contrarium est apud Plutarchum in Agide, καθιστᾶναι τὸ πρόσωπον: & in eiusdem Demetrio συνεστῶτι προσώπῳ προσιέναι. Si cui magis arrideat vulgata lectio, καταβαλών, aut minima mutatione καταβάλλων τὸ ἦθος erit, *mores suos & ingenium expromens*. id enim interdum est καταβάλλειν, proferre in medium & prodere. Inde λόγον καταβάλλειν apud Plutarchum in Fabio. Scholiastes Pindari, πολλαὶ περὶ τοῦ Κινύρου καταβέβληνται ἱστορίαι. Sic apud Aristotelem, πολλοὶ καταβέβληνται λόγοι.

καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν.] Variè exponi potest hic locus: éstque similis illi Lucæ in Actis de Petro. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε. de quo lege Theophylactum.

μὴ λέγεταί τι καινότερον.] Diuus Lucas Actorum capite XVII. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Hãc leuitatem suis ciuibus sæpe exprobrat Demosthenes. In ea oratione qua respondet epistolæ Philippi, Ἡμεῖς δέ, inquit, εἰρήσεται γὰρ τἀληθές, οὐδὲν ποιοῦντες ἐνθάδε καθήμεθα, μέλλοντες ἀεί, καὶ ψηφιζόμενοι, καὶ πυνθανόμενοι κατὰ τὴν ἀγοράν, εἴ τι λέγεται νεώτερον. Similis querela in secunda Olynthiaca: item in tertia. Plutarchus Περὶ πολυπραγμοσύνης, Οἱ δὲ πολυπράγμονες φεύγοντες τὴν ἀγροικίαν, εἰς τὸ βῆμα καὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς λιμένας ὠθοῦνται, Μή τι καινόν; &c.

εὐωχήσειν καινῶν λόγων.] Vsitatius, καινοῖς λόγοις, vt apud Athenæũ in sexto, & Maximum Tyrium,

Tyrium, atque alios: verùm ita magis Atticum. Plato De republica libro primo, Εὐωχοῦ τοῦ λόγου, ἔφη, θαῤῥῶν. ſic ἑστιᾶν καινῶν λόγων ἢ σκέψεων initio noni eiuſdem operis. cui reſpõdet φαγεῖν ῥήματα apud Ariſtophanẽ in Gerytade, vt in Aulularia Plauti *comedere ſermonem*. & alia id genus paſſim.

καὶ ἔστιν αὐτῷ ἡ στρατιώτης.] Hic eſt mos mentientium, vt falſiloquiis ſuis vel iureiurando fidem adſtruant, vel teſtium quos nemo requirit laudatione, vel circunſtantiarum adiectione. Elegãter AEſchines de Demoſthene loquens Περὶ παραπρεσβείας. Ἡγεῖται δὲ, inquit, ὅταν τι ψεύδηται, τῶν λόγων, ὅρκους κατὰ τῶν αἰσχυνῶν ὀφθαλμῶν· καὶ τὰ μὴ γεγενημένα οὐ μόνον ὡς ἔστι λέγει· ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ φησι γενέσθαι. καὶ προστίθησι τινὸς ὄνομα πλασάμενος ὅς ἔτυχε παρὼν, μιμούμενος τοὺς τἀληθῆ λέγοντας. Sic ſcribendus eſt locus hic elegantiſſimus: quo cum eſſe nihil queat apertius, miror interpretem doctiſs. tam infeliciter hîc eſſe verſatum. Tale illud etiam capite vltimo, καὶ προστιθεὶς πιθανὰ ἑκάστοις τούτων ὀνόματα.

Λύκων ὁ ἐργολάβος.] Puto ea ætate notũ magis quàm nobilem Athenis fuiſſe Lyconem iſtum: qui, vt arbitror, manceps erat & redemptor certarum rerum̃ publico præſtandarum.

αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τῶν λόγων τοιαῦται εἰσι.] Λόγων διαφορὰ eſt auctoris laudatio à quo te audiſſe dicas: id enim eſt διαφέρειν. Plato in Apo-

logia, εἰς ἀξιόχρεων τὸν λέγοντα ἀνοίσω. Alio sensu vtitur hac voce idem Theophrastus in libello De odoribus, cum ait, ἐν ἀμφοῖν δὲ δῆλον ὡς ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τέλειον ἦν ἡμῖν ἡ ἀναφορά· πᾶσα γὰρ τέχνη στοχάζεται τούτων. Sic emendamus hũc locum in vulgatis codicibus deprauatũ, neque à summo Turnebo restitutum. Quis nescit vel tantillum in philosophia Aristotelis & Theophrasti versatus bonis artibus finem duplicem esse propositum? vt vel emendent naturæ peccata: vel inchoatam illam & imperfectam adiuuent atque perficiant.

ὧν οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαθέσθαι.] hoc est, *quorum nomina nemini possint excidisse*, vel *esse incognita*. Hæc sententia ferri potest: mihi tamen magis probabatur ἐπιλαβέσθαι: quod significat coarguere & reprehendere. Igitur mens erit, solere τὸν λογοποιὸν eiusmodi auctores eorum quæ dicunt laudare, quibuscum agere nemo possit, qui velit ipsos mendacii conuincere. Quomodo autem? quia vel fingit penitus suos auctores: vel ad quosdã refert ita ignobiles & paucis notos, vt etsi nomen scias, tamen ἔργον sit eos reperire. Sanè nihil æquè reformidant famigeratores isti, quàm ne vsq; ab stirpe exquiratur auctoritas, vnde quicque auditum dicant. quare hoc ne fieri possit, cauere diligẽter solẽt. AEschines. Οἱ ἀλαζόνες ὅταν τι ψεύδωνται, ἀόριστα καὶ ἀσαφῆ πειρῶνται λέγειν, φοβούμενοι τὸν ἔλεγχον. appellat orator ἀλαζόνας, homines mẽdaces & vanos: sic enim

Athenienſes eam vocem vſurpabant, vt notat ſcholiaſtes Ariſtophanis.

ὡς Πολυσπέρχων ϗ ὁ βασιλεύς.]Etiã hîc meminiſſe lectorem velim eius quod alibi diximus: quæcunque hoc libro continentur, ea non ficta eſſe ab auctore exempla: ſed è vita quotidiana deſumpta: & ex iis quæ verè facta dictáve eſſent, hunc librum eſſe concinnatum. Hoc poſito iam pæne annum illum inuenimus quo liber iſte à Theophraſto eſt ſcriptus. Nõ enim dubitare debemus exempla illa falſorum rumorũ quæ hoc capite habentur, illis temporibus eſſe accommodata quibus hæc ſcribebantur. Quare ſtatuamus audacter, nõ longè ab olympiade decimaquinta hæc ſcripta fuiſſe: quando neceſſe omnino eſt vt falſus hic rumor qui iſtis verbis cõtinetur ſub finem eius olympiadis fictus, & per Athenas ſparſus ac diſſeminatus fuerit. Referendum enim iſtud eſt ad breue illud tempus quo Polyſperchon regnum Macedonię, tanquam tutor regiæ ſobolis, adminiſtrauit. Functus eſt eo munere primus poſt obitum Alexandri, Perdiccas: deinde Pitho & Arridæus, cum in AEgypto Perdiccas periiſſet: poſtea ad Antipatrum ea cura eſt delata, coactis Pithone & Arridæo ſeſe adminiſtratione omni abdicare. Tandẽ poſt Antipatri obitum & cura illa ſiue tutela, & totius regni Macedonici ſumma ad Polyſperchontem ex ordinatione Antipatri morien-

tis peruenit. non sine magna Cassandri, qui fuit Antipatri filius, indignatione. vnde illæ tantæ inter ipsum & Polysperchontẽ inimicitiæ: nec inimicitiæ solùm, sed bella etiam sæuissima: de quibus habes apud Iustinum, Orosium, imprimis verò Diodorum, libro duodeuigesimo.

καὶ ὁ βασιλεύς.] Aridæus, Alexandri magni frater, homo εὐήθης, nec minus tutoris quàm pueri Alexandri indigens. Regnauit in Macedonia annos sex & menses aliquot, éstque de patris nomine, Philippus appellatus. De eodem accipienda quæ Plutarchus narrat in Phocione extremo.

καὶ πάντα συμφωνεῖν.] Scribendum, πάντας συμφωνεῖν.

καὶ πολλὼ τὸν ζωμὸν γεγονέναι.] Hæc est lectio quę in veteribus membranis reperitur, vt docti homines testantur: at in recentioribus libris est φόνον pro ζωμόν. Valeat verò hîc vetus dictum, quod antiquius, id melius. Vera enim lectio & germana est ζωμὸν nõ φόνον. Est autem translatio, è triuio quidem, imò è culina petita: sed quæ illi non male conueniat, cuius hîc sustinet auctor personam: addo etiam quæ sordida sit potius quàm inepta: rẽ enim ipsam aptè sic satis exprimit. Sic dixit Latinus comicus *fartum facere ex hostibus*: trãslatione è culina itidem petita. Aristophanes περίκομμα ποιεῖν ἐκ τινός. Amat Theophrastus, sicut & comici eorum quos loquẽtes intro-

ducit, ineptias & inelegantes elegãtias retinere. Profectò nisi ego vehementissimè fallor, vox ζωμὸς non est imperiti librarij partus, sed ingenuus αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ. Idem sentio de voce κλάδος capite περὶ μικροφιλοτιμίας.

τῶν ἐν τοῖς πρ.] Demosthenes etiam τοὺς ἐπὶ τοῖς πράγμασι pro magistratibus interdum dicit: vel ἐν τοῖς π. nam vtrunque vsurpat.

καὶ ταῦτα δεξιῶν.] Malim καὶ τοῦτο δ. emendauimus autem quæ sequuntur: & illud πῶς οἴεσθε, interrogatiuè, διὰ μέσου legimus, vt passim apud Atticos. cui simile est πῶς δοκεῖς; quod & ipsum solet venustè interiici. Exempla passim obuia: vt mirum sit offendisse in tam plana via & tam claro luce doctos homines. Est tamen vbi aliter hæc verba collocentur, Themistius oratione nona, δι' αἰσχύνην περιϊέντας πολλάκις τὸν βίον· πῶς οἴει θρηνοῦσι τὴν ἀβουλίαν; πῶς οἴει στένουσι τὴν νηπιαν; atque hoc minus est vsitatum.

πιθανῶς χειμάζει.] Scitũ est enim illud Demosthenis apud Plutarchum, Μέγα πρὸς πίστιν ὁ τόνος καὶ ἡ ὑπόκρισις τῶν λεγόντων. *Plurimum ad fidem momenti habet uocis tenor, & ipsa dicentis actio.* neque hoc prætermittunt dicendi magistri. Persius,

Plorabit qui me uolet incuruasse querela.

ἐνθυμῇ τὸ τῆς τύχης.] Interpretes videntur ἐνθυμοῦ legisse: sed si ἐνθυμῇ interrogatiuè legas, nihil erit cur hæc lectio mutetur. Plautinus Hegio Captiueis.

Sed uiden'? Fortuna humana fingit artatque ut lubet. Notum eſt illud Sophoclis, Τύχη γὰρ ὀρθοῖ, καὶ τύχη καταρρέπει. & Terentii, *O fortuna ut nunquam perpetuò es bona!*

ἀλλ' οὐ ἰσχυρὸς γενόμενος.] Lego, ἰσχυρός γε γενόμενος. Eſt ſimile illi apud Sophoclem. Οἵας λαμπρέας, αἴθ' ὅσου ζήλου τρέφει. Valet hic locus ad excitandam miſericordiam mirum quãtum: nihil enim eſt tam miſerabile quàm ex beato miſer. Marcus Tullius De inuentione libro primo, *Primus locus eſt miſericordiæ per quem, quibus in bonis fuerit & nunc quibus in malis ſit oſtenditur.* Græci magiſtri ἐκ τῶν ἐναντίων αὔξησιν vocãt, & eſſe μέγιστον τόπον αὐξήσεως docẽt. Tale illud in Menæchmis.

Heu hercle morbum acrem ac durum! dij ue-
ſtram fidem,
Vel hic qui inſanit, quam ualuit paullo prius!

Cicero exul Attico, *Poſſum obliuiſci qui fuerim, non ſentire qui ſim?* Græci hoc ſolent dicere ἐξ οἵων εἰς οἷα, quod alibi monebamus. Apud Ariſtotelem tamẽ in Rhetoricis Iphicrates dicens ἐξ οἵων εἰς οἷα contrarium potius ſignificab t: non enim miſericordiam iis verbis ca ptabat: ſ d laudes ſuas amplificabat, vt idem philoſophus alio loco eiuſdem operis declarat. quod hîc obiter dixiſſe liceat.

ὅ ποτε βούλονται λογοποιοῦντες.] Cum omnia noſtra dicta factáque ad certum aliquem finem referri d beãt, miror, inquit Theophraſtus, quid ſit illud quò tendant οἱ λογοποιοῦντες.

est autem nullus, honestus quidem, finis ipsis propositus: ideo Demosthenes, ἀνοηπτάτοι inquit, οἱ λογοποιοῦντες. verissimè & prudētissimè.

ἀλυσιτελῶς ἀπαλλάττουσι.] Non solùm ἀλυσιτελῶς: sed etiam, vt arbitror, κινδυνωδῶς. Existimo enim fuisse nonnunquam Athenis in homines λογοποιοὺς publicè animaduersum. Indicant nō obscurè Plutarchi illa in extremo Nicia de eo qui primus per vrbem diffudit cladis Siculæ nuncium, ὡς δὲ, inquit, ἐρωτώμενος παρ' οὗ πύθοιτο σαφὲς οὐδὲν εἶχε φράζειν, δόξας λογοποιὸς εἶναι, καὶ ταράττειν τὴν πόλιν, εἰς τὸν τροχὸν καταδεθεὶς, ἐστρεβλοῦτο πολὺν χρόνον.

περιστάσεις ποιούμενοι.] Sic supra, περιΐστασθαι τοὺς ὄχλους in Περὶ ἀπονοίας. Inde dicuntur περίστατοι, qui corona hominum cinguntur, vt apud Isocratem θαυμαστότατοι περίστατοι. Etymologici auctor, Περίστατοι, περίβλεπτοι. ἐφ' οἷς ἄν τις στῆναι βουλόμενος θεάσασθαι. Cæterùm obserua mihi isto loco stultam huius hominis temeritatē: qui vt vitio naturę suæ obsequatur, cœtū & concursum facere non veretur. Atqui constat legem Athenis fuisse quæ pœnā capitis in eos statuebat, qui hominum turbam ad se conuocassent. Auctor Seneca pater: quē vide libro III. Controuersiarum, VIII. Hāc etiam puto caussam esse, cur & hîc & in simili loco capite περὶ ἀπονοίας tā citò dissipetur qui conuenerat globus hominum.

τὰ ἱμάτια ἀποβεβλήκασι.] Furto nimirum subrepta, à furibus balneariis: à quibus olim ne

tum quidem rectè caueri poterat, cum maximè cauebatur: tam multi erãt, tam improbi. Propterea coacti veteres ſeruos habere qui veſtes in balneis ſeruarent: Græci *ἱματιοφύλακας* vocãt, Latini capſarios, vt apud Paulum Iuriſconſultum. Morte plectebantur apud Athenienſes fures balnearii, ſi rei furtiuæ æſtimatio erat *ὑπὲρ δέκα δραχμάς*, ait Demoſthenes cõtra Timocratem. vide Ariſtotelis Problemata, & Iuriſconſultos.

πεζομαχίᾳ καὶ ναυμαχίᾳ νικῶντες.] Hoc eſt, *νίκας λέγοντες καὶ διηγούμενοι.* ſicut apud Ariſtotelem multis locis, *οἱ γεννῶντες τὸν οὐρανὸν*, pro eo quod eſt, *οἱ λέγοντες τὸν οὐρανὸν εἶναι γεννητόν.* Sic dicuntur hiſtorici eos occidere quorum cædem narrant: quale illud eſt elegantiſſimè dictum à Plutarcho de Cteſia, qui Cyri interitum longa verborum ambage narrauerat, & quaſi fabulam in varios actus diſtraxerat, *Τοιοῦτος μὲν*, inquit, *ὁ Κτησίου λόγος, ᾧ καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ, μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνῄρηκε.* Planè miror lapſos hîc eſſe doctos homines tã fœdé. nam quis adeo in litteris hoſpes & peregrinus, cui non ſint hoc loquendi genere tritæ aures?

ἐρήμους δίκας ὠφληκέναι.] Hoc ipſum notat Horatius in deſcriptione garruli,

– caſu tunc reſpondere uadato
Debebat, quod ni feciſſet, perdere litem.

nam ille mauult perdere litem quàm Horatium relinquere. Fuit autem eremodicii pœ-

na apud Athenienſes grauiſſima. Nam ſi reus qui iudicio non ſtiterat, abſentiam ſuam excuſare non poſſet, neque ad purgandam moram diem aduerſario diceret (quod *ἀπηλαχεῖν* vel *ἀπογράφειν τὴν μὴ οὖσαν* vocabatur, & intra decem dies erat præſtādum) mille drachmæ aduerſario ſoluendæ erant. quod ſi idem fruſtrari pergeret, locus erat τῇ ἐξούλης δίκῃ, vel potius χαφῇ, & multa publico pendenda.

εἰσὶ δ᾽ οἱ καὶ πλεῖστοι λόγῳ καὶ κράτος αἱροῦντες, παρεδειπνήθησαν.] Quid *αἱροῦντες*? dicat aliquis intelligi extrinſecus *χώρια* vel *πόλεις*. Logi: & quidem Siculi, non Attici. Locus tranſpoſitione literarum corruptus. Scribendum aio, *εἰσὶ δ᾽ οἱ καὶ πόλεις λόγῳ καὶ κράτος αἱροῦντες.* ſic Plautus Milite

Poſtea cum magnifico milite, urbes uerbis qui
inermis capit,
Conflixi.

Fallūtur qui aliter futuram orationem Græcam putant. Hoc primum: iam illud *κατὰ κράτος αἱρεῖν πόλιν*, eſt quod Latini hiſtorici dicunt, *urbem corona capere*. nos Francoceltæ, *d'aſſaut*. Apud Plutarchum in Catone Vticenſi, *πόλις οὐ κατάκρας ἁλώσιμος*, vrbs quæ munitior eſt, quàm vt capi corona poſſit. Heſychius, *κατάκρας ἑλεῖν, τὸ ἐξ ἐφόδου, καὶ τὸ αἰφνίδιον.* Etſi alii grāmatici aliter. Deinde *παραδειπνηθῆναι* non eſt, vt vulgò putant, domi cœnare: non: ſed cœnam perdere. Verbum eſt elegans & comi-

cum: quod de eo dicitur, quo absente, vel præsente quidem, sed in garriẽdo occupato, cœna comesa est, & funus factum prandio, vt cum Peniculo Plautino, qui hanc calamitatem passus erat, loquar. Amphis vetus comicus vsus hoc vocabulo, vt notatum olim à doctissimo Athenæo libro decimo: sic ille, Παραδέδειπνημένος δὲ εἴρηκεν Ἄμφις ἐν Πλάνῳ οὕτως, Παραδεδειπνημένος, παῖδες, πάλαι. Hodie in editis Athenæi codicibus nullũ fere eius obseruationis apparet vestigium. nos hũc quoque locum cum aliis infinitis ex veteribus membranis emendauimus. Næ ille auctor eruditissimus multum aliquando nobis debiturus est, si dederit Deus, vt quæ in illum molimur, & pridem orsi sumus, perficere & detexere queamus. Affine est apud eundem Athenæum παροψωνεῖν.

Ad caput περὶ ἀναισχυντίας.

Η δὲ ἀναισχυντία ἐστὶ καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους.] Aristoteles in Nicomacheis pudorem definiri ait, Φόβον τινὰ ἀδοξίας: & ἀναισχυντίαν esse τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν. nec multò secus in secundo Rhetoricorum. Theophrastus adiicit hoc amplius, αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους: non quò non sint aliæ occasiones cur impudens sit aliquis: sed quia hæc maximè vulgaris & quàm plurimis communis. Vulgus enim hominum rumorem parui fa-

ciunt, dum ſit rumen quî impleant. veriſſiméque ſummus vates Pindarus, αἰδὼς, ait, ὑπόκρυφα κέρδει κλέπτεται. Plato in Ὅροις, ita: Ἀναισχυντία, ἕξις ψυχῆς ὑπομονητικὴ ἀδοξίας, ἕνεκα κέρδους. vide eiuſdem Hipparchum.

ὃν ἀποστρέφει.] Cuius propterea conſpectum, ſi micā pudoris haberet, quā lōgiſſimè fugere debuit. Scite Euſtathius ad Iliadis ῥαψ. ι. ἀναιδείας eſt χαρακτὴρ, τὸ τολμᾶν τὸν ἀδικητὴν αὐτὸν βλέψαι ἀσκαρδαμύκτως τὸν ἀδικηθέντα. Propterea illo loco de Agamemnone ait Achilles.

— οὐδ' ἂν ἔμοιγε

Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν εἰς ὦπα ἰδέσθαι.

προσκαλεσάμενος τὸν ἀκόλουθον, δοῦναι ἀπὸ τῆς τραπέζης.] Moris fuit veteribus cùm ad conuiuium irent, ſeruum aliquem ſecum adducere qui hero prandenti pone aſtaret, vel ad pedes, eíq; præſto eſſet, ſi quid ille imperare vellet: Latini hos ſeruos vocant *à pedibus* vel *ad pedes*. Solebant autē illis apophoreta à dominis tradi. Athenæus initio quarti, Καὶ ἕκαστος λαβὼν σὺν αὐτῷ πίνακι, τοῖς κατόπιν διεδίδου παισίν. mendoſè enim ibi hodie πᾶσι legunt, & interpretantur. ſic ibidem mox, ἐπεδώκαμεν καὶ ταῦτα τοῖς δούλοις. Aliâs autem volente & auctore domino conuiuii hæc auferebantur: vt in Cleopatrę cōuiuio quod Plutarchus & Athenæus deſcribunt: & in eo Carani, apud Atheneum quarti initio: & omnino in omnibus ſplendidioribus epulis. aliâs non tam vidente eo aut volente, quàm vel

conniuente vel inſcio: quod rectè hîc Theophraſtus inter hominis impudẽtis notas numerat. Lucilius libro ſecundo epigrammatũ Græcorum titulo In gluttones,

Καὶ τρώγεις ὅσα πέντε λύκοι Γάμε, καὶ τὰ περισσὰ
Οὐ τὰ σὰ, τῶν δὲ πέριξ, πάντα δίδως ὀπίσω.

Martialis,

Omnia cum retro pueris obſonia tradas,
Cur non menſa tibi ponitur à pedibus?

Lucianus quoque in Lapithis, ſiue moroſophorum conuitio Ὁρᾷς ὅσα τῷ παιδὶ κατόπιν ἑστῶτι ὀρέγει, λανθάνειν οἰόμενος τοὺς ἄλλους, οὐ μεμνημένος τῶν μετ᾽ αὐτόν. loquitur de guloſo quodam qui delibans ex iis quæ menſæ erant appoſita gratiſſima quæque, clam aliis, vt ſibi videbatur, puero ſtanti à tergo omnia porrigebat. At is quem Theophraſtus hîc deſcribit, cautior eſt atque ingenioſior: palàm enim puero ſuo tradit quæ vult auferri, ſimulans ſe nõ ea fini dare vt domum ad ſe ille ferat: ſed vt iis ipſe veſcatur: in quo minor erat inuidia. Ideo etiam Τίμιοι eum appellat: quaſi ſcilicet, nõ puerum ſuum & famulum alloqueretur: ſed honeſtum aliquem virum, quẽ pro iure amicitiæ ſecum adduxiſſet: nam id quoque fieri ſolebat. atque hi ſunt quos vmbras vulgò vocarunt, vt ex Plutarcho, Athenæo, & Latinis ſcriptoribus notum eſt. Horatius

- locus eſt uel pluribus umbris.

Εὐωχοῦ Τίμιε.] Τίμιε, hoc eſt, *Domine*. nam vt olim apud Romanos ſuperiores dignitate

ab inferioribus *domini* in congressionibus salutabātur: sic apud veteres Atticos τίμιοι: declarat manifestò Theophrasti hîc locus: sed & Euripides quoque Supplicibus,

- θεός τε γὰρ τοῦ δυστυχοῦς

Ὃς εὐτυχήσει τίμιος γεραίρεται.

& in Hecuba ait idem poeta, plerosque homines insolescere: alium propter opes: aliū ἐν πολίταις τίμιον κεκλημένον. hoc est, *quod Dominus uulgò salutetur.*

εἴ τι χρήσιμον αὐτῷ γέγονε.] Locus leuiter corruptus: scribendum enim χρήσιμος: quomodo & legitur in quibusdam codicibus: & ratio omino postulat, imò flagitat. χρήσιμος εἶναι τινί, est bene de aliquo mereri. Aristoteles in septimo Eudemiorū, Διὸ καὶ οἱ ἐκείνως οἰόμενοι, ἐγκαλοῦσιν, ἐὰν μὴ ὁμοίως εἰσὶ χρήσιμοι καὶ εὖ ποιῶσι. qui amicitiam, inquit, vtilitate metiuntur, de amicis cōqueri solent, si minus beneficiorum ab iis acceperunt, quàm ipsi in eos contulerint sic sæpe. Inde χρηστότης habitus ille dicitur, per quem propensi sumus ad bene omnibus faciendum. Andronicus definit ita, χρηστότης, ἕξις ἑκουσίως εὐποιητική.

μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μὴ ὅσον εἰς τὸν ζωμὸν ἐμβαλεῖν.] Vt hoc sit auctarium quoddam, vel supraponduim? Latini veteres *mantisam* vocabant. Lucillius,

- *mantisa obsonia uincit.* Fieri id hodiéque in macellis videas.

καὶ ξένοις δὲ αὐτοῦ κρέα ἀγοράσας.] Semper iu-

dicauimus vocẽ κρέα esse corruptam: ac cum θέαν ex coniectura emendassemus, postea animaduertimus hanc esse etiam antiquorum manuscriptorum lectionem. Quare nihil certius quàm ita esse legẽdum. Quid esset apud Athenienses θέαν ἀγοράζειν (Plutarchus pro eo dixit θεωρητήρια ἐκμισθοῦν in Gracchis) quid itẽ θέαν καταλαμβάνειν neminẽ puto esse qui ignoret: vide infrà ad caput περὶ βδελυρίας. Iam verò nemini dubium est, quin ex vicinis populis magna frequentia Athenas ventitaret ad ludos spectandos: quæ turba omnis ferè ex veteri more apud amicos quibuscum ius hospitii esset, diuertebat: ideo ait, τοῖς ξένοις αὐτοῦ.

ἄγειν δὲ καὶ τοὺς εἰς τὴν ὑστερ.] Lego, ἄγειν δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς εἰς τὴν ὑστεραίαν. Librarii vocum affinium τοὺς & υἱοὺς alteram omiserunt. Sensus est, Solitum impudentem istum quãdo cum redemtoribus theatri paciscitur de loco ad spectãdum pro suis hospitibus, etiã sibi & suis domesticis consulere. Quomodo autem? de alieno nempe largiendo, fraudémque iis faciendo pro quibus apud theatropolas intercedit. sic fit, vt cum aliis omnibus pretio emta sit sedes in theatro, ipse gratis spectet: nec ipse tãtùm: sed & liberi eius, & qui eos sequitur pædagogus. similes sordes infrà in descriptione τοῦ βδελυροῦ. Erant autem pleraque festa (quo tempore maximè spectacula exhiberi solita) plurium dierum: vt mirari nemo

debeat, quod ait εἰς τὴν ὑστεραίαν: quod & ipsũ plenum est venustatis Atticæ; est enim pro τῇ ὑστεραίᾳ. Omnino constanter affirmamus hanc esse elegantissimi istius loci sentẽtiam: prorsúsq; desiderari vocem ᾠούς: quod vel sequens mentio pædagogi euincit.

καὶ ταῦτα χνήσαντας.] Ita est legendum: χνήσαντας inquam non χρήσαντας quasi esset à χρήζειν. Etiamne hæc minuta viros doctos fefellisse?

δεινὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεῖα τὰ ἐν τοῖς βαλαν.] Pollux χαλκεῖα recenset inter instrumẽta balnei. Sũt autem χαλκεῖα siue aena, vasa magna & oris vasti in quibus aqua balneorum calefiebat: sicuti in fundi instrumento Paulus Iuriscõsultus aena numerat, in quibus aqua ad potandum calefit. Sed in aenis balneorum puto etiam oleum fuisse calefactum, & ita hîc accipiendum videtur. Elegans est apud Stobęum veteris scriptoris Teletis locus, vbi horum χαλκίων est mentio: quem ego etsi deprauatus est adscribam. Loquitur ibi de homine cynicæ sectæ. Εἰ ἀλείψασθαι χρείαν ἔχοι, εἰσελθὼν εἰς τὸ βαλανεῖον, τῷ γλοιῷ ἠλείψατο. καὶ βαδίσας ἐνίοτε πρὸς τὴν κάμινον οὗ τὰ χαλκεῖα, τῶν μὲν εἰδῶν * ἀποπυρίαν ποιήσας, περιχέας αὖ ἐλάδιον, καθίσας ἠρίστησε. *Si foret*, inquit, *ungi opus, balneũ ingressus, strigmẽtis olei corpus ungebatur. nonnunquam etiam ad fornacem illam accedebat ubi sunt aëna, & . . . . cum se oleo pauxillo perfudisset, sedens prandebat.* Vitruuius in balnearum

fabrica tria aëna super hypocaustũ vult com poni, vnum caldarium, alterum tepidarium, tertium frigidarium. Aëna appellat ille, non τὰ χαλκεῖα tantùm: sed etiam quas Plinius iunior in ea epistola qua Tusculanũ suum descripsit, cellas nuncupat, & tres pariter commemorat, frigidariam, mediam, caldariam. Lucianus item in elegantissima balinei descriptione, has cellas οἴκους vocat siue *oecos*, cũ ea voce sæpe Plinius & Vitruuius vsi. Curtius *ædem* ita vsurpat pro oeco siue cella aut cubiculo Græcizans non insolens. tres autem oecos ipse quoque Lucianus cõmemorat. τὸν μέσον οἶκον ἔχοντα τρεῖς κολυμβήθρας: hæc est cella frigidaria: τὸν ἠρέμα χλιαινόμενον οἶκον: hæc tepidaria cella: τὸν ἔνδον τρεῖς παρεχόμενον θερμαὶ πυέλους: hæc cella caldaria est. Fuit verò etiã quarta cella in quibusdã balneis quã *assam* Cicero in epistola ad Q. Fratrem nominat. Et in dialogo Adriani imperatoris cum Epicteto quatuor disertè nominantur: prima tepidaria vnctuaria: secunda, sudatoria: tertia âssa: quarta, frigidaria. Aliter auctor Glossarii, *Assa cella*, ἀφιδρωτήριον. vult esse cellam sudatoriam. Porrò χαλκεῖα illa quorum vsus ad calefaciendam aquam, Latini non aëna tãtum aut miliaria vocarunt: sed etiam scutra. Glossarium, *Scutra*, χαλκίον. alibi, *Scutra* λέβης. extat ea vox in Plauti Persa. dixerunt Latini & cucumam, Grȩci κουκούμιον, Arrianus in Epicteto libro III. δεῖ αὐτὸν κουκούμιον ἔχειν

μον ἔχειν ὅπου τὸ θερμὸν ποιήσει: Remanſit ea vox in vſu in vernacula Gallorum lingua vt aliæ infinitæ. Ad hæc vaſa reſpiciebat philoſophus, cùm ſcriberet in libello De ſpiritu, τὰς φλέβας ἔχειν πόρους ἐν αἷς τὸ θερμὸν ὂν, ὥσπερ ἐν χαλκείοις θερμαίνει τὸ αἷμα. Fallitur enim doctus ille vir, qui obſcuriſſimum eum libellum interpretans, χαλκεῖα hæc de ærariis officinis accepit. Similis error eorum qui ſuperiorem Teletis locum ſunt interpretati: nam etſi verum eſt, in officinis χαλκέων calfaciendi ſe cauſſa ſolitos pauperes conuenire, vel teſtibus Homero & Herodoto: nemo tamen non videat, qui locum attentius conſiderarit, de balneorum aënis ibi agi: vt taceam, quòd auctoris verba & loquendi ratio illorũ interpretationem ferre non poſſunt. Illum verò Ariſtotelis locum non parum illuſtrabunt quæ ſcribit Seneca Naturalium libro III. cap. XXIIII. de aqua per fiſtulas calefieri ſolita in draconibus & miliariis.

καὶ βάψας ἀρύταιναν.] Etiam ἀρύταιναν Iulius Pollux in ſuppellectile balnearia refert: demiratus ſum interpretes *guttum* vertiſſe. ſed ne alij quidem de hac voce (qua & Latini vſi ſunt teſte Feſto & veteri Gloſſario & Iuriſconſultis,) ſatis luculenter. Sic autem habe. Ἀρύταινα dicitur Græcis omne inſtrumentum, cuius eſt vel in balneis, vel in culina, vel in menſa vſus ad hauriendum aliquid ex aliquo vaſe: eſt enim ἀπὸ τοῦ ἀρύειν: vnde etiam ἀρυστήρ

& ἀρύστιχις & ἀρύστιχος, tam ſignificatione quàm origine cognatæ voces. Verùm quia multiplex eſt inſtrumenti huius vſus, Græci, (vt eſt admirabilis in ea lingua verborum copia) diuerſas quaſi ſpecies eius diuerſis nominibus inſigniuerũt. Nam illud, exempli cauſſa, quo puls hauriebatur, ἐτνήρυσις propriê vocatum: quo iuſculum, ζωμήρυσις: quo vinum è cratere οἰνήρυσις. Erant autem & ἐτνήρυσις, & ζωμήρυσις, & οἰνήρυσις, excauata inſtrumenta cum manubrio. Sic Græci. Latini verò trullæ appellatione omnia hæc, vt opinio noſtra eſt, ſunt complexi. Gloſſarium, Ζωμάρυστρον, *Trulla.* appellat ζωμάρυστρον quam veteres Græci ζωμήρυσιν. Idem alibi, *Trulla lignea*, ζωμήρυσις. *Trullaria* ζωμάρυστρον. vbi ſuſpecta vox *trullaria.* Eſſe verò trullam etiam vas vinarium ſimile bacrioni (de quo Feſtus) conſtat. Horatius, --*Feſtis potare diebus*
Campana ſolitus trulla. & Cicero in Verrem. Non deſunt quibus placeat hoc ſolùm aut propriè trullam ſignificare: nos putamus arytænam omnem, generali ſignificatione trullam fuiſſe appellatam: etſi non negamus ſæpius tribui illi à ſcriptoribus τῆς οἰνηρύσεως ſignificationẽ. Quod igitur in Amphitruone Plauti extat carmen,

Lanœs detergã omneis, omneiſque trullas hauriam,

ſic interpretamur, vt trullas omneis accipiamus ἀντὶ τοῦ πᾶσαι ἀρύταιναι, ſiue trullarum omne genus: neque ad οἰνήρυσιν tantùm referimus,

rimus, ſed etiam ad reliquas trullas: puta, ἐτνηρύσεις, ζωμηρύσεις, & alias, ſi quæ erant aliæ. Notabis βάψαι ἀρύταιναν, pro βάψας ἀρύειν immerſa arytæna haurire. apud Theocritum cum duobus accuſatiuis inſolentius poſitum hoc verbum aliquando notabamus in Bucoliaſtis, αἴθ᾽ ὕδατος τὰν κάλπιδα κνεία βάψαι. hoc eſt *urna ad hauriendam aquam immerſa, mel hauriat.*

Οὐδεμία σοι χάρις.] Hæc eſt merces quam iſte impudens balneatori pendit diſcedens. More Romano quadrantem illi debuit: nam quadrante pauperiores lauabant. Horatius.

– dum tu quadrante lauatum Rex *ibis.*

Iuuenalis,

Cædere Syluano porcum, quadrante lauari.

Et Seneca epiſtola LXXXVII. balneum vocat rem quadrantariam. At pueri balneaticum non dabant, ait Probus in illud Iuuenalis,

Nec pueri credunt, niſi qui nondũ ære lauantur.

Ad caput περὶ μικρολογίας.

Ἡ δὲ μικρολογία ἐστὶ φειδωλία τοῦ διαφόρου ὑπὲρ τὸν καιρόν.] Virtuti illi quæ ἐλευθερία ſiue ἐλευθεριότης Græcè dicitur, & circa opes verſatur, ac rectum honeſtúmque illarum vſum docet, opponitur ἡ ἀνελευθερία ſiue ἀνελευθεριότης: vitium multiplex & in varias ſpecies diffuſum, ſicut docet Ariſtoteles cùm alibi tum

IIII. Nicomacheorum imprimis. Theophraſtus tamen vſum loquendi ſecutus nonnihil à præceptore diſcedit: non enim facit ἀνελευθερίαν genus μικρολογίας vt Ariſtoteles: ſed eam vocem anguſtius accipit pro tenacitatis quadam ſpecie de qua habetur infrà caput vnum. At qui deſcribuntur hîc à Theophraſto, ij maximè ſunt quos philoſophus ἀνελευθέροις τῇ δόσει ἐλλείποντας nominat. Sunt autem huiuſmodi homines ita comparati, vt ab alieno quidem manus abſtineant, & proinde longè ſint meliores iis qui ἀνελεύθεροι, τῇ λήψει ὑπερβάλλοντες Ariſtoteli appellãtur (qualis erat ὁ αἰσχροκερδὴς? — erat ὁ αἰσχρωτος? , & multò magis ὁ ἀπονενοημένος quos ſupra deſcripſit auctor) ægerrimè verò laturi ſint quicquam omnino ſui ad alios peruenire: neque erga alios tãtùm, ſed etiam erga ſeipſos ita ſunt parci & reſtricti: metu videlicet minuendarum opum. Horum hominum ſordes Græci plurimis nominibus ſicut innuit Ariſtoteles, notarunt: longè enim latéque ſuperant Græci hac in parte Latinos, qui vix habent proprium nomen quo iſtud vitium appellent. Seneca De beneficiis libro II.: *Parſimonia*, inquit, *eſt ſcientia uitandi ſumtus ſuperuacuos: aut ars re familiari moderatè utendi: parciſſimum tamen hominem uocamus puſilli animi & contracti: cùm infinitum interſit inter modum & anguſtias.* H*æc alia ſunt naturâ: ſed effecit inopia ſermonis, ut & hunc & illum parcum uocemus.* voluit Seneca Græcam vocem

μικρολόγος

μικρολόγος exprimere cùm dixit *hominem pusilli animi & contracti.* eleganter: sed tamen ita possum etiam eum appellare, qui μικροπρεπὴς illis dicitur. At homo parcus apud Græcos præsertim comicos non μικρολόγος solùm dicitur, sed etiam γλίσχρος, κίμβιξ, κυμινοκίμβιξ, κυμινοπρίστης, siue ὁ περὶ ἅλα καὶ κύμινον: item γλοιὸς, θυμβρεπίδειπνος, σκιφὸς & κνιπὸς, τρυγόβιος, τρυφάβιος, ῥυπαροκαύδαλος, vel vt alibi legitur, ῥυποκόνδυλος: nec non λιμὸς, λιμοκίμβιξ, συκοτραγίδης, συκοπρίστης, μυκόνιος, & μυσάλμης: sunt & aliæ apud veteres grammaticos eorundem hominum appellationes, quæ mihi nunc in mẽtem non veniunt. Cæterùm vocem μικρολογία Aristoteles ad disputationes philosophorũ aliquando transfert, & pro ἀκριβολογία, vel λεπτολογία vsurpat: vt in pulcherrimo loco qui sub finem primi Metaphysicorum habetur. Iuuenalis μικρολογίαν dixit· *minimas sordes,* satyra XIIII.

Sunt quædam uitiorum elementa; his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediscere sordes.

Apuleius *sordem infimam* pro eodem. Cicero τὸν μικρολόγον *parcum & restrictum* solet appellare: sicut & apud quosdam Græcos φειδωλία hac notione positum inuenias: Suetonius in Nerone, *sordidum & deparcum*: Plautus in Persa, *triparcum*: in Aulularia, *parcè parcum.* quo loco extat elegãtissimus amœnissimúsque & χαριεστάτης character hominis tenacis & σμικρολόγου.

τοῦ διαφόρου.] Significat τὸ διάφορον ſumtum & impenſam: atque adeo pecuniam: ſic apud Ariſtotelem, non ſolùm in definitione κυμβείας: ſed etiam alibi ſæpe. éſtque iſtud vocabulum hoc ſenſu Dionyſio Halicarnaſſeo & aliis quibuſdam familiare. Sic accipiendũ illud Eccleſiaſtici capite VII. commate XX. Μὴ ἀλλάξῃς φίλον διαφόρου κατὰ μηδὲ ἕν· μηδὲ ἀδελφὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ σουφείρ. hoc eſt, *Ne commutes amicum ulla re ſiue pecunia.* Ὁ νοῦς: Caue quicquam tanti æſtimes, vt id amici iactura velis redimere. Ita exponendum eſſe hunc locum clarum eſt: & euincit altera pars iſtius commatis: quæ eodem cum præcedenti pertinet: quod ferè perpetuum eſt, in hoc & Solomonis prouerbiorum libro. Quare falluntur (quod cum bona grauiſſimorum virorum venia dictum ſit) qui aliter aut interpretantur aut legunt. Legunt enim doctiſſimi viri ἀδιαφόρου: quos etiam vetus interpres refellit. In eodem ſcriptore ſic legitur capite XXVII. χάριν ἀδιαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον· καὶ ὁ ζητῶν πληθῦναι ἀποστρέψει ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Nos hîc quoque eandem vocem cenſemus reſtituendam: & legimus χάριν διαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον· perſpicuo & optimo ſenſu: & confirmat hanc noſtram emendationem poſterior pars commatis. vt ne dicam veteres ſic legiſſe: qui tamen *inopiã* malè verterunt. at in omnibus quas vidi editionibus eſt ἀδιαφόρου. de nouiſſima editione Romana, nihil poſſum dicere: quippe cùm il-

lam

lam videre nondum mihi contigerit. In libris Maccabęorũ extat locis aliquammultis vox διάφορα numero multitudinis, prorſus pro χρήματα: quod interpretes cùm non obſeruaſſent, mirè ſe torſerunt, & locos cenſuerunt emendandos qui optimè habebant. Exemplum vnum aut alterum proferemus. libro ſecundo capite primo, καὶ οἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεὺς πολλὰ διάφορα ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου. hoc eſt, πολλὰ χρήματα. capite tertio, ὥστε τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων ἀναρίθμητον εἶναι. τῶν διαφ. dixit, pro τῶν χρημάτων. neque rectè doctiſſimi viri hæc mutãt. ſic alibi.

Οἷος ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν.] Fortaſſe ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ. Eſt autem horum verborum quæ eſſe integra præſtare nolim, obſcurus & in abdito latens ſenſus. An igitur ita exponendum? Solet cùm locatæ à ſe domus penſionem, (ἐνοίκιον Græci vocant) ab inquilino exigit, ita rigidus eſſe & acerbus exactor, vt ſi de integra ſumma abſit vel ſemiobolus condonare id nolit, aut in proximum menſem differre eius ſolutionem. An referendum potius ad conuiuia veterum? Solebant illi collatis ſymbolis, coire apud aliquẽ amicorum & in eius ædibus conuiuium agitare. Videtur ergo ſordidus iſte petere vt aliquid ſibi pro ædibus quas amicis cõmodat, ſoluatur. Sed cur diſſimulem parum mihi de iſto loco liquere? quem quidem, quoties lego, toties ad incitas redactum me ſentio.

Doctiores hoc vulnus sanent: ego herbam lubens meritò dabo.

ἀεὶ θυμεῖν πόσας κύλικας ἕκαστος πέπωκε.] Martialis libro XI. in Charidemum.

Et numeras nostros adstricto fronte trientes,
Tanquam de cella sit cadus iste tua.

Fuit olim apud Athenienses in epulis publicis ei rei quidam præfectus, vt quoties quisque, & quomodo biberet obseruaret: eumque magistratum *οἰνόπτην* vocabant. Athenæus libro decimo.

καὶ ἀπάρχεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτ.] Mos antiquissimus, deos placare primitiis victus. Varro Manio, *Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.* Nota res eruditis.

ὅσα τις μικροῦ πριάμενος λογίζεται.] Λογίζεσθαι nō est hîc putare: sed imputare alicui, & expensum ferre. Loquitur enim Theophrastus de mandatario vel negotiorum gestore qui amici vel mandatoris nomine aliquid emerit. ita denique accipiendum vt cum ait Aristoteles in secūdo Oeconomicorū de Cleomene Alexandrino loquens, *ἀποστείλας δὲ ἵνα ἐπὶ ἀγόρασμά τι, αἰσθόμενος, ὅτι ἄξιον ὠνῶν τετύχηκε, αὐτῷ δὲ μέλλει ἐκπεπληρωμένα λογίζεσθαι.* Diuus Paulus etiam *ἐλλογεῖν* hoc sensu solet vsurpare.

καὶ οἰκέτου χύτραν ἢ λοπάδα κατάξαντος.] Bellè hæc conueniunt Atheniensibus: quos in rebus ita minutis & parui pretij mirè fuisse attentos & sollicitos nequid sibi seruorū fraude pe-

de periret Aristophanis fabulæ testantur. Nã in Ranis ait poëta plerosque Atheniensium statim vbi domum fuerint ingressi nihil antiquius habere, quàm vt seruos suos magno cum clamore appellent,& ab ipsis sciscitentur, quid olla factum esset, quid capite mænadis quæ fortè fuerat è mensa sublata: quid paropside anno superiore emta: quid hesterno allio; quis denique de oleis degustarit. Verba poetæ,

— νυνὶ γοῦν Ἀθη-
ναίων ἅπας τις εἰσιὼν
κέκραγε πρὸς τοὺς οἰκέτας,
ζητεῖ τε, ποῦ 'στιν ἡ χύτρα;
τίς τὴν κεφαλὴν ἀπεδήδοκε
τῆς μαινίδος; τὸ τρύβλιον
τὸ περυσινὸν τέθνηκέ μοι.
ποῦ τὸ σκόροδον τὸ χθεσινόν;
τίς τῆς ἐλάας παρέτραγεν

Scholiastes & Suidas aiunt esse hæc μικροπρεπείας δείγματα, indicia angusti animi. μικροπρέπειαν, accipiunt ἀντὶ μικρολογίας. Sic & alii scriptores, Hierocles, φειδοῖ χρημάτων ἄκαιρος εἰς μικροπρέπειαν διαβάλλεται. ex quarto Nicomacheorum discas quid sit μικροπρέπεια.

ἀποβαλοῦσης τρίχαλκον.] Vide Iulium Pollucem.

καὶ τὰς κιβωτούς.] Capsæ erant ligneæ ad cõdendas vestes: κίσται, quæ è vimine. Ab illis arcis dictus vicus Athenarum, vicus κιβωτιῶν, cuius meminit Plutarchus.

καὶ ἐκ αὖ ἐάσαι.]Contrarium eſt quod de viro magno Pericle teſtantur hiſtoriæ: Eum quippe legimus vt populum ſibi conciliaret ſuorum agrorum macerias ſuſtuliſſe: quò poſſent omnes quibuſcunque eſſet libitum fructus ex arboribus decerpere. quod & alios factitaſſe qui liberales & eſſe & haberi volebant eadem hiſtoria teſtis. vide Plutarchum in Pericle & Cimone.

καὶ τοὺς ὅρους ἢ ἐπισκοπεῖσθαι.] Olim ſoliti veteres ſeruos ſibi parare & in villis habere, quorum munus erat cuſtodia finium. De Græcis conſtat vel ex idyllio Theocriti quo Augiæ κλῆρος deſcribitur. Latini hos ſeruos ſaltuarios appellabant. Gloſſarium vetus, *Saltarius* ὀρεοφύλαξ. in mendo & Græca vox & Latina cubat: lege, *Saltuarius*, ὁροφύλαξ. Vlpianus lege XII. Dig. De inſtructo vel inſtrumento legato. *Saltuarium autem Labeo quidem putat eum demum contineri, qui fructuum ſeruandorum gratia paratus ſit: eum non, qui finium cuſtodiēdorum cauſa.* Saltuariorum, vt vides, duo genera: alii fines cuſtodiebant: de quibus ſenſit Gloſſarii auctor ſuperiore loco. alii fructus. de his accipio quod in altero Gloſſario ſcribitur κτηματοφύλαξ, *Saltuarius.* Porrò termini moti, ſiue vt erat in lege Pōpilii, exarati, (quod Græcis eſt τὸ ὁροθέσια ὁρογλυφεῖν) quàm graue crimen fuerit, & diuina teſtantur iura & humana: quàm frequens, vel hic locus ſit indicio.

ὑπερημε-

ὑπερημερίαν πράξαι.] Oratores Græci hoc ſolent dicere τὸν ὑπερήμερον εἰσπράττειν. & erat Athenis grauiſſima eorum pœna qui iudicatum non ſoluiſſent: ſcholiaſtes Ariſtophanis in Nebulas ait, in quadruplum ſolitos condemnari: aut ſi non haberent in ære, luiſſe in corpore, & à creditoribus ſuis in neruo & compedibus habitos. Hos Græci ἐγκαλοσκελεῖς, Latini *nexos* vocabant.

καὶ τόκον τόκου.] Satius erat hanc notam referre inter ἀπονοίας notas: grauius enim iſtud, quàm vt μικρολόγος cenſeri debeat qui id faciat. Imperator Iuſtinianus, lege xx. Cod. Ex quibus cauſis infamia irrogatur: *Improbum fœnus exercentibus & uſuras uſurarum illicitè exigentibus, infamiæ macula irroganda eſt.* Lucullus vt refert Plutarchus inter alias leges quibus improbitatem fœneratorum per Aſiam graſſantium coercuit, hanc quoque tulit, vt qui vſuras cum ſorte coniunxiſſet, & ſortes & vſuras amitteret. Fere tamen hoc iure veteres vſos legimus, vt vſura quæ exacto anno non ſolueretur, ſorti accederet, & deinceps fœnus pareret. anatociſmum Græci Latinique nuncupant.

μικρὰ τὰ κρέα κόψας παραθεῖναι.] Plinius Epiſtolarum libro ſecundo, de ſordido conuiuatore loquens, *vilia*, inquit, *& minuta ponebat conuiuis.*

alio Theophraſtum loqui, quàm de Euclio-

ὀψωνῶν, μηδὲν πριάμενος εἰσελθεῖν.] Cenſen' de

ne Plauti? quem locum vt hîc non aſcribam, nihil ſuaue meritum eſt.

Venio, ait ille, ad macellum: rogito piſces. indicant
Caros: agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam, cara omnia:
Atque eò fuerunt cariora, æs non erat:
Abeo illinc iratus, quoniam nihil eſt quî emam:
Deinde egomet mecum cogitare inter uias
Occæpi, feſto die ſi quid prodegeris
Profeſto egere liceat, niſi peperceris.

μήτε ἅλας χρωννύειν.] Nimirum aceto: Sal & acetum olim, pauperiorum cibus, vt norunt iam & lippi & tonſores. Alexis χρωματίζειν ſic accepit.

Τὸ θρύμμ' ἐπιπολῆς εὐρύθμως διειμένον
Ὄξει σπραίῳ χρωματίσας.

Latini, intingere. Cato, *Braſſicam crudam ſi edas, in acetum intingito.* Rectè igitur χρωννύειν conuenit, ſi ad ἅλας tantum referas: ſi ad ea quæ ſequuntur, non item. Nam quis tam amens qui, ellychnium ſaltem intingi & madefieri nolit? cymino quoque aut origano parum conuenire videtur, quorum vſus eſt in cõdimentis, vt docet Athenæus: nec multo meliùs ſequentibus vocibus, ὕλας, σέμματα & θυλήματα. Quare puto ſubeſſe hîc mẽdam, deſiderarique verba aliquot. Lego, μήτε ἅλας χρωννύειν, · · · · · · · μήτε ἐλλύχνιον. in lacuna deſideratur tale quid, μήτε χρᾶν ζῦν, vel χορηγεῖν fortaſſe tamen nihil deeſt: ſed illud χρωννύειν ex deprauatione veræ lectionis eſt natum.

Ita.

Ita igitur legi potest, μήτε ἄλας χἂν τινι, μήτε ἐλλύχνιον. Hoc posterius vt probabilius, sumus amplexi.

μήτε ἐλλύχνιον.] Etiam ellychnia ad curam hominum μικρολόγων pertinebant. Itaque in Nebulis Aristophanis lamentatur auarus ille Strepsiades, & puerum tantum non verberat, quòd ellychnia lucernæ adhibuisset crassa nimis. Alius in Vespis filium obiurgat, quòd stuppas non acu vel festuca, sed digito produxisset: καὶ ταῦτα, inquit, τοῦ λαίου σπανίζοντος.

μήτε θυλήματα.] Scribendum θυλήματα. Sũt quæ alio nomine ψαιστὰ dicuntur, hoc est, fruges ἐψαισμέναι, siue fractæ saxo, vel molitæ. Latinis *molæ*, vel *liba*. vide grammaticos. His solis antiquissimi homines deos sibi conciliabant, vt ait Ouidius in Fastis. quare cùm posterior ætas alia sumtuosiora sacrificia vsurpare cepisset, is honos antiquitati habitus, vt non solum adolendas victimarum partes farre conspergerent; (de quo ritu poetæ interpretes & Dionysius Halicar. libro VII.) sed etiam post omnia, extremo loco tandem θυλήματα tanquam offerumentum, Deo gratissimum offerrent. Notat hunc ritum Porphyrius Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, libro secundo, τοῦ δ᾽ ἀλληλεσμένου βίου παρὰ τὸ πρόσθεν μακαρισθέντος ἀπήρξαντο τῆς ψαισθείσης τροφῆς πρῶτον εἰς πῦρ τοῖς θεοῖς. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν πρὸς τῷ τέλει τῶν θυηλῶν, τοῖς ψαισθεῖσι θυλήμασι χρώμεθα. Atque hoc propriè ἐπιθύειν posterior ætas dixit, vt docet

idem auctor, quia pòst alia ſacrificia fiebat. Sed & θυλεῖσθαι verbum eſt, quod ſignificat θυλήματα offerre. Porphyrius eodem libro de pauperis Docimi oblatione loquens, ἐκ τῆς πεελικιμένης πήρας τῶν ἀλφίτων ὀλίγας δράκας ἐθυλήσατο. Conſtat autem ex hiſtoria pauperiorum ſacrificia nõ alia ferè quàm iſta fuiſſe. Theophraſtus apud Stobæum, Τὸν δὲ μὴ οἰκοῦντα ἐν ἄστει, θύειν τὸν ὅρκον ἐπὶ τοῦ διὸς τοῦ ἀγοραίου· τὴν δὲ θυσίαν τῶν ἐλαττόνων εἶναι θυλήμασι. Diuites verò cùm alia ſacrificabant, tum etiam loco θυλημάτων thura & alia id genus, in buſtum aræ iaciebant. in quò illud legimus obſeruatum, vt tribus ſummis digitis vel thura vel fruges offerrent. Porphyrius: ἔφησεν, ἡ Πυθία τὸν Ερμιονέα κεχαρῆσθαι, θύσαντα τῶν ψαιστῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τρισὶ δακτύλοις. Hieronymus, epiſtola prima, *Non eſt tantum in eo ſeruitus, ſi quis digitulis thura in buſtum aræ iaciat, aut hauſtum pateræ poculo fundat merum.* propterea dicebat Lactantius de religione paganorum, *nihil in ea ſe uidere aliud quàm ritum ad ſolos digitos pertinentem.* & Seneca pater negat eum cui præciſæ ſint manus poſſe adorare: non ſolùm ritum hunc reſpiciens, ſed alios qui fuere à veteribus in re diuina facienda obſeruati: de quibus fortaſſe aliâs. Atque hæc quia non ita vulgo nota videbantur, placuit paullo fuſius exponere.

ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα, πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ.] Præclarè philoſophus in quinto De republica, ſi quis ſaluam velit Rempublicã, monet cauendum, ne quic-

ne quicquam omnino contra leges fiat: & addit, summa in primis cautione opus esse, in eo quod paruum videtur: nam id ni fiat, paullatim & latenter irrepere rerum omnium deprauationem: vt necesse sit illam funditus tandem perire rempublicam. Sic pessundari domos locupletes paruis, sed frequentibus sumtibus. hoc enim decipi plerorumque mentem, dum sibi persuadent, nihil aut perpusillum eos sumtus esse nocituros, quorum sit vnusquisque paruus: contrarium tamen euenire: minutas enim istas impensas magnum damnum tandem afferre, imò labem ac perniciem totius rei familiaris. παραλογίζεται δὲ inquit Aristoteles, ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῆς, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος, Εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντα· τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ. τὸ γὰρ ὅλον, καὶ τὰ πάντα, οὐ μικρὸν, σύγκειται δ' ἐκ μικρῶν. Par prudentia magni viri Demosthenis, cuius hæc ex quarta Philippica, pulcherrimè superiori Aristotelis loco concinunt. Ἡ καθ' ἡμέραν ῥαστώνη καὶ ῥαθυμία, ὥσπερ τοῖς ἰδίοις βίοις οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν, οὐκ ἀφ' ἑκάστου τῶν ἀμελουμένων ποιεῖ τὴν αἴσθησιν εὐθέως, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ τῶν πραγμάτων ἀπαντᾷ. *Quemadmodum*, inquit, *in priuata uita, sic etiam in Republica, desidia & socordia quotidiana, non in singulis statim, ut quidque est neglectũ, animaduertitur: sed in summa rerum tandem apparet.* Sed & grauissimus auctor Plutarchus in vita Cæsaris monet, nullum vllius rei initium esse paruum existimandum, quod magnum sta-

tim sit redditura assiduitas, licentiam & impunitatem ex sui contentu nacta. Græcè melius, ὡς οὐδεμίαν ἀρχὴν πράγματος ἡγητεόν μικρὰν, ἣν ταχὺ ποιεῖ μεγάλην τὸ ἐνδελεχὲς, ἐκ τοῦ καταφρονηθῆναι τὸ μὴ κωλυθῆναι λαβοῦσαν. Sic ille locus Plutarchi legi & exponi debet. Hoc est quod Aristoteles tot locis appellat, τὸ παρὰ μικρόν.

ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια φορεῖν.] Fortasse, *τῶν μηρῶν. breuiores quàm ut crura penitus tegant.* Sed & *μικρῶν* ferri potest. Sic dixit Sappho, *ἀνδρὸς μεγάλου πολὺ μείζων.* Quemadmodum autem vestis breuitas est sordium argumentum, sic vestis ad talos demissa vitæ delicatæ & dissolutæ, vt apud Platonem in Alcibiade priore *ἕλξις ἱματίων* indicium *ἁβρότητος.* inde illa Plutarchi in Alcibiade, *ὑβρύσματά τε καὶ θηλύτητας ἐσθήτων ἁλουργῶν ἑλκομένων δι' ἀγορᾶς.* Horatius, *Cum bis ter ulnarũ toga.* Apud Dionẽ Calenus obiicit Ciceroni, quod *μέχρι σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα σύρει*· & Cicero ipse de Oppianico, *Facite*, inquit, *ut non solum mores eius, & arrogantiam, sed etiam vultum atque amictum, atque illam usque ad talos demissam purpuram recordemini.* Seneca pater libro II. *Omnia à te uitia: quod unguento coma madet, tuum est: quod laxior usque in pedes tunica demittitur, tuum est.* Propterea breues vestes homines graues & *δραστήριοι* gestabant. Horatius,

Exiguæque togæ simulet te squore Catonem.

& de Hercule ait Theocritus:

Εἷμα δὲ ἦν ἀσκητὸν μέσας ὑπὲρ ἐννυὸς κνήμας.

καὶ

καὶ ἐν χρῷ κειρομένους.] Aristophanes Nebulis,

- ὧν ὑπὸ τῆς φειδωλίας
ἀπεκείρατ' οὐδεὶς πώποτε.

Ait poeta homines tenaces præ sordibus nũquam caput totondisse. Videntur esse contraria, strictim ad cutem vsque tonderi, & nunquam tonderi: sunt tamen eiusdem hominis, & vt loquitur Aristoteles, τοῦ αὐτοῦ ἤθους, Nam qui ad viuum tonderi vult, id spectat, vt rarò tõsoris opera indigeat. vitat, inquam, sumtus, non minus quàm ille alter. Ex his intelligi potest, quæ ratio sit cur apud Aristophanem philosophi modò tanquam κομῶντες irrideantur: modò vt ἐν χρῷ κεκαρμένοι: vtrumque enim extremæ parsimoniæ est. à quibus sordibus vt se ostenderent esse alienos homines venusti & elegantes, solebãt quod Theophrastus capite quinto dicebat, πλειστάκις ἀποκείρεσθαι.

τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὑπολυομένους.] Non semper veteres Gręci calceati erant vt hodie nos sumus: multus enim fuit τῆς ἀνυποδησίας vsus. Spartanos quidem etiam lex Lycurgi coegit esse discalceatos, vt refert Xenophon in eorum politia. Athenienses quoque paullo qui essent in ratione vitæ astrictiores aut seueriores, non nisi necessario tempore, ad vitandum scilicet frigus, calceis vtebantur, vide Plutarchum in Phocione: & ait idem auctor in vita Lycurgi oratoris, eum ταῖς ἀναγκαίαις tantum ἡμέραις calceos induisse. Oppianus

etiam in venatoris institutione, iubet eum nudis pedibus ad venationem ire.

– γυμνοῖσι δ' ποσὶν ὀλβίειν
Κείνοις ποῖσιν ἴχνη μέλεται δυσδέρκεα θηρῶν.

Nota est & Romani Catonis ἀνυποδησία. item Neronis: vide Suetonium capite quinquagesimo primo. Martialis verò libro XII. Cottã quendam ridet quòd excalceatus iret ad cœnam. Seneca quoque epistola LXXXVIII. erubuisse se ait mulionem suum excalceatum non propter æstatem. Quod ait τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, Atticum est, vt admonent veteres magistri, pro κατὰ τὴν μεσημβρίαν. errant enim qui aliter accipiunt. Theocritus dicere solet τὸ μεσαμέριον, vel τὸ μεσαμβρινόν: & Lucianus De gymnasiis.

τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν.] Nempe κονίαν, vel potius κιμωλίαν. Hoc Liuius dixit, cretam, siue album in vestimentum addere: Theophrastus in libro De lapidibus, γῆν ἐμπάττειν εἰς τὰ ἱμάτια. Erat olim duplex cretæ vsus in officina fullonum: alia sordes eluebãtur: alia cãdorem nitorémque vesti parabant. Plinius, libro XXXV. cap. decimoseptimo.

Ad caput περὶ βδελυρίας.

ΟΥ χαλεπὸν δ' ἐστὶ τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι.] Negat Theophrastus difficile esse definire τὴν βδελυρίαν: nec sanè multũ difficile est quid ille velit intelligere. Illud, puto, difficilius sit, vocem

vocem Latinam reperire quæ Græcæ respō-deat. Non enim satis mihi facit vox *obscœnitas*: quoniam animaduertimus iocos ludósque qui hîc recensentur, non omnes esse obscœnos, neque ea turpitudine infectos, quæ castas pudicásque aures solet offendere: vt erant illa quæ in Fescenninis versibus & Atellanis solebant vsurpari. Multa inquam hîc continentur, inhonesta illa quidem, sed sine obscœnitate & *αἰσχρολογία*: turpia tamen nihilominus & *μίσους ἄξια*, quod propriè sonat vox *βδελυρός*. Ac notat scholiastes Aristophanis *βδελυροὺς* Athenis fuisse vocitatos homines infames vt sunt lenones, & id genus: itẽque *τοὺς ἀπελευθέρους*, hoc est, eos qui præ auaritia turpissimis sordibus delectarentur: quod pulchrè facit ad multa quæ hîc commemorantur. Nos duabus dictionibus vocem *βδελυρία* expresseramus *obscœnitas & impuritas*: sed visa est postmodum vox impuritas vel sola non malè auctoris mentem exprimere: vt quidem apud comicos frequenter solet vsurpari.

ἀνασυράμενος.] Componens videlicet se, vel simulans se componere ad *κοιλιολυσίαν*, vel ad meiendum: nam is olim *χεζητιώντων* (honos sit auribus) & micturientium mos & gestus. Dionysius Halicarnasseus, de Philonide Tarentino loquens, *ἀνασυράμενος τὴν ἀναβολὴν, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν ὡς αἴσχιστον ὀφθῆναι, τὴν οὐ λέγεσθαι πρέπουσαν ἀκαθαρσίαν κατὰ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος τοῦ*

πρεσβύτου κατασκεδάσαι. & in eadem hiſtoria alij. Galenus in Exhortatione ad artes. οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδροφορούμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχουσιν ὕδωρ, ἀνασυράμενοι προσπυροῦσι. & eſt in viris τὸ ἀνασύρασθαι quod in ſequiore ſexu varicitus ſtare, vt apud Apuleium. At οἱ χεζητιῶντες incoxare ſe etiam dicuntur: vnde eſt coſſim χέζειν quaſi coxim. Vide Nonium.

συρίττειν ὡς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί.] Exemplo ſit Theophraſtus quidam in Ariſtophanis Veſpis:

Οἱ δ' ἀνεκρότησαν, πλήν γε Θουφράστου μόνου
Οὗτος δὲ διεμύλλαινεν, ὡς δὴ δεξιός.

nam διαμυλλαίνειν à rictu oris facta vox, idem eſt ac συρίττειν: quod ſignificat ſibilo ſiue paſtoritia fiſtula, vt loquitur Cicero, aliquem proſequi: dicitur & κλώζειν, pro eodem vt in ea contra Midiam. vide Heſychium Harpocrationem, & Euſtathium in ὀδυσσ. δ.

αἰσχρῶς ψας ἐρυγεῖν.] Simile eſt quod notat Cicero in Antonio: *Cui ructare turpe eſſet, is uomens, fruſtis eſculentis, uinum redolentibus, gremium ſuum, & totum tribunal impleuit.*

καὶ καλέσαι.] Plautus Menæchmis

Certò hæc mulier aut inſana eſt aut ebria Meſſenio,
Hominem quæ ignotum compellet me tam familiariter.

σπεύδοντα δέ που.] Malim ποῖ.

καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτόν.] Scribe ἑαυτῷ. Vide ſupra.

καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταῦτα.] Ridiculi cauſa, non ſerio

ſeriò. Atqui hoc inſulsè rudere eſt, nõ ſalsè ridendi occaſionem præbere.

καὶ διηγῖσθαι προςτὰς πρὸς κουρεῖον.] In tonſtrinis iam olim malè feriatorum hominum conciliabula celebrari ſolita vnde eſt κουρεοκὴ λαλιὰ dictum παροιμιακῶς à Polybio in tertia hiſtoria. Theophraſtus verò noſter vt erat ingenio perurbano, tonſtrinas appellitabat abſtemia conuiuia, ſiue ἄοινα συμπόσια, διὰ τὴν λαλιὰν τῶν προσκαθιζόντων. teſtis Plutarchus. Adiicit auctor ἢ μυροπώλιον, quia vt tonſtrinę, ita & myropolia otioſis hominibus referta ſolebant eſſe. Sic Demoſthenes in Ariſtogitonem, οὐδὲ προσφοιτᾷ πρὸς οὐ τῶν ἐν τῇ πόλει κουρείων ἢ μυροπωλίων & paſſim.

καὶ οἰνοπωλῶν κεκραμένον τὸν οἶνον.] Fraus pridem vſitata, quæ abiit in prouerbium, Miſcere aquas vino: apud Tertullianum. Hoc nomine malè audiebant Athenæ. Alexis comicus in Aſoto, facetè qui id facerent excuſat: negans ſui compendij illos habere rationem: ſed ſanitatis ementium, vt ne poſſint mero potato morbi cauſſam contrahere. Locus ſuauiſſimus eſt; quem ideo placuit apponere.

Α. Κομψόν γε τοῦτ' ἐστιν παρ' ἡμῖν ὦ Σόλων
Ἐν ταῖς Ἀθήναις, δεξιῶς θ' εὑρημένον.
Σ. Τὸ ποῖον; Α. ἐν τοῖς συμποσίοις ἵν' οὐ πίνετε
Ἄκρατον· οὐ γὰρ ῥάδιον· πωλοῦσι γὰρ
Ἐν ταῖς ἁμάξαις εὐθέως κεκραμένον.
Οὐχ ἵνα τι κερδαίνωσι· τῶν δ' ὠνουμένων
Προνοούμενοι, τοῦ τὰς κεφαλὰς ὑγιεῖς ἔχειν.

καὶ ἐπὶ θέαν ἡνίκ.] Corruptissimum locum minima mutatione, sic emendandum censemus: καὶ ἐπὶ θέαν ἡνίκα αὖ δέῃ πορεύεσθαι ἐκ ἑῶν τοὺς ὑέ͂ις· ἡνίκα δὲ προῖκα ἀφιᾶσιν οἱ θ. Imperiti homines cùm non possent legere illa ἐκ ἑῶν pepererunt nobis istud ἀπιὼν, quod huc nulla ratione quadrare potest. Iam supra diximus lucar Athenis pēdi solitum ab iis qui locum in theatro habere vellent. cuius moris auctorem grammatici faciunt Periclem, quem aiunt primum fecisse τοὺς τόπους ὠνητούς. Propterea viritim accipiebant de ærario certam pecuniam, vt haberent etiam pauperes vnde possent sumtum illum facere, & locum sibi ad spectandum emere, quod θέαν ἀγοράζειν vocabant. Inde tam multa apud oratores Atticos, Demosthenem maximè, de pecunia theatro destinata. Hanc mercedem ei dabāt qui hîc vocatur θεατρώνης, apud Aristophanē θεατροπώλης: non sunt enim vt prima fronte possint videri hæ duæ voces inter se relatæ, sed de eodem, etsi diuersa ratione, dicuntur. Θεατρῶναι sunt, redemptores theatrorum, qui facienda & extruēda subita theatra cōducebant: constat enim veteres Athenienses spectasse ἀπὸ τῶν ἰκρίων. Iidē mox in extructo theatro sedes siue foros spectaturientibus vendebāt, vnde dicti θεατροπῶλαι, οἱ θέαν ἀπομισθοῦντες, inquit Pollux. Demosthenes eū à quo sedes erat emenda, architectum appellat in ea pro corona, & eius interpres vetus persæpe, propter

pter eam quam expoſuimus rationem. Duobus autem obolis ſpectabant Athenienſes. Demoſthenes Pro corona, ἀλλ᾽ ἐν τοῖν δυοῖν ὀβολοῖν ἐθεώρουν ἄν: vbi mirè turbat Græcus interpres, non rarò nimis quàm imperitus dicam, an imperitus? Ariſtophanes Veſpis,

Ἐγὼ δ᾽ ἐπὶ θεώρηκα πώποτ᾽ οὐδαμοῦ,
Πρὶν ἐς Πάρον, καὶ ταῦτα δύ᾽ ὀβολὼ φέρων.

Scholiaſtes: Ἰκρίοις θεωροῦντες, τοὺς δύο ὀβολοὺς παρεῖχον. Reperio tamen vnam aliquando drachmam dari ſolitam. Heſychius Δραχμὴ χαλαζῶσα· ἐπὶ Διοφάντου τὸ θεωρητικὸν ἐγένετο δραχμή. Vide primam Olynthiacam, & ibi Vlpianũ. Porrò videntur hi theatrorum redemtores ſub finem ſpectaculorum facile quemuis vel gratis ſoliti eſſe admittere: id enim Theophraſtus iſto loco manifeſtò innuit.

τὸ μέρος ἐκ τῆς πόλεως ἐφόδιον.] Qui publicè legati aliquò proficiſcebantur accipiebant ex ærario duas in ſingulos legationis dies, drachmas: quod etſi paruũ videatur ad noſtra tẽpora ſi referas: illis tamen temporibus magnum fuit. Indicio eſt Ariſtophanis iſte locus Acharnenſibus,

Ἐπέμψαθ᾽ ἡμᾶς ὡς βασιλέα τὸν μέγαν,
Μισθὸν φέροντας δύο δραχμὰς τῆς ἡμέρας
Ἐπ᾽ Εὐθυμένους ἄρχοντος. Δι. οἴμοι τῶν δραχμῶν.

Romanorum veterum non diuerſa fuit frugalitas, qui Tiberio Graccho rem agenti publicam extra vrbem, ſumtum diurnum aſſignarunt nouem obolorum: auctor Plutar-

chus. Hanc autem pecuniam, non tantùm ἐφόδιον, vt hîc & apud Demosthenem, sed etiam πορεῖον vocabant. Auctor Etymologici, Πορεῖον, τὸ διδόμενον τοῖς πρεσβευταῖς περὶ τοῦ πορευθῆναι εἰς τὴν πρεσβείαν ὥσπερ ἐφόδιον.

τῷ ἀκολούθῳ ἐπιθεῖναι μ. φορτίον.] Intelligit stragulam vestem & alia instrumenta viæ, quæ olim moris fuit iter facientibus secum deferre. cuius rei passim exempla sunt in veterum monumentis. Has sarcinas quæ στρωματόδεσμα, Græcis vocantur, Senecæ, sagma, vnus aliquis validus seruus ἀιαφόρῳ sine ærũnulis religatas gerebat. vnus, inquam: pluriũ enim opera in eam rem vti mollis & delicati nimis habebatur. quare AEschines Demostheni vitio vertit quòd eum legatum sequerentur duo serui cum duabus sarcinis: συνηκολούθουν δὲ inquit αὐτῷ ἄνθρωποι δύο στρωματόδεσμα φέροντες. videbatur enim hominis esse nimis mollis & effœminati tot rebus ad corporis cultum pertinentibus seruos onerare. Atque hoc ipsum in Romanis notat Seneca primo Naturalium quæstionum. *Adeo, ait, omnia indiscreta sunt peruersissimis artibus, ut quicquid mundus muliebris uocabatur, sarcinæ uiriles si ne: minus dico: etiam militares.* & Suetonius aliquot locis. Hunc seruum vocat Theophrastus ἀκόλουθον, & ita Xenophon in tertio Commentariorum extremo, & alij. & sanè ἀκόλουθος erat, quia onustus herum suum sequebatur. Sciẽdum tamẽ ꝗ propriè ἀκολούθους dici pueros

qui

qui viros nobiles & honoratos, honoris causſa ſequebantur. Heſychius, Ἀκόλουθος, ὁ νεώτερος παῖς. θεράπων δὲ ὁ περὶ τὸ σῶμα. Atque huiuſmodi elegantes pueros plures habere Athenis inuidioſum fuit: ac ne legibus quidem permiſſum vt teſtatur Vlpianus in eam Demoſthenis contra Midiam. Melius hoc ſanè & caſtius Athenienſes quàm Romani: quorum nota eſt licentia effrenata, in alendis ornandiſque pædagogiis: de quibus non repeto quæ ſunt à doctis hominibus obſeruata. Eapropter ſcribit Tatianus, Romanos ſolere παίδων ἀγέλας, ὥσπερ ἵππων φορβάδας συναγείρειν.

μεῖζον φορτίον ἢ δύναται φέρειν.] Quoniam plures ſeruos ſecum ducere ad ſarcinas portandas, & magni ſumtus res erat, & præterea inuidiæ obnoxia, vt modò dicebamus: propterea ſæpe eueniebat vt vnus ille qui duceretur, pondere iniquo oneraretur: qoud genus iniquitatis, ita frequenter vſurpabatur ab Athenienſibus ætate Ariſtophanis, vt comici eorum temporum, non aliud argumentum ſępius in ſuis fabulis tractarint. In omnibus enim illorum comædiis erat ſemper miſellus aliquis ſeruus, qui onere preſſus clamaret Θλίβομαι, vel Πιέζομαι. eam ob cauſam Ariſtophanes æquales ſuos comicos tanquam inſubidos, ineptos, & eadem ſemper chorda oberrantes caſtigat cum in Ranis, tum in parabaſi illa elegantiſſima, quæ eſt in Pace: & tamen idem ipſe poeta Paſiam ſimiliter que-

rentem inducit in Ranis. vide initium eius fabulæ.

ἐλάχιστα ἐπιτήδεια τῶν ἱκανῶν.] Notabis ἐλάχιστα pro ἐλάττω. Aristoteles tertio Topico, μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει τοῦ ἐπιπέδου. τὸ δ' ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς· γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. & hîc μάλιστα pro μᾶλλον. Idem libro De sensu & sensili, χειρίστην ἔχειν τῶν ἄλλων ζώων τὴν αἴσθησιν ταύτην. χειρίστην dixit pro χείρω. Quare nihil opus emendatione, quod quibusdam videbatur.

σαπρόν γε τὸ ἔλαιον ἐπρίω.] Σαπρὸν oleum est τὸ πεπαλαιωμένον vetustate corruptum ac rancidum, & cuius odorem nequeas perferre vt ait Horatius. Græcis παλαιὸν propriè. Putre oleum dicere noluimus: qui præsertim didicissemus ab Aristotele τὰ λιπαρὰ magnam partem esse ἄσηπτα. Atticis autem σαπρὸν & νέον siue νεαλὲς sæpe opponuntur: vbi ineptissimè σαπρὸν *putre* reddideris vt est à veteribus Græcis grammaticis obseruatum.

καὶ τῶν διεφθαρμένων χαλκῶν.] χαλκοῦς accipe pro quibusuis parui pretii nūmulis: quales Athenis fuêre & χαλκοῖ, quos *æratos obolos* Plautus dixit, & κόλλυβοι, & σίγλαι, & κραπάταλλοι quorum omnium mentio in comœdiis. Tales apud Romanos lupini, & plumbei illi nummi, de quibus apud Plautum & Martialem. Rarò autem Athenienses æreos nummos percusserunt. vide Aristophanem Concionantibus, & eius scholia: necnon Athenæum libro XV.

ybi

vbi de Dionysio, cui cognomen χαλκοῦ.

δεῖνος ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος.] Ἀπαιτεῖν positum & hîc & paullo antè pro μεταιτεῖν: id enim propriè μεταιτεῖν est. Aristophanes, Ἀλλ' αὖ ἔσω τις φέρῃ, τούτων μεταιτεῖ τὸ μέρος. sic apud Demosthenem. Vel ἀπαιτεῖν accipe pro vehementius petere, & quasi flagitare: ab inuito denique per vim quodammodo extorquere tanquam debitum. Αἰτεῖν est poscere à volente: ἀπαιτεῖν, à nolente. Andocides orator, ταῦτα ὑμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε, αἰτῶ· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπαιτῶ.

κοινὸν εἶναι φήσας τὸν Ἑρμῆν.] Olim apud Græcos cum duobus simul ambulantibus alter in via aliquid inuenerat, statim alter Κοινὸς Ἑρμῆς aiebat: partem rei inuentæ his verbis sibi vindicans. Hesychius, Κοινὸς Ἑρμῆς, παροιμία ἐπὶ τῶν κοινῇ τι εὑρισκόντων. Romani non multò aliter. Seneca epistola centesima & vigesima, *Quoties aliquid inueni, non expecto donec dicas, In commune: ipse mihi dico.* Lucianus in Votis vtriusque formulæ meminit: Κοινὸς Ἑρμῆς φασὶ, καὶ ἐς μέσον καταθέσθαι φέρων τὸν πλοῦτον. Affinis huic alia parœmia Græcorum Σῦκον ἐφ' Ἑρμῇ, de qua Hesychius, & Eustathius in Odysseā η. Notum est quid sit Ἕρμαιον. Plato Charmide, Ἕρμαιον ἔφη ὦ Σώκρατες, γεγονὸς ἂν εἴη ἡ τῆς κεφαλῆς ἀσθένεια τῷ νεανίσκῳ, εἰ ἀναγκασθήσεται &c. *In lucro*, inquit, *ponere debebit puer hic capitis morbum, si futurum est, ut per occasionem sanandi capitis, etiam mens sanetur.* Interpres nouus etiam hîc claro luce cæcutiit. Sic etiam dicūt εὕρημα ποιεῖσθαί τι.

τὰ δὲ δὴ τοιαῦτα φησ.] Lego, πρὸς δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα, φησί. vel τά τι δὴ τοιοῦτο, καὶ φησί. hoc est: Eiusmodi homini, cùm hàc conueniũt quæ diximus, tum illa quæ sequuntur. sic infra, capite περὶ δυσχερείας.

φειδωνίῳ μέτρῳ τὸν πυύδακα ἐκκεκρουμένῳ μετρεῖν.] Mirificam lectionem. An verò quisquam ita parum iudicio valet, vt putet moribus eius qui hîc describitur, hoc est, sordidissimi hominis & auaritia perditi, cõuenire, vt suis famulis diaria metiatur mensura, non dicam quæ pertusa sit, & perpluat: sed quæ fundo omnino careat? id enim ista lectio egregia præ se fert. Cur non eadem opera credat aliquis aquã se cribro haurire posse, aut Danaidum πίθῳ continere? Sed res ipsa loquitur nihil inquinatius ista lectione, nihil infrunitius esse posse. quod non esse ab interpretibus animaduersum, rem tam absurdam, tam ineptam, mirarer si quisquam esset qui non miraretur. Emendatio verò in promptu. Lege ἐγκεκρουμένα, vel εἰσκεκρουμένα, aut εἰσκεκρουσμένα. nihil enim refert. Sensus ex versione apparet: nititur hæc emendatio nostra, certissimis & γεωμετρικωτάτοις rationibus. Est autem defœda quæ istis verbis notatur auaritia. Non desunt hodiéque qui simili artificio vtantur dũ vel oleum vel vinum, vel alia vendunt, quæ mensura aut stamnea aut ferrea mensurari solent. Id genus mensurarum videtur Theophrastus φειδώνεια μέτρα nũcupare: cùm enim ex va-

ex varia materia cōfici mensuræ soleant, non omnis profectò huius fraudis est capax: sed illa demū quę malleo tractari, flecti, subigíq; potis est. Talem igitur mensuram intelligit hoc loco Theophrastus, & Phidoniam appellat, cum vulgo Atheniensium sine dubio. quanquam eius appellationis hodie rationē explicare non possumus. Nam etsi & Strabo noster & veteres grammatici Φειδωνίων μέτρων mentionem faciunt: nihil tamen extare memini, quod hunc mihi locum satis explanet: nisi quis putet φειδώνιον μέτρον hîc dici mensuram illam, siue ἐλαιηρὸν ἀγγεῖον quod Athenis vocabatur φείδων, auctore Polluce. mihi quidem id non placet. Hoc igitur mittamus: illud teneamus, sic esse vt emendaui legendum. Pherecrates Λήροις, Λαβοῦσα μὲν τῆς χοίνικος τὸν πυνδάκα εἰσέκρουσε. Non dubium ad eandem fraudem pertinere hunc Pherecratis locum. Iuuenalis,

Seruorum uentres modio castigat iniquo.

Similis Saluiani querela libro tertio. *Seruis*, inquit, *etiamsi stipendia usitata præstentur, consuetudini hæc magis quàm sufficientiæ satisfaciunt: & ita implent canonem, quod non explent satietatem.* Εἰσκεκρουσμένα ἀγγεῖα, aut ἐγκεκρουσμένα Ciceroni dicuntur vasa collisa. fit enim collisione ἡ εἴσκρουσις. sic vocat Hippocrates ἐμπεφλασμένον ὀστέον, quod ex collisione intro cesserit. Aliud est ἀποκρούεσθαι: quod de vasis dicitur per collisionem fractis aut quibus vel labrū vel an-

ſa vel emblema fuerit excuſſum. Ariſtophanes Acharnenſibus,

- ἀλλά μοι δὸς ἓν μόνον

Κοτυλίσκιον, τὸ χεῖλος ἀποκεκρουσμένον.

Scholiaſtes exponit, ἀποκεκλασμένον. Legimus in hoc verſu comici κοτυλίσκιον, non vt vulgò κυλίσκιον, ſecuti auctoritatem Athenæi & Euſtathii. In Athenæi codicibus ἀποκεκομμένον malè legitur hodie ex gloſſa, pro ἀποκεκρουσμένον. Locus eſt libro vndecimo.

σφόδρα ἀποψῶν.] Oppidò quàm bellè conueniunt hæc ſuperioribus. Eſt enim σφόδρα ἀποψᾶν, hoſtorio cumulum diruere, & demere ſtudioſè, quod menſuræ ſupereſt. Sic accipit Heſychius in ἀπομάκτρας. & apud Pollucem libro quarto τὰ οὐ κατεψημένα μέτρα, quibus nō eſt dirutus radio cumulus. In vetere Gloſſario ſic ſcriptum extat, ψηκτὸς μόδιος, *Raſus*. Lego ψηστός: eſt enim à ψάω. Dicitur & ἀπομάττειν: vnde apud Lucianum in Πλοίῳ chænix ἀπομεμαγμένη. & ἀπόμακτρα ſiue ἀπόμακτον radius. quod & ἀπόψηστον, & ῥόχανον dixerunt. Reperio & ἀποψήκτιον in veteri Gloſſario inter interpretationes vocis *ruplus*, ſiue *replus*. de quo aliâs. Contrarium τῷ ἀποψᾶν eſt κορυαστεῖν. Gloſſarium, κορυστὸς μόδιος *cumulatus*. doctè ſanè. Heſychius Κορυστὸν, ἐπίμεστον. minus rectè ibi vulgò, κορυτόν. Idem grammaticus κορύασειν paullò ante exponit αὔξειν, amplificare, cumulare. quę interpretatio conuenit huic loco Pindari in Pythionicis. βίον κορυαστέμεν ὀρθοβούλοισι μαχαναῖς

χαναῖς. Opponitur etiam τῷ σφόδρα ἀποψᾶν verbum σαλεύειν, quod grato debitori quadrat, qui non eadem tantùm sed cumulatiore etiã mensura quod accepit vult reddere. D. Lucas capite sexto, μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. cuius loci singularis mihi semper & admirabilis visa est elegantia. Obseruauimus etiam apud poetas affinem huic vocem, σαλάττειν pro implere aliquid largiter: propriè tamen est mouere, concutere, idem quod σαλεύειν. Leonidas poeta epigrammatarius in Anacreontem, Πρέσβυν Ἀνακρείοντα χύδαν σεσαλαγμένον οἴνῳ Θάεο. *En inquit, Anacreõtem vino ita obrutum atque impletum ut etiam redundet & diffluat.* Hesychius, Σαλάξαι, κατακλύσαι, κινῆσαι. perperam enim in vulgatis codicibus, κατακλῆσαι. Macedonius libro sexto Græcorum epigrammatum,

Κισσοκόμα Βρομίῳ σάτυρον σεσαλαγμένον οἴνῳ
Ἀμπελοεργὸς ἀνὴρ ἄνθετο Λυναγόρας.

ὑποτείνασθαι φίλου ἐπιλαβὼν ἀποδόσθαι.] Videntur hîc particulæ quædam deesse, quæ sine libris supplere non erat opis nostræ: ac ne officii quidem fortasse erat: diuinationis enim res est, non eruditionis, aut ingenij. Capiat igitur qui volet per me quidem coronam, & incipiat hîc ariolari: nos Oedipi non sumus. Fuit cùm legebamus ὑπεγγυὸν παρὰ φίλου τι λαβὼν, ἀποδόσθαι. vt hîc notetur duplex βδελυρία istius. Altera, quod mutuò dans aliquid

amico suo, pignus ab eo accipit: altera quod id ipsum pignus mox vendit, sicut facere solent difficiles & inhumani creditores, si debitum sua die non fuerit solutum. Næ qui hunc locum primi deprauarunt, digni fuerunt, quibus pro hac noxia multæ prægnates infligerentur plagæ, cum hoc superdicto, Μὴ κακούργει τὰ τῶν Μουσῶν.

ἔλαττον πέτταρσι δραχμαῖς ἀποδιδόναι.] Apud Latinum comicum Dordalus leno in Persa sexaginta minas soluturus, duos nummos retinet: vt ille quidem ait, pro crumena: re autem vera, ea causa erat quam hîc Theophrastus notat. Propterea ait Toxilus,

Sine quæso quando leno stat, nihil mirum facit.

καὶ φράτερας ἑστιῶν.] Quemadmodum apud Romanos fuêre dies curiæ, vt Cicero vocat, hoc est, curialium conuiuia: ita etiam apud Athenienses: fuítque hoc χορηγίας vnum genus, è quàm plurimis quæ in ea Republica fuerũt. Vide Harpocrationem in voce Ἑστιάτωρ & Demosthenis orationem contra Midiam, & eius interpretes multis locis. Moris etiam fuit vt septima decimáue die postquã aliquis infans erat natus, celebrarentur eius nominalia, & cõuiuio exciperentur curiales: quò putet fortasse aliquis hæc pertinere, propter verba sequentia. verumtamen possit & ad priorem morem commodè referri.

ἡμίση τῶν ῥαφανίδων ἀποχράφεσθαι.]Iam protulimus ex Aristophanis Ranis, Τίς τὴν κεφαλὴν ἀποδή-

ἀποδίδοκε τῆς μαινίδος. item πῦ τὸ σκόροδον τὸ χθεσινόν; τίς τῆς ἐλάας παρέτρωγε; vide ad ſuperius caput. Plautus Perſa,

Nam id demum lepidum eſt, triparcos homines
uetulos, auidos, aridos
Bene admordere, qui ſalinum ſeruo obſignant
cum ſale.

Iuuenalis verò elegantiſſimè de ſordido homine loquens, ſatyra decimaquarta.

Ipſe quoque eſuriens; neque enim omnia ſuſtinet
unquam
Mucida cærulei panis conſumere fruſta:
Heſternum ſolitus medio ſeruare minutal
Septembris: necnon differre in tempora cœnæ
Alterius conchem, æſtiui cum parte lacerti
Signatam, uel dimidio, putrique ſiluro.
Filáque ſectiui numerata includere porri.

Ad caput περὶ ἀκαιρείας.

Ἡ μὲν οὖν ἀκαιρεία.] Appellat Theophraſtus ἀκαιρείαν vitium ei virtuti oppoſitum quę εὐκαιρεία vocatur, & ita à Platone definitur. Εὐκαιρεία χρόνου ἐπίταξις, ἐν ᾧ χρὴ παθεῖν ἢ ποιῆσαι. cui definitioni ſimillima eſt ἡ τοῦ καιροῦ apud eundem. Καιρός eſt, inquit, ἐν ᾧ ἕκαστον ἐπιτήδειον παθεῖν ἢ ποιῆσαι. Stoici non εὐκαιρείαν ſed εὐταξίαν vt auctor eſt in Officiorum libris M. Tullius, hanc virtutem appellabant: ipſe Tullius, ordinem rerum, & temporum oportunitatem, vel vno nomine modeſtiam. modeſtiæ enim

nomine cōplectitur ille tam μετριότητα, quàm ἀταξίαν. duplicem namque facit modestiam: alteram in qua modus spectatur: ea est μετριότης: alteram, in qua ordinis conseruatio: ea est vt diximus Stoicorum ἀταξία. neque dubiū est Ciceronem duabus dictionibus fuisse vsurum, si potuisset, hoc est, si tulisset Latini sermonis paupertas. Modestiam hanc, siue ἀταξίαν definiri ait ille à Stoicis, vt sit, *scientia earum rerum quæ agũtur aut dicũtur suo loco collocandarum*. rectè sanè & eleganter. Andronicus noster, sic: Εὐταξία, ἐμπειρία καταχωρισμοῦ πράξεως. ἢ, ἔχουσα τοὺς καταχωρισμοὺς πράξεων. Nō potuit rotundius vis Græcorum verborum exprimi, quàm vt fecit Cicero. Adiicit Andronicus & aliam definitionē, ἡ περὶ τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον. alludit horsum Tullius, *Talis est igitur* (ait) *ordo actionum adhibendus, ut quemadmodum in oratione constanti, sic in uita omnia sint apta inter se & conuenientia*. Τὴν ἀκαιρίαν idem auctor *inscientiam temporum* elegantissimè vertit. *Importunitatem* verò caue dixeris.

ἔστιν ἐπίτευξις.] Nihil mutandum. Attici ἐπιτυγχάνειν pro ἐντυγχάνειν vsurpant. vt Plato sexto Legum. ergo etiam ἐπίτευξις pro ἔντευξις.

καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης.] Hoc veteres Latini dixissent *Eum qui sponsionem exactus fuerit*. Plautus, *Quas sponsiones pronuper tu exactus es*. Cicero: qui quod pro alio spopōdisset, coactus fuerit dependere. At κελεύειν αὐτὸν ἀναδέ-

χεσθαι

χέσθαι est *sponsum uocare.* Horatius, *Hic sponsum uocat, hic auditum scripta.* Notum quid sit ἀναδέχεσθαι. inde ἀνάδοχος. Glossarium *Præs*, ἔγγυος ἀνάδοχος. alibi, *Vades*, ἔγγυοι, ἀνάδοχοι.

δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν ὠνητήν.) Mos fuit Athenis vt qui vellent aliquid vendere certorum hominum opera vterentur ad reperiendum emptorē. Eos homines Dinarchus & Isæus, ait Pollux, προπράτορας vocarunt: Aristophanes προπώλας: Plato προπωλοῦντας. Hodie quoque multum illis mercatores vtuntur: vocāturq; vulgò Italico vt opinor nomine *cursitatores.* De iis accipiēdus est iste locus: itemque hic Platonis in duodecimo De legibus, vbi de fideiussoribus disputās, Εγγυητὴς μὲν δὴ, inquit, καὶ ὁ προπωλῶν ὁπόσοι τοῦ μὴ ἐνδίκως πωλοῦντος, ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιοχρέῳ. ὑπόδικος, δ᾽ ἔσω, καὶ ὁ προπωλῶν, καθάπερ ὁ ἀποδόμενος. *Fideiussor esto qui rem alienam uendit, eius qui non iure uendat, aut qui non sit futurus auctor idoneus. Tenetor ergo euictionem præstare, tam is qui rem alienam uēdit, quàm is cuius res est.* Statuit philosophus, vt ὁ προπράτωρ qui aliquid emendi cuipiam auctor fuerit, habeatur pro fideiussore: adeo vt si res emta fuerit ab emtore euicta, (vt pote quòd venditor parum bona fide eam possideret) liceat emtori cum proxeneta & pario in iudicio experiri, nō secus ac cum eo cuius res esse tum dicebatur cum væniret. Hæc mens Platonis. Romæ quoque vt Vlpianus docet, venditores aliquando fideius-

forem interponebant. quem, ait ille, vulgò auctorem secundum vocabant. Glossarium, *Secundus auctor*, βεβαιωτής. Sic etiam per intercessorē æs alienū faciebant, vt indicat Seneca epistola cxx. & libro II. De beneficiis. meminit & libro III. vide apud IC. de proxeneticis libro quinquagesimo Pandectarum.

αἰτίσαντες ἐξ ἀρχῆς διδάσκων.] Sic capite sequenti, οἷς ἐπαγγέλλεται ἀναστάς. sumtum a more qui in concione & curia seruabatur: nam qui verba facturi erant, surgebant.

καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας ἥκων.] Lege ὡς θύοντας. hoc est, πρὸς θύ. Iam ἀναλίσκειν, non est simpliciter sumtus facere, vt putarunt interpretes: sed comedere atque epulari. Sic enim accipi illam vocem vel ex vno Athenæo notius esse potest, quàm vt moneri quisquam debeat. Sic & δαπανᾶν vsurpant. Xiphilinus de Vitellio, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα. idē in verbo *consumere* est apud Latinos.

τόμον ἀπαιτήσων.] Ne hîc quidem τὸ ἀπαιτεῖν vsitatam significationē retinet, quæ est, reposcere rem suam: sed ἀπὸ ita accipi debet, vt in ἀπελπίζειν apud euangelistam: vtque in ἀποθύειν & aliis accipi debere fusè docet Athenæus. Notum est autem conuiuia rem sacram solita olim comitari: aut si conuiuium celebrare nollent, è victima partes ad amicos mittebant. Theocritus Bucoliastis, καὶ τὺ θύσας ταῖς Νύμφαις, Μόρσωνι καλὸν κρέας αὐτίκα πέμψον. Plautus Milite

Sacri-

Sacrificant? dant inde partem maiorem mihi quàm sibi.

κὴ παρὼν διαίτῃ συγχρὺειν.] Importuna commemoratione iustorum alterius partis: quorum commemorandorum non id est tempus: sed id potius, quando apud iudicem res agitatur. Ibi enim stricto iuri, hic æquitati locus est. Peccatur igitur ab isto inscitia temporis. Hoc moneo, quia poterant hæc videri ad περιεργίαν, de qua capite sequenti, referenda.

κὴ ὀρχησάμενος, ἀψ.] Omnino ὀρχησόμενος legendum. Vt ait Cicero, saltatio, comes erat extrema conuiuij tempestiui: cum enim erāt bene saturi ac bene poti, tum ad saltandum animum appellebāt. Supra nota erat ἀπονοίας, siccum nec dum humidum saltare. Dion Chrysostomus in oratione ad Alexandrinos. *Τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους ἡ μέθη πρὸς ᾠδὴν τρέπει κὴ ὄρχησιν· παρ' ὑμῖν ἢ τοὐναντίον ἐστίν. ἡ γὰρ ᾠδὴ μέθην ἐμποιεῖ κὴ ὄρχησιν.* De saltandi studio antiquorum, Athænaus, Lucianus, Macrobius, alij.

Ad caput περὶ περιεργίας.

Α μέλει περιεργία δόξειεν αὖ εἶναι.] Parum videtur vitium istud à blāditia de qua dictū supra differre: differt tamen. Blando enim homini, vt eum nobis definiit Theophrastus, scopus est propositus delectare omnes, nemini molestus esse, in sermonibus quoti-

dianis omnium offenſionē vitare. Hoc ſi aſſequitur homo blandus, habet ille tota quod mente petebat, eſtque eius voto abundè ſatisfactum. At is quem περίεργον Theophraſtus hîc vocat magis ad naturam adulatoris accedit: habet ſanè hoc cũ illo commune, quod cum officioſus admodum videri cupiat, ineptam tamen eius rationem init. fine étiam ac ſcopo parum ſæpe diſtāt: vterque enim alius gratiam cupit, non virtutis amore, ſed quia ſic ſuis rationibus conducere exiſtimat. Omnino paruo interuallo ſeparantur hæc tria, adulatio, blanditia, & περιεργία. quam poſſis cum Cicerone, fictum officium, & ſimulatam vel ineptam ſedulitatem dicere: poſſis & ambitionem, Latiniſſimè. *Officium ſuperuacuum* dicere cum interpretibus non placuit. nam τὸ περὶ in hac voce non tam quod ſuperuacaneum eſt & non neceſſarium notat, quàm id quod abundās eſt nimis & affluens & exſuperās, ſicut in alia voce rectè explicat A. Gellius. *Curioſum officium* potius dixerim: vt loquitur Tertullianus etſi in alia re.

ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς, ἃ μὴ δυνήσεται.] Accidere multis ſolet vt rogati aliquid, cui præſtando pares ſe non eſſe probè ſciant, nihilominus tamen id in ſe recipiant, & operam ſuam prolixè polliceantur. ſic miſeri in laqueos ipſi ſe induunt, vnde mox extricare ſe ſaluo pudore cum cupiant, nequeant. Eius rei duplex cauſa eſſe ſolet: vel quòd pudet multos imbe-

imbecillitatē virium suarum, & pauperiem suam denudare: vel quòd ita nati sunt, vt denegare quicquam rogati non sustineant, impediente illos pudore quodam subrustico, & planè inepto, quem δυσωπίαν vocant Græci: de quo legat decori & honesti studiosa iuuentus pulcherrimum Plutarchi commentarium: reperiet multa quæ ad προέργου hunc pertineant. Neque aliena hinc illa Charini apud Terentium querela.

-id genus est, ait, hominum pessumum
In denegando modo queis pudor est paululum:
Post ubi iam tempus est promissa perfici,
Tum coacti necessariò se aperiunt, & timent,
Et tamen res cogit eos denegare.

ἔν τινι στὰς ἐλεγχθῆναι.] Sensum, puto, expressimus: verba autem valde sunt deprauata. Arbitror autē locum esse mutilum: ideóque non ἐξ ἀφαιρέσεως, sed προσυναπτροφῇ potius curandum. Ita igitur expleo, ἔν τινι στὰς, δεικνύειν ὡς οὐχ οἷόν τε ἐλεγχθῆναι. Si quis malit referre ad eum cui nulla probatio satisfacit, neque acquiescit iis quæ omnes esse vera fatentur, ita erit legendum, ἔν τινι στὰς, δεικνύειν ὡς οἷόν τε ἐλεγχθῆναι. Molesti autem esse solent qui in re clara hærent: & à Latinis nodum in scirpo quærere dicuntur. Lucilius. *Nodum in scirpo insanè facere uulgus.* Terentius.

At mihi unus scrupulus etiam restat qui me male habet. P. *dignus es.*

Cum tua religione odium: nodum in scirpo

quæris. Cicer. AEbutium cui personam hominis περιέργου imposuit, *appellat cognitorem uiduarum, defensorem nimium litigiosum, concitum ad rixas.*

καὶ διεγείρειν τοὺς μαχομένους.] Non damno hanc lectionem optimè enim conuenit homini ineptè officioso. Tales autem multi passim reperiuntur, qui contendentes amicos rixantésque suis acclamationibus ἶν ἶν παῖσον accendant potius quàm vt eos diremtum eant, quod erat veri amici officium. Sed nec, διείργειν, quod aliquando in mentem mihi venerat, penitus damno: vt nimirum intelligamus ineptum istum hominem cum aliquos videt inter se certantes, siue id verbis fiat, siue armis, (vtroque enim modo verbum μάχεσθαι accipi potest.) temerè se in eorum querelas immiscere: quasi pacificaturus illos sit: cui tamen præstādo auctor non sit futurus idoneus. Διείργειν ergo erit certantes inter se dirimere: quomodo accepit Plato in nono De legibus.

μὴ δυνάσθαι εὑρεῖν οὗ περιβλέπεσθαι.] Scribe οἷ, vel ᾗ. passim ita peccatur. Cùm ait Theophrastus μὴ δύνασθαι εὑρεῖν, scitè & venustè exprimit ἀγωνίαν æstúmque hominis in biuio hærentis. Oppianus poëta doctissimus Ἀλιευτικῶν libro tertio,

—ἴκελος ἀνδρὶ
κείνῳ ὅς ἐν πελόδοισι πολυτρήτοισι κυρήσας
ἕστη ἐφορμαίνων· κραδίη δέ οἱ ἄλλοτε λαιὴν
ἄλλο—

ἄλλοτε δεξιτερὴν ἐπιβάλλεται εἰς ὁδὸν ἐλθεῖν.
Παπταίνει δ' ἑκάτερθε· νόος δέ οἱ ἠΰτε κῦμα
Εἰλεῖται, μάλα δ' οὔ τι ἑῆς ὠρέξατο βουλῆς.

πότε μέλλει παράγειν.] Non tulit rex Antigonus περιεργίαν istiusmodi, ne in filio quidem: à quo cùm esset aliquando interrogatus. Quando sumus castra moturi? respondens ille, Quid, inquit, vereris ne tubæ sonum vnus omnium non audias? Cæterùm videntur duces Atheniensium scripto soliti significare quid opus facto suis centurionibus & tribunis. Vide Suidam in πινάκιον.

τῷ πατρὶ εἰπεῖν.] Non quò matrem deferre aut accusare apud patrem velit: sed vt patrem admoneat tempus esse vt cubitum eat, ne sit matri iam cubanti imò iam dormire incipienti, longior expectatio molesta. Δωμάτιον est κοιτὼν, thalamus siue cubiculũ, vbi erant lecti cubiculares diuersi à tricliniaribus. Plato III. De republica de Ioue loquens libidine inflammato, καὶ οὕτως ἐκπλαγέντα ἰδόντα τὴν Ἥραν, ὥστε μηδ' εἰς τὸ δωμάτιον ἐθέλειν ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ βουλόμενον χαμαὶ ξυγγίνεσθαι. Ex isto loco Platonis apparet quare dicatur vxor maritum expectare ἐν τῷ δωματίῳ: & quanta sit filij περιεργία ista curare, & matri suæ pæne dixerim lenocinari. Cæterum vocem δωμάτιον id significare quod diximus, cum sit indubitati iuris: obseruauimus tamen doctissimos viros sæpe hac illius notione non obseruata, grauiter peccare. vertere enim passim *domus*, aut ne-

ſcio quid aliud, contra auctoris ſui mentem. Exempla reperies in Plutarchi Catone, in eiuſdem Cimone, item Alexandro, Cæſare, Catone Vticenſi, Demetrio, Antonio, & aliis locis apud eundem magnū ſcriptorem; vbi fere ſemper offendunt interpretes: quod in rudiorum iuuenum gratiam, non in doctorum hominum contumeliam dictum ſit.

ὅπως μὴ δώσει οἶνον τῷ καλλωπιζομένῳ.] Placet quod docti viri excogitarunt, *μαλακιζομένῳ.* videamus tamen num minore mutatione in integrum vulgata lectio queat reſtitui. Quid enim ſi ita ſcribamus? *ὅπως μή τῳ δώσει οἶνον, καλλωπιζόμενος, καὶ φήσας βούλ.* Τῷ eſt, *alicui*, nēpe ægroto: quem planius illa mox deſignāt, *τὸν κακῶς ἔχοντα.* at *καλλωπιζόμενος* eſt, *ineptè ſe illi uenditans.* nam quia ſolus ex omnibus domeſticis & amicis ægroti voluntati morem gerit, hoc iſte ſuum in illum ſtudium oſtentat & venditat: homo præpoſterus, qui id ſibi gratiæ apponi velit quod iuſta reprehenſione dignum ſit. Ita poſſe accipi verbum *καλλωπίζεσθαι*, docti non negabunt. ſic apud Plutarchum in Antonio, *ἐγκαλλωπίζεσθαι τοῖς αἰσχροῖς.* *oſtentare tanquam pulchra quæ ſint turpia.* Omnino iſtam vocē mordicus retinēdam cenſeo: vel propter effatum Coi ſenis, qui in libro Περὶ ἰητροῦ verè & eleganter, *ζητεῖται ὁ νοσέων*, inquit, *οὐ καλλωπισμὸν ἀλλὰ τὸ συμφέρον.* Verùm de hoc loco Theophraſti amplius cogitemus. At illud *ἀπρεπίσαι* quod ſtatim ſequitur,

tur, non eſt *hortari* aut *inducere*, vt docti homines putant: ſed quod Hippocrates μετεωρίζειν dicere ſolet, hoc eſt ægrotum in lecto iacentem attollere, & ita componere, vt poſſit commodè bibere.

καὶ γυναικὸς πλουτησάσης.] an τῆς ἰδίας? an τῆς τοῦ πλησίον ἢ φίλου? vtroque enim modo poſſis accipere. Quanta fuerit veterum περιεργία & ambitio in titulis cipporum res ipſa indicat. Plato verò vt huic ſtultę ambitioni obuiam iret, legem hanc inter cæteras ferebat, Ne cui liceret tumulo cuiuſquam longiorem quatuor verſibus heroicis titulum inſcribere. libro XII. De legibus.

οἷα δὴ περίεργον πολλάκις ὀμώμοκε.] O hominem non ſolum περίεργον, ſed planè vacui capitis, & vt ait Pindarus λευκᾶν φρενῶν! Vult hic iuriiurando quod adigitur fidem aſtruere, & ait ſæpius iuraſſe ſe: non poterat melius probare quanto haberet neglectui iuriſiurandi religionem: quæ quidem in non iurando aut quàm rariſſimè iurando maximè ſita eſt. vix eſt enim, vt qui ſæpe iuret, non interdum peieret. Quare optimo ſanè conſilio Theophraſtus ſupra inter hominis perditi profligatíque notas hanc cum primis numerabat, quod facilè & leues ob cauſas iuraret. Scite & eleganter Hierocles, Σέβου, inquit, τὸν ὅρκον, τῷ μὴ προχείρως αὐτῷ καταχρῆσθαι, ἵν' ἐθισθῇς εὐορκεῖν, ἐκ τοῦ μὴ ἐθισθῆναι ὀμνύναι.

Ad caput περὶ ἀναισθησίας.

Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀναισθησία.] Est hoc vitium τῆς δυσνοίας, neque ad mores propriè refertur: opponitur enim ei virtuti διανοητικῇ quā Græci ἀγχίνοιαν, Latini, puto, *solertiam* appellant, quemadmodum autem stupiditatem definit Theophrastus *tarditatem mentis* siue *animi*: sic Platoni in Charmide definitur ἀγχίνοια ὀξύτης τις τῆς ψυχῆς: de eadem habes apud Aristotelē, & in VI. Nicomacheorū, & in priore Posteriorum, & alibi: sed nolo prætermittere eiusdem definitionem quæ est in libello Andronici, Ἀγχίνοια, inquit, ἐστὶν ἕξις ἐξ ὑπογύου τὸ καθῆκον εὑρίσκουσα, καὶ καταστοχαζομένη τοῦ δέοντος. quæ prorsus huic loco est accommodata.

καὶ ζώτην εἰσιέναι μέλλων.] Dicitur εἰσιέναι τὴν δίκην, is qui admittitur ad caussam apud iudicem dicendam, siue coniiciendam, vt veteres loquebantur. Dicunt autem vtroque modo: & ὁ φεύγων siue ὁ διώκων μέλλει εἰσιέναι τὴν δίκην ἢ γραφήν: & ἡ δίκη μέλλει εἰσιέναι: sic enim orator cùm in ea Κατὰ Μειδίου: tum in πρὸς Φορμίωνα.

καὶ ἐπὶ θέας αὐτὸς μόνος.] Lego ἀπὸ θέας. Si nihil aut deest, aut corruptum hîc est, sensus erit huiusmodi. Solet iste stupidus ac stolidus, cum nocte tota se cibis supra modum onerauerit, postea quam in theatrum venit, vino somnóque sepultus iacere: vix vt tandem euigilet, & serò domum suam reuenire instituat

ſtituat, quo quidem in itinere ſæpe accideat vt aberrans à foribus ſuis, & incautiùs ad vicini ædes accedens, à mutis cuſtodibus qui ad veſtibulum excubias agunt, mordeatur. Optimè autẽ côncinit hoc ei quod modò dicebat, ſolitũ τὸν αἰαιᾶνητον, in theatro dormientem ſolum relinqui. Θάκος eſt theatrum, aut alius locus in quo ſederi vulgò ad ſpectandũ ſolet: θάκοι enim ſunt ſedes theatrorum. Latini vt notat Liuius *foros* appellabant. itémque *ſpectacula*, cùm ipſe Liuius tum alij: meliùs Græci θεωρεῖα: vide Heſychium in ἴκριον. Atticum autẽ eſt, locum vbi multæ ſeſſiones & θάκοι ſint, appellare θάκον. Scholiaſtes Ariſtophanis in Nebulas, Θάκος καλεῖται ὁ τόπος Ἀττικῶς ἔνθα πολλοὶ συνέρχονται σκεψόμενοι. Sic alia loca vocabant Athenienſes ab iis rebus quæ ibi multæ erant aut multum. Sic exempli cauſſa ἔλαιον vocabant vbi venale proſtabat oleum. Menander, ἀναμενῶ σε πρὸς τοὔλαιον. μύρον myropolium. vt in Ariſtophanis Equitibus, τὰ μειράκια τὰ ἐν τῷ μύρῳ καθήμενα. πεσσοὺς, τὸ κυβεῖον, vbi calculis vel talis ludi ſolet: qui locus Ciceroni *ludus talarius*, Suetonio *forum aleatorium* dicitur. Euripides Medea,

Ἤκουσά του λέγοντος, οὐ δοκῶν κλύειν
Πεσσοὺς προσελθὼν ἔνθα δὴ παλαίτατοι,
Θάσσουσι.

Scholiaſtes. Ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς τόποις ὠνόμαζον τοὺς τόπους. πεσσοὺς γὰρ νῦν καλεῖ τοὺς τόπους τῶν κυβευτῶν, ὡς ὄψον καὶ μύρα ἔνθα ταῦτα συνήθως ἐστίν. Pollux quoq.

notat dixiſſe poetas comicos εἰς τὸν οἶνον, εἰς τοὔψον, εἰς τοὔλαιον, εἰς τὰς χύτρας, εἰς τὰ σκόροδα. & id genus alia. Ita debes accipere in hoc Alexidis loco apud Athenæum,

Τοῖς ἰχθυοπώλαις ἐστὶν ἐψηφισμένον
Ὥς φασι, χαλκῆν Καλλιμέδοντος εἰκόνα
Στῆσαι Παναθηναίοισιν ἐν τοῖς ἰχθύσι.

falluntur enim ibi interpretes, dum non animaduertunt dictũ eſſe ἐν τοῖς ἰχθύσι pro in foro piſcario, qui locus Plutarcho in Hyperide ἰχθυόπωλις ἀγορὰ nominatur: ſicut eidem in Timoleonte ἀγορὰ ὀψόπωλις dicitur quę Atticè ὄψον. Sic etiam accipiendum apud Ariſtotelem, in nono de hiſtoria animalium, capite XLIII. vbi teredinem ait eſſe λίχνον ζῶον & ſolitam aduolare πρὸς τὰ μαγειρεῖα καὶ τοὺς ἰχθύας. hoc eſt, τὰ ἰχθυοπωλεῖα: ſicut dixit Theophraſtus capite VI. ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, καὶ τὰ ἰχθυοπωλεῖα.

καὶ μὴ δύνασθαι εὑρεῖν.] Notanda iſta verba: quibus indicat ſe de eo intelligere qui non ſolùm quærat quod ſit à ſe reconditum & certo loco poſitum: ſed qui omnino nequeat reperire. quod ſanè ſtuporis alicuius eſſe indicium fatendũ eſt. Nam alioquin ſcimus hoc multis vſuuenire, interdum etiam iis qui ſint ὑπὸ φυῆς ἐπιδευέες οὔτε νόοιο, vt quod alicubi collocarint, ſtatim inuenire non poſſint. Quanquam quid hoc mirum, ſi etiam liberorum, aut amicorum aut ſeruorum noſtrorum nomina, quando vocare illos volumus,

mus, in mentem nobis non veniunt, ſed in primoribus labris hærent? Imò auſim dicere vix quenquam eſſe cui non aliquando vſuuenerit quod ille apud Plautum ait:

Iſtuc, inquit, *fieri ſolet,*
Quod in manu teneas atque oculo uideas, id deſideres.

Et ſanè aliud eſt ἄγνοια, aliud ἀπροσεξία. *Interdum*, inquit Seneca, *ſcimus aliquid ſed non attendimus.* Idem, epiſtola LXXII. *Quibuſdam euenit, ut quædam ſcire ſe neſciant, quemadmodum quærimus ſæpe eos quibuſcum ſtamus.* Propterea dicebat Cyrus apud Xenophontem καλὸν εἶναι ἐν οἰκίᾳ ἐπιτήδευμα ἀπομνημοσύνην. Non diſſimile eſt illud de quo quærit in Problematis Alexander, διὰ τί εἰς τόπον τινὰ ἀπιόντες ἀναγκαίως, καταλαβόντες αὐτὸν διαβαίνομεν. Vide locum.

ἵνα παραγγῶνται.] Nempe vt funeri operam det, ſicut mos erat olim venire ad amicorum defunctorum πρόθεσιν. vnde eſt apud Demoſthenem, παρεῖναι τῇ προθέσει τοῦ τετελευτηκότος. Ea πρόθεσις trium fere dierum erat: etſi lege Solonis vnus illi dies tantũ præfinitus. poſtea ſequebatur ἐκφορά: eferebantur autem mortui ante ſolis ortum. verùm de his aliâs fortaſſe pluribus.

δακρύσας, εἰπεῖν, Ἀγαθῇ τύχῃ.] Contrarium oportuit, Nollem factum, aut Moleſtè fero. Ineptè igitur iſte formulam vſurpat cuius vſus in re læta potius, vt cum ducenda vxor,

aut aliud quid suscipitur. Nam tum solebant dicère Ἀγαθῇ τύχῃ, hoc est, *Quod bene uertat*, vel *Quod sit felix & faustum*, aut *Felix hoc*, vel denique *Bonum factum*. & apud Ciceronem ad Atticum libro VII. *Bene eueniat*, planè est Ἀγαθῇ τύχῃ, & quod dicit Persius, *hoc bene sit*: non Ἔσται μὲν εὖ quod affert Bosius ex Aristotelis testamento. id enim aliam vim habet. Dicebant etiam εὖ πάθωμεν, cum aliquid facere instituebant, vt apud Lucianum qui è portu soluunt. Moris etiam fuit veteribus, quicquid aggrederentur Dei nomen inuocare, & veluti bonæ scæuæ gratia dicere inter initia θεὸς θεός. Annotat Eustathius ex veteribus criticis ad Ἰλιαδ. ῥαψ. β.

μάρτυρας παραλαβεῖν.] Tanquam videlicet flagitatum debitas pecunias iret: solebant enim illi testes secū adducere, vt si debitores inficias irent, aut caluerent, vt est in XII. præsto esset quem possent antestari, & qui eum vnde petebatur, vocaret in ius, quod κλητεύειν dicebant Athenienses. vide Nebulas Aristophanis. Vel imitatur stultè eorum morem qui debitas pecunias soluunt: nam illi solebant ambitiosè multos bonę suæ fidei testes adducere. Demosthenes elegāter in ea contra Phormionem, ἴστε δήπου, inquit, πάντες, ὅτι δανείζονται μὲν μετ' ὀλίγων μαρτύρων. ὅταν δ' ἀποδιδῶσι, πολλοὺς παρίστανται μάρτυρας ἵνα ἐπιεικεῖς δοκῶσιν εἶναι περὶ τὰ συμβόλαια.

καὶ προχάζειν.] Veteres & se & liberos suos cursu

cursu studiosè exercebant: vocabāt autē τρόχον, tam genus hoc exercitationis (cuius varias species habēs apud Platonē De legibus lib. VIII) quàm locū ipsum. Aristophanes,

Βαδίζω μοι τὸ μειράκιον ἀπὸ τρόχων. Euripides Medea Ἀλλ' οἵδε παῖδες ἐκ τρόχων πεπαυμένοι Στείχουσι.

καὶ εἰς κόπους ἐμβάλλειν.] Delendum censeo τὸ καὶ ante εἰς κ. Intelligēdū est excedere istū in hac parte, neq; modū seruare. Est enim legitimus modus & omnis exercitationis finis, lassitudo: inquit Seneca, epistola LXXXIII. Κόπον accipe, non lassitudinem, sed incommoda quæ nimiam lassitudinem consequi solent, quæ à medicis explicantur. Hæc notare volui: nam alioquin laude dignū potius quàm reprehēsione istius istud studium. Seneca De diuina prouidentia, *Non uides quantò aliter patres, aliter matres indulgeant? Illi exercitari iubēt liberos ad studia obeunda maturè: feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos: & sudorem illis, & interdū lacrymas excutiunt.* Cauenda sane in educandis pueris lassitudo corporis: quæ, vt ait idē alibi, consumit quicquid in nobis est mite placidumque, & acria cōcitat. quin eadem iuuenes reddit segniores: quam ob caussam ait Varro illos qui catulos educant, non pati eos defatigari.

καὶ ἐν ἀγκῶ] Cur ista adiiciuntur? An legendum ἐν ὑγρῷ. Nā vt ait Xenophon, τὰ ἐφθαλμοὶ πάντα μεθ' ὕδατος τοῦ πλείστου ἐπιθύουσι. Nihil pronuntio.

αὐτοῖς φακῆν ἕψων.] Lego αὐτός. Nam etiam in hoc est stultitiæ argumentum, quod ipse ollam curat. Sic refert Plutarchus subsannatum fuisse Antagoram poëtam à rege Antigono, quum rex illum vidisset γόγγρον ἕψοντα, καὶ αὐτὸν τὴν λοπάδα σείοντα.

ἡ δύγε τῶν ἄστρων νομίζει.] Conclamatus locus, nisi meliores libri proferantur. nam quæ ab interpretibus afferuntur ad curationem huius desperantis vlceris, planè sunt omnia, quod ille ait, *gerræ germanæ, atq; ædepol liræ liræ.*

κατὰ τὰς ἱερὰς πύλας.] Appellat ἱερὰς πύλας portam Sacram Athenarum, cuius meminit Plutarchus in Sylla, vbi ἱερὰν πύλην vocat. sed vsitatum est Græcis qui puriùs locuti sunt, vt portarum nomina numero multitudinis efferant, vt πύλαι Μελανίδες eiusdem vrbis, & aliæ sexcentis locis apud veteres scriptores: idque Homerico ζήλῳ & imitatione, si veterum criticorum stamus sentẽtia. Eustathius: Πληθυντικῶς τὰς πύλας, καὶ οὐχὶ ἑκάστην ἑνικῶς πολλοὶ γράφουσι τῶν παλαιῶν, παρασημειούμενοι ὡς οὐδέποτε πύλην λέγει ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ πύλας. Latini aliter vt notum est: quare non rectè *Sacras portas*, vulgò hîc vertunt. An autem certa aliqua fuit porta Athenis, per quam efferrentur mortui? Olim enim mortuos in plerisque ciuitatibus sepelire in vrbe fas non fuit. Romæ q. disertè legibus XII. vetitum: quod ex Solonis axibus puto translatum: fuit etiam Athenis in nomophylacio ianua vna quam χαρώνειον θύ-

ραν vocabant, qua educebãtur ad supplicium, qui capitis essent condemnati: vide Pollucem, & Græcos parœmiographos. Testatur etiam Plutarchus, in aliis vrbibus Græciæ, portam quandam sceleratam fuisse qua sontes, (nam extra pomœria, in reos animaduertere moris erat) τὴν ἐπὶ θανάτῳ ducerẽtur: ipse πύλας ἀποφεράδας vocat. Hinc est apud Plautũ prouerbium, Extra portam ire. in Milite. Seneca pater, Cõtrouersiarum libro primo, *Dicendum est in puellam uehementer, non sordidè nec obscœnè. Sordidè Basilius qui dixit: Extra portam istam uirginem.* Respondet illis Græcorum, ἐς Μακαρίαν, & ἐς κόρακας.

προς τοῦτον εἰπεῖν, Ὅσοι ἐμοὶ καὶ σοὶ γένοιντο.] Non est is horum verborum sensus quem putant interpretes: Non enim optat efferri è suis familiaribus, aut eius quem alloquitur, mortuos: quod non esset stuporis nota, sed nescio cuius immanitatis. Enimuero peccatum idem hîc, quod suprà in Ἀγαθῇ τύχῃ Lingua enim tardam hominis mẽtem præcurrit. Cum igitur prouerbialis esset locutio de iis quorũ copiam magnam indicare volebãt, Tot esse quot sint in orco mortui: stupidus iste postquam audiit magnum esse mortuorum numerum, optat tantam sibi copiam, non mortuorum quidem, non: sed alius cuiusuis rei bonæ: puta, nummorum, vel modiorum tritici, aut nescio cuius: imò ipse quoque, qui est eius stupor, quid dicat aut optet, non

ſatis ſcit. Apud Plautum in Pænulo Agoraſtocles adoleſcens, inſanorum more loqui incipiens, ſimile quid ait, *Non hercle*, inquit, *meream quantum Acherunte eſt mortuorum; neque quantum aquæ eſt in mari: neque nubes omnes quantum ſunt.*

Ad caput Περὶ αὐθαδείας.

Ἡ δ' αὐθάδεια.] Pertinet hoc quoque vitium ad τὰς ὁμιλίας, vt capite ſecundo annotauimus. Sunt enim quidam ita odioſè ſibi placentes, tantúmque ſibi tribuentes, &, (quod fere coniunctum eſt) ita alios præ ſe deſpicientes, vt difficile ſit admodum cum iis verſari: fere enim omnibus contradicere ſolent, & ſuam mordicus in omni re ſententiam tueri. Grauitatis ſcilicet neſcio cuius opinionem & famam aucupantur: neque ſciunt grauitatem morum eam demum probandam, quæ comitate & hilaritate frontis iuncta, condita & temperata fuerit. Hoc genus homines philoſophus in Nicomacheis δυσκόλους & δυσέριδας ſemper vocat: vbi elegantiſſimè incudi eos comparat, quę cedere neſcia malleum ſemper repercutit. Ait enim iſtos πρὸς πάντα ἀντιτείνειν, τοῦ λυπεῖν οὐδ' ὅ, τι οὖν φροντίζοντας. Virtutem autem huic vitio oppoſitam in Nicomacheis quidem φιλίαν ſemper vocat: nouo quodam modo φιλίαν vſurpans, vt ipſe explicat: intelligi autem voluit eo vocabulo, mo-

rum facilitatem, & grauitatem decenti condîtam lenitate. At in Magnis & Eudemiis σεμνότητα virtutem illam nuncupabat: ſicut etiam facit Demoſthenes in Erotico, vbi ait multos ἐπὶ σεμνότητος αὐθάδεις fuiſſe habitos. Paullo aliter Plutarchus, qui Dionem ait Dionyſio minori fuiſſe inuiſum propter σεμνότητα, quam tyranni adulatores ὑπεροψίαν vocabãt: & παῤῥησίαν, quam iſti αὐθάδειαν nuncupabant. Ariſtoteli verò id verbi videtur poſtea diſplicuiſſe: non enim de nihilo eſt, quod in accuratiſſimo opere mutauit, & φιλίαν dixit, voce præſertim ambigua, vt iam diximus. Sic etiam in iiſdẽ libris maluit δυσκόλους & δυσπείδας dicere quàm αὐθάδεις, vt in Magnis & Eudemiis. in Magnis verò etiam notationem nominis adiecerat: τοὔνομα, inquit, ἔοικεν ἀπὸ τοῦ πρόπτου κεῖσθαι· ὁ γὰρ αὐθάδης, αὐτοάδης τίς ἐστιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὑτῷ ἀρέσκειν. Latini hoc vitium, modò ſuperbiam, modo arrogãtiam, modò proteruitatem, modo peruicaciam, ſiue pertinaciam, ſæpe ferocitatem, interdum truculentiam nominant. Hominibus autem αὐθάδεσιν opponuntur homines benigni & manſueti, quos auctor ad Herenniũ cõmodos & ſui cognoſcẽtes vocat: quod planè cõtrariũ eſt τῇ αὐθαδείᾳ, cui Plato tribuit τὸ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς (inde eſt ἀπήνεια in deſcriptione Theophraſtea) in XII. De legib. in IX. autẽ De republica, τὸ ὀφρυῶδες & τὸ λεοντῶδες: vbi αὐθάδειαν etiã δυσκολίαν vocat, ſicut de Ariſtotele antè anno

tauimus. Idem Plato in Politico pulchrè τὸν αὐθάδη describit ἀμαθῆ appellans, &, qui nihil probet nisi quod sibi fuerit visum: quiq; nunquam quenquam in consilium aut aduocet, aut admittat. Ac videtur Terentius eum locum Platonis in animo habuisse, cum faceret illa Mitionem dicere.

Homine imperito nunquam quicquam iniustius:
Qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

Euripides quoque Medea similiter

Οὐδ' ἀστὸν, ait, ὅνεσ' ὅς τις αὐθάδης γεγὼς,
Πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ὕπο.

Non multum diuersa est natura illius quem Græci *ἰδιογνώμονα* vel *αὐτογνώμονα* dicunt, Cicero in Verrem, *sui iuris & sententiæ*.

πιστός ἐστιν, οἷος ἐρωτηθείς.] *Superbū est*, ait Cicero, *non respondere, si habeas quod liqueat*. Proprium sanè est hominibus grauitatis opinionem ineptè affectantibus, vt sint ἀπεροσήγοροι. De his Iuuenalis,

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi.

Πράγματα μή μοι πάρεχε.] Hoc passim in ore hominibus superbis & reliquos fastidientibus. Plautus Truculento,

Quid hîc uos agitis? PH. *Ne me appella.*
ST. *Nimium sæuis.* PH. *Sic sine.*
Potin' es ut molesta ne sies?

In Mostellaria Phaniscus de insolentia cōseruorum conquerens, *ubi* ait *aduorsum ut eant, uocantur hero*, *Non eo*, *Molestus ne sis*. & iterum scena sequenti, & alibi. Quid quòd in Casina for

na formulam hanc ipsam Græculorum arrogantium vsurpauit poeta ingeniosissimus? Ibi Stalino herus & Olympio seruus, sed qui dominum suum nequissimè θρυπτόμενος ludos faceret, ita loquuntur.

OL. Ab odio es. ST. Mane verò quanquam fastidis. OL. Hei hei foetet.
Tuus mihi sermo. ST. quæ res? ST. Etiamne astas? OL. Enimuero.
Πράγματά μοι παρέχεις.

ἀλλ' ἐρωτῶν, τί δοκεῖ;] Non potuit suas merces magis laudare. Sic Parmeno apud Terentium,

--quid tu ais Gnatho?
Nunquid habes quod contemnas? quid tu autem Thraso? Tacent: satis laudant. vbi τὸ habes, est, δοκεῖ, vt etiam Donatus explicat.

καὶ τοῖς τιμῶσι καὶ πέμπουσι εἰς τὰς ἑορτάς.] Apparet subesse vlcus. Interpretes verò quos quidem vidi parum dignè hinc se expediunt. Scilicet τιμᾶν, stipem colligere est. φεῦ τῆς ἀπαιδευσίας! sed ad rem. Notat auctor in homine αὐθάδει contemtum diuini numinis, & religionis omnis: Ita enim fere comparatum videas vt qui erga homines superbi sint, etiam erga Deum insolescant, cúmque colere parum curent: quod etiam Theophrastus in extremo capite alia nota indicat. Fuit autem olim diuini cultus pars, deorum festis solennibus interesse, & ea concelebrare. Quare,

qui religiosiores erant, ij non festa tantùm vrbis in qua habebant, religiosè obseruabãt: sed ad alia quoque aliarum vrbium festa solennia cum muneribus accurrebant, vt etiam Platonis Leges docent. Atque hoc, etsi sine magnis sumtibus fieri non poterat, non tamen ea res illos deterrebat: sed cum Plautino Pleuside sibi persuadebant: *Quod in diuinis rebus sumas, sapienti lucro est.* Contrà verò iste factum eorum ridet: & quòd illi propterea boni aliquid à diis sperent, id quoque sceleratus sceleratè ridet; & negat esse tanti, *Magno*, inquiens, *uobis id bonum, si modo ullum unquam futurum est, constabit.* Sic autem lego, καὶ τοῖς τὸ θεῖον τιμῶσι, καὶ τ. Aut me omnia fallunt, aut rem acu tetigimus, & quod Græci aiunt, αὐτὸν κέκρουκα τὸν βατῆρα τῆς θύρας.

οὐκ ἂν γένοιτο δίδόσθαι.] Sententia quam ex his verbis elicimus par & similis est illi quam hostis humani generis pronuntiat Iobi capite primo, commate IX. hoc tantum interest, quòd hîc diuini numinis in homines religiosos bĕnignitas extenuatur: ibi sancti viri Iobi, pietas in Deum. argumentum quidem geminum planè est.

καὶ οὐκ ἔχων συγγνώμην.] Seneca De beneficiis libro VI. *Quid est iniquius homine, qui eum odit, à quo in turba calcatus, aut respersus, aut quò nollet impulsus est?*

φίλῳ δ' ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν.] Adeon' interpretes alias res egisse cum hunc pulcher-

cherrimum libellum verterent, vt vocem ἔρανον ſemper de ſymbolis conuiuarum acciperent? Atqui, contra quàm illi putant nuſquam ita Theophraſtum hac voce in hoc ἀποσπασματίῳ eſſe vſum affirmamus. vbi quoties dictio ἔρανος occurrit ſemper referri debet ad pulcherrimum & verè pium Græcorum morem pauperes amicos ſubleuandi. Fuit enim apud illos moribus receptum, vt cum aduerſam fortunam paſſus eſſet aliquis, amicorum atque ſodalium facultatibus ſubleuaretur: accipiebat enim ab iis pecuniæ aliquam ſummam, ea lege vt ſi Deus aliquando meliora daret, quantum illi erogatum eſſet, tantundem, ipſe reſtitueret. Hanc illi pecuniam vocabant ἔρανον, & factum ipſum ἐρανίζειν reſpectu vt plurimùm, accipiētis, vel ἔρανον συλλέγειν: dantis verò, ἔρανον εἰσφέρειν. Atque hoc fuit veluti medium quoddam genus inter id quod δάνεισμα creditúmque propriè dicitur, & ſtipē illam quotidianam quæ mendicis hominibus & æruſcatoribus ſine vlla recuperandi ſpe erogabatur. Ἐλεημοσύνην Greci illam ſtipē, non ἔρανον vocarunt: etſi me nō latet abuſiuè eos interdum vocabulum ἔρανος ita vſurpare. Huius moris apud Græcos ſcriptores paſſim fit mentio: apud Antiphontem gloriatur quidam ſe pecuniis ſuis non niſi honeſtè vti, λαμπρῶς, inquit, χορηγοῦντα, πολλοὺς δ' ἐρανίζοντα, μεγάλας δ' ὑπὲρ πολλῶν ἐγγύας ἀποτίνοντα: & paullò antè oſtendit idem

conferri ſolitum eranum ſiquis ſententia iudicis, omnibus bonis ſuis fuiſſet euolutus: περιγινόμενος δὲ, ait, καὶ ληφθεὶς, κἂν ἔρανον παρὰ τῶν φίλων συλλέξας, οὐκ αὖ εἰς τὰ ἔρανα κακὰ ἦλθον. eundem morem tangit & Demoſthenes in Midiana. & ex eiuſdem oratione in Nicoſtratum conſtat pro captiuis amicis ſolitum dari ab amicis ἔρανον, vt eſſet vnde ſe redimerent. Extant etiam pulcherrimi Philemonis antiqui poetæ verſiculi, vbi poſteaquam varios caſus recenſuit quibus homines ad paupertatem redigi ſolent, ſubiicit,

Ἀλλ' ἑταῖροι καὶ φίλοι σοι, καὶ συνήθεις νὴ Δία,
Ἔρανον εἴσουσιν. ἀλλ' οὐ μὴ λαβεῖν πεῖραν φίλων
Εἰ δὲ μὴ, γνώσῃ σεαυτὸν (fortaſſe meliùs, αὐτούς.) ἄλλο μηδὲν, πλὴν σκιάν.

Pertinet ad hunc morem locus Ariſtotelis Phyſicæ acroaſeos libro II. capite v. vbi hoc ponit exemplum eorum quæ κατὰ τύχην accidunt, οἷον, ἕνεκα τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ ἀργύριον ἦλθεν ἂν κομιζομένου τὸν ἔρανον, εἰ ᾔδει. Torquēt verba philoſophi interpretes Latini, nec certā interpretationem, ac ne lectionem quidem veram vident: quam ex Philopono protulimus: Illa verba ἦλθεν ἂν κομιζομένου τὸν ἔρανον ſignificant, veniſſet creditor ad debitorem ſuū cum ille ab amicis eranum, hoc eſt, pecuniam erani nomine collectam, auferret. Eôdem cenſeo referendum & Plauti locum in Curcullione, vbi ait leno in magno fuiſſe ſe periculo ne argen-

argentum amitteret quod ſibi argentarius debebat: eum enim inibi fuiſſe, vt ceſſione bonorum creditoribus ſuis ſatisfaceret: verùm poſtea amicos iuuiſſe ipſum, & dediſſe vnde ſolueret. Sic ille,

Poſtquam nihil fit, clamore hominem poſco: ille in ius me uocat:
Peſſimè metui ne mihi hodie apud prætorem ſolueret:
Verùm amici contulerunt: ſoluit argentum domo.

Sic enim lego, non *compulerunt*: Porrò autem videntur ea fini & apud Athenienſes & in aliis Græcorum ciuitatibus inſtitutæ ſodalitates quæ communem arcam haberent, in quam quot menſibus certum quid à ſingulis pēderetur, vt eſſent vnde iuuari poſsēt qui ex illa ſodalitate fortunam aduerſam aliquo modo eſſent experti. Harpocration, Ἐρανιστὴς μέντοι κυρίως ἐστὶν ὁ τοῦ ἐράνου μετέχων, καὶ τὴν φορὰν ἣν ἑκάστου μηνὸς ἔδει καταβάλλειν, εἰσφέρων. Hos ἐρανιστὰς orator ἐράνων πληρωτὰς vocat. niſi malis referre ad δημοσίους ἐράνους: nam & in Rempublicam collatæ pecuniæ genus quoddam eſt ἔρανος. cuius ſæpe oratores meminêre. Quemadmodum autem pēſio ἐράνου fuit menſtrua, ita & ſingulis menſibus lites diſceptabātur, ſiquæ forte inter ſodales propter ἐράνους diſcordiæ eſſent obortæ. Harpocration, ἔμμηνοι inquit, appellantur δίκαι αἱ ἐμπορικαὶ, καὶ αἱ ἐρανικαί. meminit & Pollux. Neque dubium

ſicut erant δίκαι ἐρανικαὶ Athenis ita & ἐρανικοὺς fuiſſe νόμους. Quare etiã apud Platonẽ in XI. De legib. de iſtiuſmodi eranis accipiẽda lex hæc eſt, non, vt vulgò faciunt de cõuiuarum collectis. Verba Platonis ſunt, Ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν, φίλον παρὰ φίλοις. ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. Lex eſt perutilis: Statuit Plato vt eranum ab amico exigere neceſſario tempore, in ſua Republica ius ſit & fas. quod ideò non prætermittendum in ſuis legibus putauit ille, quia nõ in omnibus ciuitatibus permiſſę ſunt olim huiuſmodi ἑταιρεῖαι.* Apud Romanos quidem nihil tale factitatum obſeruauimus: quin potius exiſtimo vetitas iſtas ſodalitates fuiſſe à Romanis in pleriſque Græcorum ciuitatibus, poſtquã ad illos ſumma rerũ peruenit. quare etiam Plinius Secundus epiſtola quadam Traianum conſulit ſuper libello ad eranos pertinente, ſibi ab Amiſenorum ciuitate oblato. Traianus verò reſpondens Amiſenis quidem permittit eranos habere: *eo facilius*, inquit, *ſi tali collatione non ad turbas & illicitos coetus, ſed ad ſuſtinẽdam tenuiorum inopiam utuntur.* in cæteris vero ciuitatibus quæ Romanorum iure eſſent obſtrictæ, rem huiuſmodi vult prohiberi. Addit Plato, Si qua ex ea collectione controuerſia inter amicos oriatur, nullam datum iri in ſua Republica actionem eo nomine. quod aliter Athenis vt

dixi

dixi obſeruabatur: erat enim ibi locus τῆς ἐρανικῆς δίκης. Sanè quin tenerentur qui huiuſmodi collatione fuerant ſubleuati reddere quod acceperant reparatis opibus, non poteſt ambigi: id enim diſertis verbis teſtatur Theophraſtus.capite Περὶ μεμψιμοιρίας.& apud Lucianum Demoſthenes ait, ſe multis amicis τοὺς ἐράνους συνδιαλύσασθαι:hoc eſt ſodales multos pro ſua virili parte iuuiſſe in reddendis pecuniis quas ab amicis acceperant. Ex his intelligi poteſt quid ἔρανον cùm hîc tum alibi Theophraſtus vocet.Latini,vt diximus,rem ignorarũt:neq; propriam vllam vocem habent huic rei: nec temere factum quòd & Plinius & Traianus vocem Grecam retinuerunt. Collationem aut collectam vertere poſſis: etſi alio ſenſu Marcus Tullius hac dictione vſus eſt.

ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον.] Hæ ſunt voces eorum qui beneficium dare neſciunt.quò alludens ait Sapiens auctor Eccleſiaſtici cap. XXIX: Ἀπόλεσον ἀργύριον διὰ φίλον.Præclarè & ad hũc locum appoſitiſſimè Seneca De beneficiis libro VI. *Sæpe beneficium manet nec debetur ſi ſecuta eſt dãtem pœnitentia: ſi miſerum ſe dixit, quòd dediſſet: ſi cum daret ſuſpirauit, vultũ obduxit, perdere ſe credidit non donare.* Hic eſt quẽ panem lapidoſum Fabius Verrucoſus appellabat.Quanto melius qui dixit,

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis.

δεινὸν κατεράσασθαι.]Omnino δεινὸς ſcriben-

dum, non δεινόν.

οὐκ ἂν περιμεῖναι.] Melius προσμεῖναι. imò verò mutato accentu & ὑπομεῖναι & προσμεῖναι scribendum est.

καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι.] Scribendum hic quoque mutato accentu ἐθελήσαι. est enim modus optandi, vt loquuntur γραμματικῶν παῖδες, non infinitiuus. Hęc autem eò pertinent quòd sicut diximus, istiusmodi homines graues seueríque non comes videri volunt: cum re vera non grauitas ea sit, sed simulatio, fastus ac typhus &, vt eleganter Hierocles vocat, νόσος μισολογίας. Notum autem veteres Græcos solitos vsurpare in suis conuiuiis quæ hîc commemorantur. Cantabant enim vel scolium aliquod vel odam aliquam, siue μέλος, aut aliquem ex poeta quopiam locum. Sic etiam apud antiquissimos Romanos fuerunt carmina quædam in epulis à singulis conuiuis cantitata de clarorum virorum laudibus, vt in Originibus scriptum reliquerat Cato. Saltatio sequebatur comes extrema conuiuij mensis remotis: non enim nisi bene poti vt bis supra dictum est, saltabant. Interpretes quid esset ῥῆσιν εἰπεῖν assecuti non sunt: est autem, locum ex aliquo poeta recitare oblectationis gratia & διαγωγῆς χάριν: Id veteres factitabant aliàs quidem assa voce, quod est ᾄδειν: aliàs vero ad tibiam, vel aliud musicũ organum: quod ψάλλειν Græci dicunt. Exempla profernon

re non magis necesse est, quàm meridie lucernam accendere. Tantum dicam peccari sæpe ab interpretibus in ista voce: vt cum apud Platonem in x. De republica μακρὰν ῥῆσιν ἀποτείνειν ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς, , vertunt, *contenta uoce eiulari*. perperam: Plato enim de iis poetis loquitur, qui lamentationes prælongas & multorum versuum heroibus tribuunt in suis poematis: qualis illa apud Sophoclem verè μακρὰ ῥῆσις in Trachiniis. quales item multæ in tragœdiis Euripidis præsertim: qui poeta reus iampridem hæret apud criticorũ tribunal διὰ τὸ μακρὰς ἐπάγειν ῥήσεις ἤγουν διηγήσεις τῆς συμφορᾶς. propterea etiam, vt videtur, τοὺς τραγῳδοὺς per ludibrium τενωδοὺς appellarunt. Malè etiam iidem interpretes in septimo De legibus πιας ὅλας ῥήσεις, hoc est, *integros poetarum locos* transtulerunt, *scita quædam dicta*.

Ad caput Περὶ δεισιδαιμονίας.

Ἀμέλει ἡ δεισιδαιμονία δόξειεν εἶναι φόβος πρὸς τὸ δαιμόνιον.] Alij sic definiũt. Δεισιδαιμονία ἐστὶ φόβος θεῶν καὶ δαιμόνων. Sed Theophrastus voce δαιμόνιον, & deos & dæmones complexus est, & quicquid diuinitatis esse particeps malè sana putauit antiquitas. Δειλίαν accipe metum alium ab eo qui pios decet. Scitè enim Varro apud Augustinum dicebat, *Deum à religioso uereri: à superstitioso timeri*. Seneca dilutius epistola XLVII. *Deo satis est quòd colitur,*

& amatur: Non poteſt amor cum timore miſceri.

ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ περιῤῥανάμενος ἀπὸ ἱεροῦ.] Duplicem lauationem ſiue purificationem tangit:altera ad manus pertinet: altera ad totum corpus. Illa propriè χέρνιψ, hæc περίῤῥανσις appellatur. fiebátque θαλλῷ, id eſt *ramo felicis oliuæ*, vt ait Virgilius. Vtriuſque frequens apud Græcos mentio. Aqua vero luſtralis qua aſpergebantur, ſic fiebat. Erat ad fores templi aquiminale quoddā magnum, quales fere tinctorum cortinæ, (labrum Aſconius nominat) in quod mergebant titionem ardentem ab ara ſumptum, quando victima adoletur: eáque aqua omnes qui templum ingrediebantur ſeſe aſpergebant ipſi, aut à ſacrificulis aſpergebantur. Euripides Hercule furente.

Μέλλοι δ' δαλὸν χειρὶ δεξιᾷ φέρειν
Εἰς χερνίβ' ὡς βάψειεν Ἀλκμήνης γόνος.

Athenæus quid ſit χέρνιψ, (vel vt ipſe legi ait, χερνὶψ) explicans, Ἔστιν, inquit, ὕδωρ εἰς ὃ ἀπέβαπτον δαλὸν ἐκ τοῦ βωμοῦ λαμβάνοντες, ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐπετέλουν. Nec ſolum in templis erant, περιῤῥαντήρια; ſed etiam ad fori introitum, quorum ſæpe meminere oratores Græci. Moris etiam fuit vt ad fores priuatarum ædium tantiſper dum illæ funeſtæ eſſent, & dum fieret ἡ πρόθεσις eius qui obierat, vas magnum ſtatueretur, aqua luſtrali plenum, quæ eſſet è domo non funeſta allata: qua aqua ſeſe quiſque exiens aſpergeret, qui exequias venerat: ídque

vas

vas figlinum fuit, & ἀρδάνιον propriè nuncupabatur: auctor Pollux libro octauo. Aristophani dicitur ὄστρακον. Καὶ παρ᾽ αὐθὺ τὔστρακον πρὸ τῆς θύρας. Hesychio γάστρα duobus locis. Non dissimilis ritus apud Romanos. Festus. *funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebantur aqua aspersi: quod purgationis genus uocabant suffitionem.* Fuit & apud Iudæos similium lauationum & purificationum vsus: quas auctor Ecclesiastici capite XXXIV. βαπτισμοὺς ἀπὸ νεκροῦ appellat.

δάφνης εἰς τὸ στόμα λαβών.] Non leuis error est interpretum, qui ἀπὸ ἱεροῦ δάφνης iunxerunt, & sacram laurum hîc sunt commẽti: quod profectò ferri non potest. Dictum autem δάφνης λαβὼν, vt ἄρτου φαγεῖν, & alia passim apud Atticos. Nos locum planius expressimus, & ita vertimus quasi esset scriptum δάφνης πέταλα: eam enim vocem supplẽdam esse censemus. Scimus namque veteres in purgationibus, lauri foliis vti solitos. Clemens Alexandrinus in Protreptico, Καθαρσίων μεταλάμβανε θεοπρεπῶν, οὐ δάφνης πετάλων, οὐ ταινιῶν τινῶν ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένων. Sic & Romani vt ait Festus omnibus suffitionibus laurũ adhibebãt. Moris præterea fuit Græcis baculũ laureum præ manibus habere, tãquam ἀλεξίκακον φάρμακον vt ait Suidas, quòd crederent lauro inesse vim quandam malum auerruncandi. Inde natum prouerbium δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, cum quis negat se sibi ab alicuius insidiis

metuere. Eôdem etiam ſpectat quod obſeruare aliquando meminimus, ſolitos Græcos pro foribus laurum ſtatuere. auctor Heſychius in voce Κώμυθα. Quod ait Theophraſtus laurum in os capi ſolitam à ſuperſtitioſis, neſcio an huic ſimilis ſuperſtitio ſit quam apud Hieronymum in Marcellæ viduæ epitaphio annotauimus. Sic ille, *Nec mirum ſi in plateis & in foro rerum uenalium fictus ariolus ſtultorum uerberet nates & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat.* Nam ariolorum conſuetudo fuit (colligi poteſt ex Seneca De vita beata) laurum geſtare cum per vrbem incederent, quã fuſtẽ videtur Hieronymus vocare quia erat, credo, virga laurea. Sanè poëtæ dicûntur *laurum mordere* Iuuenali, & Caſſandra δαφνηφάγος à Lycophrone appellatur: quod quomodo critici explicent non eſt obſcurum.

καὶ τὴν ὁδὸν ἐὰν ὑπεδράμῃ γαλῆ.] Fortaſſe παραδράμῃ. Ambigunt docti ſitne γαλῆ muſtela domeſtica an felis. Vtrunque animal fuit olim inter ea quæ occurſu ſuo auſpicium facerent, quod Græci vocant ἐνόδιον σύμβολον. De muſtela habes apud Plautum in Sticho: de fele extat exemplum apud Terentium. Apud Athenienſes autem γαλῆς tranſcurſus dirimebat comitia, vt apparet ex Ariſtophanis Concionantibus. Artemidorus verò libro tertio fine Ἐνοδίῳ non parum differre docet, fueritne γαλῆ viſa accedens, an abiens: item

agens

agens aliquid gratum an contra: nécnon, ageréte an pateretur. Et quòd γαλῆ malum augurium faceret, inter alias hanc quoque caussam affert, quia sit voci δίκη ἰσόψηφος. quod ita est: nam si vtriusq; dictionis literas ad calculũ voces, redibit par summa XLII. id autẽ est quod Græci intelligunt, cùm dicunt duo vocabula aut duo carmina esse ἰσόψηφα. Sed quid vetat ipsius Artemidori verba ascribere? Γαλῆ, inquit, γυναῖκα σημαίνει πανοῦργον καὶ κακότροπον, ἢ δίκην. ἔστι γὰρ ἰσόψηφος δίκη καὶ γαλῆ· ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν σύγκειται γραμμάτων. καὶ θάνατον ὅ,τι γὰρ ἂν λάβῃ τοῦτο σήπει. καὶ ἐργασίας καὶ ὠφελείας. καλεῖται γὰρ περί τινων κερδῶν, καὶ ἱλαρία. τὴν δὲ διαφορὰν ἔξεστι λαμβαίειν τούτων ἀπὸ τοῦ βλέπεσθαι περιποῦσαν ἢ ἀπιοῦσαν· περιφέρουσάν τι ἡδὺ, ἢ ἀηδές· πάσχουσάν τι ἢ δρῶσαν. Ex his apparet γαλῆς cõspectum non malum semper portendisse: sed aliquando etiam lucrum, aliquando gaudium ac lætitiam. Quid quod etiam purgandi vim quandam in hoc animali inesse crediderunt Athenienses? qui propterea quando in concionem conueniebant circunferri felem iubebant: erátque hoc purificationis & lustrationis certum genus. Aristophanes Concionantibus, Ὁ περιστίαρχος περιφέρειν χρὴ τὴν γαλῆν. Erat & canis interuentus siue potius transcursus (Plutarchus διαδρομὴν vocat Περὶ φιλαδελφίας) inauspicatus: vnde est apud Plautum *canina scæua*.

ἕως διεξέλθῃ τις.] Qui videlicet, omen luat,

& quod mali portendebat felis transcursus, id ipse subeat.

ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλῃ.] Ridere licet veterum stultitiam. Putarunt illi cum aliquod triste signum apparuisset, posse id facilè eludi & quod ostendebatur periculum effugi, si vel verbis, vel aliquo facto indicarent se omen non accipere, sed abominari. Verbis quidem, cum dicerent, Εἰς κεφαλήν σοι. quæ abominandi formula frequens est apud vtriusque linguæ scriptores. vnius Senecæ verba ponam ex consolatione ad Martiam: *Quis non, si admoneatur ut de suis agitet tāquam dirūm omen respuat, & in capita inimicorum aut ipsius intempestiui monitoris abire illa iubeat?* Re verò, aut facto aliquo detestabātur, id quod portendebat sinistrum aliquid insectantes. Cum enim vel auis inebra, vel aliud infaustum animal occurrisset, periculo se defunctos putabant, si id lapidibus petiissent, & feriissent. Augustinus libro II. De doctrina Christiana, *Plerunque tam superstitiosi sunt quidam, ut etiam canem qui medius interuenerit ferire audeant.* Planissimè verò Dio Chrysostomus, oratione XXXIV. Ἀνὴρ Φρὺξ, inquit, ἐπὶ κτήνους ἐβάδιζεν. ὡς δ' ἐθεάσατό τινα κορώνην, οἰωνισάμενος (οἱ γὰρ φρύγες τὰ τοιαῦτα δεινοὶ) λίθῳ βάλλει καί πως τυγχάνει αὐτῆς. τότε οὖν ἥσθη, νομίσας εἰς ἐκείνην τετράφθαι τὸ χαλεπόν. Hinc mos ille veterū notatus Apuleio Milesia tertia. *Quid? (ait) quòd istas nocturnas aues cum penetrauerint la-*

rem quempiam, sollicitè prehensas foribus uidemus adfigi: ut quod infaustis uolatibus familiæ minantur exitium, luant cruciatibus. atque hoc scimus hodiéque à quibusdam obseruari. Simili igitur ratione iste quoque conspecta fele, tres lapides in ipsam iacit: vt nimirum quod malum videbatur portendi, id in ipsius felis caput reiicere se hoc facto testaretur. Nam vt Plinius ait, ostentorum vires in eorum erant potestate quibus ostendebantur: ac prout quæque essent accepta, ita valere illa arbitrabantur. Sic etiam oracula & vaticinationes eludi solitas legimus, cum apud alios historicos vtriusque linguæ persæpe, tum apud Suetonium in Iulio, capite LIX. Ex his, & vera lectio istius loci intelligitur: (legendum enim διαβάλῃ, non διαλάβῃ:) & verus etiam sensus perspicitur: à quo quantum docti viri deerrarint, nolo dicere: æquus lector facilè æstimabit, & iudicabit. Ait autem τρεῖς: quia vt ex Plinio Festo aliísque notum, numerus impar Deo gratior. quare etiam in illis ἐπῳδαῖς, περιάπτοις & amuletis quibus suos libros, Marcellus & Alexander Trallianus referserunt, frequens is numerus. Porrò videntur Græci ad hanc similémue aliam trium lapidum superstitionem allusisse illo prouerbio, τρεῖς εἰσιν ἱκανοὶ πρὸς τὸν ἁμάξαι λίθοι. qua adagione vsus Aristophanes: nec me fugit quomodo exponatur à veteribus: verùm ego arbitror olim fuisse aliter conceptum prouer-

bium: postea verò quæsita, vt fit, occasione loci, ita coepisse efferri ab hominib. vrbanis. Σχυμάτιον verbum esse huic rei accommodatissimũ infra docemus. Notauimus & aliam in tribus lapidibus superstitionem veterum non minus ridendam. Columella libro De arboribus, capite XXIII *Mala Punica ne rumpantur in arbore remedio sunt lapides tres, si cum seres arborem ad radicem ipsam collocaueris.* Simile est quod de scilla idem auctor adiicit, Palladius libro quarto, titulo X. *Qui in scrobe deponit, si tres lapillos in ipsa radice constituat, prouidebit ne poma findantur.* Ne illud quidem prætermittam τῶν φιλομαθῶν χάριν. Olim si duos fratres simul ambulãtes lapis saxúmve in via forte iacens diuisisset, ita vt medius inter fratres lapis reperiretur, ominosum id & infaustum habebatur. Refert Plutarchus Περὶ φιλαδελφίας.

καὶ ἐὰν ἴδῃ σοφὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι.] Mendosam perspicuè lectionem docti viri sanant ὄφιν legentes, non σοφὴν: & afferunt appositè sanè locum Platonis è decimo De legibus. Mihi tamen placebat ὄφιν pro Σοφὴν restitui: cuius coniecturæ nondum me pœnitet: atque adeo haud aliter à Theophrasto scriptum puto: qui cum paullò post ἐνύπνιον meminerit vix est vt hîc ὄψεως mentionem fecerit. Non quò fugiat me ὄψιν & ἐνύπνιον subtiliter à veteribus criticis distingui: sed illam distinctionem nemo sanus hîc recipiet. Constat

ſtat verò ex Ciceronis libris De diuinatione & multis aliis auctoribus, ſerpentem vidiſſe in ædibus aut in itinere, triſte auſpicium fuiſſe. Solebant autem loci in quibus monſtra fuerant viſa, religioſa fieri: vt in eo loco qui fulmine tactus eſſet obſeruabant: quem locum Romani vt notum eſt bidental, quòd bidentibus ibi fieret appellabant. notus eſt ſuper hoc Artemidori locus: ſed & Plutarchus in Pyrrho ait *τὰ καταβαλλόμενα τοῖς κεραυνοῖς ἀνέμβατα μένειν χωρία*. Idem puto fuiſſe obſeruatum in aliis locis vbi portenta viſa fuiſſent. Hinc illa Platonis querela de ſuperſtitioſis hominibus, mulieribus præſertim, quas ait leuiſsimas ob cauſas, & pauores inanes impelli ſolitas, vt aras & ſacella diis ſtatuerent: *ut iam*, inquit Plato, *nullus locus iis uacet, non domus ulla, non uicus*. Porrò ſerpentes ferè per impluuium è tectis deſcendebant in ædes, & ibi ſoliti cõſpici. Plautus Amphitruone, *Deuolant angues iubatæ deorſum in impluuium duo.* Terentius Phormione, *Anguis per impluuium decidit de tegulis.* Eo igitur loco (non autem vbi videntur inſomnia) ait auctor, ſacella à ſui temporis ſuperſtitioſis hominibus ſolita excitari. Iure Romano id non erat licitum: Fuit enim lex vetus tribunitia, quæ vetaret iniuſſu plebis ædeis, terram, aram conſecrare. Auctor Cicero Pro domo ſua ad pontifices.

τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν ταῖς προσόδοις.] Legi-

mus τριόδοις, vel παρόδοις: vt d eiis lapidibus intellagemus qui in viis à viatoribus coli solebant: de iis Sibylla.

Κἂν παρόδοισι λίθων συγχώματα πάντα σέβεσθε. sed præstat legere τριόδοις: Nam aliud sunt ἕρμακες, de quibus Sibylla sine dubio intelligit, ab vnctis lapidibus, qui in prouerbium abierũt. Dicebant enim de homine superstitioso πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνεῖ. Clemens Alexandrinus libro septimo Stromatum οἱ αὐτοὶ δ' οὗτοι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνοῦντες. Meminit & Apuleius initio Floridorum, cuius locum apponam, quia insignis est: multa enim similis superstitionis exempla velut vno fasce complectitur. *Neque enim iustius religiosam moram uiatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut spelunca frõdibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata; uel etiam colliculus sepimine consecratus, uel truncus dolamine effigiatus, uel cæspes libamine humigatus, uel lapis unguine delibutus.* Sed & alij multi vnctorum lapidum meminere, quod pridem Turnebus in Aduersariis obseruauit. Quid quod etiam in sacra historia simile quid obseruauimus nos? Vide Geneseos caput vigesimum octauum, commate XVIII. & caput XXXV. com. XIIII.

καὶ ἐὰν μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ.] Etiam mures olim auspicium faciebant. Ausonius;

Quadrupes oscinibus quis iungitur auspiciis? mus.

Inpri-

Inprimis autem triste putabant, si quid mures arrosissent. Vide Ciceronem De diuinatione libro secundo. Plinius quoque libro octauo capite LVII. idem annotat: addens, eos cum candidi prouenêre lætum facere ostentum. Idem in soricibus obseruabatur: quorum occentu dirimi auspicia ibidem ait Plinius. Eleganter verò Augustinus De doctrina Christiana libro II. de superstitiosis loquens: *Hinc sunt*, ait, *illa: cum uestis à soricibus roditur, plus timere suspicionem futuri mali, quàm præsens damnũ dolere. Vnde illud elegãter dictum est Catonis qui cum esset consultus à quodam qui sibi à soricibus erosas caligas diceret: respondit, non esse illud mõstrum, sed uerè monstrum habendum fuisse*, si sorices à caligis roderentur. Θύλακος saccus est scorteus vbi erat farina vel panis: nam etiam ἀρτοθήκην, hoc est, *panarium*, explicat Aristophanis scholiastes. Eiusmodi saccum secum ferebant quando ibant τὰ ἄλφιτα emtum: hoc est, farinam quę in foro vęnibat, quod ἀλφιτόπωλις ἀγορὰ appellabatur. Aristophanes Concionantibus,

Κ᾽ἄπειτ᾽ ἐχώρουν εἰς ἀγορὰν ἐπ᾽ ἄλφιτα.
Ἔπειθ᾽ ὑπέχοντος ἄρτι μου τὸν θύλακον.

Interpretes qui θύλακον ἀλφίτων *reticulum panis* vertunt incogitantiæ magnæ se obligarũt & νωχελίας. Reticulum enim panis apud Horatium & Iuuenalem est quod γύργαθον Græci vocant: Hesychius, Γύργαθον, σκεῦος πλεκτὸν, ἐν ᾧ βάλλουσι τὸν ἄρτον οἱ ἀρτοκόποι. Glossariũ, Reticulũ,

γύργαθος. Sed & ad alia his reticulis vtebãtur: vnde est γύργαθος ψηφισμάτων apud Athenęum libro primo ex Aristophane: quem locum nimis ineptè docti viri hactenus sunt interpretati. Aristophanes verò in Vespis Persarum braccas & anaxyridas θυλάκους dixit. Adeo autem familiare est muribus θυλάκους rodere, vt propterea θυλακοτρῶγες à poetis appellentur. Hesychius, θυλακοτρὼξ, μῦς, οἱ ἢ ἀκρίς.

πρὸς τὸν ἐξηγητήν.] Hoc est, ad portentorum interpretem, & diuinum: qualis olim Athenis Lampon ὁ μάντις, qui κατ' ἐξοχὴν dictus est ὁ ἐξηγητής. Multa de hoc apud comicum, & in historiis

ἐκδῦναι τὸ σκυτοδέψη ἀπορράψαι.] Lege fideiubente me ἀπορράψαι: quod conuenientissimũ verbum est cerdoni & veteramentariorum sutori: quem σκυτοδέψην minùs propriè vocat ἀντὶ τοῦ σκυτοτόμον vel πίσυγγον. sic enim Athenis nominabantur. Iam antè diximus saccum de quo agitur, fuisse ex aluta aut corio: qualis erat, follis aut pasceolus apud Romanos. Scholiastes Aristophanis vocem σάκταν vel vt alij legebant σάκκον, interpretatur ἐκ δέρματος σακκίον, ὅπερ θύλακον λέγομεν. Hesychius, θυλάκια, ἀσκοὶ δερμάτινοι. Sanè vulgata lectio inepta est, neque huius fieri debet.

ἀλλ' ἀποτραπεὶς ἐκδύσασθαι.] Hoc verbum & exuendi, & excutiendi procul à se significationem habet: nec sunt audiendi qui rescribunt

bunt

bunt ἐκλύσαντες.

καὶ πύκνα δὲ τὴν οἰκίαν καθαίρειν.] Harum purgationũ auctor & inuentor apud Græcos Epimenides, Laertius in vita, λέγεται δὲ καὶ πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγροὺς καθῆραι. meminit Dioscorides & alij.

καὶ ἐπὶ ἐπιβῆναι μνήματι.] Hesiodus.

Μήτ' ἐπ' ἀκινήτοισι καθίζειν (οὐ γὰρ ἄμεινον)
Παῖδα δυωδεκαταῖον, ὅ τ' ἀνέρ' ἀνήνορα ποιεῖ.

Nota sunt bustorum formidamina, & monumentorum terriculamenta. Hoc Romani maximè in Diali flamine obseruabant: nam ille locum in quî bustum esset nunquam ingrediebatur. A. Gellius libro x. capite xv.

οὔτ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν.] Istud olim videtur in deorum ministris solitũ obseruari: sanè apud Mosem hac lege summus sacerdos alligatur, *Ne ad cadauera uenito: ne pro patre quidem suo aut matre se polluito.* At apud Romanos Dialis flamen, cui tam multæ fuerunt cæremoniæ impositæ, etsi mortuum attingere non poterat: funus tamen exequi non erat illi religio. vide A. Gellium. Lycurgi lege, vt Plutarchus ait, omnis huiuscemodi circa mortuos superstitio fuit Lacedæmone sublata. Cæterùm propter hanc caussam, institutum olim fuit, vt indicia apponerentur foribus domus funestæ: ne videlicet, inscius aliquis ingrederetur, & se imprudens pollueret. De vase aquæ lustralis iam diximus: eòdem spectabãt capilli de ipsius defuncti capite secti

cati, qui foribus appendi soliti. Euripides Alcestide.

Πυλῶν πάροιθεν δ᾽ οὐχ ὁρῶ
πηγαῖον ὡς νομίζεται
γε χέρνιβ᾽ ἐπὶ φθιτῶν πύλαις.
χαίτη τ᾽ οὔτις ἐπὶ προθύροις τομαῖ-
ος, ἃ δὴ νεκύων πένθει πιτνεῖ.

Apud Romanos cupressus domus funestæ faciebat indicium: quod ex Plinio & Seruio pridem doctis viris notum notatúmque.

οὔτ᾽ ἐπὶ λέχει.] Scribendum λέχη, vt modò ἐπὶ νεκρόν. Hesychius, λέχη, ἐφ᾽ οἷς τοὺς νεκροὺς κοσμοῦσιν. Etiam Latini *lectos* vocant in quibus mortui collocabātur & efferebātur. Erit autē figura ἐν διὰ δυοῖν. οὔτ᾽ ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν, οὔτ᾽ ἐπὶ λέχη, pro, ἐπὶ τὰ τῶν νεκρῶν λέχη. & referendum ad προθέσεως solemnia. Sed est & alia lectio ἐπὶ λεχώ. quam potius retineo. Euripides Iphigenia in Tauris.

Τὰ τῆς θεοῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα·
Ἥτις βροτῶν μὲν ἤν τις ἅψηται φόνου,
Ἢ καὶ λοχείας, ἢ νεκροῦ θίγῃ χεροῖν,
Βωμῶν ἀπείργει μυσαρὸν ὡς ἡγουμένη.

vide Porphyrium libro II. περὶ ἀποχῆς.

καὶ ὅταν ἐνύπνιον ἴδῃ.] Notum est veteres cum triste aliquod insomnium viderant ἀποτροπιασμοῦ χάριν sacra quædam factitasse. Aristophanes Ranis,

Ἀλλά μοι ἀμφίπολοι λύχνον ἅψατε,
Καλπίσι τ᾽ ἐκ ποταμῶν δρόσον ἄρατε,
Θέρμετε δ᾽ ὕδωρ

Ὡς

Ὡς αὖ θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω.

Martialis libro XI.

Amphora nunc petitur nigri cariosa falerni
Expiet ut somnos garrula saga tuos.

Sed in re non obscura nō abutar neque meo neque lectoris otio. Exempla passim apud tragicos.

τίνι θεῷ, ἢ τίνι θεᾷ] Græci vocant δαίμονας ἀποτρόπους: apud Romanos Ioui prodigiali fiebant sacra. Plautus Amphitryone,

Sed mulier postquam experrecta es prodigiali Ioui
Aut mola salsa hodie, aut thure comprecatam oportuit.

Creditum etiam est à veteribus expiari somnia, si illa Soli narrassent. Euripides,

Ἃ καινὰ δ' ἥκει νὺξ φέρουσα φάσματα,
Λέξω πρὸς αἰθέρ', εἴ τι δὴ τόδ' ἐς ἄκος.

Sophocles Electra

Τοιαῦτά του παρόντος, ἡνίχ' ἡλίῳ
Δείκνυσι τοὔναρ, ἔκλυον ἐξηγουμένου.

πρὸς τοὺς Ὀρφεοτελεστὰς κατὰ μῆνα πορεύεσθαι.] Orpheus in Græciam initiorū, genus quoddam vel teste Demosthene inuexit, quod Ὀρφικὰς τελετὰς vocabant, & qui illa docerent Orpheotelestas. Ait autem κατὰ μῆνα quia sub exitum cuiusque mensis videntur soliti initiari Athenienses. Habeo eius rei auctorem scholiasten Aristophanis qui testatur circa finem singulorum mensium fieri solitas τὰς μυστικὰς δαπάνας. Persuasum autem erat

Atheniensibus, eos qui mysteriis istis & Eleusiniis essent initiati, diuinis in Orco fruiturum honoribus. Laertius in Anthistene & alij.

καὶ ἐπὶ τοῖς τριόδοις ἀπελθεῖν.] Imò ἐπὶ τὰς τριόδους vt postulat Hellenismi ratio: verùm arbitror maius vulnus subesse, & desiderari aliquod vocabulum, aut etiam fortassean plura. Notum autem in triuiis & compitis sacra Hecatæ olim fieri solita: eodem etiam moris fuit τὰ καθάρματα & purgamēta vrbium proiicere. Eustathius, φασὶν ὅτι Δῖον ἐκάλουν κώδιον ἱερείου τυθέντος Διῒ μειλιχίῳ ἐν τοῖς καθαρμοῖς φθίνοντος μαιμακτηριῶνος μηνὸς, ὅτε ἤγοντο τὰ πομπαῖα καὶ καθαρμῶν ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο. ea purgamenta etiam ὀξυθύμια appellata sunt; qua de voce & ritu hoc toto consule Harpocrationem. Atque hæc sacra cum peregissent, non antè domum redibant quàm & vestem & corpus aqua vel fluuiali vel fontana purificassent. Porphyrius, Πάντες ἐν τούτῳ ὡμολόγησαν οἱ θεολόγοι, ὡς οὔτε ἁπτέον ἐν ταῖς ἀποτροπαίοις θυσίαις τῶν θυομένων, καθαρσίοις τε χρηστέον; μηδὲ ἴοι τις εἰς ἄστυ, μηδ' εἰς οἶκον ἴδιον, μὴ πρότερον ἐσθῆτα καὶ σῶμα ποταμοῖς ἢ πηγῇ ἀποκαθήρας.

κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι.] Colligi hinc posse videtur in triuiis fuisse περιρραντήρια. potest tamen etiam aliter accipi. Ritum lauandi capitis in purificationibus exprimit Persius,

-Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terque. & Iuuenalis

Ter-

Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput abluet.

[σκίλλῃ ἢ σκύλακι κελεύσαι αὐτὸν περικαθᾶραι.] Tãgit duplicem veterum conſuetudinem expiandi luſtrãdíque ſe. altera erat, circumacta circa corpus ſcilla: altera catulo ſimiliter circa corpus ducto. Hoc enim ſignificat περικαθάραι. De ſcilla, quòd expiandi vim crederetur habere, notũ vel ex Plinio & medicorum libris. Artemidorus Ενοδίῳ. Ἡ σκίλλα καθάρσιος εἶναι νενόμισται. Lucianus Επισκοποῦντες. ἐκάθηρέ τέ με, καὶ ἀπέμαξε, καὶ περιήγιζε δᾳδί τε καὶ σκίλλῃ καὶ ἄλλοις πλείοσι. vide amplius Theocriti ſcholiaſten Thalyſiis. De catulo, res minus vulgò vt videtur, nota: quare etiam eius ritus ignoratione interpretes miris modis hunc locum deprauarunt: in quo nihil erat prorſus mutandum. Nam verum eſt quod diximus, veteres catulo ſolitos luſtrare ſe eum circunferentes circa corpus: eámque luſtrationem vocabãt περισκυλακισμόν. Plutarchus in Κεφαλαίοις Romanorum inſtitutorum. Τῷ δὲ κυνὶ πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, Ἕλληνες ἐχρῶντο, καὶ χρῶνταί γε μέχρι νῦν ἔνιοι σφαγίῳ πρὸς τοὺς καθαρμούς. καὶ περιμάττουσι τοὺς ἁγνισμοῦ δεομένους, περισκυλακισμὸν τὸ τοιοῦτον γένος τοῦ καθαρμοῦ καλοῦντες. Idem repetit in Romulo. Fuerunt & alij tum ſcillæ, tum catulorum in februationibus vſus quos prudens omitto.

[...αὐτὸν περικαθᾶραι.] Significat hoc verbum applicare aliquid corpori, expiandi cauſa, idque in orbem ducere: quod & περιμάξαι dici-

tur: Latinis circumferre. Virgilius. *Idem ter socios pura circumtulit unda.* Seruius, *Circumtulit, purgauit. Antiquum uerbum est: Plautus, Pro laruato te circumferam: id est, purgabo. Nam lustratio à circumlatione dicta est uel tædæ uel sulphuris. Iuuenalis, - Si qua darentur Sulphura cum tedis.* Rectè exprimit Seruius circumlationem illam quæ in lustrationibus fieri solebat. Similiter & vrbes & agri lustrabantur, hostiis in orbem circumlatis. Polybius libro quarto de Mantinensibus, καὶ καθαρμὸν ἐπινήσαντε, καὶ σφάγια περιήνεγκαν τῆς τε πόλεως κύκλῳ καὶ τῆς χώρας πάσης. ideo Latinis ea sacra ambarualia dicta. Atq; hinc est, quòd τὸ περὶ fere in vocibus eò pertinentibus reperitur: vt in περιμάττεσθαι, περιθύεσθαι, περιαγνίζειν, περιθειοῦν & περιθείωσις, etsi Homerus διαθειοῦν dixit. Sic & περιβάλλεσθαι κάρφος apud Aristotelem in sexto Historiarum, de lustratione gallinarum, quæ περικαρφισμὸς Plutarcho nuncupatur. Sed & ἀπομάττειν eo sensu vsurparunt, vt Demosthenes Pro corona καθαίρων τοὺς πλου-μένους, καὶ ἀπομάττων τῷ πηλῷ καὶ τοῖς πιτύροις. Sic accipiendum & in illo Callimachi vt puto, versiculo, initio Athenæi,

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον.

quem locum non rectè Erasmus & alij aliorsum conati sunt trahere, cum ex hoc ritu sit explicandus. Hinc dictæ sunt mulierculæ illæ quarum hîc Theophrastus meminit, ἀπομάκτριαι, vt est apud Pollucē, vel περιμάκτριαι, vt vo-

vt vocat eas Plutarchus De superstitione. Latinis *piatrices*, & *simulatrices*, vel potius *simpulatrices*, vide Festum. Talem fuisse ait Demosthenes Glaucotheam siue Empusam AEschinis matrem.

μαινόμενόν τι ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον.] Plautus Captiuis,

Hegio, hic homo rabiosus habitus est in Alide.
Ne tu quod istic fabuletur, aures immittas tuas.
Nam istic hastis insectatus est domi matrem & patrem.
Et illic isti qui sputatur morbus interdũ uenit.
Proin tu ab istoc procul recedas.

Suspicor etiam ob similem superstitionem factum vt Akis rex Dauidem insaniam simulantem procul à domo sua arceret: id enim videntur vltima verba eius capitis suadere. Locus est primo Samuelis, cap. XXI. Similis sententia in Eumenidibus Varronis, *Apage in directum à domo nostra istam insanitatem.*

Ad caput περὶ μεμψιμοιρίας.

ESτὶ δὲ ἡ μεμψιμοιρία.] Iniustitiæ species quædam est & illiberalitatis hoc vitiũ: quod fere in calamitosis pauperibúsque, vel paupertatem simulantibus, & senibus reperitur. Nam vt felicitas superba, ita querula calamitas est, eorum maxime qui è magnis aut mediocribus opibus ad inopiam sunt redacti:

rectéque ille apud Terentium.

Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis
sunt nescio quomodo
Suspectiosi: ad contumeliam omnia accipiunt
magis:
Propter suam impotentiam se semper credunt
negligi.

& alibi apud eundem poetam querulus quidam senex, Me credo ait, *huic esse natum rei, ferundis miseriis.* Nihil autem interest facultatibus sit pauper aliquis, an animo, quæ sola demum paupertas verè misera est. Multa Seneca de hoc vitio variis locis: sed vnum notare sufficiet. Sic ille De tranquillitate vitæ libro I. de amicorum delectu loquens. *Præcipuè tamen vitentur tristes, & omnia deplorantes, quibus nulla non causa in querelas placet. Constet illi licet fides & beneuolentia, tranquillitati tamen inimicus est comes perturbatus & omnia gemens.* Μεμψιμοιρίαι autem, *querelam* nō *querimoniam* vertimus. nam etsi nō fugeret nos bonos auctores promiscuè his vocib. vti, mouit tamē veterum grammaticorum auctoritas. Cornelius Fronto literator, *Querimonia certæ rei est: Querela superuacua est. Itaque prior grauitatis est, posterior leuitatis.* Glossarij auctor, *Querela, μέμψις ματαία. Querimonia, μέμψις.* Vox διδομένην suspecta est, & sine damno sententiæ potest abesse.

ἀποστείλαντος τοῦ φίλου μερίδα.] Conuiuæ olim è conuiuio apophoreta referebant: de quo
more

more ſuprà diximus: abſentibus verò μερίδες mittebantur. Plutarchus in Ageſilao, ἔθυσεν εὐαγγέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν πεπυσμένων. Idem auctor in Arati vita ſcribit Antigonum regem cum Corinthi ſacra faceret Arato Sicyonem miſiſſe μερίδας. Ariſtophanes Acharnenſibus,

Ἔπεμψέ τίς σοι νυμφίος ταυτὶ κρέα
Ἐκ τῶν γάμων.

Etiam Romanis mos fuit de menſa aliquid mittere amicis.

οὐδ᾽ ὅσον ὕει.] Quod vulgò fieri ſolet. Theognis,

οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ᾽ ὕων πάντας ἁνδάνει, οὔτ᾽ ἀνέχων.

At hic iniquior etiam erga Iouem: quippè cui cum ſit opportuna pluuia, nihilominus tamen de Ioue queritur, quod paullò ſerius quàm libitum ipſi fuiſſet pluat.

καὶ πεπράμενος αὐδ᾽ ἐμπολὴν ἄξιον.] Querela vſitata herorũ, quòd nimiò ſeruos emerint: quos propterea apud Plautum & Terentium *male conciliatos* vocant, hoc eſt, magno emtos. At iſtum miſerum vilitas ipſa offendit. in quem iure illud vſurpaueris, Ὅταν τὸ ὕδωρ τὴν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν;

καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελιζόμενον.] Ait, εὐαγγελιζόμενον, reſpiciens cupiditatem qua flagrare ſolent patres filios habendi potius quàm filias. Tale illud εὐαγγέλιον apud Ariſtophanem Theſmophoriazuſis, λέων λέων σοὶ γέγονεν

αὐτ' εἴγμα σόν.

τῆς ὑσίας τὸ ἥμισυ ἄπεσι.] Terentius Heautontimor.

CH *. scio quid feceris:*

Sustulisti (puellam scilicet.) Sy. *Si sic factum est domina, ergo heru' damno auctus est.*

ἀληθῆ ἐρεῖς.] q. d. quem tu beatum prædicas, veriùs miserum dixeris. sic querulus ille Horatianus Vulteius Menas,

- pol me miserum patrone uocares
Si uelles inquit, uerum mihi dicere nomen.

ϗ νίκην νικήσας.] Errant interpretes in huius loci interpretatione: malè enim referunt aliò quàm ad victoriam eius qui caussam obtinuit, & superior è iudicio discessit. quare etiã *δίκην νικήσας* scribendum non *νίκην*. familiare est Atticis ita loqui *δίκην νικᾶν*, vel *ἡττᾶσθαι δίκην*. Nam *νίκην* & *ἧτταν* non esse solùm *πολέμου* sed cuiuscunque *ἀγωνίας* vel vnicus in Lachete Platonis locus poterat docere. Male etiã iidem interpretes, orationem cuius fit hîc mentio ad *ἐπιταφίους λόγους* aut nescio quas viuentium laudationes referũt. quæ planè sunt ægrorum hominum somnia. Quis nescit veteres Atheniensium oratores solitos orationes reis suam opem implorantibus scribere, quibus orationibus ipsi vtebantur in iudiciis? Tales sunt omnes fermè Lysiæ & Demosthenis quæ ad caussas priuatorum pertinent: quod nec Cicero prætermittit. Postremò *δίκαια* non sunt, *laudes meritò dicendæ*: sed conti-

continentia causarum & defensionis firmamenta. Terentius & Cicero *iusta* vocant.

ἐγκαλεῖν τῷ γρ.] Quid censes facturum fuisse, si litem perdidisset? Atqui etiam damnator eo, oratori constat eloquentiæ officium si omni arte vsus est.

ἱλαρός ἐστι.] Lego ἱλαρὸς ἔσω. vt apud Terentium *Hodie hilarum fac te.* & *Omitte nunc tristitiam tuam.* Spectatur autem in vultu hilaritas, & opponitur propriè τῇ σκυθρωπότητι. Mox lege, ὅτι δεῖ, non ὅτι. Sic in illo Theocriti, χαίρω πῶς ὅτε τ' ἄνδρας ὁρῶ τὺς μήποτ' ὄπωπα;

Ad caput περὶ ἀπιστίας.

Ἐστὶν ἀμέλει ἀπιστία.] Huic contrarium vitium est, quam Græci εὐήθειαν vocant, Latini credulitatem, quæ sæpe in fatuitatem vertit. In medio autem horum extremorum, virtus est quædam ἀνώνυμος, prudētiæ velut ἀπόῤῥωξ, per quam & fidem iis habemus qui merentur: & eorum contra fidem suspectam habemus, qui erga alios reperti sunt infideles. Semper enim infixum in animo nostro esse debet Ἐπιχαρμεῖον illud, γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται. itémque illud eiusdem poetę Ciceroni familiare. Νᾶφε, καὶ μέμνας' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. hoc est, interprete Q. Cicerone, *Neruī atque artus sunt sapientiæ,* NON TEMERE CREDERE. Extat in hanc sententiam præclara oratio Dionis Chrysostomi, quam

velim legat iuuentus. Spectat eodem epistola XXII. Plinij libro VI. lectu & ipsa dignissima.

καὶ κατὰ στάδιον ἀριθμεῖν.] Habes amplũ in hũc locum commentarium Plauti Aulularia: vbi mirificissimè miserum senicem Euclionem illa auri aula inquietat. Itaque ait Staphyla eum decies die vno extrudere omnes ædibus: vt nimirum solus thesaurum effodiat & nummos numeret. sed ipsum poetã vide: est enim ingeniosissimus in illius infelicis ἀπιστία describenda.

εἰ σεσήμανται τὸ κοιλιούχιον.] Non damno hanc lectionem: etsi alibi hæc vox, quod meminerim, haut mihi lecta. Fortasse tamen κυνούχιον scripserat auctor. Est autem κυνούχιον vas quoddam instar magni marsupii, seruandis vestibus, & aliis id genus rebus: sic dictum à pelle canina ex qua vel confici vel integi solebat, vt riscus Latinorum. Meminere κυνούχου Xenophon & Pollux nõ vno loco, itémque Eustathius, in ὀδύσσ. ε. Quid si etiam κυλικούχιον scribamus? quam vocem pro κυλικεῖον legere alibi memini.

καὶ εἰ ὁ μοχλός.] Euclio Plautinus.

-occlude sis Fores ambobus pessulis.

εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλαίαν.] Puerilis sed frequens error, pro αὐλείαν. Apud veteres θύρα αὐλεία siue αὔλειος perpetuò est idem cum προθύρη θύρα.

μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν.] Supra ad caput De stupi-

ſtupiditate.

καὶ τὸ ἱμάτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινός.] Inepta lectio, & quem ex ea ſenſum interpretes eliciunt, ineptus eſt, aut nullus potius. Dubio procul legendum eſt vt emēdauimus ἐκδοῦναι. quam vocem ſupra eodem ſenſu vſurpauit: capite De ſuperſtitione. Scribendum etiam, οὐχ ᾧ τὰ βέλτιστα ἐργ. non οὐχ ὡς τ. Eſt Atticiſmus tranſlatitius, οὐχ ᾧ, pro, οὐκ ἐκείνῳ ὅς.

μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι.] Deeſſe aliquid luce meridiana clarius. Nos ex coniectura locum ſupplebamus in hanc ſententiam, εἰ δὲ μὴ, δοὺς αὐθὶς ἀπαιτεῖν. Sed poſtea adducti ſumus vt fermè crederemus, ita potius ſcripſiſſe Theophraſtum μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι. εἰ δὲ μὴ, τὸν παῖδα κελεύειν ἀκολουθεῖν. nā quia ſequuntur illa verba καὶ τὸν παῖδα δὲ ἀκολουθοῦντα. puto hîc idem eſſe mendum quod ſexcētis locis obſeruauimus, vt bis poſitæ ab auctore voces locis vicinis, ſemel à librariis omitterentur. Similem ἀπιστίαν aut turpiorem etiam notat in diuitibus ſui temporis Iuuenalis ſatyra quinta: vbi de illorum conuiuiis loquitur.

-tibi non committitur aurum.
Vel ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, ungueſq; obſeruet acutos.

Quid ſi ēt ſic legas, μα. μὲν μὴ δοῦναι, εἰ δὲ μὴ, στήσας (vel σταθμήσας) δοῦναι. Nā profectò ita eſt, diligētiores & cautiores patresfamilias vaſa argētea ſi cōmodatò alicui cōcedant, nō illa tradunt priꝰ quā illorū pōdꝰ accuratè explorauerint.

καὶ τὸν παῖδα δ' ἀκολουθοῦντα.] Malim τὸν ἀκολουθοῦντα hoc est, puerum ἀκόλουθον. pedissequum, vel famulum itineris comitem. Sic dictum vt δρμόζων pro δρμοστὴς, δικάζων pro δικαστὴς aliáque apud Atticos: quæ & Latini sunt imitati.

ὄπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν.] Plautus Curculione.

I tu præ uirgo: nõ queo quod pone me est seruare

Idem Pseudolo,

I puere præ: ne quisquam pertundat crumenam cautio est.

καὶ λέγουσι πόσου.] Legimus ita hunc locũ, καὶ λέγουσι, Πόσου, εἰπεῖν, Κατάθου. οὐ γὰρ σχο. inserta voce εἰπεῖν quæ manifestò desideratur. Πόσου autem verbum esse non nomen censemus: éstq; eo verbo vsus iterum capite vltimo. significat numerare, & rationem inire. Solent autem mercatores venditæ mercis summam conficere, quam in librũ rationum conferãt, præsens si pecunia non numeretur. Quod docti quidam viri emendant, καὶ λιπόντι τοῦ ποσοῦ, ne Græca quidem est oratio, nedum eo digna qui à diuinitate sermonis nomen inuenit: saltem dicerent εἰπόντι. sed ne sic quidem placet. Quod ait, οὐ σχολάζω πέμπειν, accipi debet de seruo flagitatore. Si legeretur Κατάθες pro κατάθου, esset id, *Solue nunc.* sed nihil necesse mutare, præsertim sine veteribus libris: quorum equidem hoc maximè loco optarim fieri mihi copiam. Non est autem dubium notari hîc diffidẽtiam mercatorum,

quo-

quorum plerisque manus sunt occulatæ, neque quicquam nisi quod vident, credunt. Tale fuisse Græcorum maximè ingenium videtur: vt illi ægrè suas merces cuiquam absq; præsenti pecunia crederent. vnde est apud Plautum prouerbium, *mercari Græca fide*. At summus Philosophus Plato, qui sciret quàm multa pariat mercatorum facilitas suas res temere credentium: (ab hoc enim fonte infinitę postea lites manare solēt, vt alia taceam mala:) adeo ἀπιστίαν hanc non improbauit, vt etiam lege cauerit, ne quis mercator suas merces ante pretij numerationem cuiquam daret: aut si dederit quis, & postea ad suum peruenire nequeat, sibi, inquit, imputet: neq; vllā actionem datum sibi iri eo nomine, speret. Verba Platonis sunt in octauo De legibus, Ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι, νόμισμά τε χρημάτων καὶ χρήματα νομοίσματος, μὴ προϊέμενον ἄλλον ἑτέρῳ τὴν ἀλλαγήν· ὁ δὲ προϊέμενος ὡς πιστεύων, ἐάν τε κομίσηται, καὶ ἂν μή, στεργέτω, ὡς οὐκ ἔτι δίκης οὔσης τῶν τοιούτων περὶ συναλλάξεων. Appellat Plato ἀλλαγὴν emtionem & venditionem: est enim re vera permutatio quædam, vt etiam Aristoteles & Iurisconsulti docent: Προΐεσθαι verò τὴν ἀλλαγὴν est, cum vel pecuniæ numeratio rei exhibitionem præcedit, vel contra. Vtrumq; improbat Plato. Doctissimus Ficinus aliorsum locum hunc Platonis traxit, & de auctoribus secundis accepit, de quibus diximus supra capite Περὶ ἀλχημείας. quod etsi ineptum

non eſt, minus tamen probo. At iſti noui interpretes quid obſecro ſomniarunt quum illum locum tractarent? Vide locum lector: ridebis: imò indignaberis: & dices cum Iuliano ἀνέγνων, ἔγνων, κατέγνων.

Ad caput Περὶ δυσχερείας.

Ἔστι δ' ἡ δυσχέρεια.] Subtiliter diſtinguit Theophraſtus inter δυσχέρειαν & ἀηδίαν de qua ſequenti capite: vtraque voce notatur quorundam hominum in congreſſionibus & vitæ quotidianæ vſu ſcæuitas ac ſiniſteritas: quibus nihil penſi eſt, eo eſſe habitu, eo ornatu, iis moribus, eos denique ſermones vſurpare, qui ſint iure merito iis quibuſcum verſantur, tædio, odio, & (quæ fuit veterum ſuperſtitio) tanquam mali ominis, execrationi. Ac videntur τὸ δυσχερὲς καὶ τὸ ἀηδὲς differre potius τῷ μᾶλλον καὶ τῷ ἧττον quàm genere: etſi Theophraſtus per diuerſa genera illa deſcribit, non enim dicam definit. Ipſe ſanè etiam τὸν δυσχερῆ hoc capite vocat ἀηδῆ: vt appareat quàm paruo interuallo hæc duo vitia diſtẽt: quorum tamen longè grauius & tetrius eſt quod δυσχέρεια appellatur. Exiſtimauimus autem commodiſſimè δυσχέρειαν Latina voce *fœditas*, aut *ſpurcities* exprimi: nam qui *immunditiam* verterunt, parum omnino dixerũt, nec Græcæ dictionis vim ſunt aſſecuti. Propriè δυσχερὲς dicitur, vt ipſum nomen indicat, & innuit eruditiſsimus A. Gellius, quod eſt intracta-

tractabile, & molestum atque odiosum. sic dicũtur δυσχερῆ ἕλκη vlcera inueterata & foetida: vt cum ait Dio Chrysostomus de Philoctete, neminem voluisse eum νοσηλεύειν διὰ τὴν δυσχέρειαν τῆς νόσου. & Plutarchus ait quosdam esse morbos ἀζήμους καὶ μισητοὺς, quales nimirum sunt qui hîc commemorantur: quales etiam fuerunt olim Laspodiæ & Damasię Atheniensium, quos vt ἀποσκνίμους ob fœditatem fœtiditatémq; Aristophanes & Eupolis traduxerunt. sic & δυσχεραίνειν verbum accipitur, vt apud Plutarchum in Artoxerxe: ἀλφοῦ καταστιγμηθέντος αὐτῆς τὸ σῶμα ἐδυσχέρανεν ἐπὶ τούτῳ μηδ' ὁπωσοῦν. Non solùm autem fœditatem notát hæc vox, sed etiam vbi diximus, malum omen: fere enim apud Demosthenem & alios scriptores Atticos τὸ δυσχερὲς infaustum aliquid ac βλάσφημον significat, vt explicatur ab Vlpiano. Sic apud Latinos voces *fœdus* & *spurcus*.

ἢ ἀλφόν.] Seneca, *fœdam ex albo uarietatem* nominat: Naturalium libro III. Fuisse δυσχερῆ morbum, etiam Plutarchi quem modo attulimus locus declarat.

ταῦτα εἶναι αὐτῷ συγγενῆ ἀῤῥωστήματα.] Appellat συγγενῆ quæ magis propriè συγγενικὰ vt apud Plutarchum in Pericle: & passim apud Galenum: qui non vno loco disputat contra sophistas (sic enim appellat) qui dicebant οὐδὲν εἶναι συγγενικὸν πάθος. Sic σύγγενῆ σημεῖα Aristoteli quæ Straboni συγγενικά. Non sunt autem

συγγενῆ ἀῤῥωστήματα *ingeniti morbi*, vt docti viri vertunt: sed *gentiles & auiti*. Nam etsi scio συγγενὴς interdum accipi pro σύμφυτος, ægrè tamē concesserim νόσον συγγενικὴν & σύμφυτον idem propriè sonare. Existimo enim propriè σύμφυτον νόσημα esse morbum qui ἀπὸ παιδὸς συνέβη, καὶ συνανδρώθη, vt loquitur Hippocrates secundo prorrhetico. *genitiuum morbum* Latinè dixerim: sicut dixit Suetonius in Augusto *genitiuas notas*, hoc est σύμφυτα σημεῖα, non autem συγγενικά. Συγγενὲς enim, vel συγγενικὸν est, quod à patre acceptum est, & vt hîc Theophrastus explicat cui pater aut auus ambóve fuerint obnoxij. Nam certum est morbos plerosque per successiones quasdam vt alia tradi. quin sæpe accidit, vt ex interuallo reddantur eædem notæ, iidem næui morbíque in nepotibus, qui in filiis desiisse videbantur. Plutarchus De sera numinis vindicta Ἀκροχερδόνες inquit, καὶ μελάσματα καὶ φακοὶ πατέρων ἐν παισὶν ἀφανισθέντες αὐέκυψαν ὕστερον ἐν υἱωνοῖς καὶ θυγατριδοῖς.

ἕλκη ἔχειν ἐν τοῖς ἀντικνημίοις.] Videtur hæc δυσχέρεια frequens per illa tempora Athenis fuisse: vt merito Theophrastus hanc notam non prætermiserit. Nam etiam apud Aristophanem in Equitibus quo loco certant adulationis certamen Cleon & Agoracritus, fartor ille impurus pyxidem vnguenti pollicetur istiusmodi hominibus, quibus tibiarum vlcera sibi inungant.

Ἐγὼ

Ἐγὼ δ', inquit, κυλίχνιόν τί σοι καὶ φάρμακον δίδωμι,

Τ' αἱ τοῖς αἰζικνημίοισιν ἑλκύδρια προσαλείφειν.

καὶ προσπταίσματα ἐν τοῖς δακτύλοις.] Sic vocat tubercula in manibus solita oriri, quæ cutim non sinunt esse planam, sed asperam efficiunt: vnde etiam ἡ λέπρα nomen inuenit apud Græcos. Huius generis προσπταίσματα sunt ἀκροχορδόνες, μυρμηκίαι, ἀθῶνες, χοιράδες, & aliæ φυμάτων species. Fuisse enim ἀηδεῖς & δυσειδεῖς, qui haberent istiusmodi tubercula, etiam Horatius indicat,

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscat verrucis illius.

Seneca, *Papulas obseruant alienas, ipsi ulceribus obsiti.* Possumus etiam paullò aliter προσπταίσματα ἐν τοῖς δακτύλοις explicare: vt sint læsiones digitorum ex offensione, hoc est ἐκ τοῦ προσπταίειν: vt cum pes ad lapidem asperũ offendit, & laceratur cutis, ac fit vulnus: aut cũ ex pressura sanguis coit & corrumpitur. Sæpe enim accidit vt quæ ab initio neglecta sunt, magnũ malum tandem afferant, ac nonnunquam integri membri perniciem: vbi semel διὰ ταῦτα prius vulnera mutarũt in κακοήθη & ἀνίατα, & quæ medici θηριώματα καὶ χρόνια ἕλκη ac τηλέφια vocãt, Plinius *ulcera desperãtia*. Cõfirmat hãc interpretationem Pollux, qui notat, digitorũ κρούματα, hoc est lęsiones ex offensione, πταίσματα appellari ab Aristophane.

ὀπισθείσματα. Et in libris medicorum προσσχίσμα est ἕλκος ἐκ τοῦ προσσχίσαι. Idem fere προσσχισμα. de quo vide Eustathium.

ταὶς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν.] Est figura ἓν διὰ δυοῖν. *ferinas & hirsutas alas habere,* pro, *ferarum more hirsutas.* Non temerè autem hæc dicit Theophrastus: inualuerat enim tūc tēporis mos hic apud Atheniēses, sanè δυσχερὴς & fœdus. Multi igitur quo magis viri fortes viderentur, & ab omni mollitie alieni, studuerunt hirsuti esse sub axillis. Nam quum in concionē venerant, in suffragiis ferendis, partem illam denudabāt, vt posset ab omnibus postquam manum vel brachium sustulerant, conspici. laudi autem ducebant videri habentes illam partem fruticante pilo neglectā, & totum latus horridum. Apud Aristophanē Cōcionātibus mulier quædā indicare volēs omnia se fecisse per quæ latere in virorum cœtu posset, & pro viro haberi, sic infit.

πρῶτον μὲν γ᾽ ἔχω ταὶς μασχάλας
λόχμης δασυτέρας.

Scholiastes ibi, ἔθρεψαν, inquit, τρίχας, ἵνα ὅταν χειροτονῶσι, δοκῶσιν ἄνδρες εἶναι. Quod autem in ferendis suffragiis, quod χειροτονεῖν à sublatione manuum vocabant, latus nudarent, ex his apparet in eadem fabula,

Ἐκεῖνο δ᾽ οὐ πεφροντίκαμεν, ὅτῳ τρόπῳ
Ταὶς χεῖρας αἴρειν μνημονεύσομεν τότε.
Πρ. χαλεπὸν τὸ πρᾶγμ᾽. ὅμως δὲ χειροτονητέον
Ἐξωμισάσαις τὸν ἕτερον βραχίονα.

ὅχι

ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πτερύγων] Iuuenalis *grandes alas* appellat:

Sed caput intactum buxo, narésque pilosas
Adnotet, & grandes miretur Lælius alas.

Idem poëta,

Hispida membra quidem, & duræ per brachia setæ.
Promittunt atrocem animum.

Persius, *Hinc aliquis de gente hircosa centurionum.* Constat verò apud Romanos sine vlla mollitiei suspicione alas velli solitas: sed postea eò deliciarum ventum est vt volsellis & pumice, brachia, crura, aliásq. partes leuigarẽt: quam ad rem seruorum ministerio vtebãtur, quos alipilos vel alipilarios vocarunt, Græci *δρωπακιστάς*.

τοὺς ὀδόντας μέλανας, καὶ ἐσθιομένους.] Facetè dentes dixit *ἐσθιομένους*, cum potius iis conueniat vt sint *ἐσθίοντες*. pari elegantia Symmachus, *Rus*, ait, *quod solebat alere, nunc alitur.* Plinius de sene quodam, libro octauo epistolarum, *Quinetiam (fœdum miserandúmque dictu) dentes lauandos fricandósque præbebat.* vbi *fœdum miserandúmque*, planè est *δυσχερὲς καὶ οἰκτρόν*.

καὶ τὰ τοιαῦτα.] Simile illi capite Περὶ βδελυρίας, Τὰ δὲ δὴ τοιαῦτα, καὶ φ. Hæc autem quæ sequuntur, etsi fœda sunt, & *βδελυρίας μεστά*, alia tamen fœditate laborant, quàm præcedentia. Ideo videtur quodammodo à superioribus ea distinguere voluisse.

θύειν ἀρξάμενος προσλαλεῖν.] Nihil mutauimus, libris non addicentibus. Notat istum, cum sacra facit lingua non fauere, quod factum oportuit, vt mox dicemus. Non displiceat mihi si ἐσθίειν legatur: quidam πίνειν: ne id quidem inuenustè.

καὶ ἀπορρίπτειν ἀπὸ τοῦ στόματος.] Quid emittit? sputum nẽpe, hoc est τὸν σίαλον: vnde σιαλόχους istos Graeci vocitarunt. Hesychius, Σιαλόχους, τοὺς προσραίνοντας σίαλον ἐν τῷ προσδιαλέγεσθαι. Ab hoc vitio nomen inuenit olim Athenis Antimachus quidã Ψακὰς cognominatus: quia, inquit comici scholiastes, προσέρραινε τοὺς συνομιλοῦντας διαλεγόμενος. Iuuenalis,

Tunc immensa caui spirant mendacia folles
Conspuitúrque sinus.

ἅμα πιεῖν, προσπρυγ.] Fortasse ἅμα τῷ πιεῖν, aut πίνων.

ἐλαίῳ σαπρῷ ἐν βαλανείῳ χρῆσθαι.] Putà, oleo lucernario, quo infimæ sortis, quidam se inungebant. Horatius,

—ungor oliuo: Non quo fraudatis immũdus Natta lucernis. Iuuenalis in quinta, *-at hic qui*
Pallidus offertur misero tibi caulis olebit
Laternã. illud enim uestris datur alueolis quod
Canna Micipsarum prora subuexit acuta:
Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lauatur.

Vngebãtur pauperes & γλοιῷ hoc est, olei strigmentis, vt indicat locus Teletis quem supra protulimus.

tĩs

εἰς ἀγορὰν ἐξελθεῖν.] In hoc est *ἡ δυσχέρεια*: nã veteribus in foro honestè vestiri moris erat: domi quod satis esset. aliud enim homini, aliud humanitati satis esse cẽsebãt vt ait Varro. Inde est vestis alia domestica, siue *οἰκουρούντων*: alia forẽsis, siue *τῶν εἰς ἀγορὰν προερχομένων*, Ciceroni ac Suetonio & Plutarcho in Sylla. Qui igitur fœdè vestiti in publicum prodirent, odio erãt & irrisui, vt indicat, Iuuenalis satyra III. De mũditia in vestitu locus elegãs Senecæ epistola XCIII. *Mundæ uestis electio appetenda est homini: Naturâ enim homo mũdum & elegans animal est. Itaque non est bonum per se munda uestis. sed mundæ uestis electio: quia non in re bonum est, sed in electione: quia actiones nostræ honestæ sunt, non ipsa quæ aguntur. Quod de ueste dixi, idem de corpore me existimo dicere.*

εἰς ὀρνιθοσκόπου τῆς μητρὸς ἐξελθούσης, βλασφημῆσαι.] Vertunt, *quum egreditur mater*. sed *ἐξελθούσης* dixit Theophrastus, non *ἐξερχομένης*. De eo loquitur qui matri adsit sacra faciẽti ex præcepto auguris. Fauere linguis olim in re sacra, vel maxima religionis pars erat. Fauebãt autem linguis duobus modis: vel silentes: vel si loquerentur, male ominatis verbis parcentes. Itaque non solùm in templis præcones fauentiam imperabant, vt ex Plutarchi Theseo, Festo, & tragicis notum: sed etiam cum indicerentur feriæ, populus per eosdem præcones monebatur, vt à litibus iurgiísque abstinerent, & vt loquitur Attius, *ore obscœna*

dicta segregarent. quod & ait M. Tullius, & disertè præcipit Plato in vndecimo Legum. cui legi non multum dissimilem Solonis legem Plutarchus in vita refert. Græci εὐφημεῖν hoc dicunt: cui opponitur βλασφημεῖν qua notione hîc accipitur & sæpe apud Platonẽ. Plautus in Casina *benedicere* dixit τὸ εὐφημεῖν vel εὔχεσθαι μετ' εὐφημίας. At τὸ βλασφημεῖν eidem in Asinaria *obscœuare* dicitur: in Casina *omen alicui vituperare.* Tunc autem plurimum videntur existimata nocere verba male ominata, quando à cognatis pronuntiarentur. Plato septimo legum Θυσίας γενομένης καὶ ἱερῶν καυθέντων κατὰ νόμον, εἴ τῳ τις φαμὲν, ἰδίᾳ παραστὰς τοῖς βωμοῖς τε καὶ ἱεροῖς υἱὸς ἢ ἀδελφὸς βλασφημοῖ πᾶσαν βλασφημίαν, ἆρ' οὐκ ἂν φαῖμεν ἀθυμίαν καὶ κακὴν ὄτταν καὶ μαντείαν πατρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν οἰκείοις φθέγγοιτο ἐνηθείς. propterea ait Theophrastus τῆς μητρός. Porro quæ fuerint illa verba à quibus abstinendum esset in sacris sciremus fortasse, si peruenisset ad nos Suetonij liber cuius hodie superest solùm index De *vocibus male ominatis.* Constat sanè miram fuisse veterum hac in re superstitionem: erant enim pene infinita, quæ nominare religio esset. Ac quoniam venit mihi in mentem loci cuiusdam Demosthenis, vbi est talis ὀττείας exemplum, quod doctissimus eius interpres non animaduertit, obiter eum proferam & illustrabo; In ea contra Leptinem de veterum præmiis loquens, τότε μὲν, inquit, ἡ πόλις ἡμῶν καὶ

γῆς εὐπόρει, καὶ χρημάτων, νυνὶ δ᾽ ἀπορήσει. δεῖ γὰρ οὕτω λέγειν, καὶ μὴ βλασφημεῖν. Eruditissimus Vvolfius βλασφημεῖν conuertit *conuiciari*. non rectè profectò. nam hoc voluit Demosthenes, religionem esse sibi dicere Rempublicam ἀπορεῖν: idque verbum à se respui propter ominis diritatem: ideo dicit ἀπορήσει· quia dicere ἀπορεῖ non audebat, ἀπορεῖ non poterat. Neq; aliter scholiorum Grecorum auctor interpretatur: quem caussa non erat cur hîc non sequeretur Vvolfius. Terentius,

Vnde dem, rectè est: nam non habere me religio est dicere.

non ouum ouo magis simile. Sic βλάσφημον εἰπεῖν apud eundem alibi.

σπενδόντων ἐμβαλεῖν τὸ ποτήριον.] Scribendũ est ἐκβαλεῖν· sicut apud Plutarchum in Crasso in simillima re, τὰ σπλάγχνα τοῦ μάντεως αὐτῷ προσδόντος, ἐξέβαλε τῶν χειρῶν. id quod visum esse ait circunstantibus verè σκαιὸν & triste. Hæc sunt quæ Romani *caduca* auspicia vocabant. Festus, *Caduca auspicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, ueluti uirga è manu.* Non hoc dicit Festus (quod putat summus Scaliger) tum demum caducum esse auspicium, si è manu flaminis commẽtaculum virga excidisset: sed quoties aliquid excidisset, puta spondeum vt hoc loco Theophrasti: aut victima, vel τὰ σπλάγχνα, vt Crasso accidit. Simile est quod notat Cicero De aruspicum responsis, ludos esse non rite factos, si puer patrimus & ma-

trimus tensam aut lorum omitteret. Meminerat iterũ Festus huius superstitionis in voce *silere*, quantum ex iis quæ supersunt licet coniicere.

ἀποπτύσαι δὲ βυλόμενος ὑπὲρ τῆς τρ.] Nihil hoc foedius, nihil spurcius: verùm præterea notandum est, non δυσχέρειαν tantùm hîc esse: sed etiam, vt sunt concatenata vitia, fastum, & conuiuarum contemtum. Olim enim in conuiuiis aut alijs congresionibus, procul spuere signum habebatur eminentiæ. Sotades apud Stobæum:

Εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, ὡς θνητὸς ἄκουσον·
Ἂν μακρὰ πτύης, φλεγματίῳ κρατῇ περισσῷ·
Ἂν δ' οὐ ἱματῆς, ταῦτα περὶ σοῦ πρεσβάτιον ἔχει.

Sic & plurimum tussire potentiorum erat tantum. Petronius, *Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo ut plurimum tussiat, ut sit solutioris stomachi, cibósque omnes palam damnet, loquatur aurum & argentum, fundósque mendaces.* Erant item argumenta potentiæ ceruices inflectere, & altum loqui, vt ex Plutarchi Pyrrho & Demosthene intelligitur.

Ad caput Περὶ ἀηδίας.

Ἔστι δὲ ἀηδία.] Iam diximus ad caput superius. Parum autem differre δυσχέρειαν & ἀηδίαν, etiam ex eo discimus, quod Demosthenes sæpe vtramque vocem pro eodem vsurpat, quod à nobis est obseruatũ. Sed & apud alios

alios ſcriptores has voces ſæpe coniunctas leges: vt cum exponunt veteres critici prouerbiũ *ἅλις δρυός*. ſcribũt enim dici *ἐπὶ τῶν δυσχερῶς καὶ ἀηδῶς ἐσθιόντων. ὕστερον δὲ κάλλιόν τι εὑρόντων.* Latiſſimè ſanè vox *ἀηδία* patet, & quę ſępe nihil aliud quã ineptitudo aut *φορτικότης* ſignificat. Poſſis pro loco rectè vertere inſulſitatẽ, vel tędium, aut odium. quanquam Plautus & Terentius ipſum potius *τὸν ἀηδῆ* *odium* appellare ſolent. Plautus in Milite *incommoditatem* dixit *τὴν ἀηδίαν*: vt contra tam apud ipſum quàm apud alios veteres ipſúmque adeo M. Tullium, commodus eſt is qui opponitur *τῷ ἀηδεῖ*. cuius hominis habes graphicam deſcriptionem in Milite Plautina, ſcen. *Cohibere intra lim.* illo loco. *Et ego amoris*, &c. Notabis vocem *ἀηδὴς* & eum ſignificare qui tædio eſt: & eum qui eſt faſtidioſus. Nam ita quoque vſurparunt. Ariſtoteles Magnorum moralium libro ſecundo, *Ὁ πλοῦτος πολὺς γενόμενος, ὑπερόπτας καὶ ἀηδεῖς ἐποίησεν.* *Diuitiarum acceſſio ſuperbos & faſtidioſos moroſoſque efficere ſolet.* Par huic vox veterum Latinorum *Tædulus*. vide Feſtum.

καὶ ἀνάγεσθαι μέλλοντας, κωλύειν.] Non diſpliceret *μέλλοντα*. Senſus erit: Solet retinere amicum qui iam nauim ſoluebat, & eius comites rogare vt tantiſper exſpectent donec aliquot cum illo ſuo amico ſpatia confecerit.

μαστιγούμενον στίζειν αὐτῆς.] Inſigniter lapſi ſunt interpretes non animaduerſo vnius literulæ

mendo. Legendum enim μαστώμενος, non μαστώμενον. Iam quod iidem μαστᾶσθαι interpretantur *mammam sugere* puerilis est in re puerili error. Σιτίζειν dicuntur nutrices suos alumnos quando illis mansum ex ore suo cibum in os indunt: ipsi autem pueri ψωμίζεσθαι. Aristophanes Equitibus.

Κλ. Ἐπίσαμαι γὰρ αὐτὸν οἷς ψωμίζεται.
Αλ. Καθὼς περ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς.
Μαστώμενος γὰρ, τοῦ μὲν ὀλίγον ἐνέθηκας·
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.

ὑποκορίζεσθαι ποππύζων.] Signatè loquitur: Est enim propriè ὑποκορίζεσθαι, τὸ τοῖς παισὶ πρὸς ψυχαγωγίαν λέγειν ἄττα, cum infantibus nutricũ more balbutire: Inde ad alia trãsfertur, quoties pro duriore voce mollior vsurpatur & minimè odiosa. Cicero Attico, *video infinitũ bellum, iunctum miserrima fuga, quam tu peregrinationẽ ὑποκορίζῃ*. Accipitur & aliter. Sed hæc vulgò nota. Ποππύζειν vox est ὀνοματοποιηθεῖσα pulchre ad imitationẽ eius qui voce blanditur, siue infanti siue equo. ponitur & pro manu blandiente permulcere, siue καταψήχειν.

ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου.] Scribendum est, ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου, εἰπεῖν ὅτι ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν αὐτοῦ μελαντέρα ἡ χολή. Est autem τοῦ pro πρός. Intelligit ius nigrum, quod ἔδεσμα λακωνικὸν à Grammaticis dicitur, quia plurimus eius vsus Lacedæmone: erátque hoc in eorum phiditiis cænæ caput vt ait etiam Cicero: sed & aliæ gẽtes Græciæ eo vsæ. vide Athenæum.

ὀναι-

ἐναντίον τῶν οἰκείων.] Quod tempus alios sermones postulabat. Peccat igitur inscitia temporis: estque non solum ἀηδὴς sed etiam ἄκαιρος.

οὗ ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ' αὐτῷ λακκαῖον.] Etsi aliud est λάκκος, aliud ψυγεῖον, siue ὑδροψύγιον, hoc est, frigidarium: tamen, vt vides, etiam λάκκοι à frigiditate commendabantur. Macho poeta apud Athenæum,

Νὴ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ θεοὺς ψυχρόν γ' ἔφη
Γνάθαιν' ἔχεις τὸν λάκκον ὁμολογουμένως.

Frigida delectatos fuisse veteres Græcos cõstat: an calida vterentur quæ postea fuit in deliciis, quærit Pollux libro IX.

δεῖξαι τὸν παράσιτον αὐτοῦ, ποῖός τις.] Suos enim parasitos ostentabant. Itaque ait ille in auctione parasitica apud comicum,

-*nemo meliores dabit:*
Nullis meliores esse parasitos sinam.

ἐπὶ τοῦ ποτηρίου.] hoc est *super cœnam*, vel *inter cœnam*. Plutarchus in Alexandro, ἐπαινέσαι κελευσθεὶς ἐπὶ τοῦ ποτηρίου Μακεδόνας ὁ Καλλισθένης. Vox ὅτι vel παρέλκει vel etiam fortasse tolli debet.

Ad caput περὶ μικροφιλοτιμίας.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία.] Est hoc vnum è vitiis illis quæ circa τιμὴν καὶ ἀτιμίαν versantur: sunt enim non pauca: sed quę fere nomine careãt. Aristoteles præcipua tantùm explicat, χαυνό-

τητα & μικροψυχίαν. istud autem vitium quod hoc capite describit Theophrastus, obiter tantum attingit in quarto Nicomacheorum: quo loco ait eum qui sit μεγαλόψυχος τῆς περὶ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ μικροῖς πάμπαν ὀλιγωρήσειν τιμῆς. Nihil enim aliud est μικροφιλοτιμία, quàm cupiditas honoris siue laudis, vel, vt dicam melius, laudationis ἐπὶ μικροῖς, ob minuta quædam & parua. Atque hanc cupiditatem verissimè Theophrastus illiberalem iudicat. Neque verò vnicum est istorum hominum genus, sed duplex: sunt enim quidam φιλότιμοι, necessariò μικροφιλότιμοι: eos dico, qui vellent quidem laudem posse mereri alia ratione: sed quia inopes sunt & iis præsidiis destituuntur, quæ ad consequendos honores veros desiderantur: (ferè enim ἀμφὶ τιμαῖς, vt ait Pindarus, μάρναντᾳ δαπάναι.) qua possunt ratione tentant innotescere, & vt laudētur, versentúrq; in hominū ore efficere. Atqui satius erat, sua sorte cōtentum, abstinere ab omni tali cupiditate. Hāc paupertatē ambitiosam vocat Iuuenalis. Alterum genus est eorum qui simul duobus morbis grauissimis tenentur, ambitione & auaritia. Hos vt honores affectent, impellit ambitio: vt non rectam viā insistāt, sed sumtus maximè fugiant, facit auaritia. Μικροφιλοτιμίαν autē possis Latinè dicere ambitionem gloriæ ineptam & sordidam: vel ineptam & friuolam sicut A. Gellius *ostentationem ineptam & friuolam* dixit.

&apud

& apud eundē, *homo ineptè gloriosus* libro XIII. non longè abest ἀπὸ τοῦ μικροφιλοτίμου.

καὶ τὸν υἱὸν ἀποκείρασθαι, ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς.] Athenis fuit hic mos: Iuuenes comam alebant ad annos pubertatis: tum à parentibus ad tribules adducebantur, vt comam tonderent, quæ μαλλὸς & σκολλὺς dicebatur. fere autem & Græci & Romani comam hanc primam alicui deo consecrabant: & cum illam alere se in eius honorem dicebant: tum vbi tonderentur illam in eius Dei templo ponebāt: cuius rei apud Pindarū, AEschylum, Festum aliósque sunt testimonia. Ac videntur vulgo Athenienses Herculi consecrare soliti aut alicui alij deo cuius templum esset in vrbe. Hesychius: Ἀθήνησιν οἱ μέλλοντες ἐφηβεύειν πρὶν ἀποκείρασθαι τὸν μαλλὸν, εἰσέφερον Ἡρακλεῖ μέτρον οἴνου, καὶ σπείσαντες τοῖς συνελθοῦσιν ἐπεδίδουν πίνειν. ἡ δὲ σπονδὴ ἐκαλεῖτο οἰνιστήρια. Ita igitur vulgus: at qui supra vulgus existimari volebant, antiquo Atheniensium instituto cuius meminit Plut. in Theseo, comam filiorum suorum Apollini Pythio consecrabāt, & quum tempus aduenerat Delphos suos filios adducebant, vt ibi comam deponerēt. quod auctor vult esse μικροφιλοτιμίας indicium.

ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔς.] Olim τρυφηταὶ & beati homines, puerorum AEthiopum ministerio vtebantur. Auctor ad Herennium describens ostentatorem ineptum, *Et dicit in aurem, aut ut domi lectuli sternantur, aut ab*

auunculo rogetur Aethiops qui ad balnea ueniat, asturconi locum ante ostium suum detur, aut aliquod fragile falsæ choragium gloriæ comparetur. Athenæus in descriptione conuiuij Cleopatræ, λαμπηροφόρους παῖδας Αἰθίοπας παρέστησε. Iuuenalis, *–tibi pocula cursor*
Getulus dabit aut nigri manus ossea Mauri. Similiter mulieribus fuerunt suæ ex Aethiopia ancillulæ, vt est apud Terentiũ. Fuit etiã magnus vsus Afrorum nomenclatorũ, quod ex Luciano colligimus, Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ σ.

καὶ ἀποδλὺς μναῖ ἀργ.] Scribe ἀποδιδλὺς. Καινὸν autem intelligo nũmum recens percussum & nouum: tales enim nummi veteribus & vsu tritis ac sordidis prẹferũtur. Tale illud in nono Apuleij *demonstrat ei nouitate nimia candentes aureos.* Hi sunt quos vocant nummos asperos Seneca, Suetonius, Persius. vt valde miratus sim nuper doctissimi viri sentẽtiam, qui eam vocem ab origine Arabica repetit. verùm de eo aliàs pluribus.

ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου περιστατάλλεσθαι.] Ita moris fuit apud Græcos, eam partem ædium (quæ ab ingredientibus prima conspicitur, aut à prætereuntibus quando fores patent, quam ἐνώπια vocabant,) omnibus modis ornare: ideo Homerus ἐνώπια παμφανόωντα dicit. Hesychius Ἐνώπια, τὰ καταντικρὺ τοῦ πυλῶνος φαινόμενα μέρη, ἃ καὶ διεκόσμουν ἕνεκα τῶν παριόντων. Vide amplius Eustathium in Iliados rhapsodiam Θ, & in Odysseam. De Romanorum atriis &
tablinis

tablinis non est obscurum: at Græci atriis non vtebantur, si credimus Vitruuio: cum vide libro VI. capite X.

ἀναβαλόμενος τὸ θοἰμάτιον.] Cum transuehebantur equites Athenis, veste erant amicti purpurea & varia. Scholiastes Aristophanis, ἐν πορφυροῖς καὶ ποικίλοις ἱματίοις ἐπόμπευον. Eam vestem ξυστίδα vocabant. Aristophanes Nebulis,

Ὅταν σὺ, μέγας ὢν ἅρμ' ἐλαύνῃς πρὸς πόλιν.
Ὥσπερ Μεγακλέης ξυστίδ' ἔχων.

Interpres, ξυστὶς λέγεται τὸ κροκωτὸν ἱμάτιον, ὃ οἱ ἡνίοχοι φοροῦσι μέχρι νῦν πομπεύοντες. Romæ quoque equites trabeati erant in transuectione.

ΚΛΑΔΟΣ ΜΕΛΙΤΑΙ̂ΟΣ.] Mirus vsus vocis κλάδος. Putet fortasse aliquis rescribendum non procul ab editæ lectionis vestigiis, ΚΥΝΟ͂Σ ΜΕΛΙΤΑΙ͂ΟΥ, vel ΚΥΝΙ͂ΔΙΟΝ ΜΕΛΙΤΑΙ͂ΟΝ. Puto tamen verius esse quod supra diximus cum exponeremus illa ζωμὸν πολλοῦ γεγονέναι. quæ ibi legantur. In poeta minus esset mirum: nam ob cognationem quæ est inter plantarum genus, & ea quæ animalia propriè vocantur, non mirum plantarum appellationes ad homines aut alia animalia transferri: quod in vocibus ἔρνος, ὄζος, μόσχος, θάλος, ἀκρεμὼν passim apud poetas licet obseruare. Ab eadem origine suboles & propago tribuuntur animalibus.

ἐν τῷ Ἀσκληπιῷ.] Scribe vel sine ἐν, vel ἐν τῷ

Ἀσκληπιοῦ. aut ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ. Erãt duo Athenis tẽpla AEſculapij: alterũ in vrbe: alterũ in Piręeo, vel Acharnis. notat comici ſcholiaſt.

πῶν ὀκρείβειν σεφανοῦντα· ἀλ.] Scribe, ἐκτρίβειν σεφανῶν· καὶ ἀλείφεσθαι ὅσ.

συνδιοικήσασθαι περὶ τῶν πρυλ.] Scribe τὰ περὶ τῶν πρ. Sic vocat ea quorum adminiſtratio ad curã & officium prytaneorũ pertinebat. Inter alia vnum hoc erat quod oportuit eos θύειν ἑκάστοτε κοινῇ, vt eſt in ea De falſa legatione. Solebant autem prytanei poſt rem diuinam factam populo renuntiare, litaſſént ne, an non. Extat eius moris illuſtre exemplum in procemiis Demoſthenicis: quorum vnum eſt totum huic ſacrorum renuntiationi accommodatum. Cum autem quater quoque prytaneatu (erat id ſpatium dierum XXXV. vel XXXVI, teſte Harpocratione) populi cõcio celebraretur, fiebat vt puto quarta tantum concione hæc renunciatio. ait enim Pollux τὴν τετάρτην ἐκκλησίαν fuiſſe de rebus ſacris & ad ſacra pertinentibus.

καὶ παρασκευασάμενος λαμπρὸν ἱμάτιον.] Vt apud Romanos ſic etiam apud Athenienſes qui rem diuinam facturi erant vẽſte candida erant amicti. id enim eſt λαμπρὸν ἱμάτιον, nõ *ſplendida veſtis*. AEſchines de Demoſthene, σεφανωσάμενος καὶ λευκὴν ἐσθῆτα λαβὼν, ἐβουθύτει. alij ſcriptores ἱερὰν ἐσθῆτα vocant: Porphyrius Περὶ ἀποχῆς libro ſecundo modò λαμπρὰν, modò λευκὴν: aliquando καθαρὰν, vt Latini *pura ve-*

ra uestimenta. Hanc ob caussam solebant scurræ Attici si quis in publicum prodire candidatus consuesset, eum appellare ὀλολυγμόν. quasi tu dicas, perpetuò sacrificantem. Est enim ὀλολύζειν vox ad sacrorum ceremonias pertinens: neque aliter à vetustissimis scriptoribus vsurpatur, vt alibi annotauimus: idque certissimum est. Anaxandrides apud Athenæum libro sexto,

> Ὑμεῖς γὰρ ἀλλήλους ἀεὶ χλευάζετε,
> Οἶδ' ἀκριβῶς· ἂν μὲν γὰρ ᾖ τις εὐπρεπής
> Ἱερὸν γάμον καλεῖτ'· ἐὰν δὲ μικρὸν παντελῶς
> Ἀνθρώπιον, Σταλαγμόν. λαμπρὸς τις ἐξ-
> ελήλυθεν; Ὀλολυγμὸς οὗτός ἐστιν.

Protulimus hunc veteris poetæ locum, non tam vt auctorem nostrũ illustraremus, quàm vt ipsum poetam. Nam interpretis quidem postremorum verborum versio, planè est, (quod sine docti viri contumelia dictum sit) inepta: longè verò ineptior eiusdem annotatiõ. Risi suauiter cum illa legerem. Enimuero pauci obseruarunt quid propriè sit ὀλολύζειν: nec pauci ad eum scopulum offendunt.

Ἐθυόμεθα οἱ πρ.) Demosthenes in eo cuius modo meminim⁹ procœmio, Ἐθύσαμεν τῷ Διῒ τῷ Σωτῆρι, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ τῇ Νίκῃ· καὶ γέγονε καλὰ καὶ σωτήρια ταῦθ' ἡμῖν τὰ ἱερά. Ἐθύσαμεν δὲ καὶ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι· καὶ ἐκαλλιεροῦμεν καὶ ταῦτα.

καὶ ὑμεῖς ἐδέχεσθε τὰ ἀγαθά.] Lege δέχεσθε. Demosthenes in fine eius procœmij, Δέχεσθε οὖν πρὸς

τῶν θεῶν διδόντων τἀγαθά. Quàm nihil intellexerint toto isto loco priores interpretes piget dicere.

Ad caput Περὶ ἀνελευθερίας.

Η Δὲ ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τὶς ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα.] Nihil deprauatius nihil infrunitius ista lectione: quæ cum tàm male conueniat τῇ ἀνελευθερίᾳ, cuius definitionē aut descriptionē saltē promittit, demiror doctissimos viros, & in philosophiā apprime versatos mendum non suboluisse. Atqui illiberalitas neque περιουσία est simpliciter, hoc est, vt illi vertunt *opulentia*: neque rectè δαπάνην ἔχειν dici potest: quare cōstat tam in eo quod generis locum obtinet, quàm in differentia vitium esse. At non sunt accuratæ Theophrasti definitiones in hoc libello, dicet aliquis: sanè fateor τὸ ἀκριβὲς illas non habere; falsas tamen esse & ineptas, hoc verò nego tibi atque pernego. Vt igitur ineptias vitemus, sic legamus, Η ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τὶς ἀφιλοτιμίας δαπάνην φεύγουσα. Nemo recti iudicij qui sit (quod impune dixisse liceat) de veritate huius lectionis dubitabit. Iam ergo non est genus περιουσία, sed ἀφιλοτιμίας περιουσία. neque differentia τὸ δαπάνην ἔχειν: sed τὸ φεύγειν δαπάνην. Contra virtutis oppositæ ἐλευθερiότητος, propriū docēt esse philosophi τὸ προετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετά. hoc est, facilem esse ad fa-

ad faciendos sumptus liberales. est enim pecuniæ vsus duplex: alius ad sumtus necessarios, alius ad sumtus liberales, vt est apud M. Tullium. Ideo dicebat Plato in octauo De republica, τοὺς φειδωλοὺς esse φαυλοὺς ἀνταγωνιστὰς ἢ τινος νίκης, ἢ ἄλλης φιλοτιμίας τῶν καλῶν. caussam nunc accipe, χρήματά τε οὐκ ἐθέλειν δόξης ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων ἀγώνων ἀναλίσκειν. Non alia aut interpretatione verba Theophrasti opus habent: aut confirmatione nostra emendatio.

οἷος νικῆσαι τραγωδούς.] Scribe νικήσας τραγῳδοῖς. Alibi hunc locum explicabimus, & de hoc more multa dicemus. Notum autem tragœdiam Libero patri fuisse dicatam, vt Apollini comœdiam.

καὶ ἐπιδόσεων γινομένων.] Difficilibus Reip. temporibus solebant Athenienses pro virili parte quisque publicè pecunias erogare, ad subleuandam ærarij inopiam, quod ἐπιδιδόναι proprie dicebant, quasi dicat aliquis supra ordinaria munia aliquid amplius largiri. erãt enim ordinariæ & legibus constitutæ λειτουργίαι. Cum igitur pecuniis opus erat, prytanei populum conuocabant: angustias Reip. exponebant: ad collationem quemque hortabantur. Tum surgebat vnusquisque ordine suo & loco: ac si quidem vellet aliquid conferre, id profitebatur & dicebat, Ἐπιδίδωμι ἐγὼ τοσοῦτον. sin animus largiendi quicquam non esset, vel tacebant cum surrexerant, vel

è concione clam ſe eripiebant. quod vel ex iſto loco clarum eſt. Athenæus libro IIII. de Phoco Phocionis filio, homine luxu perdito, loquens. Ἐπιδόσεων δέ ποτε γινομένων, παρελθὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔφη, Ἐπιδίδωμι κἀγώ· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν, Εἰς ἀκολασίαν. Sentiebat Phocus ſe velle conferre aliquid: populus verniliter nimis accipit Ἐπιδίδωμι ea notione qua vſurpatur pro creſcere & in aliqua re proficere. In orationibus Græcorum oratorum ſexcentis locis fit ἐπιδόσεων iſtarum mentio.

ἐκ τοῦ μέσου ἀπελθών.] Scribe ἀπελθεῖν.

τοῦ μὲν ἱερέως πλὴν τῶν ἱερείων.] Fortaſſe legendum, πλὴν τῶν τῶν ἱερέων καὶ ἱερειῶν. hoc eſt, *exceptis iis partibus quæ ad ſacrificos & ſacrificas pertinebant*. Veteres enim deos precaturi & viros & mulieres ſacerdotes adhibebant. Plato; Legum quinto, εἶτα ἱερέων καὶ ἱερειῶν εὐχαῖς ποιουμένων ἐπὶ ταῖς πρώταις θύμασι καὶ δευτέροις.

τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι.] Quàm inhumanum Athenis hoc exiſtimaretur, non poteſt melius declarari quàm Alexidis quodam loco: quē eò libentius proferam, quod videam hodie in editis Athenęi codicibus qui illum laudauerat integros fermè duos verſus deſiderari. Nos igitur locum integrum ex veteribus codicibus apponemus. Sic Alexis,

Οὐδ' ἐν Τειβαλλοῖς ταῦτά γ' ἐστὶν ἔννομα
Οὗ φασὶ τὸν θύοντα τοῖς κεκλημένοις
Δείξαντ' ἰδεῖν τὸ δεῖπνον εἰς τὴν αὔριον

Πωλεῖν

Πωλεῖν, ἀδήπνοις ἅπερ ἔθηκ' αὐτοῖς ἰδεῖν.

τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις οἰκοσίτους μισθώσασθαι.] Mos fuit parcorum hominum cum nuptiis celebrarẽt, opera & miniſterio vti adiutorũ atque adiutricũ (ſic vocat Plautus) οἰκοσίτων, hoc eſt, qui ſuo cibo miniſtrarẽt, vt Plautus loquitur: vel vt idẽ alibi, qui ſuo ſumptu & cibo veſcerẽtur. Crates Συναεισώσαις fabula,

-ἀστεῖον τὸ μὴ

Συνάγειν γυναῖκας μηδὲ δειπνίζειν ὄχλον

Ἀλλ' οἰκοσίτους τοὺς γάμους πεποιηκέναι.

Scio aliter poſſe exponi γάμους οἰκοσίτους: ſed quominus ſic rectè accipiatur, nihil vetat. Plautus Caſina, tangit morem illis verſibus:

-Al. quin ædepol ſeruos, ancillas domos.

Certum eſt omnes mittere ad te. ST. Eho nimium ſatè ſcitus es.

Sed facito dum memineris uerſus quos cantat Colax: cibo

Cũ ſuo quiqui facito uti ueniãt, quaſi eãt Sutriũ.

Item alibi. Menander οἰκόσιτον ſponſum appellauit in Dactylo, qui parua aut nulla dote eſſet cõtentus. Οἰκόσιτον νυμφίον οὐδὲν δεόμενον προικὸς ἐξευρήκαμεν. Plutarchus in Craſſo, milites οἰκοσίτους qui ſine ſtipendiis alicui militarent.

καὶ τριηραρχῶν.] Cuiuis, puto, notum eſt ex oratoribus Græcis, quale genus λειτουργίας eſſet Athenis τὸ τριηραρχεῖν: & veteres grammatici id ita diligenter explicant, vt videantur mihi (dicam liberè) parum in hac lingua exercitati qui hæc non intellexerunt. Vertimus

mendo. Legendum enim μαστώμενος, non μαστώμενον. Iam quod iidem μαστᾶσθαι interpretantur *mammam sugere* pueriles est in re puerili error. Σιτίζειν dicuntur nutrices suos alumnos quando illis mansum ex ore suo cibum in os indunt: ipsi autem pueri ψωμίζεσθαι. Aristophanes Equitibus.

Κλ. Ἐπίσταμαι γὰρ αὐτὸν οἷς ψωμίζεται.

Αλ. Καθώς περ αἱ τιτθαὶ σιτίζεις κακῶς.

Μαστώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντίθεις·

Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.

καὶ ὑποκορίζεσθαι ποππύζων.] Signatè loquitur: Est enim propriè ὑποκορίζεσθαι, τὸ τοῖς παισὶ πρὸς ψυχαγωγίαν λέγειν τινά, cum infantibus nutricũ more balbutire: Inde ad alia trãsfertur; quoties pro duriore voce mollior vsurpatur & minimè odiosa. Cicero Attico, *video infinitũ bellum, iunctum miserrima fuga, quam tu peregrinationẽ* ὑποκορίζῃ. Accipitur & aliter. Sed hæc vulgò nota. Ποππύζειν vox est ὀνοματοποιηθεῖσα pulchre ad imitationẽ eius qui voce blanditur, siue infanti siue equo. ponitur & pro manu blandiente permulcere, siue καταψήχειν.

καὶ ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου.] Scribendum est, καὶ ζωμοῦ του παρακειμένου, εἰπεῖν ὅτι ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν αὐτῷ μελαντέρα ἡ χολή. Est autem τοῦ pro τινός. Intelligit ius nigrum, quod ἔδεσμα λακωνικὸν à Grammaticis dicitur, quia plurimus eius vsus Lacedæmone: erátque hoc in eorum phiditiis cænæ caput vt ait etiam Cicero: sed & aliæ gẽtes Græciæ eo vsæ. vide Atheneum.

ὀναι-

ἐναντίον τῶν οἰκείων.]Quod tempus alios ſermones poſtulabat. Peccat igitur inſcitia temporis: eſtque non ſolum ἀηδὴς ſed etiam ἄκαιρος.

οὐ ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ᾽ αὐτῷ λακκαῖον.] Etſi aliud eſt λάκκος, aliud ψυγεῖον, ſiue ὑδροψύγιον, hoc eſt, frigidarium: tamen, vt vides, etiam λάκκοι à frigiditate commendabantur. Macho poeta apud Athenæum,

Νὴ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ θεοὺς ψυχρόν γ᾽ ἔφη
Γνάθαιν᾽ ἔχεις τὸν λάκκον ὁμολογουμένως.

Frigida delectatos fuiſſe veteres Græcos cōſtat: an calida vterentur quæ poſtea fuit in deliciis, quærit Pollux libro IX.

δεῖξαί τιν᾽ ἀκόλουθον αὐτοῦ, ποῖός τις.] Suos enim paraſitos oſtentabant. Itaque ait ille in auctione paraſitica apud comicum,

-nemo meliores dabit:
Nullis meliores eſſe paraſitos ſinam.

ἐπὶ τοῦ ποτηρίου.] hoc eſt *ſuper cænam*, vel *inter cænam*. Plutarchus in Alexandro, ἐπαινέσαι κελευσθεὶς ἐπὶ τοῦ ποτηρίου Μακεδόνας ὁ Καλλισθένης. Vox ὅτι vel παρέλκει vel etiam fortaſſe tolli debet.

Ad caput περὶ μικροφιλοτιμίας.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία.]Eſt hoc vnum è vitiis illis quæ circa τιμὴν καὶ ἀτιμίαν verſantur: ſunt enim non pauca: ſed quę fere nomine careāt. Ariſtoteles præcipua tantùm explicat, χαυνό-

τιμία & μικροψυχίαν. istud autem vitium quod hoc capite describit Theophrastus, obiter tantum attingit in quarto Nicomacheorum: quo loco ait eum qui sit μεγαλόψυχος τῆς περὶ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ μικροῖς πάμπαν ὀλιγωρήσειν τιμῆς. Nihil enim aliud est μικροφιλοτιμία, quàm cupiditas honoris siue laudis, vel, vt dicam melius, laudationis ἐπὶ μικροῖς, ob minuta quædam & parua. Atque hanc cupiditatem verissimè Theophrastus illiberalem iudicat. Neque verò vnicum est istorum hominum genus, sed duplex: sunt enim quidam φιλότιμοι, necessariò μικροφιλότιμοι: eos dico, qui vellent quidem laudem posse mereri alia ratione: sed quia inopes sunt & iis præsidiis destituuntur, quæ ad consequendos h onores veros desiderantur: (ferè enim ἀμφὶ τιμαῖς, vt ait Pindarus, μάρναντι δαπάναι.) qua possunt ratione tentant innotescere, & vt laudētur, versentúrq; in hominū ore efficere. Atqui satius erat, sua sorte cōtentum, abstinere ab omni tali cupiditate. Hāc paupertatē ambitiosam vocat Iuuenalis. Alterum genus est eorum qui simul duobus morbis grauissimis tenentur, ambitione & auaritia. Hos vt honores affectent, impellit ambitio: vt non rectam viā insistāt, sed sumtus maximè fugiant, facit auaritia. Μικροφιλοτιμίαν autē possis Latinè dicere ambitionem gloriæ ineptam & sordidam: vel ineptam & friuolam sicut A. Gellius *ostentationem ineptam & friuolam* dixit.

&apud

& apud eundẽ, *homo ineptè gloriosus* libro XIII. non longè abest ἀπὸ τοῦ μικροφιλοτίμου.

καὶ τὸν υἱὸν ἀποκείρασθαι, ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς.] Athenis fuit hic mos: Iuuenes comam alebant ad annos pubertatis: tum à parentibus ad tribules adducebantur, vt comam tonderent, quæ μαλλὸς & σκόλλυς dicebatur. fere autem & Græci & Romani comam hanc primam alicui deo consecrabant: & cum illam alere se in eius honorem dicebant: tum vbi tonderentur illam in eius Dei templo ponebãt: cuius rei apud Pindarũ, AEschylum, Festum alióśque sunt testimonia. Ac videntur vulgo Athenienses Herculi consecrare soliti aut alicui alij deo cuius templum esset in vrbe. Hesychius: Ἀθήνησιν οἱ μέλλοντες ἐφηβεύειν πρὶν ἀποκείρασθαι τὸν μαλλὸν, εἰσέφερον Ἡρακλεῖ μέτρον οἴνου, καὶ σπείσαντες τοῖς συνελθοῦσιν ἐπεδίδουν πίνειν. ἡ δὲ σπονδὴ ἐκαλεῖτο οἰνιστήρια. Ita igitur vulgus: at qui supra vulgus existimari volebant, antiquo Atheniensium instituto cuius meminit Plut. in Theseo, comam filiorum suorum Apollini Pythio consecrabãt, & quum tempus aduenerat Delphos suos filios adducebant, vt ibi comam deponerẽt. quod auctor vult esse μικροφιλοτιμίας indicium.

ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔς.] Olim τρυφηταὶ & beati homines, puerorum AEthiopum ministerio vtebantur. Auctor ad Herennium describens ostentatorem ineptum, *Et dicit in aurem, aut ne domi lectuli sternantur, aut ab*

auunculo rogetur AEthiops *qui ad balnea ueniat, asturconi locum ante ostium suum detur, aut aliquod fragile falsæ choragum gloriæ comparetur.* Athenæus in descriptione conuiuij Cleopatræ, λαμπτηροφόρους παῖδας Αἰθίοπας παρέστησε. Iuuenalis,

—tibi pocula cursor
Getulus dabit aut nigri manus ossea Mauri.

Similiter mulieribus fuerunt suæ ex Aethiopia ancillulæ, vt est apud Terentiũ. Fuit etiã magnus vsus Afrorum nomenclatorũ, quod ex Luciano colligimus, Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ σ.

καὶ ἀπολοὺς μνᾶν ἀργ.] Scribe ἀποδιδούς. Καινὸν autem intelligo nũmum recens percussum & nouum: tales enim nummi veteribus & vsu tritis ac sordidis præferũtur. Tale illud in nono Apuleij *demonstrat ei nouitate nimia candentes aureos*. Hi sunt quos vocant nummos asperos Seneca, Suetonius, Persius. vt valde miratus sim nuper doctissimi viri sentẽtiam, qui eam vocem ab origine Arabica repetit. verùm de eo aliàs pluribus.

ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου περιστατὰ λαβέσθαι.] Ita moris fuit apud Græcos, eam partem ædium (quæ ab ingredientibus prima conspicitur, aut à prætereuntibus quando fores patent, quam ἐνώπια vocabant,) omnibus modis ornare: ideo Homerus ἐνώπια παμφανόωντα dicit. Hesychius Ἐνώπια, τὰ κατάντικρυ τοῦ πυλῶνος φαινόμενα μέρη, ἃ καὶ διεκόσμουν ἕνεκα τῶν παριόντων. Vide amplius Eustathium in Iliados rhapsodiam Θ, & in Odysseam. De Romanorum atriis &

tablinis

tablinis non eſt obſcurum: at Græci atrii[s] non vtebantur, ſi credimus Vitruuio: cum vide libro VI. capite X.

ἀναβαλόμενος τὸ θοιμάτιον.] Cum tranſuehebantur equites Athenis, veſte erant amicti purpurea & varia. Scholiaſtes Ariſtophanis, ἐν πορφυροῖς καὶ ποικίλοις ἱματίοις ἐπόμπευον. Eam veſtem ξύστιδα vocabant. Ariſtophanes Nebulis,

Ὅπως σὺ, μέγας ὢν ἅρμ' ἐλαύνῃς πρὸς πόλιν.
Ὥς περ Μεγακλέης ξυστίδ' ἔχων.

Interpres, ξύστις λέγεται τὸ κροκωτὸν ἱμάτιον, ὃ οἱ ἡνίοχοι φοροῦσι μέχρι νῦν πομπεύοντες. Romæ quoque equites trabeati erant in tranſuectione.

ΚΛΑΔΟΣ ΜΕΛΙΤΑΙ͂ΟΣ.] Mirus vſus vocis κλάδος. Putet fortaſſe aliquis reſcribendum non procul ab editæ lectionis veſtigiis, ΚΥΝῸΣ ΜΕΛΙΤΑΊΟΥ, vel ΚΥΝΊΔΙΟΝ ΜΕΛΙΤΑΙ͂ΟΝ. Puto tamen verius eſſe quod ſupra diximus cum exponeremus illa ζωμὸν πολὺν γεγονέναι. quæ ibi leguntur. In poeta minus eſſet mirum: nam ob cognationem quæ eſt inter plantarum genus, & ea quæ animalia propriè vocantur, non mirum plantarum appellationes ad homines aut alia animalia transferri: quod in vocibus ἔρνος, ὄζος, μόσχος, θάλος, ἀκρεμὼν paſsim apud poetas licet obſeruare. Ab eadem origine ſuboles & propago tribuuntur animalibus.

ἐν τῷ Ἀσκληπιῷ.] Scribe vel ſine ἐν, vel ἐν τῷ

Ασκληπιοῦ. aut ἐν τῷ Ασκληπιείῳ. Erãt duo Athenis tẽpla AEſculapij: alterũ in vrbe: alterũ in Pirȩeo, vel Acharnis. notat comici ſcholiaſt.

τοῦτον ἐκφείβειν στεφανοῦντα· ἀλ.] Scribe, ἐκτρίβειν στεφανῶν· καὶ ἀλείφεσθαι ὅσ.

συνδιοικήσασθαι παρὰ τῆς πρυτ.] Scribe τὰ παρὰ τῶν πρ. Sic vocat ea quorum adminiſtratio ad curã & officium prytaneorũ pertinebat. Inter alia vnum hoc erat quod oportuit eos θύειν ἑκάστοτε κοινῇ, vt eſt in ea De falſa legatione. Solebant autem prytanei poſt rem diuinam factam populo renuntiare, litaſſẽnt ne, an non. Extat eius moris illuſtre exemplum in prooemiis Demoſthenicis: quorum vnum eſt totum huic ſacrorum renuntiationi accommodatum. Cum autem quater quoque prytaneatu (erat id ſpatium dierum xxxv. vel xxxvi, teſte Harpocratione) populi cõcio celebraretur, fiebat vt puto quarta tantum concione hæc renunciatio. ait enim Pollux τὴν τετάρτην ἐκκλησίαν fuiſſe de rebus ſacris & ad ſacra pertinentibus.

ἢ παρεσκευασάμενος λαμπρὸν ἱμάτιον.] Vt apud Romanos ſic etiam apud Athenienſes qui rem diuinam facturi erant veſte candida erant amicti. id enim eſt λαμπρὸν ἱμάτιον, nõ *ſplendida ueſtis*. AEſchines de Demoſthene, στεφανωσάμενος καὶ λευκὴν ἐσθῆτα λαβὼν, ἐβουθύτει. alij ſcriptores ἱερὰν ἐσθῆτα vocant: Porphyrius Περὶ ἀποχῆς libro ſecundo modò λαμπρὰν, modò λευκὴν: aliquando καθαρὰν, vt Latini *pura ue-*

τὰ νεσθημενα.Hanc ob cauſſam ſolebant ſcurræ Attici ſi quis in publicum prodire candidatus conſueſſet, eum appellare ὀλολυγμόν. quaſi tu dicas, perpetuò ſacrificantem. Eſt enim ὀλολύζειν vox ad ſacrorum ceremonias pertinens: neque aliter à vetuſtiſſimis ſcriptoribus vſurpatur, vt alibi annotauimus: ídque certiſſimum eſt. Anaxandrides apud Athenæum libro ſexto,

Ὑμεῖς γὰρ ἀλλήλους ἀεὶ χλευάζετε,
Οἶδ᾽ ἀκριβῶς· ἂν μὲν γάρ τις ᾖ πις εὐπρεπὴς
Ἱερὸν γάμον καλεῖτ᾽· ἐὰν δὲ μικρὸν παντελῶς
Ἀνθρώπιον, Σταλαγμὸν. λαμπρὸς ὡς ἐξελήλυθεν; Ὀλολυγμὸς οὗτός ἐστιν.

Protulimus hunc veteris poetæ locum, non tam vt auctorem noſtrũ illuſtraremus, quàm vt ipſum poetam. Nam interpretis quidem poſtremorum verborum verſio, planè eſt, (quod ſine docti viri contumelia dictum ſit) inepta: longè verò ineptior eiuſdem annotatio. Riſi ſuauiter cum illa legerem. Enimuero pauci obſeruarunt quid propriè ſit ὀλολύζειν: nec pauci ad eum ſcopulum offendunt.

Εὐθύομεν οἱ πρ.) Demoſthenes in eo cuius modo meminim⁹ procemio, Ἐθύσαμεν τῷ Διὶ τῷ Σωτῆρι, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ τῇ Νίκῃ· καὶ γέγονε καλὰ καὶ σωτήρια ταῦθ᾽ ἡμῖν τὰ ἱερά. Ἐθύσαμεν δὲ καὶ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι· καὶ ἐκαλλιερούμεν καὶ ταῦτα.

καὶ ὑμεῖς ἐδέχεσθε τὰ ἀγαθά.] Lege δέχεσθε.Demoſthenes in fine eius procemij, Δέχεσθε οὖν παρὰ

τῶν θεῶν διδόντων τἀγαθά. Quàm nihil intellexerint toto isto loco priores interpretes piget dicere.

Ad caput Περὶ ἀνελευθερίας.

Η Δὲ ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τις ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα.] Nihil deprauatius nihil infrunitius ista lectione: quæ cum tàm male conueniat τῇ ἀνελευθερίᾳ, cuius definitionẽ aut descriptionẽ saltẽ promittit, demiror doctissimos viros, & in philosophiã apprime versatos mendum non suboluisse. Atqui illiberalitas neque περιουσία est simpliciter, hoc est, vt illi vertunt *opulentia*: neque rectè δαπάνην ἔχειν dici potest: quare cõstat tam in eo quod generis locum obtinet, quàm in differentia vitium esse. At non sunt accuratæ Theophrasti definitiones in hoc libello, dicet aliquis: sanè fateor τὸ ἀκριβὲς illas non habere: falsas tamen esse & ineptas, hoc verò nego tibi atque pernego. Vt igitur ineptias vitemus, sic legamus, Η ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τις ἀφιλοτιμίας δαπάνην φεύγουσα. Nemo recti iudicij qui sit (quod impune dixisse liceat) de veritate huius lectionis dubitabit. Iam ergo non est genus περιουσία, sed ἀφιλοτιμίας περιουσία. neque differentia τὸ δαπάνην ἔχειν: sed τὸ φεύγειν δαπάνην. Contra virtutis oppositæ ἐλευθεριότητος, propriũ docẽt esse philosophi τὸ προετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετά. hoc est, facilem esse ad fa-

ad faciendos ſumptus liberales.eſt enim pecuniæ vſus duplex: alius ad ſumtus neceſſarios,alius ad ſumtus liberales, vt eſt apud M. Tullium. Ideo dicebat Plato in octauo De republica, τοὺς φειδωλοὺς eſſe φαυλοὺς ἀνταγωνιστὰς ἤ τινος νίκης, ἢ ἄλλης φιλοτιμίας τῶν καλῶν. cauſſam nunc accipe, χρήματά τε οὐκ ἐθέλειν εὐδοξίας ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων ἀγώνων ἀναλίσκειν. Non alia aut interpretatione verba Theophraſti opus habent: aut confirmatione noſtra emendatio.

οἷος νικῆσαι τραγῳδούς.] Scribe νικήσας τραγῳδοῖς. Alibi hunc locum explicabimus,& de hoc more multa dicemus. Notum autem tragœdiam Libero patri fuiſſe dicatam, vt Apollini comœdiam.

καὶ ἐπιδόσεων γινομένων.] Difficilibus Reip. temporibus ſolebant Athenienſes pro virili parte quiſque publicè pecunias erogare, ad ſubleuandam ærarij inopiam,quod ἐπιδιδόναι proprie dicebant, quaſi dicat aliquis ſupra ordinaria munia aliquid amplius largiri.erãt enim ordinariæ & legibus conſtitutæ λειτουργίαι. Cum igitur pecuniis opus erat, prytanei populum conuocabant: anguſtias Reip. exponebant: ad collationem quemque hortabantur. Tum ſurgebat vnuſquiſque ordine ſuo & loco: ac ſi quidem vellet aliquid conferre,id profitebatur & dicebat, Ἐπιδίδωμι ἐγὼ τοσοῦτον. ſin animus largiendi quicquam non eſſet, vel tacebant cum ſurrexerant, vel

Πωλεῖν, ἀδείπνοις ἅπερ ἔθηκ' αὐτοῖς ἰδεῖν.

τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις οἰκοσίτους μισθώσασθαι.] Mos fuit parcorum hominum cum nuptias celebrarēt, opera & ministerio vti adiutorū atque adiutricū (sic vocat Plautus) οἰκοσίτων, hoc est, qui suo cibo ministrarēt, vt Plautus loquitur: vel vt idē alibi, qui suo sumptu & cibo vescerētur. Crates Συναειδούσαις fabula,

-ἀστεῖον τὸ μὴ
Συνάγειν γυναῖκας μηδὲ δειπνίζειν ὄχλον
Ἀλλ' οἰκοσίτους τοὺς γάμους πεποιηκέναι.

Scio aliter posse exponi γάμους οἰκοσίτους: sed quominus sic rectè accipiatur, nihil vetat. Plautus Casina, tangit morem illis versibus:

-Al. quin ædepol seruos, ancillas domos.
Certum est omnes mittere ad te. ST. Eho nimium scitè scitus es.
Sed facito dum memineris uersus quos cantat Colax: cibo
Cū suo quiqui facito uti ueniāt, quasi eāt Sutriū.

Item alibi. Menander οἰκόσιτον sponsum appellauit in Dactylo, qui parua aut nulla dote esset cōtentus. Οἰκόσιτον νυμφίον οὐδὲν δεόμενον προικὸς ἐξ θυρηκαμῶν. Plutarchus in Crasso, milites οἰκοσίτους qui sine stipendiis alicui militarent.

καὶ τριηραρχῶν.] Cuiuis, puto, notum est ex oratoribus Græcis, quale genus λειτουργίας esset Athenis τὸ τριηραρχεῖν: & veteres grammatici id ita diligenter explicant, vt videantur mihi (dicam liberè) parum in hac lingua exercitati qui hæc non intellexerunt. Vertimus

autem, *triremi quam instruxit præfectus*, non autem imperans. quia omne imperium erat τοῦ στρατηγοῦ non τοῦ τριηράρχου vti docent Atticæ historiæ, & ante omnes Demosthenes.

τὰ τοῦ κυβερνήτου στρώματα ὑπὸ τοῦ καταστρ.] De viatoriis cubilibus non repetam quæ suprà diximus. Lego autem hîc, ὑπὲρ τοῦ καταστρ. non ὑπό. Nam super transtris dormiebant nautæ in naui, non sub transtris. Eustathius, δῆλον δ' ὡς οἱ ναυτικοὶ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων καταστρωμάτων κοιμῶνται. Trierarcho verò suus erat locus ad nauis puppim, vbi illi tabernaculum extrui solitum. Pollux, τὰ δὲ περὶ τὴν πρύμναν προὔχοντα ξύλα, περιτόναια καλεῖται· ἐκεῖ που καὶ σκηνὴ ὀνομάζεται, τὸ πηγνύμενον στρατηγῷ ἢ τριηράρχῳ. Ibi ergo trierarchi in suis stragulis quiescere moris habebant: at illiberalis iste & sordidus promiscuè cum reliquis, in transtris cubat, & gubernatoris vtitur stragulis: quæ solent esse vilia, & vt plurimum segestria aut tegetes: proinde parũ è trierarchi dignitate. Persius.

Tu mare transilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna sit in transtro?

Propterea Donatus τοὺς φορμούς, hoc est, tegetes & storeas siue erones, quibus pauperes loco stragulorum & tapetium vtuntur, stramen nauticum vocat.

ἐνδεδυμένει,] Vt pote qui vestem forensem habeat vnicam: quod illiberale est planéque sordidum. Inde Ciceronis iocus in Decianũ quendam lepidissimus, in oratione pro L. Flacco

Flacco, Romam aduenis: *affers faciem nouam, nomen uetus, purpuram Tyriam. in qua tibi inuideo quod unis uestimentis tandiu lautus es.*

ἀλλὰ μισθοῦσθαι εἰς τὰς ἐξόδους.] Iuuenalis satyra sexta in Romanis mulieribus hanc notat illiberalitatem simul & ambitionem.

Vt spectet ludos conducit Ogulnia uestem,
Conducit comites, sellam, ceruical, amicas,
Nutricem & flauam cui det mandata puellam.

Demosthenes Midiæ exprobrat quòd cum esset præfectus equitũ, alieno equo in pompę transuectione vsus fuisset. ἐξόδους accipe vt in illo, χαλεπὴ γυναικῶν ἔξοδος, initio Lysistratæ. Raro olim matronæ pedem domo efferebant: nec in publicum nisi stipatæ gregibus ancillarum prodibant. Interdum ἔξοδος γυναικῶν dicitur de profectione ad ducendam pompam. vnde est apud Platonem in fine sexti De legibus, muliebris cuiusdam supplicij genus, μὴ μετέχειν τῶν ἐξόδων τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν, καὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους, καὶ γενέσεις παίδων φοιτήσεων. Inde dictæ φιλέξοδοι γυναῖκες, quæ non sunt οἰκουροὶ & casariæ.

καὶ τὰς κλίνας ἐκκορῆσαι.] Hesychius qui τὸ κορεῖν etiam φθείρειν exponit, videtur hoc voluisse docere, eam vocem à κόρεις deductam interdum accipi pro cimices occidere vel cimicibus lectos purgare, quod *cimicare* Latinis dicitur vt *pulicare*. Atque hæc interpretatio locum hîc habere potest. Parmenio poeta ἐκκορίζειν dixit in lepidissimo disticho.

Οἱ κόρες ἄχρι κόρου κορέσαντο μὲν ἀλλ' ἐκορέσθην
Ἄχρι κόρου καὐτὸς τοὺς κόρες ἐκκορέσας.

καθεζόμενος περιστρέψαι τὸν τρίβωνα.] Non eſt in eo nota illiberalitatis quod veſtem inuertit: ſed quòd tritam & macularum plenam veſtẽ geſtat, quam poſtea in coetu honoratorum virorum (ita accipi debet illud καθεζόμενος) cogitur inuertere vt maculas ab oculis eorum ſubmoueat quibus aſſidet: atque hoc ſaltem in iſto laudandum: ſicut contra in ſuperioribus nota δυσχερείας erat geſtantem obſoletam & κηλίδων μεστὴν veſtem, verſari in oculis hominum. Hinc ortum eſt apud Græcos prouerbium, quod nos vt puto primi obſeruauimus, τὰ καλὰ τρέπειν ἔξω. Pindarus Pythionicarum tertio,

—τὰ μὲν ὦν
οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν
ἀλλ' ἀγαθοὶ, τὰ καλὰ τρέψαντες ἔξω.

Res *aduerſas* inquit, *neſciunt moderatè ferre ſtulti: at ſciunt ſapientes, quæ pulchra ſunt foras & in publicum uertentes*: hoc eſt, cuiuis fortunæ ſe accõmodantes, & decenter ea vtentes: quæ ſunt aduerſa diſſimulantes. *Miſerias enim*, ait Q. Curtius, *optimè ferunt qui abſcondunt*. Alio ſenſu dicere ſolet Seneca, *bonos non fulgere extrinſecus, ſed bona eorum introrſus eſſe obuerſa*. De diuina prouidentia, & epiſtola cxx. & alibi. Cæterum Pindaricum iſtud prouerbium vernacula noſtra lingua hodieque agnoſcit. Aliud autẽ περιστρέφειν ἱμάτιον aliud ἐκστρέ-

ἐκστρέφειν. illud eſt ex parte inuertere: hoc totam veſtem quaſi deintegro reficere verſis pannis, & nouam illi faciem dare. Ariſtophanes,

ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτοῦ τρόπους.

Scholiaſtes, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπωμένων ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων· ἐκστρέψαι δὲ ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ πρὸς τὸ ἔσω μέρος ἔξω. Vox τρίβων aliâs lacernam aut pallium ſignificat: aliâs tritam vſu & decotem veſtem atque obſoletam. ſic tamen vt aliud propriè ſonet τρίβων, aliud ῥάκος. vide Euſtathium.

Ad caput περὶ ἀλαζονείας.

Η ἀλαζόνεια δόξειεν εἶναι προσδοκία τινῶν ἀγαθῶν οὐκ ὄντων.] Obſcurat hanc definitionem verbum προσδοκία, in noua, ne dicã inuſitata, ſignificatione poſitum: accipitur enim non tam pro expectatione, vt vulgò ſolet, quàm pro excitatione expectationis: quod Græci προσδοκίαν παρέχειν, vel vno verbo ἐπαγγέλλεσθαι dicunt: Homerus στῦσαι. Latini *promittere* vt in illo Iuuenalis,

-duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum. vel *ſpondere*, vt cum ait idem de oſtentatore,

Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.

denique idem fere eſt προσδοκία iſto loco ac προσποίησις. Plato in Ὅροις. Ἀλαζόνεια ἕξις προσποιητικὴ ἀγαθοῦ ἢ ἀγαθῶν τῶν μὴ ὑπαρχόντων. Ari-

ſtoteles adiicit hæc verba in Nicomacheis δόξης χάριν. quæ particula neceſſariò addenda ad Platonis & Theophraſti definitiones: vt diſtinguamus oſtentatorem qui mendacium ſuum refert ad inanem gloriam, ab eo qui lucrum aucupans, ſe ſuáque prædicat. nam id quoque hominum genus frequens eſt, vt ad caput primum notare meminimus. Notant grammatici Græci proprium eſſe Atticis, vt non glorioſum tantum, ſed quemuis mendacem ἀλαζόνα appellent.

ἐν τῷ διαζεύγματι ἑστηκώς.] Quid appellat διάζευγμα? non eſt dubium, publicum aliquem Athenarum locum intelligi vbi conuentus fieri ſolebant. Quare arbitror locum eſſe corruptum, & lego Δείγματι. Digma appellabatur locus in Piræeo è re nomen habens. Ibi enim peregrini mercatores ſuarum mercium δεῖγμα & ſpecimen producebant, ἐν πρυβλίῳ credo, προφέροντες, vt alicubi Plutarchus ait. Itaque peregrinis hominibus fere erat ille locus refertus. Auctor ſcholiorum Ariſtophanis. Δεῖγμα τόπος ἐστὶν ἐν Πειραιεῖ ἔνθα πολλοὶ συνήγοντο ξένοι καὶ πολῖται καὶ ἐλογοποίουν. quæ poſtrema verba ita hanc emendationem confirmant, vt nihil ſupra. propterea enim ait Theophraſtus διηγεῖσθαι ξένοις. In antiquis libris lineola ſuperducta nomina locorum propria ſolebant notari & diſtingui: qui mos poſtea neglectus multas ſæpe tenebras attulit. Exemplo ſit, (& ſunt infinita

exempla) locus ille Platonis in Menexeno vbi interpretes quod legissent, ἐν τῇ σφαγίᾳ perperam pro Σφαγίᾳ turpiter lapsi sunt. quãquam Ficinus melius pudori suo consuluit omissis his verbis quæ nõ intelligebat: noui vero interpretes audacter iuxta & imperitè *in hac clade* verterunt. Intelligit Plato illos CCXCII. Lacedæmonios, quorum cxx. Spartani erãt, qui expugnata tandem Sphacteria insula in potestatem Atheniensium venerunt, vt narrat Thucydides libro quarto. Sphacteriam autem insulam etiam Sphagiam dici solitam certum est: vel adi Stephanum Περὶ πόλεων.

ὡς πολλὰ χρήματα αὐτοῖς ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ.] Scribe αὐτῷ. Pertinet hoc ad nauticum fœnus quod à multis exercebatur Athenis. Nemo autem ignorat quàm improbum & graue fuerit id fænus, etiam legum cõcessu, vel Romanarum. vide Iurisconsultos. In orationibus Grecorum maximè Demosthenis plurima huius vsuræ mentio. propter quam quod tantopere Demosthenem reprehendit Plutarchus, vereor vt ei sit satis æquus: damnat enim rem moribus legibúsque receptã & probatam. Sed apparet ex variis Plutarchi locis ipsum validissimè foenus nauticum abhorruisse: quod in Catone Censorio appellat τὸν μάλιστα διαβεβλημένον τῶν δανεισμῶν.

περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς.] Hoc quoquè refero non ad foenus ἔγγειον, sed ad nauticum: quam vocat Demosthenes τὴν κατὰ

φιλαπλαν ἐργασίαν.

ὡς μετα Ευαίδρυ ἐςρατεύσατο.] Docti viri iam ante nos emendarunt μετ' Αλεξαίδρυ· quæ emendatio vera est & certa.

τρίτον δὴ λέγοντα.] Adnotata est in quibusdam codicibus altera lectio τετρᾶιον, pro τρίτον. quæ ferri potest, si referas ad tempus scriptæ epistolæ: alioquin sensus erit absurdus ob locorum interualla. Antipater hic ille est quem mors Demosthenis nobilitauit. Hunc ait Diodorus libro XIX. δοκεῖν γεγονέναι φρονιμώτατον τῶν ἐν δυναστείᾳ γεγονότων.

διδομένης αὐτῷ ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελοῦς.] Quarundam mercium exportatio Atheniensium legibus prohibebatur, quæ propterea ἀπόρρητα vocabant. In primis autem τῶν ἀπορρήτων fuêre quæcunque ad nauium fabricationem pertinebant: hoc est πᾶσα ἡ ναυπηγήσιμος ὕλη, vt sunt abies, pinus, picea, cupressus, platanus, quæ aliâs ναυπηγήσιμα ξύλα, aliâs ξύλα absolutè vocantur. non fuisse autem copiam magnam huius materiæ in agro Atheniensium docet etiam Demosthenes aut quicunque alius est auctor orationis De fœdere cum Alexandro. Erant τῶν ἀπορρήτων & τὰ ἀσκώματα, hoc est folliculi nautici, & λίνα, κηρὸς, καὶ πίττα, inquit, Aristophanis scholiastes. Alia ratione dicebantur ἀπόρρητα quæ Athenas importare non permittebantur: vt θρυαλλίδες ex quibus fiebant ellychnia: has enim, sicut constat ex Aristophanis Acharnensibus,

bus, fuit cum non liceret Bæotis afferre venales in vrbem: credo, ob metum incendiariorum. thryallidum nanque tanquam stuppæ vsus fuit ad ἀπόχυς & malleolos incendiariorum.

καὶ ἐν τῇ ἀποδίᾳ.] Planè non erat ferendum doctis viris istud verbum dicam? an verbi monstrum. Legendum aio, σποδίᾳ. Imperiti homines & pistrino digni ex σπο fecerunt απο. Hæc prima mendi indoles: inde fluxit vox nequam & nihili αποδία. At σπόδεια idem ac σπανοσιτία, nisi quòd illud est ἐμφατικώτερον. Doctorum virorum emendatio ἐν ταῖς απορίαις, vt Musis iratis genióque sinistro nata, refutatione non eget. Non erat autem insolens Atheniensium malum frumenti inopia, vt historia docet & oratores sæpe. Quomodo autem soliti essent ditiores in charitate annonæ pauperes subleuare disces ex Demosthene contra Phormionem.

καὶ ποσῦν αὐταῖς καθ' ἑξακοσίυς κατὰ μίαν.] Hoc est sexcentos homines solet sigillatim nominare quorum singulis aliquid erogarit: atque hac ratione efficere vt cum æra omnia in vnũ colligentur reperiatur summa decem talentorum. Imitatur iste ἀλαζὼν eos qui rationum libros conficiunt, in quibus videas singula æra seorsim annotari. AEra appello, quos vulgo articulos dicimus, Gallice *les items*: quia solent in nostris rationum libris singuli articuli à voce *Item* incipere. At Ro-

mani æra appellabant: Cicero Hortensio: *Quid tu, inquam, soles cum rationem à dispensatore accipis, si æra singula probasti, summam quæ ex his confecta sit, non probare?* Apuleius De deo Socratis, *Igitur quotidiana eorum æra dispungas: inuenies rationibus multa prodigè profusa, & in semet nihil.* Nonius, *AEra, numeri nota. Lucil. lib.* XXIX. *Hæc est ratio peruersa æra summa, & subducta improbè.* Locus est corruptissimus, quē ita restituendum puto. *Hæc est ratio: peruersa æra: summa subducta est improbè.* Cicero in epistola ad Dolabellam libro nono ad familiares *uersiculos* æra hæc appellare videtur. *Profert alter (ut opinor) duobus uersiculis expensum Niciæ.* Sed ad Theophrastum redeamus; qui quidem gloriosorum hominū ingenium & mores mira elegantia exprimit. Non enim illis satis est summatim se laudare & sua præclara facinora prædicare: nisi etiam longa eorundem enumeratione obuios quósque obtundant. Talia illa in Milite Plautina.

Py. *Ecquid meministi?* Ar. *Memini: centum in Cilicia,*
Et quinquaginta centum Sycolatronidæ,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines tu quos occidisti uno die.
Py. *Quanta isthæc hominum summa est?* Ar. *Septem millia.*
Py. *Tantum esse oportet: rectè rationem tenes.*

Prorsus hic Plauti locus (etsi versantur hi duo gloriosi in diuersa materia: Plautinus enim virtutem

virtutem bellicam: hic noster diuitias ostentat) prorsus inquam explicat quid sit hoc loco πόσων τὰς ψήφους καθ' ἑξακοσίους, κατὰ μίαν. quæ verba quā fuerint doctis viris hactenus obscura, quid attinet dicere? Res clamat ipsa.

καὶ προσθεὶς πλανὰ ἑκάστοις τούτων ὀνόματα.] Bene hoc: seruat enim solemne eorum qui mentiuntur. vide ad caput περὶ λογοποιΐας. Auctor Rhetoricorum ad Herennium in descriptione illa ingeniosissima ostentatoris pecuniosi non planè dissimilem gloriosorum illiusmodi morem notat: quem placet hîc proferre, vt collatione Græci scriptoris qui id ipsum suauissimè notat, locum illustrem. Ait ergo Latinis auctor, *Cum puerum respiciat hunc unum quem ego noui (uos non arbitror nouisse) alio nomine appellat, deinde alio atque alio. Mox, ut ignoti qui audiunt, unum putent eligi de multis.* Alexis vero sic in descriptione πτωχαλαζόνος, siue gloriosi pauperis,

—οἶδα δὲ κἀγὼ τινὰ πολίτην ἡμέτερον
πτωχαλαζόνα, ὃς δραχμῆς ἔχων τὰ πάντ'
ἀργυρώματ', ἐβόα καλῶν τὸν οἰκέτην
ἕνα ὄντα καὶ μονον, ὀνόμασι δὲ χιλίων
ψαμμακοσίοις· παῖ στρομβιχίδα μὴ τῶν χαμαιρινῶν,
ἡμῖν παραθῇς, ἀλλὰ τῶν θηρικλείων.

sic emendamus elegantissimum hunc locum apud Athenæum.

καὶ ποιῆσαι δέκα τάλαντα.] Delendum τὸ καὶ: & mox καὶ τὸ φῆσαι, non φήσας. Sic locus erit planus & perspicuus.

καὶ τὰς τριηραρχίας εἰπεῖν ὅτι οὐ τίθησι.] Κυριολογία in voce τίθησι. Nam vulgò τιθέναι pro λογίζεσθαι, referre in rationes, vel in ratione ducere, vſurpabant. Sic apud Demoſthenem in prima Olynthiaca; & in illa celebri Cratetis ephemeride Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ' ἰατρῷ δραχμήν. Etiam apud Latinos *ponere* ſic accipitur, vt apud Terentium non ſemel. Propriè conuenit iis qui calculis rationes putant: vnde eſt, ponere calculos non ſemel apud Plinium in epiſtolis.

οὐδὲ τὰς λειτουργίας ὅσας λελειτούργηκε.] Oſtendit his verbis ſe vnum fuiſſe ex illis ꟾↃꟾↃCC. viris qui vt omnium ditiſſimi Reipublicæ pleraque omnia munia ad quæ ſumtibus opus eſſet, obibant. vide Harpocrationem in χίλιοι διακόσιοι, & Demoſthenem eiuſque ſcholiaſten. Caue verò ita hæc accipias quaſi inſtructio triremis, cuius impenſæ modò meminit, non eſſet λειτουργίας genus. erat enim: & quidem omnium maximum. Ac fortaſſe legendum, οὐδὲ τὰς ἄλλας λειτουργίας. veruntamen ſimiliter locutos ſæpe maximos ſcriptores pridem doctiſſimi Iuriſconſulti annotarunt.

καὶ προσελθὼν δ' εἰς τοὺς ἵππους ἀγαθοὺς πωλοῦσι.] Sēſus perſpicuus: verba variè poſſunt reformari: vel enim ita, καὶ προσ. δ' εἰς τ. ἵππους. οὗ τοὺς ἀγαθοὺς πωλοῦσι. aut etiam οὗ τοὺς ἵππους. τοὺς ἀγ. geminata eadem vox, omiſſa eſt vt alibi. vel ita, καὶ προσ. ὡς τοὺς τοὺς ἵππους τοὺς ἀγ. πωλοῦντας. primū malo. Nam εἰς ἵππους προσελθεῖν eſt ad forum ire vbi equi

equi væneunt: ſic alibi, προσελθεῖν πρὸς τὰ κάρυα, de quo Atticiſmo diximus ſupra. & eapropter χύτρας Heſychius exponit χυτροπώλια.

προσπτιήσασθαι ὠνητᾶν.] Iuuenalis de cauſidico populo ſeſe venditante,

Perque forum iuuenes longo premit aſſere Medos
Empturus pueros, argentum, myrrhina, villas.

empturus, hoc eſt, προσποιούμενος ὠνητᾶν.

καὶ ἐπὶ τὰς κλίνας ἐλθών.] Lego ἐπὶ τὰς σκηνάς. In mercatibus & panegyribus ſolebant mercatores ſub tentoriis ſuas merces vænum expoſitas habere, vt docet ſcholiaſtes Theocriti: & Harpocration, ἐν σκηναῖς ait, ἐπιπαρεσκεύαστο πολλὰ τῶν ὠνίων. eum vide in γέρρα. meminit & Plato in x. de legibus. Has vt puto Latini *umbras* vocabant, vt ex fragmentis Feſti licet intelligere: inde eſt apud Horatium vmbra pro officina.

--uacua tonſoris in umbra.

Locus autem Athenis vbi veſtes vendebantur, ἱματιοπῶλις & σπειροπῶλις ἀγορὰ nuncupabatur.

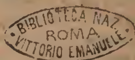
οὐκ ἔχων χρυσὸν νεῶπαῖ ἀκολουθεῖν.] Scribe οὐκ ἔχοντι χρυσὸν ἐν τῷ ἀκολουθεῖν. Mos autem hic veterum fuit, vt ex Laertio, Plutarcho, Apuleio aliiſque apparet.

καὶ ἐν μισθῷ τὴν οἰκίαν οἰκῶν.] Suſpicio eſt ſcripſiſſe Theophraſtum ἐν μισθωτῇ οἰκίᾳ οἰκῶν. vti-

quę mox καὶ ὅτι μέλλει, non διότι μέλλει.

Atque hîc ſcribendi finem faciemus: & ſimul cum vertente anno, animi noſtri mẽtem aliò conuertemus. Commodùm enim cum hæc ſcriberẽ dies agebatur anni huius XCI. nouiſſimus. quæ me res admonebat vt duplicis voti reus Deo OPT. MAX. grates agerem gratiſſimas: & quod annum hunc viuenti valentíque dederit exigere: & quòd hunc commentariolum in hacce rutuba abſoluere. qua opera ſi doctorum virorum ſtudia promerui, iuniorum etiam promoui, bene habet: feci quod volui: ſin autem, ὃ μὴ γένοιτο οὐδ' ἔσται, feci quod potui.

FINIS.

IN COMMENTARIVM ISAACI CASAVBONI rerum & verborum INDEX.

L

L

M

T

INDEX
AVCTORVM
qui in Iſ.Caſ.Commētario proferuntur, illuſtrantur, emendantur.

FINIS.

Errata.

*P.*53.19.*leg.* isti 84.18.*leg.* excitatis *pro summotis.*212.2.*leg.*ioci.218.1.dele *cati.*231. 8.*leg.* multa pariat mala.235.26.*leg.* εὐίαζε 238.*omnes deinceps paginarum numeri sunt mendosi.*

279

e.